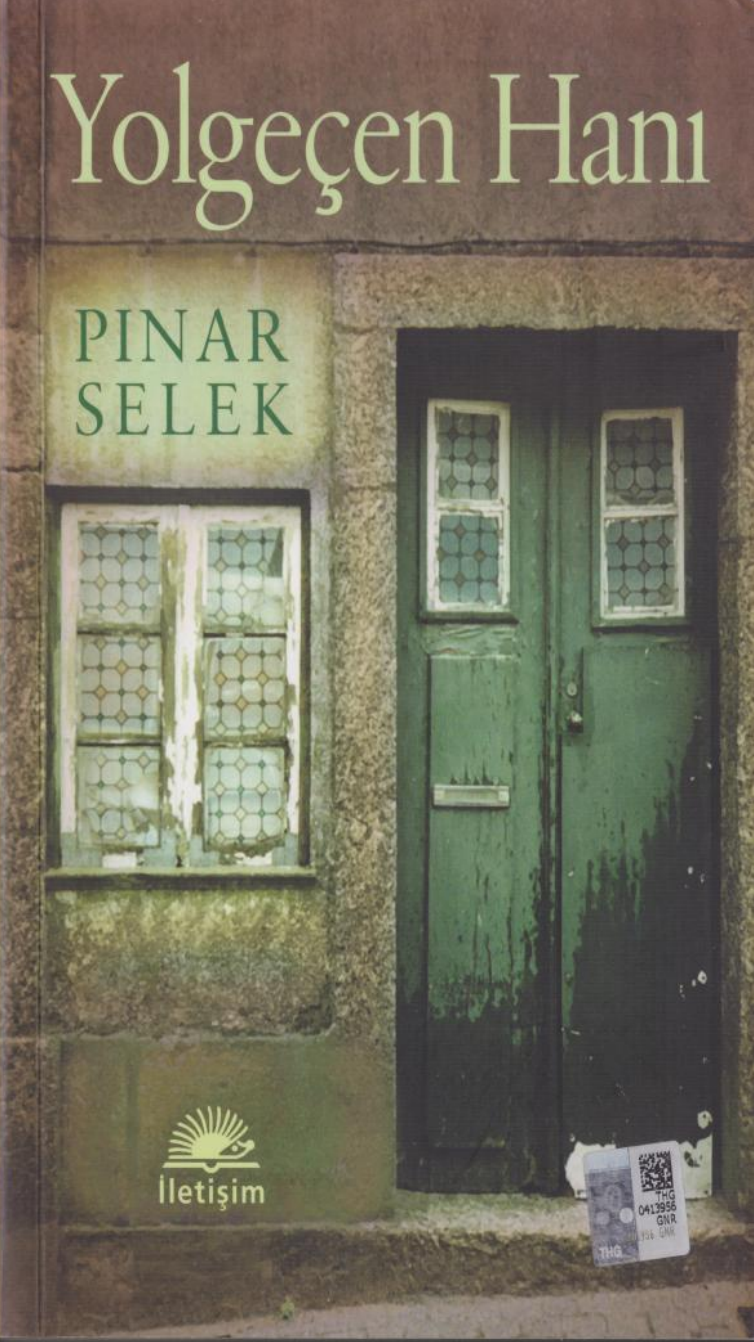
Yolgeçen Hanı

PINAR SELEK

İletişim

THG
0413956
GNR

PINAR SELEK • **Yolgeçen Hanı**

PINAR SELEK 8 Ekim 1971'de İstanbul'da doğdu. Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi'ni ve Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. Aynı üniversitede sosyoloji yüksek lisansını tamamladı. Fransa'da Sophiantipolis Üniversitesi'nde ekonomi politik dersleri aldı. Sokak çocuklarıyla ve dışlanmış gruplarla ilgili sosyolojik çalışmalar yaptı. Özellikle savaş karşıtı ve feminist hareket içinde faaldir. *Amargi - Feminist Teori ve Politika* dergisinin editörlerindendir. Yayımlanmış kitapları: *Ya Basta! Artık Yeter!* (1996, Belge Yayınları, çeviri-derleme), *Maskeler Süvariler Gacılar. Ülker Sokak: Bir Dışlanma Mekanı* (2001, Aykırı Yayınları; 2007, İstiklal Yayınları), *Barışamadık* (2004, İthaki Yayınları), *Su Damlası* (2008, Özyürek Yayınları), *Sürüne Sürüne Erkek Olmak* (2008, İletişim Yayınları).

İletişim Yayınları 1593 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 223
ISBN-13: 978-975-05-0887-5
© 2011 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1-2. BASKI 2011, İstanbul
3. BASKI 2017, İstanbul

EDİTÖR Belce Öztuna - Müge Karahan
KAPAK Suat Aysu
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Dalya Behar
BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46
CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

PINAR SELEK

Yolgeçen Hanı

iletişim

1

Patikalar

Diktatörlü ayrılık

Şimdi Sema gibi başlasam... Bir varmış, bir yokmuş desem.

Ama diyemiyorum. Masal değil, gerçekti.

Henüz anlamadığım gri bir gerçek.

Güneş henüz batmamıştı. Ama vakit, karanlık bekleyişine itmişti insanları. Beni, Hasan'ı. Hepimizi.

Güneş henüz batmamıştı ve her zamankinden daha puslu, daha kirli bir ekim akşamında, küstahça serilmişti caddelerin üzerine. Güneş küstah olur mu hiç? Mutsuz vakitlerde, olur. Küstahtı çünkü her şeye rağmen insanın gözünün içine içine bakıyor, güzelliğiyle yakıyordu. Bizim güzellik görecek halimiz yoktu galiba. Yüzümüzü kaçırıyorduk. O zamanlar öyleydi. Daha sonraları, ölüm karşısında yaşadım bu duyguyu. Güzellikten, yaşam enerjisinden rahatsız olmak işte. Bitkin bir anlamsızlık duygusu. Biçare bir alttan bakış. Çocukları, gençleri, korna seslerini, satıcıları, güzel kokulu rüzgârı, dalgaları, denizi hatırlıyorum. Evlerine, evlerine, evlerine gidenler, başları hafif eğik, yürüyorlardı. Hızlı hızlı. Yağmurdan kaçar gibi. 1980 Ekim ayında, Bostancı'nın acelesi vardı.

Sensizdi her şey. Ne acelesi? Eczane kapalıydı. Gelen giden, selam sabah kesilmişti. Gözlüklerinin üzerinden bakan o muzip... Yoktu. Sen yoktun.

1980 Ekim ayında. Dün gibi aklımda. Günlerden Cuma'ydı. Saat altıya geliyordu. Caddeler henüz kurumamıştı. Ağaçların dibine birikmiş sarı yapraklar, üstü karalanmış sloganlar, çöp bidonları, büyük apartman duvarları ve ışıklı tabelalar ıslaktı.

Saat altıya geliyordu. Bostancı sıcak, ıslak ve boğucuydu. İşlerinden dönenler çarşıda oyalanmamış, esnaf kapı önünde çene çalmaktan sıkılıp kasa başına oturmuş, balıkçılar teknelerini başka sahillere çekmişlerdi. Tam kafa tutup dünyaya "çek arabanı..." denecek bir gün olmasına rağmen, meyhaneler boştu. Bostancı boştu.

Meydanda sivillerden çok üniformalılar vardı. Üç beş rütbeli dışında, hepsi gençti. Çatık kaşlı genç adamlar... kaşlar çok çatıktı. Arada bir dağılan ama hemen içine dönen ağır bir sıkıntı. Büzük kasılma. Islak çimlerin üstüne, basamaklara oturarak, ağaçların gövdesine, yazılı duvarlara dayanarak, yorgun adımlarla meydanı turlayarak iç geçiriyorlardı. Eve dönmeyi beklemek, gün saymak ve tanımadığın insanların arasında dikilmek! Mecbur, dikiliyorlardı. Caddeler baştan başa, bütün gün Bostancı'dan geçeceği beklenen diktatörün üçgen flamalarıyla donatılmıştı. Denizin, derya kuzularının, mutlu bekârların, sallapati âşıkların, bohem şairlerin, sarhoşların ve devrimcilerin Bostancı'sına... bizim Bostancı'mıza üniforma, plastik, metal ve küfür kokusu sinmişti.

"İnsanlık onuru işkenceyi yenecek."

Yerde duran sararmış bildiride böyle yazıyordu. İskelenin karşısındaki küçük meydanda yavaş yavaş yürürken gördük. Çaktırmadan almak için duraladık. Alamadık. Çocuklardan biri o bildirinin üzerine bastı ve ayağını sürterek topa vurmaya hazırlandı.

Bildiri yırtıldı.

O zamanlar her şey çok çabuk yırtılıyordu.

Sonra saklambaç başladı.

Kirpi saçlı bir çocuk, gölgesinde askerlerin beklediği büyük çınarın gövdesine, iki koluyla sakladığı başını dayadı:

"Bir, ikiii, üüç..."

Sesi tiz bir şimşek gibi düştü orta yere. Küstah bir şarkı gibi.

Diğerleri kaçışmaya başladılar. Ve birdenbire... Ayak altında dolanan bu küçük insanların sayısının ne kadar çok olduğu, böylece fark edildi sanki. Bu görüntü hiç gitmeyecek gözlerimin önünden. Askerler biraz telaşlandılar. Ama şaşkınlıktan hareket edemediler. Birbirlerine çatık çatık baktılar. Orta boylu, geniş omuzlu yaşlıca bir rütbeli söylenmeye ve bağırmaya başladı.

Yetişkinler yağmurdan, çocuklar ebeden. Kaçış zamanıydı.

Biz bu garip telaşın ortasında, daha garip bir sessizlikle yürüyorduk.

Ağır ağır.

Kayalıklara gelince durduk. Aşağıya, denizin yanındaki kayaya inerken Hasan elimi tuttu. Ben tek başıma inerdim ama yine de tuttu. Hoşuma gitti baba, ne yalan söyleyeyim. Sen de annemin elini böyle tutardın, değil mi?

Sonra sessizlik hatırlıyorum. Büyük bir sessizlik. Hasan'ın omzuna başımı yasladığımı ve nefes almak için kendimi zorladığımı...

Ne kadar da gençtik! Hasan on yedi civarındaydı, ben de onbeş... Galiba o kadar. Hasan'ın yumuşak hareli, yuvarlak yüzü asılmış; gözleri denize mıhlanmıştı.

Küçük dalgalar, köpüklü fırçalarıyla denizin bulanık tenine çiçekler, gülen yüzler resmediyordu ama deniz pek güleç değildi. Uzaktan siluetleri görünen adalara dek engin ovalar, alacalı platolar oluşmuştu.

Benim gözlerim, bu platolardaydı. Fısıldadım:

"Biz hep birlikte saklanırdık. Bir keresinde... Küstüğümüzde... sensiz nereye koşacağımı şaşırmıştım. Ama en komiği, Hüsamettin'in beni görünce, yanıma kadar gelip sana bakmaya zahmet etmeden: 'Elif... Hasan... Sobe!' diye bağırmasıydı. Küs olduğumuzu bildiği halde..."

Hasan gülümsedi:

"Suratına ömür boyu bakmayacağıma yemin etmiştim."

Başımı omzuna yasladım yine:

"Bir hafta bile dayanamadık. Peki şimdi neler olacak Hasan?"

"Bilmiyorum."

"Babam, bu askerler eskisi gibi bir iki sene kalıp gitmezler, diyor. Bizim gibileri yok ettiklerini sanıncaya kadar tepemizdelermiş."

Hasan her zamanki gibi kanatlarını açmıştı:

"Dün akşam ne düşündüm, biliyor musun? Belki de biz bir efsane yaşıyoruz. Büyük âşıkların büyük efsaneleri olurmuş. Bizim payımıza da bu düştü herhalde..."

"Efsaneyse herkesin efsanesi... Babam diyor ki, yüz binlerce insan bizim durumumuzdaymış. Böyle efsane olmaz olsun. Dün görüş günüydü ya... Cezaevinin önü nasıl kalabalıktı, bilemezsin... İçerde çok kötü şeyler oluyormuş... Babam, bir şey söylemiyor ama biz dışarda öğreniyoruz. Kapıda neler neler anlatılıyor. Halam herkesle ilişki kurdu. Bizim yaşımızda insanlar da varmış cezaevinde. Sürekli dayak varmış. Sürekli ama... Her gün! Direnenleri perişan ediyorlarmış. Aklına gelemeyecek kadar kötü şeyler yapıyorlarmış. Bazıları aileleriyle bile görüşemiyormuş."

"Cemal amca?"

"Bilmiyorum. Bize her şeyi anlatmıyor galiba. Her gidişimde değişiyor. Geçen gittiğimde yine öyleydi. Tanıyamadım Hasan. Babamı tanıyamadım! Saçları kabak gibi olmuş... Gözleri bir tuhaf bakıyor. Aklımdan neler geçiyor... Anlatamam. Çok korkunç rüyalar görüyorum. Babam hep yardım istiyor benden. Hep ağlıyor. Ben de ağlayarak uyanıyorum. Her sabah, her sabah. Neyse, son gittiğimde yalvardım ona. Dedim ki, en azından İstanbul'da kalayım... Halamda kalayım, dedim. Babam kabul etmedi. Halam hastaymış, benimle ilgilenemezmiş... Dayımla gidecekmişim. Sadece okulu bitirmeyi düşünecekmişim. Onlara inat, ben güçlenecekmişim."

"Baban haklı. Doğru dürüst bir yerde kal. Seninle ilgilenecek birileri olsun..."

"Çocuk değilim ki ben! On beş yaşındayım..."

Hasan, beni omuzlarımdan tutup göğsüne çekti:

"Canım benim... Adana buradan otobüsle 11 saatmiş öğrendim."

Sustuk. Birbirimize iyice sokulduk.

Kış geliyordu. Daha uzun zaman soğuk olacaktı... Belki de bir ömür boyu.

Uzaktan tezahürat sesleri duyduk. Düğün mü vardı? Dişlerimin arasından söylenmiştim ben:

"Diktatör geçiyor..."

Hasan da dişleri arasından konuşuyordu. Ama belki de beni güldürmekti niyeti:

"Herifçioğlu; Sezar, İskender, Bonaparte gibi olmak istiyor. Nerdeee... Hırsı çapından büyük olunca, ne yapsa karikatür karesinden çıkamıyor. Onlarca benzeri gibi tipik bir diktatör bozuntusu işte. Çok konuşan, her konuda bir laf etmek isteyen, saçmaladığında yüzüne vurulmayan bir soytarı. O yüzden ona buna çatıyor. Zavallı ya ondan sinirli..."

Sonra bana yine sarıldı:

"Cemal amca geri dönecek Elif'im. Hapishaneler boşalacak. Bu diktatörün yüzüne kimse bakmayacak. Biz yine sokaklarda eğleneceğiz. Her şey eskisi gibi olacak. Yeter ki güçlü olalım."

Güçlü olmasına olurduk ama...

Döndüm, soran bakışlarımı gözlerine diktim:

"Emin misin? Her şey eskisi gibi..."

Olabilir miydi böyle şey?

Hindibanın hatırası

İstanbul büyük şehir. Orasında burasında bir sürü hikâye. Bir yanı ağlarken öbürü güler. Küçük dünyaların büyük karışımı. Zamanların ve mesafelerin... Anıların ve umutların... Kesik parmakların, gül dudakların, saklı bakışların...

Asya yakasının denize bakan tarafında, mesela Elif'le Hasan'ın kayalıklarına tünediği Bostancı'da, eskiden konaklar, yalılar, güzel evler varmış. Sakinmiş. Güzelmiş. Zamanla, Avrupa yakası taşmış buraya doğru. Sonra Doğu taşmış, Güney taşmış... Bostancı'nın karnı şişmiş, makyajı bozulmuş. Sahil, ilerdeki tepelere doğru kurulan evlerdeki hikâyelerden uzak kalmış olsa da, gün gelmiş, bu hikâyeler akmış Bostancı, Moda, Beylerbeyi kıyılarına. Yine de bozulmamış sükûnet. Akışlar olmuş, karşılaşmalar, hatta kapışmalar. Ama sürmüş geçmişin hoş kokusu. Gri günlerde de vardı bu koku. İçindekilerin alışık olduğu, yeni gelenlerin hemen fark ettiği garip bir sükûnet duygusu.

Avrupa yakası farklı kokardı. Vapura atlayıp yarım saatte varılan Eminönü, Karaköy, Beşiktaş, serseri bir güzellikle, binlerce kokunun ağır, sert, gerilimli ama heyecan veren havasıyla karşılardı yolcuyu. Otobüsler, dolmuşlar, taksiler, bağırtılar arasında yeni semtlere geçilirdi. Her biri ayrı bir ülke gibi kendi telinden çalan âlemlere. Mesela Yedikule'ye.

Yedikule, İstanbul'un en eski semtlerinden biri. Merkez değil, kenar değil, aralarda bir eski mahalle. Kabadayıları varmış eskiden; bıçkınları, zindanları, meyhaneleri, geleni gideni varmış. Bir de ibadethaneleri tabii. Derken, izlerden ve seslerden ibaret bir mahalle olmuş Yedikule. Otsuz, çiçeksiz, renksiz.

"Sema... Bak burda hindibalar var... Bıçağı versene!"

Sema koşarak annesinin yanına geldi, bıçağı toprağa bıraktı. Eline vermeye kalksa, başaramayacağını biliyordu çünkü... Gülcan, kızına hep tembihlerdi: "Asla kimsenin elinden bıçak, makas gibi şeyler alma... Verme de... Yoksa aranız fena bozulur."

Yedikule'den epeyce uzaklaşmışlardı. Yaklaşık kırk dakika yürümüşlerdi. Gülcan'ın burnu koku alıyordu. Ot kokusunu...

"Geçen sene gittiğimiz yerler hep bina doldu. On yıl bile olmadı... Langa'dan Yedikule'ye nasıl bostanlık, nasıl bostanlık... Her şey vardı. Domates, salatalık, kıvırcık, biber, patlıcan. Buralara piknik için gelirdik. Cümbür cemaat... Baban da gelirdi. Bakkal Mustafa, karısı Huriye, Belgin abla... Semih abi... Mihalis, Güngör abla... Çoluk çocuk... Kemal bile gelirdi, zırtapoz! Ne günlerdi onlar... Sucuk kızartırdık. Artık ne yeşillik kaldı ne piknik ne de eski halimiz. Vakit bulamıyoruz sanki... Otlar da azaldı... Karış kadar, baksana şu arsaya kaldık. Yakında burası da satılır, bina olur."

Toprak küçücüktü ama bereketliydi. Yağmur sonrası ebegümeciler, hindibalar, arapsaçları orman olmuştu! O kadar çok topladılar ki torbalara sığmadı. Gülcan sonunda kendini çimenlere attı:

"Hadi burda ayıklayalım. Taşıması kolay olsun..."

Sema tam çimenlere oturuyordu ki Gülcan sıçradı, kızını tuttu:

"Yerler ıslak..."

Çantasından büyük bir muşamba çıkarıp ot yığının hemen yanına serdi:

"Gel, şuraya otur... Beş dakikada ayıklarız."

Sema, annesinin gevşeyen çoraplarını yukarı çekti:

"Doğru düzgün bir çorap giysene Allah aşkına!"

Anne kız, boşalmış torbayı ayıklanmış otlarla doldurmaya başladılar.

"Ben ne zaman senin gibi tanıyacağım bu otları? Ebegümecini biliyorum. Arapsaçını da... Ama hindibaları hemen ayırt edemiyorum. Kuzukulağını, turp otunu, pazıyı..."

"Bak şu köküne... Gördün mü? Hindibalarınki böyle oluyor. Tabii çeşitleri var. Hepsi aynı değil. Ama bak şuna, genelde ilk çıkanlarda, yani... Körpe olanların kökü sütlü oluyor ama bak, büyüdükçe rengi atıyor. Odun gibi, değil mi? Üzeri düz. İşte ayıklarken o kabuğu soyuyorsun. Yaprakları da tırtıklı. Ayıklama işini hep bana bırakmazsan, öğrenirsin... Ayıkladıkça tanırsın."

Sema gülümsedi. Elinde tuttuğu küçük bıçakla hindibaların köklerini temizlemeyi sürdürdü:

"Ben çok seviyorum ama babama hindibayı sevdirememiştin..."

"Benim sevdiğim pek çok şeyi sevmedi ki baban. Alışamadı da..."

"Seni sevdi ama..."

Gülcan derin bir iç geçirdi:

"Yaaa. Nur içinde yatsın. Yaşasaydı senin okulu bırakmana çok kızardı. Asla izin vermezdi. Bir tane çocuğumuz kaldı. Onu da okutamadık... Ne diyeceksin ilerde? Ortaokuldan terk..."

Sema, "Yine mi!" der gibi ellerini iki yana açtıktan sonra sustu, başını eğip işine devam etti. İlkokul sıralarından beri annesiyle boğuşuyordu. Babasından bir azar bile işitmeyen ama annesinin tokatlarını yıllar sonra da hatırlayacak olan küçük kızın hayatı üzerineydi bu boğuşma. Sürünmemesi, güçlü olması için. Sema neyin ne olduğunu, henüz bilmiyordu. Annesiyse yaşamıştı her şeyi. Aptallıklar yapmış, hayallerinin nasıl tek tek kırıldığını görmüştü. Kızının bunları tekrarlamaya hakkı yoktu. İyi okullarda okumalı, başarılı olmalı, seviyeli çevrelere girmeliydi. Anadolu lisesi ilk hedefti. Çünkü bunlar, kolejler gibi paralı olmasa da iyi eğitim veriyordu. Öğrencileri de seçmeydi.

Ama olmamıştı. Sema, Anadolu lisesinin sınavlarını kazanamayınca, annesinin, yıkıldığını, bir daha asla ayağa kalkamaya-

cağını sanmıştı. Öyle sanmıştı. "Buradan çıkamayacaksın. Yedikule'ye gömüldün. Suç senin. Ders çalışmadın. Eğlendin," diye bağırmış, ağlamıştı. Sonra Adnan'ı beceriksizlikle, sorumsuzlukla suçlamış, kızlarını kursa yollayamadığını mırıldanmıştı sürekli. Sema, suçunu paylaştığı babasına nasıl sarıldığını anımsıyordu hâlâ. Sessiz ama güçsüz bir sarılmaydı. Halsiz düşüren... Belki de bu yüzden, küçük kız, kısa sürede sıyrılıp atlamıştı aşağı. Saçlarını okşayan babasına bakmadan.

Aynı sene komşunun kızı Çilli Fatma, Cağaloğlu Anadolu Lisesi'ni kazanmıştı. Güzel üniformasını üzerine geçiriyor, sabahları güle oynaya yola düşüyordu. Duyduğuna göre, diğer öğrenciler okula servisle gidiyorlarmış ama servisler çok pahalıymış. Ne gam! Çilli, yedi sene dişini sıkacak, otobüslere binecek, sonra üniversite sınavlarına hazırlanacak, doktor ya da avukat olacaktı. Zaten öyle okullardan mezun olanlar mutlaka üniversiteyi kazanıyorlardı. Mutlaka.

Madem öyle, Sema'nın dişini tırnağına takması, herkesin iki katı çalışması gerekiyordu. Hiç durmadan. Gülcan'ın hayalleri büyüktü. Ama genç kadın hayallerine dört elle sarılmışken, kızı ortaokul üçüncü sınıfta okulu bırakınca, fena yıkılmıştı: "Burda sıkışıp kaldık... Asla kurtulamayacağız," diye bağırarak.

Hatıraların bedenine yapışan birikintilerini koparıp atmak ister gibi dudaklarını kemiren Sema atıldı:

"Sürekli söylüyorum. Anlamak istemiyorsun. Beni okuldan sen almadın anne! Ben kendim ayrıldım... Başka çarem mi kaldı? Bırak okulun masraflarını karşılamayı... Hayatımızı sürdüremiyoruz. Eskiden şu otları yemek için toplardık. Şimdi ot toplayıp pazara götürüyoruz. Ne hallere düştük!"

"Ne olacak pazara götürüyoruz diye? Orda tezgâh açmıyoruz ya, satıcılara veriyoruz, paramızı da tıkır tıkır alıyoruz. Biz yine iyiyiz. Çorbamız pişiyor. Sen yoksulluk görmemişsin..."

"Babam olsaydı..."

Gülcan cevap vermedi.

Aralarına koca bir sessizlik ve tek gözünü kısarak ebegümecileri ayıklayıp başka bir torbaya doldurmaya başlayan Gülcan'ın düşünceleri girdi.

"Babası olsaydı... Okuldan ayrılmazdı Semacık... Halimiz vaktimiz daha bir yerinde olurdu. Ama hiç olmasaydı ne olurdu? Adnan diye biri olmasaydı? Benimle hiç karşılaşmasaydı? Daha mı mutlu olurdum? Öğretmen olurdum kesin... Beni seviyormuş... Seviyordu garip. İyi adamdı Adnan. Dürüsttü. Gıllısı kışlısı yoktu. Ya başka... Başka da bir şey yoktu. O kadar. Geçti gitti hayatımız. Öylece, sıkıntıyla geçti gitti... Kader... Bazılarına sevda verir, bazılarına idare... Benim payıma idare düştü."

Çocukluğundan beri sıkıntı çekmişti. Dört erkek, iki kız kardeş sabah akşam çorba içmeye, Gülcan da başkalarının eskilerini giymeye alışmıştı. Ablası evlenip kurtulmuştu; babası ölünce küçük kız, iyice horozlaşan dört abiyle baş başa kalmıştı. Okuyup öğretmen olmak, Anadolu'yu gezmek istiyor ama abileriyle başa çıkamıyordu. Adnan'la tanıştığında 16 yaşındaydı. Onun yumuşaklığından etkilenmişti. Saygılı ve hayran bakışlarından. Abilerinin hoyratlığından sonra bu limanda rahat edeceğini umarak "Kaçır beni..." demişti. Nerede o günler? Adnan kız kaçırır mı? Hiçbir şeyi kaçırmaz. Her şey usulünce. Kız istemek, kına gecesi, nişan, düğün...

"Keşke dayansaydım abilerime. Ne yapabilirlerdi ki daha fazla! Öldürecek halleri yoktu... Dayansaydım, öğretmen olacaktım!"

Gerdek gecesine kadar öpüşememişlerdi hiç. Filmlerde seyrettiği sahnelerden etkilenen Gülcan en çok öpüşmeyi merak ediyordu, dudaklar birbirine değince elektrik mi çarpıyor diye... Çarpmadı. Gerdek yatağının üzerinde gelinliği soyulurken heyecanlanmıştı da... Fakat birden üzerine yapışan ıslak vantuz, onu nefessiz bırakmıştı... Karşılık vermeye çalışmış, olmamış, beklemişti... Ama bir dergide okumuştu... İlk seferinde bir şey anlaşılmaz diye. Sonra da anlamadı Gülcan. Hiç anlamadı. Artık ne zaman televizyonda öpüşme sahnesi görse başını çevirdi. Yalnızken bile.

İlişki kuramadığı, oynaşamadığı, kavga bile edemediği bu adam onun yalnızlığıydı. Ölünce de kurtulamadı yalnızlıktan. Hafifledi sanki biraz. Damarlarına, tenine yapışan kokuya rağmen hafifledi. Yani üzülmedi mi?

"Hayır, kimse haksızlık etmesin... Ona çok baktım. İki ay, hastanede kanser hastasıyla uğraşmak kolay mı... O ağrılarla, sızlanmalarla, umutsuz homurdanmalarla... Memnundu benden. 'Gözüm arkada gitmiyor. Sen güçlü kadınsın... Benden çok güçlüsün...' diyordu. İyi adamdı... Çok acı çekti. Ya ben! Kerem'im öleli daha bir ay olmamıştı. Daha küçücüktü. Bir damlacıktı. Ağlayamıyordu bile... Bakamadık yavrucağa! Batasıca yoksulluk... Soğukta bırakırsanız böyle olur, der tabii doktor... Kendi evinde kalorifer var ya konuşuyor... Yıkıldım ben. Yıkıldım. Ölmek istedim!"

Sonra öldü adamcağız. İki kadın kalakaldılar dünyanın, kuyunun, denizin ortasında. Gülcan becerikli kadındı. Sema'ya sıkı sıkı tutundu. Kendi gençliğindeki gibi hayalci olan bu yavruyu annesiz bırakmamak için yaşadı, kolları sıvadı. Hemen iş buldu. Artık evden eve gündeliğe gitmeyecekti. Zengin bir yalıda her gün iş vardı... Pazarları dışında her gün. Hizmetçilik yani. Dudağını ısırdı hafifçe. Ağrına gidiyordu. İçi kıpır kıpırdı çünkü. Hülyalarla, siyah beyaz filmlerle yaşıyordu. Bu yüzden kimseye "Efendim..." demezdi. Maaşı ancak kiraya yetiyor, Adnan'ın üç kuruş maaşıyla geçinemiyorlardı. Yine de kimsenin eskilerini kabul etmiyor, yeni hanımından suratı asık diye sürekli şikâyet alıyordu. Ama işini iyi yapıyordu, bu nedenle idare ediyorlardı bir şekilde. Zaten herkes birbirini idare ediyordu o kasvetli evde...

"İdare... Hayat idare midir?"

Belki de öyleydi. Başka bir hayat yoktu. Kızına anlattığı hikâyeler ancak masallardaydı...

"Anne... Ne zamandır bana masal anlatmıyorsun!"

Bu cadı insanın içini mi okuyordu?

"Nerden aklına düştü masallar? Durup dururken..."

"Hiç aklımdan çıkmıyor ki... Şu ağaca takıldı da gözüm. Aklıma sarı saçlı Meşe'nin masalı geldi. Onu herkese anlatıyorum. Bayılıyor çocuklar..."

Gülcan hakikaten gülümsedi bu sefer. Saçları ve gözleri bal rengine kaçan kızına baktı. Bal kızına... On beş yaşına gelmişti bile. Geçen hafta doğum gününü konu komşu hep birlikte

kutlamışlardı. Nasıl da süslüydü haspa! Sırtına kadar inen saçlarına renkli tokalar takmıştı. Kolyesi, bileziği, küpeleri de eksik değildi!

"Annen kurban olsun sana... Sen büyüdün diye anlatmıyorum ama istediğin masal olsun güzeller güzelim..."

"İstediğim masal anne..."

"Benim de öyleydi yavrum. Benim de öyleydi. Allah sana en güzel masalı yaşatsın!"

Kötülüğün sınırları

19 Kasım 1983

Babacığım,

Son mektubunda, "burada ne kadar kalacağım belli değil" diyorsun. Evet, bilmiyoruz. Hatırlar mısın, küçükken ne çok soru sorardım sana. Her şeyi bildiğini düşündüğüm için, kafama takılan ne olursa, soluğu yanında alırdım. Ne gülerdin sen! "Yine babaaa... diye başladı, geliyor soru yağmurları!" diye bağırırdın keyifle. Cevapsız bırakmazdın beni hiç. Hep bir şeyler söylerdin.

Ama şimdi bu kâbusun ne kadar süreceğini sen bile bilmiyorsun. Babam, bunun nedeninin farkındayım: Zannettiğim kadar müthiş biri olmadığın için değil, kötülüğün sınırını bizim gibi insanlar bilemeyeceği için. Geçenlerde şehir kütüphanesindeki kitaplardan birinde böyle bir söz okuyup defterime not ettim. Hangi kitap olduğunu yazmamışım, sözü de tam olarak hatırlamıyorum şimdi ama kötülüğün sınırlarını tahmin etmenin çok zor olduğunu söylüyordu.

Neden böyle baba? Bari bu soruma cevap ver. Dünyayı anlamak istiyorum. İyiliği de, kötülüğü de bilmediğimiz için bize hükmeden her şeyi...

Hatırlar mısın, eskiden günlük tutardım. Artık sadece sa-

na yazıyorum. Ne garip, sanki her şeyimi babama anlatmak zorundayım. Bunun da yazmaktan başka çaresi yok. Okulda olanları, evdeki durumu, yine eskisi gibi kafama üşüşen soruları... O kadar alıştım ki, bir şey yaşayınca hemen aklımdan geçiyor: "Babama mutlaka anlatmalıyım," diyorum. Bu sayede habire yazıyorum. Gerçi yazdıklarımı sadece sen okumuyorsun, biliyorum başka ellerden de geçiyor, hatta bazen senin mektupların karalanmış geliyor. Karalanmış! Belki bunu da karalarlar.

Ama olsun, sen anlarsın. Kötülüğün sınırını bilmiyorsun ama o karalanmış yerlerde yavrunun sesini duyarsın.

Babam, seni çok özledim. Beni kucaklayışını, kucağına tüneyişimi, bana anlattıklarını, kulaklarımı ve gözlerimi dikişimi...

Sanki senin gidişinle birlikte, yaşadığım dünyadan da uzaklaştım. Alıştığım ilişkilerden, her şeyden. Biz mi çok farklıydık, ben başka bir dünyaya mı düştüm bilmiyorum ama ilk başlarda çok zorlandım. Şimdi rahatladım ve oyun oynar gibi bu farkı anlamaya çalışıyorum artık. Şehir kütüphanesinde bulduğum kitapları okuyorum anlamak için. Sana yazmış mıydım, hep oraya gidiyorum. Fırsat buldukça... Orada bizdeki kitaplardan yok ama yine de buluyorum okunacak bir şeyler.

Sana şöyle desem yorumlayabilir misin? Adana'da kendimi en çok evimde hissettiğim yer, o kütüphane.

Kendi kendime kaldığım, düşündüğüm, bir sonraki güne hazırlandığım tek yer. Senin yoktur öyle bir yerin. Koğuş çok kalabalık diye yazmıştın son mektubunda.

Bir evimiz olacak baba.

Duvarlarında annemin fotoğrafları olan ışıklı bir ev.

On gün sonra geliyorum görüşüne. Buradan cezerye getireceğim. İçeri sokmama izin verirler umarım. Bana, "annenin mezarına iyi bak," demiştin. Bir tek onu yapamıyorum. Söz, sana gelmeden önce oraya uğrayacağım.

Her mektubunda sorduğun soruya yanıt: Evet, ders çalışıyorum. Sene kaybettiğim için kendimden küçüklerle okuyorum. On sekiz yaşında, hâlâ lisede olmak biraz garip tabii. Ders çalışmak için kendimi çok zorluyorum. Konular çok ko-

lay aslında. Ama hep ezber, hep ezber. Din dersleri zorunlu oldu bir de... İlkokuldan liseye kadar! Sadece din derslerinde değil, tarih, coğrafya, hiçbir konuda tartışma, sorgulama imkânı yok. Oysa benim kafam çok karışık.

Eczacı olmamı istiyorsun ama ben sorularıma yanıt arıyorum.

Şimdilik böyle. Hemen postalıyorum mektubu. Yarın yine yazarım.

Hasretle babam...

Elif

Beklemek var, beklemek var...

Kaç zamandır rüzgâr sıkıntılı esiyordu. Yedikule yapış yapıştı. Soğuğa karışan ıslaklık kesiciydi. İnsanın yüzünü, ellerini kıpkırmızı ediyordu. Önce hava kararda, bulutlar itiş kakış kaldılar tepede. Öyle matrak ve çocuksu bir halleri vardı ki dışarı çıkan, pencereden gökyüzüne bakan herkesin yüzüne bir gülücük yapışıyordu.

Ama Artin Usta iç çekti:

"Böyle bir sabah gitmiştin... Benden, Yedikule'den."

Rüzgârın yaladığı esmer yüzü, özenle saklanmış bir heykel gibi sağlam ve gergindi. Birden yumuşadı heykel. Artin, ince dudaklarını titreten hafif gülümsemesiyle başını eğdi. Yağmurlu bir günde de geri dönmüştü. Eski, siyah şemsiyesiyle... Yılların değiştirmediği edasıyla. Kapkara gözleri yağmurdan mı, gözyaşından mı ıslaktı? Çok ıslak. Çok güzel. Ona koşup sarılamamış, yüzünü silememişti mendiliyle. Ama sonra...

İkinci bahar yaşıyor ömrüm
Gel benim yarim oluver şimdi
Seni gül gibi öpe koklayaaa...
Gözümden, dilimden sakınır saklar
Bugünkü aklımla severim şimdi.

Yüzüne yayılan şarkılı gülüşle, atölyenin kapısının önünde dikildi biraz. Saro'dan gelen çekiç sesi içindeki müziği susturuvermişti. Çok iş vardı bugün. Çok iş. Yağmur düşer miydi?

Düştü.

Öğlene doğru çiselemeye başladı. Fark etmediler hemen. Çalışırken deprem olsa duymazdı yıllanmış usta. Çırağı da ona benzemeye başlamıştı çoktan.

"İnce kesiyorsun Saro... Bak şu kitleye. Daha kalın bacaklar istemiyor mu sence?"

Salih başını kaldırdı. Utangaç. Önce ellerine, sonra kesmeye başladığı ağaca baktı. Yüzüne sıkıntılı bir ifade yapıştı. Bekledi. Gözünü kapayıp elinde sessizce titreyen ağacı hissetti. Başını kaldırıp odanın ortasına rahatça yayılmış olan levhaya baktı. Ayağa kalktı. Levhaya yaklaştı. Kenarlarını okşadı ve işinin başına döndü. Nefes bile almıyordu sanki... Derken, tornavidayla birbirine bağladığı ağacın kokusunu içinde çekti: "Ağacın kokusunu hissediyor musun? Bu kokuyla çalış... Kokuyu kaybettin mi, dur. Benim müziğimdir bu koku. Aklımı açar..." diyordu ya ustası, işte öyle açıldı aklı Salih'in.

"Ağaca şekil vermek... Ona kendini işlemek. Ağaçlar her eli sevmez. Ama bana öyle geliyor ki senin elini sevdiler... Usul usul dokunmaya devam et... Sev. Isıt. Konuş onunla. Bazen ağlar ağaç. Gözyaşlarını hisset. Hissetmedin mi küser. Bozulur, boşa çıkarır emeklerini. Hiç unutma, senden farkı yok onun... Canlı, capcanlı... Duygusal. Ağladı mı, bekleyeceksin! Acele işi kabul etme... Beklemeyi, konuşmayı, dokunmayı bilirsen ağaç da saklar nişanını..."

Anlatırdı Artin Usta. Usanmadan, sıkılmadan anlatırdı. Onu dinlemeyi severdi Salih. Gayet belirgin şivesi, sesindeki müziği artırırdı.

Markası yoktu Artin Usta'nın ama büyüsü vardı. Çok kaba görünen hünerli elleriyle dokunduğu yere tadını bırakırdı. Hem de ne tat... İnsan bakmadan, dokunmadan edemezdi. Yılların getirdiği bir şey vardı onda, tarifi zor.

Şimdi hünerinin sırrını her zamanki sabrı ve tatlılığıyla Salih'e anlatıyordu. Salih, hayatında ilk defa ışık görmüş perva-

neler gibi, bırakıyordu varlığını ustasına. Isınıyordu onun yanında.

Bir insan başka bir insanı daha fazla nasıl sevebilirdi? Kimin yanında bu kadar lezzet ve heyecan duyabilirdi? Ya böyle saygı?

Sema vardı. Sema vardı tabii. İçinde erimek, kucağında yatmak istediği... Gözlerine baktığında, damarlarını sıkıştıran, ensesinden kalbine alev akıtan Sema! O başkaydı... Ama onun yanında kendini böyle bırakamıyordu ki... Dili tutuluyor, beli kasılıyor, boğazı düğümleniyordu. Sema tatlı tatlı konuşurken, bal rengi saçları beyaz tenine dokunurken, bir de gülümserken... Salih sessizce duruyor, bekliyordu.

Artin Usta, "bekle" derdi. Ya Sema? Beklese, Sema da ona, ağaçlar gibi cevap verir miydi? Duygusu olanı, saygı duyduğunu, sevdiğini bekleyeceksin. Tamam da nereye kadar? Sema, nereye kadar? Nasıl beklediğine bağlı. Beklemek var, beklemek var.

Saatlerce sessizce çalıştılar.

Neden sonra, ustasının omzuna dokunduğunu hissetti. Başını çevirince iki koca bardağa doldurulmuş çayları gördü ve gülümsedi:

"Usta... Niye zahmet ettin? O benim işim..."

Ayağa fırladı. Tepsiyi kaptığı gibi masanın üstüne koydu, ustasına bir sandalye çekti. Artin Usta:

"Güzel oluyor... Bir molayı hak ettin Saro. Eee, anlat biraz, evde ne var ne yok? Annenin ayakları şişmişti, nasıl oldu şimdi? Dün akşam Gülistan'ı gördüm yolda. Telaşla bir yerlere koşturuyordu."

"Annem iyi değil Artin Usta. Sürekli abimden ve babamdan bahsediyor. Abimin ölümü, babamın acısını artırdı sanki... Zaman geçince dinmiyor, artıyor sanki."

"Artar tabii. Gülistan da genç yaşta dul kaldı. Senin işin çok zor... Annen, Gülistan, babasız kalan yeğenin Melek ve kız kardeşin... Evdeki tek erkek sensin."

"Sorma..."

"Senden başka kimse çalışmıyor hâlâ değil mi?"

Salih, ustasının neden durup durup aynı soruyu sorduğunu düşünerek kara gözlerini dikti ona:

"Yok. Değişen bir şey yok. Herkes benim elime bakıyor..."

Artin Usta, uzunca boylu, zayıf ama sıkı vücutlu, elleri, kolları ve bacakları çalışmaktan sertleşmiş genç adamın buğulu bakışlarının içinden geçti:

"Sen iyi olacaksın. Baban da çok iyiydi..."

"İyiydi değil mi?"

"Biz ikimiz de aynıydık... Sürekli söylüyorum ya, Yedikule'nin ayrılmaz ikizleriydik. Tabii bizi Nişan Usta yetiştirdi. Şanslıydık yani. Hep anlattığım ve her zaman anlatacağım gibi, çok önemli adamdı Nişan Usta. İkimize de nişanını verdi. Babana da, bana da... Yerleri birlikte temizledik, parmaklarımızdan kıymıkları birlikte çektik, yan yana çok azar işittik. Samatya'dan Yedikule'ye birlikte gittik geldik, çok yokuş inip çıktık. Sonra... hep yokuş oldu hayatımız. İnip inip çıktık. Sen onun emanetisin bana... Dört sene oldu değil mi? Tabii darbe zamanıydı... Sokağa çıkma yasakları daha bitmemişti. Ortalıkta askerler cirit atıyordu. Habire birilerini tutup götürüyorlardı. Serhat da tuttu, seni getirdi bana. On yedi yaşındaki yabani oğlunu. Sonra da bıraktı bu dünyayı. Çekti gitti. Biliyordu, hissediyordu herhalde."

"Lise sona başlamıştım. Yavaş yavaş bitirirsin, lise diploması yeter, demişti. Ama ben okula devam etmeyi çok istiyordum usta. Çok istiyordum. Babam beni dinlemedi. İstediğim zaman okulu bitirebilecegimi ama senin gibi adamı bulamayacağımı söyledi."

"Eee... Bir bildiği varmış demek... Dışardan bitirdin işte liseyi. Buradan iyi üniversite mi bulacaktın?"

Başını eğdi Salih:

"Haklısın Usta. Ama kardeşim okusun istiyorum. Zeynep okusun... Çok zeki... Dersleri de iyi. Üniversiteyi bitirmesi için ne gerekirse yapacağım... O doktor çıkana kadar bana rahat yok."

Artin Usta uzun uzun baktı Salih'e. İlk gördüğünde ona "Sa-

ro" deyivermişti. Babasına benziyordu. Serhat Usta'ya... Gözlerini hatırladı Serhat Usta'nın. Kara kara bakardı. Acıyla ama gülümseyerek... Doğubeyazıt'ın görkemli yoksulluğu içinde, taştan günler, kireçten yıllar yaşamıştı arkadaşı. Tıpkı Artin gibi Serhat da annesini çok küçükken kaybetmişti. Baba da ölünce kimsesiz kalmıştı. Aşireti yoktu, arkası yoktu, yoksulluğun dağıttığı akrabalarının sesi, soluğu kesikti. Toprak olmayınca, para da yok, insan da yok. Onun bunun yanında ekmek davası acılı... Serhat da amcasının peşinden, İstanbul'un acısına gelmişti. Artin Usta hayal meyal hatırlıyordu Serhat'ın sert, esmer yüzlü amcasını. Nişan Usta'nın Samatya'daki atölyesinin yanındaki bir inşaatta çalışıyordu. Tütün getirirdi Nişan Usta'ya. Bazen tellendirip içerlerdi. Gide gele aklına şeytan düşmüştü, yeğeninden bahsetmişti ikide bir. Sonunda küçük Serhat'ı tutup getirmişti kolundan. "Eti senin kemiği benim," dedikten sonra başlamıştı iki yetimin arkadaşlığı. Etten ve kemikten, acayip günler içinde yetim ve öksüz ne demek, birbirlerine öğretmişlerdi. Artin, babası ölene yetim denir sanıyordu. Serhat ise hem annesi hem babası ölünce insan yetim kalır, diyordu. Öyle değilmiş, annesi ölünce yetim, babası ölünce öksüz olurmuş insan. İkisi de ölünce... Arkadaş olmuşlar işte. "Senin en azından amcan var, benim o da yok..." dediğinde ağlamıştı Serhat. Artin Usta'nın arkadaşı Serhat Usta. Ölmeseydi ya... Gitmeseydi. "Onun oğlu benim yanımda... Adını Saro koydum... Yirmi yaşında, öksüz bir aile babası. Vay yumurcak!"

"Babanın anneni kaçırdığı zamanı hatırladım. Senin yaşında filandı. Rindê güzel kadınmış ya İstanbul'daki bu çulsuza, aşiretsize, isimsize vermemişti ailesi. Büyük başlıklar çıkmıştı Serhat'ın önüne. Verilemeyecek, bulunamayacak paralar. Nişan Usta çok kızıyordu, çünkü bizimki sürekli bir bahane bulup Doğubeyazıt'a gidiyor, Rindê'ye gizli gizli hediyeler götürüyordu. Onu alıp buraya getirdiğinde, aile ne olay çıkardı ama!"

"Bayağı bir gizlenmişler. Hep anlatır annem. Abim doğana kadar barış olmamış."

"Annen için çok zor ama... Tek kelime Türkçe bilmiyor. Uzun zaman kimseyle ilişki kuramadı. O zamanlar buralarda

onun dilinden anlayacak kimsecikler yoktu. Ne günlerdi. Annen önce içe kapandı, sonra alıştı biraz. Ama hiç mutlu olmadı."

"Hep öyle diyorsun usta. Mutlu olmadı mı yani? Babamı sevmedi mi? Bana öyle anlatmıyor..."

"Sevdi herhalde... Ne bileyim ben! Sevmek yetmez ki evlat. Yaşadığı yerden memnun değildi. Gönüller bir olunca samanlık seyran olur derler fakat bir balığı karaya getirsen ne olur? Ya da kutuplarda yaşayan hayvanları Afrika'ya götürsen... Zor oldu. Dilsiz kaldı annen. Türkçeyi öğrenemedi. Çıkıp dışardan alışveriş yapamamak, istediği yere gidememek. Bir nevi sakatlık değil mi Saro?"

Salih başını salladı. Annesi hâlâ sudan çıkmış balık gibi titriyordu bazen. Başka yolu yok muydu aşkın? Bulamamışlardı demek.

"Sen niye evlenmedin Usta?"

"Evlenemedim işte..."

Yanıtsız kaldı sorusu. Yalansız ve gerekçesiz. Bundan sonrasını soramazdı dağ görmemiş dağlı delikanlı. Ama merak ediyordu ustasını. Ona bağlandıkça, hakkında her şeyi öğrenmek istiyordu. Dinlediği müziğin hikâyesini, âşık olup olmadığını... Elinde olmadan, soruyordu kendi kendine. Kimseyi sevmiş mi? Hiç mutlu olmuş mu? Yaralanmış mı? Artık çok mu geç?

Konuyu değiştirme zamanının geldiğini anlayarak çayından bir yudum aldı ve hafifçe öksürdükten sonra tiz bir sesle konuştu:

"Usta, büyük bir ev yapmak istiyorum. En büyük hayalim bu. Dağların ortasında, koskocaman bir ev... Annem ister bahçeye çıksın, ister odasında otursun. Ormanın kokusunu içerde de alsın. Bu evin her taşını ben yerleştirsem, her ağacını ben taşısam... Bin yıl yaşasın istiyorum. Bazen gözlerimi kapayınca o evin hayalini kuruyorum. Bir görsen, nasıl güzel... Kocaman... İçine yüz kişi rahat sığar."

"Niye yüz kişi?.."

"Misafirler işte. Severim ben, gelinsin, gidilsin..."

"Böyle gidersen, on sene sonra yaparsın o evi..."

"Ben de abim gibi kanserden gitmezsem... Babam gibi..."

Ustasının gürleyen sesi; göğsüne, yanağına bir tokat çaktı sanki:

"Ağzından yel alsın Saro! Böyle abuk sabuk konuşacağına, gidip bir baktırsana doktora... Sakın hafife alma. Kaç kişi senin eline bakıyor, onları ortada bırakmaya hakkın yok."

"Haklısın usta..."

Artin Usta, "susalım" der gibi başını öne eğdi. Bir süre sessiz kaldıktan sonra:

"Saro... Sana bir şey söyleyeceğim... Nerden çıktı diyeceksin böyle birdenbire. Uzun zamandır konuşmayı düşünüyordum seninle. Bundan dolayı yeniden açtım eski konuları... Yirmi yaşını doldurdun, kendi başına karar verebilirsin artık. Senden bir şey isteyeceğim. Benim için çok önemli. Şimdi cevap verme. Fakat iyi düşün..."

Hafifçe öksürdü, devam etti:

"Biliyorsun, benim kimsem yok... Akrabalarım yurtdışında. Bir kız kardeşim vardı, o da evlenmeden öldü. Ne çocuğum ne yeğenim var, anlayacağın..."

Salih başını kaldırıp ustasına baktı. Hâlâ başı eğikti Artin Serenciyan'ın. Eskiden kapkara olan kısa, kıvırcık saçları iyice beyazlaşmıştı...

"Ben seni evlat edinmek istiyorum."

Bu sefer Salih başını eğdi. Ustası devam etti:

"Bu dükkânın dışında üst kattaki evim var... Ben ölürsem, boş kalacak. Kimsesiz kalacak... Sonra vakıflar el koyacak. Her şey talan olacak. Her zaman olduğu gibi... Hep bizim başımıza geldiği gibi. El koyacaklar. Alacaklar. Ve kim bilir ne yapacaklar! Kimsem kalmadı çünkü bu ülkede."

Hiç cevap vermedi Salih. Sadece başını iki yana salladı.

Ne söylenirdi ki şimdi? Kabul edilir miydi? Sessizce kalktı, bardakları toplayıp atölyenin köşesindeki tezgâha bıraktı.

İkisi de sessizliğe yol verdiler. Bir süre sonra ağaçlar ve elleri konuştu. Takur tukur ve sessiz...

Amaan doktor, bize rast gelsin...

Hak ettiğimiz kadar mı yaşıyoruz? Neden iki yüz sene hayatta kalma kapasitesine sahip değiliz? Sen bunca şeyi öğren, yavaş yavaş hanyayı konyayı anla... sonra da geber git! İzin bile kalmasın. Tanrı gibi düşün, fare gibi üre, böcek gibi öl... Evreni yok edecek gücü olan adam, bir cam parçasıyla ölsün. Bu doğanın temelinde mantıksızlık var. Biz de zavallılar gibi delinin kuyuya attığı taşa bir anlam vermeye çalışıyoruz.

Kasım 1970

Günlüğün yaprakları ne denli sağlamdı oysa. Çıldırmış gibi, sessiz hücrelerde kalmış gibi sararmış olmalarına rağmen, babasına inat...

Yazdığım satırlar kime ait? Bu yabancı hisleri kim yaşıyor.

Kasım sonu, 1970

Defteri avucunun arasında evirip çeviriyor, sonra gözlerini sayfalarda kaçamakça gezdiriyordu. Sözcükler arasında kaybolmuştu çoktan. Hepsine yabancıydı. Tanışmak istemediği biçare afyon satıcılarıydı, kaçamadığı, reddedemediği, tekliflerine cevap vermeden titreyerek aralarında dolaştığı kara yüzlerdi...

Ama ben gerektiği zaman günlerce, hatta aylarca kâğıtların başında sabırla çalışmayı, inatla yazıp bozmayı, sonra tekrar yazmayı, yorulmayı, iliğime dek tüm enerjimi boşaltmayı seçtim. Kurtulurum belki diye. Dünyaya sırt çevirdim. Kahretsin...

Şubat 71

Ölümden kaçıyorum. Ama karşıma çıkıyor. Gencecik çocukları öldürdüler. Bedenimden tiksiniyorum.

Kasım 71

Hasan'ın gözlerine bakıyorum günlerdir... Beni anlıyor sanki...

Ocak, 72

Hasan'ın gözlerine...

Hasan defteri kapattı sonunda. Babasının defterini. Ayağa kalktı, oturdu. Çekmeceden çıkardığı fotoğrafta gülümseyen siyah beyaz kadına baktı... Hasan küçükken giden, terk eden anneye... Onu hatırlıyordu ne yazık ki... Çınlayan bir kahkahası vardı. Güzel kokardı. Pencerenin kıyısındaki tuvalet masasında çok vakit geçirirdi. Küçük parfüm şişeleri, kremler, rujlar, boyalar, boyalar... Oğlunu yaklaştırmazdı hiç, incik boncukla oynayamazdı Hasan. O gidince masanın üzeri tamamen boşaldı. Sonra babası da gidiverdi bir gün. Sirozdan. İçkiden... "Madem anlıyordum seni, neden beklemedin büyümemi?"

Defteri kokladı ve yeniden açtı sayfaları... Çiziktirilmiş resimler arasından bir ufak gemiye daldı. Beceriksizce yapılmış ya da kırık dökük lüğü kendinden...

Yerinden kalkmadan, babasının raflarda duran kitaplarına baktı. Tarihçiydi Necdet Seren. Üniversiteden, kitaplarından, tarihin içinden çıkmazdı çoğu zaman. Aslında hiç girememiş miydi? Hasan da çocukken "tarihçi olacağım..." diye ortalarda dolaştığında Necdet Bey kaşlarını kaldırıp "Ne yapacaksın tarih okuyup da? Bugünü yaşa sen..." derdi. Zaman geçip müzik galebe çalınca, genç çocuk okul çıkışlarında keman kursuna, müzik okuluna dalınca bu mesele unutuldu ama Hasan, babasının kalkık kaşlarının altında acıyla mühürlenmiş gözlerini hiç

unutmadı. Kaçışını, dalışını, yalnızlığını yıllar sonra okuduğu gözleri... Kaçtığı yerde güzel kokan Handan'ı bulmuş, onun karabasanında ölmüştü.

Elif'i düşündü... "Birbirlerini bizim kadar sevdiler mi ki? Annem niye gitti o halde... Amerika'daki adamı mı sevdi?"

Babası hiçbir şey anlatmazdı ama nenesi hiç durmadan şikâyet ederdi... Annesi, arkadaşlarıyla sürekli kâğıt günleri yaptığı yetmezmiş gibi kumarhanelere de gidermiş arkadaşlarıyla. Tatiller, eğlenceler, oyunlar, seyahatler...

"Babandan sıkılırdı. Onun arkadaşlarından daha çok sıkılırdı. Annen başka türlüydü... Bir gün odaya kapandılar. İster istemez bazı şeyler duydum. Annen, 'ayrılacağım,' diyordu. Ertesi gün gelmedi. Baban hiç koşmadı peşinden. Avukatlar hemen hallettiler. Sonra Amerika'ya gideceğini söyledi, seni yanına almak istiyordu. Baban kabul etmeyince üstelemedi... Meğerse, başkası varmış. Hemen evlendi."

Küçükken hep kardeş isterdi annesinden. Babasına sorduğu zaman Necdet Bey, "Annen isterse olur," cevabını verdiği için, Hasan, kadınların istedikleri zaman çocuk yapabileceklerini zannederdi. Ama annesi istemezdi. Hasan "Bir kardeş yap bana anne, kardeşsiz olmak istemiyorum bu hayatta," dediği zaman kalkıp giderdi Handan Hanım. Pencere kenarına, tuvalet masasına, salona... bir yerlere giderdi. Hasan, kalıverirdi dikildiği yerde. Çaresizce ve yalnız. Neyse, bir gün bu güzel kokulu kadın onu kucaklamış ve "ben kardeş yapamam sana Hasan" demişti, "yapamam çünkü gücümü kaybettim."

Hasan, annesi gittikten sonra bu gücün sevgi anlamına geldiğini anladı kendince. Bir kadın, sevgisini kaybedince çocuk yapamazdı demek.

Ya babam? Babam annemi benim Elif'i sevdiğim gibi mi sevdi? Tek taraflı sevgi olur mu? Baba, ben Elif'i sadece birkaç kez öptüm... Başka hiçbir kadına dokunmadım. Dokunamadım. Sen de mi böyle sevdin annemi? Handan Hanım'ı?

Yeni bir sayfa açtı. Yüzlerce kez okuduğu sayfalardan biri:

Aklıma neler geliyor, çekici, ele avuca sığmayan afet cümleler... Hepsine tutuluyorum. Diyorum ki bende büyük, kocaman bir yetenek var. Tabii yanlış ellerde... Hiçbirini toparlayamıyorum. Masa başında, içimi bir sıkıntı kaplıyor. Boşluk... Kalem, elime yapışıyor. Sanki başkasının yerine, emaneten... Tiksiniyorum.

Mayıs, 71

Başkasının yerine, emaneten... Sürüklendiği bir hayatta böyle mi yaşar insan? Tiksinerek... Sonra böyle birdenbire mi ölür? Yarım yamalak.

Annesi hep aramıştı cenazeden sonra. Telefonda ağlamıştı bazen. Gerçi onun ağlayışı da bir garipti. Sesi çatallaşıyordu sadece. Hasan, tüm konuşmalarda kısa cevaplar vermiş, "derslerine iyi çalış," dediğinde susup kalmıştı.

Odasının kapısı hafifçe vuruldu. Nedense gülümsedi... Bir türlü yaşlanmayan, hayallerini, hayalden dünyasını hiç kaybetmeyen nenesinin pembe sabahlığını düşündü birden.

Kendine göre doğruları, kendine göre yaşamı olan sakin bir kadındı Mualla Hanım. Eskilerde yaşardı. Bostancı'nın güzel kokulu zamanlarında. Kendi gibi arkadaşları vardı. İsimlerinin sonları "noş", "moş", "toş" gibi eklerle biten kontes tipli kadınlar. Hep birlikte yemeklere giderlerdi. Resim sergileri dışında, her hafta sonu klasik müzik konserleri için Avrupa yakasına geçerdi. Evde koyduğu plak eşliğinde süslenir, eşarbını takar, neredeyse bin yıldır eskimemiş çantalarından birini alır, binerdi taksiye. Bazen torununu da götürürdü.

Hasan taksiyi at arabası gibi yaşar, konser salonunda kendini eski zamanlarda hissederdi. Lordların, leydilerin zamanında. Fakat bu hissiyattan ziyade, nenesinin hafifliğini severdi. Yerken, içerken, konuşurken, iş yaparken, dikiş dikerken, torununun sırtını kaşırken... Hep hafifti.

Hasan, kendini, onun çevresine yaydığı hafifliğe bırakır, rahatlardı. Bu hafiflikle sarmalamıştı torununu. Annesi babası varken de, sonra da. Belki de çocuk, mutsuzluğun ağırlığından bu sayede kurtulmuştu.

"Gel, neneciğim..."

Mualla Hanım içeri girdi. Taze sıkılmış portakal suyunu uzattı:

"Hemen iç Hasan... Bekleyince vitamini kaçıyor."

Torunu bardağı bitirene kadar bekledi. Yatağın üzerine duran kırmızı defteri gördü.

"Hasan... Gel, konuşalım biraz. İçerde canım sıkıldı. Düşünmek iyi değil. İnsanın kafasına cinler üşüşüyor."

"Babama da hazırlar mıydın böyle şeyler?"

"Benimle konuşmazdı hiç. Sadece sarılır öperdi. Babasına kırgındı. Biliyorsun. Kaç kere anlattım bunları sana..."

"Yok anlatma sakın... Öyle soruverdim. Anlattın kaç defa..."

"Deden kırgındı ona. Hep başka şeyler istedi. Kendi gibi olsun istedi. Daha kalıplı gezsin, politikaya atılsın, ne bileyim ben...

Nenesi gözyaşlarını bıraktı. Kırmızı defteri alıp çekmecenin içine koydu:

"İnsan gençken başka gözlükle bakıyor dünyaya. Sonra birden kırılıyor camlar, gözler çıplak kalıyor. O yüzden şimdi her gördüğüne inanma yavrum."

"Sana şiir okuyayım mı nenecim?"

"Yok yavrum, başım döndü birden... Sen de kalk... Yak ışığı. Elif'ten mektup gelmiş..."

Mualla Hanım kapıyı hafifçe kapattıktan sonra Hasan, elinde zarfla, kalakaldı. Kolay açamamıştı hiç Elif'in mektuplarını. Şimdi daha zordu sanki.

Nefesini içinde tutarak masasına oturdu. Babasının eski çalışma masasına.

Kalemi kavrayıp yazmaya başladı.

Eylül, 1984

Canım Elif'im,

Biliyorum, içimin sıkıntısını hissettin de geldin. Karanlık odama bir güneş gibi açtın desem, lütfen inan. Tam öyle oldu. Güzeller güzeli melek, ne iyi ettin...

Kör bir sisin tam ortasına kaldım ne zamandır. O kadar çok ses aynı anda çınlıyor ki beynimde, anlayamıyorum. Ellerim

birilerinin bedenine dokunuyor, tanımadığım insanlar, yüzlerini bile görmüyorum. Sonra tanıdıklarla konuşuyorum sanki... Düşünmeden konuşuyorum. Düşünmek acı veriyor Elif. Çünkü korkuyorum.

Bugün parçalandım iyice. Yol zaten karanlık. Zaten en küçük ışık yok. Bir cesetle karşılaştım. Tanıdık birinin... Babamın cesedi. Babamı seviyordum ben. Seviyorum. Sevmek bir süslü paket... İçini açmaya korkuyorum Elif.

Mektubunu henüz okumadım. Daha zarfını açmadan odama ışığını getirdi. Geldiğin için sağol canım.

Elif'im, sana güzel bir haberim vardı aslında... Hemen yazacaktım. Eve gelir gelmez hem de... Ama elime babamın defteri takıldı yine. Ben de takıldım!

Haberim şu: Fransa'daki konservatuar sınavlarını kazandım! Paris'e gidiyorum... Sensiz İstanbul'un da, Bostancı'nın da bir anlamı kalmadı zaten. Müziğe dalacağım... Sana harika şarkılar besteleyeceğim... En güzellerini. Yüzünü aydınlatacağım her notayla...

Gittiğinden beri dört yıl geçti... Bu yirmi ikinci mektubun... Ben sana dört yüz tane yazdım mı? Eskiden babanı ziyarete gelirdin, ama artık Bolu Cezaevi'ne gideceksin. Yine bana yollar görünüyor. Adana yolları. Seni iki saatçik, dört saatçik görmek için... Dayının evinde beni misafir edemiyorsun ya, senin için ben üzülüyorum... Baban olsa rahat rahat gelirdim, kalırdım... Telefonla da ulaşamıyorum... Ama bunları düşünmek anlamsız, şimdi önemli bir zaman. Karşı apartmanın ışıkları da sönsün. O zaman okumaya başlayacağım. Her kelimeni saatlerce okuyorum. Böyle zamanlarda tek bir sese bile tahammülüm olmuyor. Evet, şimdi sırası... Şimdilik hoşça kal bir tanem ve hoş geldin...

Hasan

Hasan, Elif'ten gelen soluk, beyaz zarfı elinde döndürdü, sonra yavaş yavaş açtı:

28 Ağustos, 1984

Merhaba Hasan,

Sonbahar geliyor... Ne garip, içimdeki yapraklar da dökülüyor... Koptuğumu hissediyorum. Babam mektuplarda sürekli beni neşelendirmeye çalışıyor. Hep yazıyor. Bir onun mektubu geliyor, bir seninki... İstanbul'daki dükkân satıldı ya çok üzüldü babam. Başka çaremiz yoktu tabii... Geç bile kalmıştık. Ama bilirsin, çok severdi eczanesini... Çok severdi. Halama özellikle tembih etmiş. Eczanenin dört bir yanında annemin fotoğrafları vardı ya, ilk önce onları toparla, demiş. Geçen geldiğimizde dayım onları almak istedi, ben karşı çıktım. Dayımın evi kalabalık. Biz dönene kadar halamın evinde dursun.

Sana çalakalem anlatacağım ne var ki? Elime ne geçerse okuyorum, bir de üniversite sınavlarına çalışıyorum deli gibi... Babam, eczacılık okumamı istiyor ama ben felsefe istiyorum Hasan. Senin müziğine daha çok yakışmaz mı sence?

Lise bittikten sonra biraz rahatlarım sanmıştım. Üniversite sınavlarını kazanamayınca güvensizlik, isteksizlik, korkular sardı ruhumu.

Yoğunlaşamıyorum. Bu sene de kazanamazsam kötü olacak. Artık sene kaybetmemeliyim. Adana'ya geldiğim ilk sene okula devam etmedim diye babam çok üzüldü. Sonra hep iyi notlar aldım ama ne fark eder?

Ne istediğimi, gerçekten ne yapmak istediğimi tam bilmiyorum. Tüm bu olup bitenlerden sonra ders çalışmak çok anlamsız. Burada bana yol gösterecek kimse yok. Ya da ben o kimseleri bulamadım. Adana hem büyük hem küçük bir yer. Bostancı'dan, İstanbul'dan çok farklı. Farkı ne diyeceksin? Sana daha önce yazmış mıydım, hatırlamıyorum ama sanki kolay kolay içine kimseyi almayan bir kucak. Sadece öz evlatlarını sarmalayan, diğerlerini de eteğinde besleyen bir analık.

Babam hapiste diye mi bunları düşünüyorum? Annem yok diye mi? Belki de başka bir nedeni yok. Yengem öyle bakmasa, dayım sürekli uyarmasa, başka türlü buluşurdum belki burasıyla. Aslında, biliyor musun, ben Adana'ya değil, her şeyden korkan, etliye sütlüye bulaşmayan bir eve göç ettim. As-

lında on dokuz yaşında koca insanım. İstanbul'a gidip yaşarım, kimse karışamaz. Ama babamı üzmekten korkuyorum. Halam öldükten sonra iyice merak ediyor beni. Kalacağım Hasan. Kalacağım da olmuyor. Sürdüremiyorum. Dalımdan koparıldım ben!

Okuldakilere söylüyordum açık açık. Şimdi de konu komşuya. Bazen yengem bozuluyor ama takmıyorum, soranlara "Babam hapiste" diyorum. Kimse şaşırmıyor iyi ki. Adana'da hapse girmek ayıp sayılmıyor. İnsanların hapis hikâyeleri çok burda. Kendileri girmemiş ama dinlemişler. Gerçi ben hikâye mikâye yaşamak istemiyorum. Çünkü hayat bambaşka akıyor. Seni yalnız bırakıyor. Kendi kendine. Çok sıkılıyorum. Çok ağlıyorum. Babamı çok özlüyorum. Kucağına oturup saatlerce kalkmamak istiyorum. Şiir okusun, şarkı söylesin ya da sussun. Elimden tutsun, sokağa çıkalım, herkes görsün istiyorum. Saçma mı sence?

Ne dersin, Hasan? Başarıyorlar mı? Yüreğimi kül yığınına döndürmek miydi amaçları? Benim yüreğimden onlara ne ki?

Bugünlerde arka arkaya ölüm haberleri aldım. Cezaevinden, şurdan burdan... Dayıma söylüyorum, başını sallıyor. Yengeme söylüyorum, "sus" der gibi hareketler yapıyor. Yas bile tutamıyorum.

Ama ne fark eder. Zaten her şey ölmüş. Şehri ve köyleri ölüm sarmış. Sevgiler ölü, ilişkiler ölü, yaşamlar ölü. Senin yazdıkların bile ölü Hasan. Oysa insanlar... hani şarkılarda diyor ya, "güzel bir yaşam için..." ölüyorlar. Gülme ve küçümseme. Bu doğru!

Mektuplarını okuyunca ayrı dünyalarda yaşadığımızı hissediyorum. Zeki, zıpır kolej çocuklarının arasındasın sen. Bir gece deniz kenarında, bir gece bekâr odasında, pejmürde görüntünle alkolik sabahları karşılıyorsun. Sabahçı kahvelerinde sefil sabahları bekliyorsun. Karmaşık yolların gölgeli karartılarında harikulade mücevherleri sen buldun! İlginçliğine, özgürlüğüne, dostlarına diyecek yok! Erkek olmanın şansı var tabii... Varlıklısın da. İstediğin deliğe girip çıkabilirsin... Okulu iki üç günlüğüne kırıyorsun ve ne maceralar! Bakalım,

şimdi okul bitti, sen nereyi kıracaksın? Senin için kolay çünkü. Kırabiliyorsun. Sonra eve geliyorsun. Büyükannen torununa sıcak içecekler, mis kokulu, nefis yemekler hazırlarken sen banyoda, şahane küvetinizin içinde özenle keseleniyorsun. Çamaşırların lavanta kokuyor. Sonra başka bir gün gene kirleniyorsun... Acaba bu işin kendisinde kirli bir şey mi var? Hiç unutma, yaşamın ödüncü olmaz. Ben uzaktan, anlattıklarında ödünç bir şeyler hissediyorum.

Benimki ödünç değil ama çok acı veriyor. Acı kelimesi bile yetmiyor. Diyorum ya, içimdeki yapraklar dökülüyor. Yeşerdikleri zamanki hallerini hatırlamaya çalışıyorum. Olmuyor.

Hep sevgiyle...

Elif

Hasan sessizce kendi yazdığı mektubu aldı, yırtacakmış gibi iki eliyle tuttu. Saatler gibi süren beş on saniyeden sonra kâğıdı katladı, çekmeceden çıkardığı zarfın içine yerleştirdi. Elif'in adresini yazdı. Ezberlediği adresi...

Birden kalktı masadan. Ceketini aldı, nenesine duyurmadan kapıyı çekti, çıktı.

Geceydi, sessizdi. Işıklıydı. Bostancı'nın hüzünlü sahiline doğru yürümeye başladı. Kısa zamanda kendini eski kayalıkların önünde buldu. Her şey hızla değişiyordu. Yapılan yeni sahil yolunun inşaatına bakıp burnunu kırıştırdı. Tek renkli, upuzun bir şerit geçecekti denizle aralarından. Belki de geçmişle. Şimdiyle.

Fazla oyalanmadan yürümeye başladı. "Neresi kötü, arkadaşlarınla şiir okuyup sokaklarda sabahlamanın? Sabahçı kahvelerinin garip kokusuyla, boşalmış caddelerin hakiki müdavimleriyle tanışmanın nesi kirli? Evde nenem olmasaydı, bana yemek hazırlamasaydı daha iyi mi olurdu? Neredeysem hep orada mı kalmalıyım? Çıkmamalı mıyım dışına? Kendi sınırlarımın ötesindeki hayat ödünç mü oluyor? Hayır, Elif. Hayır. Sen çok acı çekiyorsun. Acı su gibisin. Yanıyorsun."

Sahile park etmiş bir arabadan gelen müzik içini doldurdu. "Ödünç aldım bu müziği... İçimi doldurdu ama..."

Henüz içindeki şarkı bitmemişken, deniz kıyısında, inşaata dönmüş yorgun binanın önünde durdu.

"Bizim Ev."

Bakışları, çatlak sarı pencerelerin etrafından dolanırken dakikalar geçti. Hayatın serseme döndürdüğü bina, tek ayağından değil, tüm bedeninden kıyılara zincirlenmişti.

Neyi bekliyordu "Bizim Ev?" Ölümü mü? Hayır. Ölmek ya da beklemek, fark etmezdi. Nasılsa kıpırtısı çoktan ölmüştü. Burayı hep beraber keşfetmişlerdi. O zamanlar lise ikideydi... Saint Joseph'in koridorlarında şiir arayan, kaçış arayan dört arkadaş, okuldan çıkar çıkmaz yollara düşüyorlardı. Elif haksızlık ediyordu, güzel günlerdi... Bir ellerinde kitap, bir ellerinde şarap ya da kalem olurdu her zaman... Sınıftaki ineklerden farklıydılar. Anlatırlardı, şarkı söylerlerdi, disipline giderlerdi. Hep düş kurarlardı, bu düşlerin peşinde kaybolurlardı. Ararlardı, hep ararlardı. Öyle hayatın anlamını filan değil ama içine düştükleri hayatın dışında ne var, merak ederlerdi. Derken İsmail Kaptan'la tanıştılar. Sonra da onun arkadaşlarıyla. Sahilde birlikte sabahladılar. Teknelerin dibinde. Bir akşamüstü, boşlukta gezer gibi dolaşırken, buldular burayı. Girdiler içine...

Ortalık gazete kâğıdı, balık leşleri, tahta sandalyeler... sonra yünlü battaniyelerle doldu! Bardak, çatal, insan sesleri... Genç olmayan, hoyrat olmayan, yorgunluk ve çaresizlik paylaşan... Yorgunluğu sadece benzeyenler paylaşır. Sadece yaşayanlar.

Dirildi mezar ev. Saçlarını yıkadı, yüzünü yıkadı, nefes aldı. Hep orada buluştular. Kimileri geceyi orada geçirdi. Eskiden kaç odalıymış belli olmuyordu. Belki sekiz, belki on sekiz. Ama üst katı yıkılmış, merdiveni çökmüştü. Sadece girişteki küçük antrede inatçı tahtalar ayaktaydı...

Yerlerde yakın tarihe ait gazetelerin kâğıtları, yeni sayılabilecek büyükçe bir sehpa, sonra sürülerce sandık, artık gelip geçenin yorgunluğunu atmasına yarayacak eski portakal sandıkları vardı. Ve küçük ateşin çevresinde, gölgeleri birbirine karışan gölgeler... Osman Balcı ve İsmail Kaptan...

Osman Balcı, atlaya atlaya, geri döne döne eski bir Karadeniz türküsünü söylüyordu. Ardeşenliydi. Devlet Demiryollarından

emekliydi. Hiç evlenmemiş, yalnızlığa alışmıştı. Sonradan yalnız kalmaktansa, yani tanımadığın bir kuyuya aniden düşmektense, yalnızlığı bilip sadece onu tanımanın daha iyi olduğunu, gözlerinin karanlığa alıştığını anlatır dururdu. Ama yalnızlık, yalnızlıktı. Yalnızlığa alışılmazdı. Osman Balcı da kuzeyli olmasına rağmen bilir... Bilir de bu yaşa dek tutunduğu hikâyesini bırakmazdı. Bile bile, çakır gözlerini kaçıra kaçıra yalan söylerdi. O nedenle mi buradaydı? Bu yıkık binada, yıkık bir adamdı. "Yıkık mıkık ama çok çalışkan," derdi Hasan. Yıkık binayı kendine getiren Osman Balcı'ydı. Çöpleri atmış, pencereleri, kapıları tamir etmiş, bazı boşluklara karton yapıştırmış, içeriyi temizlemişti Türkü söyleyişi de güzeldi. İçinden geçmiş gibi, o yazmış gibi.

Bir de İsmail Kaptan vardı! Birkaç gece önce, Hasan, onun için Elif'e "Benim hayattaki en iyi dostum..." diye yazmıştı. Şimdi de, gecenin bu vaktinde, okuduklarının sıkıntısıyla, dostuna koşmuştu çaresiz...

İsmail Kaptan, Bostancı'da eskiydi ama kökünün Deli Orman'da olduğunu söylerdi. Acayip hikâyeler, arada kalmış türküler dinlemiş küçükken. İlkokul yıllarında buralara gelmiş. Bostancı'da büyümüş. 1930'ların arifesi... O zamanlar deniz böyle değilmiş. Kokusu, salınışı, nameleri... İsmail Kaptan vurulmuş bu kokuya. Hiç anlatmadığı bir gönül hikâyesi de varmış... Ama olamamış. Olmamış işte. Kaptan da karaya çıkmamış uzun zaman. Çıktığında başını sokacak bir damı bile kalmamış. Kardeşleri her şeyi satıp savıp gitmişler başka yerlere. Hakkını aramamış İsmail Kaptan. Teknesine de dönmemiş. "E, yaş dayanmış yetmişe, artık deniz de kabul etmez..."

Kaptan, Hasan'ın kemanıyla konuşmasını severdi. Bazen, keman Rumeli havalarına dalınca, İsmail Kaptan türkü söylemeye başlardı:

Mendilimin yeşili
Ben kaybettim eşimi
Al bu mendil sende kalsın
Sil gözünün yaşını

İşte o akşam, böyle bir sessiz konuşma için girdi yıkık evin kapısından Hasan. Gülümsemeye çalışarak ateşe yaklaştı:

"Hayırlı geceler..."

Sonra sessizce İsmail Kaptan'ın dibine oturdu.

Osman Balcı hiç kısmayı öğrenemediği yüksek sesiyle yine kavga eder gibi bağırdı:

"Bir tek sen hayırlı çıktın... Diğerleri hiç uğramıyorlar buraya..."

"Onlar uzakta Balcı..."

"Hadi ordan! Kaç defa yollarda karşılaştım. Hep bir bahane... Artık görmezden geliyorum."

Elif haklı mıydı? Emanet miydi yaşadıkları? Kimisi için olabilir ama... Hepsi değil.

Hasan değil. Hayır.

Lakırdısız sohbet zamanıydı. Sessizliği küçük ateşin çıtırtıları bozuyordu.

Hasan hafifçe iç çekecekken burnuna keskin bir koku doldu. Ateşin yakamadığı koku. Nem, ayak, ter, küf kokusu. Her zaman bu kadar berbat mıydı bu koku? Sıcaktandı belki. Az değil, ağustos sıcağı.

Burada kalıp uyusa mı? Keşke evde bekleyen, merak eden olmasa?

Derken İsmail Kaptan, şarabını havaya kaldırdı:

"Yakında diyordun... Ne zaman gideceksin Fransa'ya?"

"Bilet aldım bile... Haftaya yolcuyum."

"Orada kalır mısın, gelir misin bilmiyorum ama müzik iyidir. Rast gelsin Hasan..."

Rast gelsin.

Rast gelsin Elif! Rast gelsin nenecim. Hepimize rast gelsin. Baba... Sen alabora oldun. Bize rast gelsin.

2

Yollar dar...

"Sahile doğru yürüyelim mi?"

"Olur..."

Yedikule'nin dar sokaklarından aşağı doğru kaydılar. Zemin katları ateş tuğlasından, üst katları ahşap, cumbalı, avlulu, dar cepheli, küçük bahçeli evler, zamana meydan okuyordu. Güzeldiler. Bakımsızlığa, yoksulluğa rağmen hem de...

Eski Gazhane'ye doğru giden yola girdiklerinde, garip bir içgüdüyle birbirlerine sokuldular. Üniversite öğrencisi oldukları anlaşılan dört genç, yolun ortasına yayılmış, bağıra çağıra yürüyordu. Yan yana geldiklerinde, hepsi de benzer mimiklerle genç kadını tepeden tırnağa süzdüler. Salih'le anlık bir göz temasından sonra yürüyüp gittiler. Arkalarında iki boş kola kutusu ve hamburger artıkları bırakarak.

Sema eğildi, aldı çöpleri ve binalardan birinin köşesine yığılmış çöplerin üstüne koydu:

"Eskiden çöp kutuları vardı!"

Biraz söylendikten sonra devam etti:

"Yaa yirmi yaşındaki insanı nene yapıyor bunlar! Sanki biz yaşlandık, onlar genç. Her şey o kadar hızlı değişiyor ki... Hele şu sahil yolu olmadan önce başka bir yermiş Yedikule. Annem anlatıyor... Bu surların denize sıfır olduğu zamanlarda, ka-

yıklarla sur diplerine gider, surlardan sarkan asmalardan üzüm toplarlarmış. Şimdi hiçbir özelliği yok. Vızır vızır arabalar, yapma kayalar, park olmayan parklar..."

Salih onu dinlemiyor gibiydi:

"Sen çok ince giyinmemiş misin? Üşürsün..."

"Hava çok sıcak Salih..."

Sema gülümsedi. Bu çocuk çok tuhaftı... Lahana gibi bir kadın mı istiyordu yanında!

Göz ucuyla bakıverdi ona. Yanında yürüyen erkeğe. O kadar uzun değildi. "Ama benden uzun..." Geniş omuzları ve güçlü bir görüntüsü vardı. Kolları ve elleri Sema'nın hoşuna gidiyordu. Bir de bakışları. Fakat bıyığını beğenmiyordu.

"Doğulu olduğu iyice belli oluyor. Kesince nasıl olurdu? Çıplak, yolunmuş gibi mi kalırdı? Yolunmuş kuş gibi... Kuşun tüyleri güzel, rengarenk. İnsan öyle değil ki, biçimsiz, sert, siyah kıllarla dolu!"

Askere gitseydi Salih, kesmek zorunda kalacaktı bıyığını. Geçen sene çürük raporu aldı diye bazıları laf etmişti. En çok da annesi...

"Çürük bir adamla mı evleneceksin? İşe yaramazlığı tescilli bir adamla!"

Sema anlatmaya çalışmış, Salih'in kaç kişiye birden baktığını, askere gitme imkânının olmadığını, Artin Usta'nın ona rapor ayarladığını, kontrol sırasında ne söyleyeceğini ayrıntılarıyla öğrettiğini... Annesi bunun üzerine "Kürt olduğu için gitmediğini söyleyenler var... Artin Usta da Ermeni ya, destek olmuş," diye mırıldanmış ama sonra diyecek bir şey bulamayınca devam etmemişti. Artin Usta'nın arkasından konuşmazdı Gülcan, ama çürüklük meselesini uzun süre düşürmedi ağzından. Sema, o zaman Salih'le bu yüzden kavga ettiğini hatırladı, utandı.

"Ne saçma..."

Salih ona baktı, ama hiçbir şey sormadı. Çok sessizdi! Sema sussa, saatlerce susacaklardı:

"Yorgun görünüyorsun..."

Salih hemen cevap vermedi:

"Her zamanki yorgunluklar... Yetiştiremiyorum hiçbir şeyi. Artin Usta kızdı bana. İşi erken bıraktım üst üste. İş de vardı üstelik... Annemi hastaneye götürdüm. Yengemin, Gülistan'ın ablası yurtdışında ya, ona gönderilecek bir şeyler vardı, onlarla uğraştım. Sonra evde sigortalar atmış. Sadece sigortalar değil... Ev berbat durumda, sürekli tamir edilecek bir şeyler var. Tarihi eser sayıldığı için sadece tamir edebiliyorum. Yoksa..."

"Bugün serbestsin ama..."

"Tabii..." diyerek kolunu Sema'ya uzattı. Ona sarılmak istedi ama kendini tuttu.

"Gülistan nasıl? Çok zor değil mi bu genç yaşında dul olmak. Sıkılmıyor mu evde? Çalışsa belki daha iyi olacak..."

"İş arıyor... Kolay değil! Bir iki atölyede çalışmış evlenmeden önce. Sonra bırakmış. Vasıfsız sayılıyor yani. Halk danslarından başka bir vasfı yok..."

"Keşke evlendi diye bırakmasaymış halk oyunlarını. Nahide'nin düğününde nasıl oynamıştı, hâlâ gözümün önünde. Süreyya ablanın oğlu Cenk'in düğünü oldu geçen ay... Sen yoktun. Gülistan, güzel oynamakla kalmadı, herkesi oynattı. Hiç bırakmış gibi değildi valla. Her gün oynuyormuş gibi rahattı. Hep gülüyordu. Normalde hiç gülmez ya..."

"Güler canım."

"İş bulmak zor. Ben de vasıfsızım..."

Salih, her zamanki gibi, cevabını sessizlikle verdi.

Deniz kenarına varmışlardı. Her zaman oturdukları çay bahçesine girdiler.

Sema'nın yüzü asılmıştı:

"Hep buraya geliyoruz... Ben uzaklara gitmek istiyorum. İstanbul'da doğdum büyüdüm ama hiçbir yeri bilmiyorum. Tavuklar gibi hep aynı bahçede dolaşıyoruz. Beyoğlu'na çok az gittim. Bebek, Tarabya, Florya, Fenerbahçe, Bostancı... Hep zenginler oturuyormuş oralarda. Annem Bebek'e gidiyor ya her gün. Aslında çok uzak değil. Beşiktaş'tan on dakika. Annem diyor ki orada başka bir koku varmış. Sanki parfüm sıkmışlar gibi. Otobüsten iner inmez hissediyormuş. Bazen kendi koku-

sundan rahatsız oluyormuş, kimse anlamasın diye hızlı hızlı yürüyormuş. Çok sinirleniyorum o böyle konuşunca. Annem güzel kokar benim..."

Salih burnunu Sema'nın saçlarına daldırmak istedi. Bal kokuyordu güzeli... Bal...

"Bir gün vapurla Anadolu yakasına geçelim mi? Bebek'e, Tarabya'ya da gideriz ama ben karşı tarafı çok merak ediyorum."

"Olur... Ne zaman istersen..."

"Çaylarımızı içtikten sonra kalkalım mı o zaman?"

"Akşam olmadan dönüp kardeşime ders çalıştırmam lazım..."

"Zeynep kendi çalışamıyor mu? Peki... gitmeyelim o zaman."

Salih, Sema'nın asılan yüzüne sevgiyle baktı:

"Yetişiriz akşama kadar... Keşke üzerine daha kalın bir şeyler alsaydın..."

Bir saat sonra vapurdaydılar. Üst katta, açık alanda geminin pervazına tutunan Sema, vapurun darbelerinden köpüklenen denizi, Salih ise Sema'yı izliyordu. Permalı saçlarının uçuşunu, burnunun, çenesinin kıvrımını, kaşlarının eğimini, gözlerinin kenarlarında gülümsemekten oluşmuş çizgileri... eteğinin üst kısmını hafifçe şişiren karnını... Dar mavi bluzunun dışına çıkacakmış gibi duran göğüslerine kayınca, gözlerini hemen başka yöne çevirdi.

Kadıköy sakindi. Kalabalığa rağmen sakindi hem de... Mahalleden uzaklaşır uzaklaşmaz Salih'in koluna girmiş olan Sema, "Nereye gittiğine bakmadan, ilk otobüse binelim! Kaybolalım!" diye çığlık attı.

Bindiler. Son durakta indiler.

"Neresi burası şimdi?"

"Bostancı otobüsüne bindik ya... Burası Bostancı... Şimdi ne yapmak istersin... Biraz yürüyelim mi? Yoruldun mu? Üşüyor musun? Benim ceketimi alır mısın?"

"Ay... Hayır... Senin ceketin, bana hiç yakışmaz! Hem çok sıcak hava... Bak, Allah aşkına, senin gibi ceket giyen kim var?"

Konuşa konuşa sahile doğru yürüdüler.

Deniz kıyısındaki kayalıklara vardılar.

Altı yıl önce bu kayalıklarda hiç tanımadıkları iki küçük sevgilinin vedalaştığından habersizdiler. Hasan'ın, uzaklara gidene kadar, her gün gelip burada oturduğundan da...

Zaman ne hızlı geçiyordu. Altı yıl önce Elif'le Hasan'ın sohbetlerine gölge düşüren diktatör artık cumhurbaşkanı olmuştu.

"Salih... Oturalım mı buraya?"

"Olur..."

Oturdular. Sarıldılar. Denize, martılara, tek tük gezen karabataklara baktılar. Sema, Salih'in kollarının arasında sürekli konuşuyordu. Konuşmaları küçük fısıltılara dönüştü. Dalgalı saçların arasında gezinen eller alev alev yanıyordu. Birbirlerine iyice sokuldular. Nefeslerini hissedince duramadılar. Önce Sema buldu Salih'in dudaklarını... Bu nasıl bir şeydi... Bacaklarının arasından tüm bedenine bir fırtına savruluyordu... Acemice öpüşmeye başladılar... Sema filmlerde izlediği sahneleri taklit etmeye çalışıyor ama Salih'in kolları arasında her şey kendiliğinden olup bitiyordu...

Salih birden durdu ve Sema'ya sarıldı:

"Canım... Herkes bize bakacak..."

Sema başını öne eğdi.

"Burası Bostancı, Yedikule değil... Kimse bakmıyor burda. Ay çok utangaçsın..."

"Seni çok seviyorum Sema..."

"Seviyorsun ama beni baş başa kalacağımız bir yere götürmüyorsun... Bak şu teknelere... Bunlardan birine binip kaçalım mı?"

"Kaçalım... Nereye?"

"Afrika'ya... Kimse bulamaz bizi orda... Ama hayal bunlar, sen atılmazsın böyle bir maceraya..."

"Nerden çıkarıyorsun?"

"Annen var, yengen var, kardeşin var, yeğenin var... Dört kişinin sorumluluğu senin sırtında..."

"Bir de sen varsın..."

"Aaa... Ben de senin sorumluluğunda mıyım?"

"Sen benim canımsın... Kalbimsin... Kanımsın..."

Sema, torbanın içinde soğuyan tostları çıkarmaya başladı:

"Annem seninle buluşacağımı duyunca, bozuluyor. İstemiyor yakınlaşmamızı..."

"Haklıdır kendince... Seni daha rahat ettirecek birisini istiyordur... Annen tabii, haklı..."

"Haklıysa bırak beni..."

"Sen bırak..."

Arkadaki ses

Paris buğulu bir hayaldi eskiden. Fransız lisesinin koridorlarındaki kurtuluş düşü. Elif daha Adana'ya gitmeden, yani darbeden evvel kafasına koymuştu Hasan. "Birlikte gideceğiz... Sana Fransızca öğreteceğim. Her gün Seine Nehri'nin kıyısında öpüşeceğiz. Küçücük bir dairemiz olacak, ben sana güzel yemekler yapacağım, sen okuyacaksın, ben çalacağım..." sözleri karşısında Elif dudaklarını büküyor "Evcilik oynamak için aklına sadece Paris mi geliyor? Hindistan'da yaşamayı isterim... Ya da Lübnan'da. Ama gidemem. Babamı bırakamam," diyordu. Sonra Cemal amca hapse girip, Elif Adana'ya savrulunca, düşlerinin ülkesine gelen Hasan, hüzünle hatırladı eski hayalleri. Seine kıyısına ilk gittiğinde yalnızdı. Kalabalık bir turist grubunun arasına düşmüş ve bir taşın üzerine oturup suya bakmıştı uzun uzun. Sonra sık sık geldi, oturdu o taşın üzerine. Hayaller çok uzaktı ama inatçıydı Hasan. Yumuşak bir inadı vardı.

İlk yıl karın ağrısıydı. Kendini ilginç sanan ama hayatlarındaki en büyük macera, sarhoş olduklarında yaptıkları rezaletlerden ibaret olan, yabancılığını, Türklüğünü, Müslümanlığını kibarca yüzüne vuran temiz aile çocuklarının arasında müziğin matematiğini kavradı... Sıkıntıdan ve meraktan, kendini çalışmaya verdi, idareten arkadaşlık deneyimini orada öğrendi. İda-

reten selamlaşmayı, idareten sohbet etmeyi, dersleri, havadan sudan konuşmayı. Genç müzisyen, Fransa'daki ilk senesinde, çok ders çalıştı, keman çaldı ve Elif'e mektup yazdı...

Derken nenesinin, Mualla Hanım'ın ölüm haberi geldi.

İstanbul'un caddelerinde hâlâ boyunlar eğik, telefonlardaki sesler hâlâ tedirgin, ağaçlar hâlâ tutsaktı. Az giden, uz gidenler ölüyor, ölüler soğuyor, dere tepe düz gidenler düşüyordu. Herkes kaçıyordu masaldan. Ama masal hayatın bir parçasıydı ve her seferinde öfkeyle düşüyordu rüyalara. Dilini yitirmiş olarak. Sırlar ormana gizleniyordu. Ormanlarda sadece âşıklar ve avcılar. Hakikat, tek kollu köknarın yanında, unutulmuşluğuna ağlıyordu

Cenaze kalabalıktı. Herkes bir şey anlatıyordu. Babasının arkadaşları bile gelmişti. Akrabalar meraklı gözlerle Hasan'ı soru yağmuruna tuttular. Genç adam çoğuna cevap vermedi... Sonra birden koptu. Sersemlemiş bir haldeyken karşısına dikilen Osman Balcı'nın göğsüne yaslandı. Dakikalarca bu sessizlikte kaldı.

Yılların sessizce sertleştirdiği kıraç kayanın içine gömülmüşken, lise arkadaşları arkasından kucakladı Hasan'ı. Şaraplı, şiirli, sokaklı anılardan çıkmış gibi. Osman Balcı'ya da onlar haber vermişti demek.

"Çil yavrusu gibi dağıldık..."

Ya İsmail Kaptan? Kimse nerede olduğunu bilmiyordu. Osman Balcı ise dipsiz bir kuyu gibiydi. Sır kuyusu. "Denize dönmedi," diyor, sonra da susuyordu. Bostancı'daki eski ev, kaşla göz arasında yıkılmıştı. Yerine bir apartman dairesi dikilmişti. İçinde kimler mi yaşıyordu? Dipsiz kuyu yine şaşırttı herkesi:

"Bir emekli albay, bir eczacı, bir mühendis, üç öğrenci, dört ev kadını..."

Mualla Hanım... İsmail Kaptan... Pembe, mavi, bordo sabahlıklar, eskimemiş ayakkabılar, konser akşamları, gülsuyu şişeleri, esanslar, kartonlar, kararmış çatallar, çatlak bardaklar, pis koku ve şiir.

Hasan anılarının içine kederli bir durgunlukla sıkışmışken Elif çıkageldi.

Bedenine bol gelen ceketine nasıl sarılmıştı! Yeşil yeşil bakıyordu herkese. Buğday teni kararmış, saçları güneşten açılmış gibiydi. İki gün Hasan'ın evinde kaldı! Gelenler, gidenler... Hiç dokunmadı güzeline. Ama ona babasının günlüğünü okudu. Handan Hanım'ı anlattı. Sabahlıkları, gecelikleri, entarileri katladılar birlikte. Ağladı Hasan. Çok ağladı. Elif, ne güzel okşadı saçlarını. Sonra birlikte yattılar, sarılarak uyudular. Bacaklarını birbirine kenetleyerek. Genç adam cenaze gibiydi. Elif onu uyandırdı. İlk defa, ayrılacakları gece seviştiler. Acılı, durgun, sessiz bir sevişmeydi. Hasan sonrasında Elif'e saatlerce sarıldı... Eriten, hafifleten bir sarılış.

Mualla Hanım'ı yolculadıktan, Elif'le kavuşup yeniden ayrıldıktan ve Paris'e geldikten sonra, Hasan için yeni bir hayat başladı. Tesadüfen tanıştığı, müzikle yakınlaştığı yeni arkadaşlarına dört elle sarıldı. Her akşam gitti yanlarına. Hemen de kabul edildi. Evet, kabul edildi. Sandığı gibi çok da kuralsız bir yer değildi burası. Elini kolunu sallaya sallaya herkes giremiyordu. Hasan, sevdi yeni tanıştığı kuralları. Şiddete, dışlamaya izin vermeden kendini deneyen esnek ama gemi halatı gibi sağlamdı tutunduğu yeni hayat. Kaldığı öğrenci evini bırakıp buraya geçti, derslerini daha az takip etmeye, müzik patikasını başka dönemeçlerden geçerek yeniden kazmaya başladı. Metrolarda, sokaklarda yaptıkları müzikle küçük paralar kazanarak... İyi dans etmeyi burada öğrendi. İspanyolca konuşmayı, Latin devrimcilerin gündemini, darbeden kaçan Türkiyelilerin şaşkınlığını, Filistin dayanışma ağlarını, Cezayirlilerin çaresizliğini, inadını, hüzünlü çalışmalarını öğrendi. Neler yoktu ki sokaklarda?

Bir de Rafi vardı. Rafi'nin sesi... Rafi'nin nefesi...

Asıl Rafi vardı. Kardeşi.

Onu hemen fark edememişti. Fark etmek diyorum çünkü bu genç adam, kalabalığın, karanlığın, hatta ıssızlığın içinde bukalemun gibiydi. Sessiz ve renksiz. Ya da çok renkli.

Hasan Rafi'yi nasıl fark etti? Kalabalığın içindeki nefesi? Kendi nefesini? Koparılmış, kanatılmış nefesini? Nasıl oldu da, sürgünlüğün bunaltısı içindeyken tutundu bu nefese?

Avluda tanıştılar. Karanlıkta.

O akşam büyük bir patırtı vardı. Sokak partisi. Hasan, duvarları grafitilerle süslü binanın içinde yalnızdı. Büyük avlunun duvarlarından birine dayanmış, keman çalarken duydu sesini. Nefesini. Kaval gibi bir alete üflüyordu.

Laa... sii... mi... dodorere... aaaaaa... ah... Sazlıklar usul usul eğdiler başlarını... Her su damlası ayrı ayrı konuştu. Rüzgârın oynadığı, gıdıkladığı, sazlar, sular... Bu aşkın sesi mi? Ölümün mü yoksa? Bu acayip yerde, kimin ıslığı?

Biri durdu, biri çaldı, sonra kavuştular yavaş yavaş. Genişlediler.

Başka zamanlarda da sürdü bu kavuşma. Enstrümansız ve sessiz. Uzun zaman sessiz yürünür mü, ortalık temizlenir mi, sözleri aletlerden de değil, gözlerden akıtarak?

Hikâyelerini paylaşmadan, soru sormadan, sadece bakışarak tanışılır mı?

Hasan, Elif'i uzun uzun anlattı ona. Bostancı'daki kayalıklardan bahsetti. En çok ölümü konuştular. Hasan'ın babasını... Sık sık İsmail Kaptan'ı anımsadı Hasan. Sessizlik içinde nasıl konuşulacağını ona öğreten dostunu... Neredeydi? Denize nasıl dönmüştü? Son İstanbul'a gittiğinde üç günde otuz yılın ağırlığını kuşanarak Paris'e dönen Hasan, Rafi'nin kalın kaşlarına, karışık saçlarına, siyah gözlerine dikkatli bakınca hemen tanıdı sanki. Aynı sınavı mı kaybetmişlerdi acaba?

Rafi... Uzunca boylu, geniş omuzlu ama hafif bir rüzgâr gibiydi. Dalgalı bedenli, sessiz ezgili yabancı!

"Gomidas'ın peşinden geldim Paris'e. Onun kadar dolaşabilmek için..."

Hasan'ın ertesi gün ilk işi, kütüphanede Gomidas'ı araştırmak oldu. Kütahyalı Ermeni müzik ustasını... Bu idealist aşığın, ününün doruğundayken içindeki gümbürtüyü susturup gidip Ermeni halk ezgilerini derleyişini... Sonra Çankırı'ya sürülüşünü. 1915 karanlığında düğümlenişini, bazı Türk yazarların desteğiyle ölüm yolundan döndürülüp İstanbul'a getirilse de düğümün sertleşmesini... 1916'da askerî hastaneye, oradan da Paris Villejuif hastanesine gönderişini... Uzun zamandır ref-

leks vermeyen vücudunun tımarhanede pes etmesini... Küllerinin Ermenistan'a gönderilişini okudu.

Niye kapatırlar ki bir aşığı tımarhaneye? Kendi topraklarının acılarından kurtarmak için mi? Nasıl kurtulur bir âşık? Tımarhanede değil. Ama nerede?

Demek arkadaş olmak böyle bir şeydi. Bir başka dünyayı kazımak, görmek, öğrenmek. Arkadaşına hazırlanırken, bu konu hakkında çok az şey bildiğini fark etti Hasan. Fransız lisesinde birlikte büyüdüğü Aris'i, Markar'ı düşündü. Fazla haşır neşir olmadıklarını hatırladı. Utandı.

Rafi, üç sene önce gelmişti Paris'e. Neredeyse Hasan'la aynı vakitlerde... Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti olan Ermenistan'dan. Hayasdan'dan. Orada müzik eğitiminin ve sanatçılara tanınan imkânların çok iyi olduğunu kabul ediyordu ama omzuna aşk kuşu konmuştu. Geçim, eğitim, sağlık derdinden değil ama yaşam derdinden gelmişti. Yolculuk edemiyor diye. Uçup da yine konsun diye...

Hayasdan'da Syunik bölgesinde yaşıyorlardı. Su kenarındaki köylerden birinde.

Hasan dağılmış bir çiftin tek çocuğuyken, Rafi dört erkek kardeşin en küçüğüydü. O da kaybetmişti hem anasını hem babasını. Üç abisiyle kalakalmıştı. Geç çocukmuş zaten. En küçük abisinden on iki sene sonra doğmuş. Türkiye'ye hiç düşmemiş yolu. Annesi, babası, teyzesi, dedeleri de görmemişler kardeşlerinin terk ettiği memleketi. Ama çevresinden Türkiye hikâyelerini çok dinlemiş. Özlem ve acıyla. Herkesin bir acısı vardı tabii. Rafi'nin büyük nenesiyle dedesi de 1830'larda İran'dan gelip Syunik'e yerleşmişler. O gün bugündür Azeri, Tatar, Kürt ve Rus komşularla günlerini gün etmişler. Türkiye'den gelenler ve onların çocukları başkaymış ama. Gözlerindeki acıyı kahkahalar bile silmiyormuş. Yine de Rafi nefreti değil özlemi hatırlıyordu geçmişinden. Ağıtlara, fısıltılara, korkuya ve bitmeyen dehşete rağmen, ortak eğlencelere, çalıp oynamalara devam ettiklerini.

"Dağlıktır bizim oralar. Kışın çok soğuktur. Ben severdim yollarında dolaşmayı. Ağaçlarına dayanmayı... Doğumumda annem bir ağaç dikmiş. Öğrenince çok heyecanlanmıştım. Hep

yanına gider konuşurdum. Elma ağacı... Gidip bakmak istiyorum. Hâlâ çiçekli mi, meyve verecek mi?"

Rafi konservatuarda arka arkaya ödüller kazandıktan sonra uluslararası etkinliklere de katılmaya başlamış. Hollanda'da büyük bir resitalin ertesinde otele dönmemiş. Trene atladığı gibi Paris'e, yeğenlerinin, amcalarının yanına... Sevgiyle karşılanmış, sıcacık sarmalanmış. Yemekler, buluşmalar, işler... Ama kısa sürede çok keskin bir ağ ile kuşatıldığını fark etmiş. Ermenistan'dan kendini kanatsız hissettiği için kaçmış ama Paris'te aradığı hafifliği bulamamış.

"Ben, başka yurtlara dağılanların bunalımını yaşamadım. Mesela nefreti tanımadım. Annem de öyleydi. Babam da..."

Rafi'nin müziği, bu ortamda büyüsünü göğe taşımış, delikanlı el üstünde tutulmuş. Konserler, davetler... Gözyaşı, gözyaşı, gözyaşı...

"Havaya girmemek çok zordu. Paris'te, herkesin gözü birbirindeydi, yapılması gereken, görülmesi gereken bir yığın ayrıntı. O sıralarda silahlı bir Ermeni Hareketi türemişti. Türk konsoloslarını vuruyordu. Bir intikam ve hesaplaşma havası... Onlar kendilerine yanıyorlar. Sen sadece aradıkları vesilesin. Gidersin yanarlar, kalırsın kavrulurlar. Sonra ters rüzgâra kapılırsan, kaybedersin... Ateş söner, ortalığı yanmış leş ve plastik kokuları sarar. Masal artıkları... Kusarsın."

Hasan, onu dinlerken şaşırıyordu. Gücüne, acısına, anlama ve anlatma gücüne. Hiçbir yere ait olmayan bakışlarına, köksüzlüğüne. Gomidas'ı çıldırtan ruhsal acıya yüz sürmek için gelmiş Paris'e. Şükran sunmak için. Ama yine boğulmuş. Çoluk çocuk yaşanan hayatın ve öfkeli kuralların akıttığı sıradanlıktan. Bir de evlilik için yönlendirilince... Sıcak sıcak, tatlı tatlı! Rafi Ermenistan'da hissettiği ağırlığı Paris'te yeniden yaşamış. Hatta fazlasını.

Kaçmış. Yeni kurulan gruptan çekilmiş. Kaset çalışmalarına son vermiş. İzin istemiş: "Âşık Civani gibi olmak istiyorum. Sayat Nova gibi. Âşıklar gibi düğümsüz yaşamak, yollara düşmek istiyorum," deyip uzaklaşmış herkesten. Uzağa da gitmemiş çok. Yine Paris'te kalmış.

Rafi'nin üflediği duduktan, çocukluğunun hikâyeleri de dökülüyordu. Çok uzakların. Ama sınırları yoktu... Kendi bestesini çalıp söyleyen kusanlar gibi, notasız çalıyordu Rafi. Dünyadaki varlığını hissetmek istiyordu. Koca dünyadaki koca varlığını!

"Sanırım beni o seçti..."

Rafi kalabalığa rağmen fark etmişti Hasan'ı. Müziğini dinlemiş, karşılık vermişti. Gözlerine bakmış, sessizliğine katmıştı.

Eline duduk tutuşturulunca seçildiğine emin oldu kemancı. Çünkü Rafi konuşmaya başlamıştı:

"Bunu bir dene..."

"Duduk çalmayı bilmiyorum ki ben."

"Balaban da diyebilirsin..."

"Senin geldiğin yerde çok mu çalınır? Sizin çalgınız mı?"

"Yok... Tar, kamança... Birçok şey çalınır. Duduk azaldı. Ama çok kıymetli bir şey. Öyle kıymetli bir şey ki tutanın elinde kalıyor. Herkes sahip çıkıyor. Bence hakkını verenindir duduk. Ben hakkını veriyorum. O benim duduğum."

Rafi derin bir nefes aldı ve yumuşak sesiyle yumuşacık Azeri halk şarkısını söylemeye başladı. Arkadaşıyla hep Fransızca konuşan Rafi, şarkıyı Türkçe söylüyordu.

Duduk, ölen babasınınmış. Ölmeden kısa bir süre önce, duvarda asılı emanetini alıp oğluna teslim etmiş. Onun gençliğinde sessiz sinemalar varmış. Dudukçular en öne oturur, bölümün neşesine, kederine göre bir tempo tuttururlarmış. Rafi'nin babası da çok filme böyle ses vermiş. Sonra duduğa ilgi azalmış ama babası her fırsatta eline alır, üflermiş, üflermiş.

Rafi elini arkadaşının omzuna yapıştırdı:

"İki kardeş çoban dağ başında, bir kamışı kesiyor. Ağzını yapıştırıp deliklerini deliyorlar. Biri çalıyor öbürü dem sesini çıkarıyor..."

Sesini yumuşatarak:

"Sen de öğren. Beraber çalalım," dedi ve Hasan'a verdi balabanı.

Arkadaşlık hediyesi olarak. Kardeşlik düğümü.

Sonra öğretti kardeşine balaban çalmayı.

Arkadaşlıklarını kurdular dudukun kurallarında. Gösterişsiz ve gücünü herkese göstermeyen çubuğa birlikte dokundular, hissettiler, anladılar, sevdiler. Birlikte aldılar cevabı. Aralıksız nefesin tatlı ve kederli sesini üflediler.

Rafi, "demkeş" olmayı seçti. Yani hiç kesilmeyen uzun ses oldu arkadaşına. Dem tuttu hep. Burnundan alarak yanaklarına doldurduğu havayı balabana akıttı... Akıntısız sesiyle eşlik etti Hasan'a. Demkeşi oldu onun.

İkisi balabanın, dudukun sesine yol olduklarında, başkaları da katılmaya başladı onlara. Kemanla, gitarla, kavalla, neyle... Durdurulmaz bir muhabbet başlattılar.

Masallar bitmese de...

Yedikule'de hiç şakımamış bir kuşun neşeli sesiyle uyandı Gülcan. Adı neydi bu kuşun? Biliyordu ama unutmuştu. Ne güzeldi sesi.

"Yine gelmiş yanıma..."

Çocukluğundan beri ellerini annesinin göğüslerine yapıştırıp uyumayı seven Sema, yine girmişti Gülcan'ın koynuna. Kızının, göğsüne yapışan elini tutup ağzına götürdü. Öptü, öptü. Sema yarı uyanık, iyice sarıldı annesine. Rüyasını bitirmemişti. Yüzünden belliydi. Gülümsemesinden. Sema Yedikule'den çok, rüyalar dünyasında yaşıyordu.

"Gece çişe kalkmıştım. Odama kadar yürümeye üşendim, yanına geldim..."

"Yaa... Annesinin kelebeği... Kedisi, civcivi... Yirmi iki yaşında koca bebek. Süt istermiş hâlâ benim yavrum."

Sema gülümseyerek açtı gözlerini:

"Günaydın... Hava çok güzel olacak..."

"Öyle görünüyor..."

"Bugün de iş arayacağım..."

"Ararsın yavrum... Ben de işe gideceğim. Ayça karısı ne dedi biliyor musun dün? Pazarları da çalışırsam, iyi olurmuş. Misafir çok geliyormuş efendim... Tatili ne zaman yapacağım, de-

dim. Hafta içi bir güne alırız diye mırıldandıktan sonra ne dedi, tahmin et... Geri zekâlı... Hiç tatil yapmasam olmuyor muymuş, zaten çok iş yokmuş, yorucu değilmiş o koca yalı... Belki biraz artırabilirlermiş maaşı."

Sema annesine yapışır gibi sarıldı:

"Bir rüya gördüm... Dar bir sokakta yürüyorum. Kaldırımın kenarında bir köpek var. Yaralı. Alıp yarasını sarıyorum. Sonra ne oluyor, biliyor musun? Çok yakışıklı bir adama dönüşüyor. Filmlerdeki tiplerden... Meğerse uzak ülkelerden birinde şahmış. Hayatının aşkını aramak için, köpek kılığına girip yollara düşmüş. İşte bana vuruluyor... Birden çok güzel bir halı iniyor gökyüzünden, ben diyorum ki annem de gelecek... Seni almaya büyük kanatlı leylekler gidiyor. Sonra sen de geliyorsun... Uçuyoruz... Kocaman bir sarayda yaşayacağız anne. Göreceksin!"

"Zengin bir koca bulup bizi kurtaracaksın yani... Ama sen kocanla keyif çatarken, ben yalnız mı kalacağım? Ay kalayım... Hizmetçilikten kurtulmayı çok istiyorum. Sen hep rüyalarındaki gibi dünyayı dolaş, romantik filmleri yaşa, ben sadece hizmetçilikten kurtulayım..."

"Zengin bir koca... Ay ne çirkin bir söz."

"Her sabah bana anlattığın şahlar, prensler işte... Ne demek bu? Sen zengin koca istiyorsun. İsteyeceksin tabii... Hakkın. Bana bak, kendini kolay harcama. Çok güzel kızsın. Dün Necla Hoca senin için 'Sadece Yedikule'nin değil, İstanbul'un en güzel kızı...' diyordu. Kısmeti de güzel olsun yavrumun. Ama bak, o Salih'i senin yanında görmeyeyim! Ne o öyle... Kadınların ışığını söndürür öyleleri."

"Nasıl söndürür anne... Ayrıca yakışıklı çocuk..."

"Suus kız! Neresi yakışıklı o böceğin! Uzak dur ondan, sakın gönlünü kaptırayım deme. Mutsuz olursun. İyi çocuk, bir şey demiyorum ama seni mutlu etmez. Işığı yok bir kere, güzel bir sohbeti yok. Parası desen, nanay... Bir sürü insana bakıyor. Senin başına bela olur ailesi. Hayır. İzin vermiyorum ben. Öyle zırt pırt gidip gelmesin bu eve. Bak, kötü davranırım..."

"Dün gelip kapıyı tamir etti ama... Kötü mü yaptı?"

"Benim gözüme girmeye çalışıyorsa, hiç yapmasın. O çulsuza verecek kızım yok benim."

Sema doğruldu:

"Anne... Bana elbise dikmiştin hani? Göstersene..."

Gülcan iç geçirerek kalktı:

"Ama şurasını burasını çekiştirmeyeceksin..."

Mavi kumaştan, dizlerinin hemen üstüne gelen fırfırlı elbiseyi giydiğinde kelebeğe benzedi Sema... Uçamayan ama çimenlerin arasında çiçek gibi pırpırlayan kelebeğe... Tokalarını çıkarıp saçlarını serbest bıraktı ve şımarık bir hareketle iki yana salladı. Sevinçten şarkılar söyleyerek önce aynanın karşısına, sonra annesinin kollarına atıldı.

"Fosforlu Cevriye... Bayılıyor, giyinsin, süslensin... Allah onu süsleyecek bir koca nasip etsin."

"Ben böyle çıkacağım..."

Her zamanki el çabukluğuyla yatağı ve odayı toparlayıp çoktan kahvaltı hazırlamaya başlamış olan Gülcan, mutfaktan seslendi.

"Çık yavrum... Böyle çık. Ama kahvaltı etmeden hiçbir yere gidemezsin."

Sema aynadan muzip bir ifadeyle gülümseyen gözlerine baktı... Önce bir bahaneyle Salih'e uğrayıp kendini gösterecekti. O da muhakkak kıskanacak, niye böyle giyindin filan diyecekti. Ama Artin Usta'nın yanında fazla bir şey söyleyemezdi...

"Ne yapalım... Kendi bilir..."

Kahvaltı hazırdı bile. Alelacele bir şeyler atıştıran Sema, "Benim hemen gitmem lazım... Bir giyim mağazasında eleman arıyorlarmış. Taa Bakırköy'de. Önceden de bir iki yere uğrayacağım," diyerek annesini öpüp çıktı.

Gülcan evde yalnız kaldı. Oturma odasındaki dağınıklığa çarçabuk el attıktan sonra iç geçirerek giyinmeye başladı. Yüzünde soğuk bir gülümseme vardı. Neler geçmiyordu aklından. Birden başını kaldırıp kızının boşalttığı aynanın içine girdi çekinerek. Küçük adımlarla yaklaştı ve kendine baktı... Önce hafif toplu bedenine, karnına, göğüslerine, sonra yüzüne...

Annesi de kızından aşağı değildi. Eskiden Yedikule'nin Müjde Ar'ı diyorlardı ona. Adamakıllı bir yönetmenin yolu düşmemişti ki Yedikule'ye. Düşseydi, hiç kaçırmazdı Gülcan'ı. Ondan sonra gelsin paralar, filmler, alkışlar... Ah!.. gençlik işte. Evlenince söndü gençlik. Fıkırdamaları da bitti. Adnan'ın yanında kadın olduğunu hissetmemişti... Başkasına da bakamayacağına göre, annelik ve hizmetçilik rolünü kabullenmişti isteksizce. Bu da bir rol, bu da bir filmdi ama alkış yoktu, eğlence yoktu.

Işığını saklayan gözlerine baktı dikkatle. Geçen yıllara rağmen, özenle taradığı siyah saçları, kalın dudakları, berrak teni hâlâ konuşuyordu. Eteğini çıkarıp bacaklarını inceledi. Nasıl güzel... Erkeklerin içini hoplatır, öldürür...

"Amaan uzak kalsınlar," diye mırıldanıp giydi eteğini. Babası ve abileriyle mesafeli münasebeti dışında evleninceye kadar hiçbir erkekle yakınlaşmamış olan Gülcan'ın erkek kokusu deyince aklına hep Adnan'ın hastalık ve ter kokusu gelmişti. Yıllarca başka bir koku hayal bile edemedi. Ama bir gün, çalıştığı evin mutfağında iş yaparken dikkatli ama rahat tavırlarla yakınına sokulan Burak Bey'in ferah kokusunu alınca şaşırmış, hatta heyecanlanmıştı. İşe girerken kocasının yeni öldüğünü söyleyince, "Daha gençsin... Çok da hoşsun. Kara dul olma sakın," demişti... hayır, bu sözleri fısıldamıştı Burak Bey. Ona karşı her zaman kaçamak davranan Gülcan, mutfaktaki kokuyu hissettiğinde, aklından garip şeyler geçmişti. Evde kimse olmasın, Burak Bey arkadan yapışsın, Gülcan birazcık nazlansın, birlikte salona sürüklensinler, sonra şöminenin önündeki yumuşak tüylü halının üzerine yatsınlar... Sert ve kısa sevişsinler. Sonunda Gülcan bağırsın. Atamadığı çığlıkları atsın.

Derken o ferah kokudan da tiksindi bir sabah. Ayça karısı kim bilir nereye gitmişti. Gülcan evde yalnızdı, dönen anahtar sesini fark etmedi. Açılan kapıyı, yumuşak, kaygan adımları... Bir cimcik. İki cimcik. Üç cimcik. Memesi. Kolu, bacağı. Düğmeler, sıyrılan etek. Derken olan oldu. Midesinden yükselen ateş, damarlarına aktı. Kusmuk. Her taraf battı. Burak Bey tuvalete koştu.

"Sen ne yaptın be kadın?"

Daha fermuarını bile açmamıştı üstelik. Adamın menisini beklemeden, kendi kusmuğunu boşaltmıştı ortalığa.

"İstemeden oldu Burak Bey," diyememişti. İstemeden mi olmuştu gerçekten? İnsan kendi hayaline kusar mı? Kusmuştu Gülcan. Sonra birbirlerine her baktıklarında, pis kokulu kusmukları hatırlar oldular. Burak Bey, her seferinde iğrenir gibi yüzünü ekşiterek çevirdi başını. Gülcan ise yere indirdi gözlerini. Suçlu gibi.

Elbisesini giyerken koltuk altlarındaki kılları görüp yüzünü ekşitti:

"Ben yaşayamadım, bari Sema yaşassın... Ama nasıl olacak? Ortaokulu terk etmiş bir kızı hangi sosyetik alır? Diğerleri de Adnan gibi kokar! Okutamadım kızımı..."

Kahvaltılıkları topladıktan sonra masayı güzelce sildi, çay bardaklarını, tabakları yıkadı. Yere baktı:

"Şimdilik idare eder. Yarın sabah erken kalkar, temizlerim..."

Ev de kokuyordu! Gülcan'ın el çabukluğu, titizliği, becerisi yetmiyordu nem kokusunu gidermeye. Çalıştığı yalının tarzını kapan, eşyaları zenginler gibi düzenleyen, duvarlara bulduğu resimleri asan, topladığı otları kurutup süsler yapan Gülcan bile, nem kokusuyla baş edemiyordu. Bu koku yoksulluğun kokusuydu. Kocasının, evinin...

Kapı çaldı. Gülcan, çantasını da alarak kapıya yöneldi. Güngör abla gelmişti. Gülcan'ın çocukluğundan beri ablası. Ne zaman bir şeye ihtiyacı olsa yanına vardığı iyi yürekli komşusu. Uzun boylu, geniş çeneli, bol kemikli bu kadın, elinde ne varsa çevresiyle paylaşmayı adet edinmişti yıllardır. Büyükçe bir torbayı komşusuna uzatarak:

"Yetişemeyeceğum diye korktum daa. Tam da çıkayimişsun. Memleketten bir sürü finduk celdi... Cetureyim dedum sana da."

"Sağolasın Güngör abla... En kısa zamanda fındıklı kurabiye ile çalarım kapını."

Karadenizlilere özgü mimiklerle "ne gerek var?" diyen Güngör abla:

"İşten çikinca Nahide'ye uğra... İkizlerden biri çok hasta. Saçini başini yolayii..."

"Tamam. Dur bekle, beraber inelim aşağıya."

Torbayı bir kenara bırakıp dışarı çıktı.

"Nahide'nin kocası yola gitti mi, yoksa burda mı?"

"Yok gitmiş... Nadihecuğum gene yalniz başina kaldi..."

"Ha iyi o zaman. Giderim iş dönüşü."

"Allah allah... Kocasi varsa ne olacak? Zaten o da kiza doğru düzgün para da birakmamiş."

Gülcan yüzünü buruşturdu ama kendisine yiyecekmiş gibi bakan İsmail'den bucak bucak kaçtığını söylemedi.

"Zavallı Nahide... Başka karılara bakan bir herifin çocuklarını doğurdun."

İsmail önceden böyle değildi. Nahide diyor, başka bir şey demiyordu. Ağlaya ağlaya yüzüğünü takan gelinin gönlünü kazanmaya az çalışmamıştı! Ama gelin, gelin olmadı hiç. Direnmedi, sessiz ve narin bir kuş gibi titreyerek ne istenirse yaptı. Nahide yalnız kalınca, Gülcan'la dertleşiyordu bazen.

Gülcan sokağın başına kadar Güngör ablayla birlikte yürüdü. Yedikule Caddesi'ne çıktıklarında, Belgin bitiverdi yanlarında. Hoş beşten sonra hemen sordu:

"Kemal'in yeni kızını gördünüz mü?"

Güngör abla "tövbe estağfurullah" diyerek başını iki yana salladı. Gülcan merakla atıldı:

"Yok görmedim. Çilli Fatma'yla takılıyordu en son."

"Ne takılması... Fatma takılıyordu ona. Kemal'e bizzat sordum ben. Yok bir şey, güzel kız ama bana göre değil, dedi. Bu adam evde kalacak sonunda. Fatma da pek evlenmeye niyetli değil gerçi. Başı bulutlarda gezip duruyor. Vallahi billahi, öyle sert babaya rağmen, çok gözü açık. Üzülüyorum, iyi kız. İyi okullarda okudu. Anası, babası çok üstüne düştüler. Ama kendi başka âlemlerde. İnşallah başına bir şey gelmez diye çok dua ediyorum. Bak, Kemal namuslu çocuk, kızın ilgisini kullanıp da yararlanmadı ondan. İnşallah ters birine kapılmaz bundan sonra. Ama benim derdim Kemal. Takıldığı yeni kızı merak ettim. Neyin nesi, kimin fesi..."

Güngör abla sonunda konuştu:

"Ne merakli karisun sen da! Birak, ne yaparlarsa yapsunlar. Bizum işimuz, milletin aşna fişnesi mi?"

"Valla Kemal bu mahallenin çocuğu. Onu evlendirmek hepimizin görevi. Anneciği çok iyi kadındı. Hep derdi ya... Bana bir şey olursa, Kemal ne olacak, gözüm arkada kalacak derdi. Kemikleri sızlıyordur kadıncağızın toprağın altında. Babası da ölmeden güzel bir gelin görsün. Öptürsün elini. Torun sevsin, değil mi ya? Şimdi... Bu kız kim, merak etmeye hakkım var benim. Senin de var. Duyduğuma göre Kocamustafapaşalıymış."

Güngör abla:

"Allah mesut bahtiyar etsun... Haydee, işimuze bakalum biz," dedi ve eyvallahı çekip uzaklaştı. Gülcan da saatine bakıp acele acele konuştu:

"Bir haber alırsan, söyle bana mutlaka. Merak ederim şimdi. Hadi eyvallah, iş bekliyor beni."

Sabah işe giden insanların doldurduğu otobüs durağına doğru yürümeye başladı.

Hizmetçiliğe.

Bıyıklı canavarın gücü

İstanbul'da zaman yolculuğu, tıpkı şehrin sokakları gibi hep dolambaçlıydı. Kimi birleşen, kimi çıkmaz sokaklarla ayrılan mahalleler. Aynı gökyüzü altında başka bulutlara bakan resimler. Birbirine çoktan karışmış ya da karışmayı bekleyen gölgeler, ışıklar...

Yedikule'den, Bostancı'dan uzakta, küçük fabrikalar ve iş atölyeleriyle çevrilmiş Derbent'te, bir siyah bulut vardı. Fikret'in çocukluğundan beri içine çekmeye çalıştığı büyülü dev. Fikret büyüdükçe küçülen, büyüsünü yitiren duman.

Üstelik şimdi bütün renkler bulanıklaşıyordu. Önce mavi, sonra siyah, kırmızı çizgiler... yeşil, sarı, bordo ve yine siyah... "Yeter!" Makineler hep aynı tonda bağırıyordu. İlk başlarda böyle değildi. Tam bir yıl iş aradıktan sonra, para getireceğine inandığı bu renkler, bu ses onu büyülü bir atmosfere sokmuştu. Kolu çevirirken, hayaller kuruyordu... Sadece Derbentli hayaller değil üstelik. Devrimli bile değil. Atların, zürafaların, sürülerce gergedanın dansını görüyordu sık sık... Dereleri, gökkuşağını, yıkanan kuşları... Ama bu hayal çok kısa sürdü. Birkaç ay bile değil. Her gün aynı işi yaptıkça, makinenin kolunu her çevirişinde gözlerinin önünde akıp giden renkler azaldı. Kumaş büyüdükçe Fiko'nun bakışları bulanıklaştı. Renkler de

silindi. Beyaz karınlı kuşlar öldü.

Her şey değişti.

Babası haklıydı. Cennet yoktu. Olsa olsa cehennem vardı. Hele haziran sıcağında... Artık ne yaz ne kış, fark etmezdi. Ama yazın dut vardı... Elma vardı, kiraz vardı...

"Hay ağzına ettiğimin dünyası..."

Çocukluğunu öldürüyordu bu makineler. Çocukluk hayallerini. Oysa Fikret, o hayalleri çamurların içinde kurmuştu bir zamanlar. Kara dumanın hayali temizliğinde.

Dev bir bulut gibi gökyüzünü kaplayan kara duman temiz olur mu? Çamur içinde yaşarsan olur.

Çamurdandı evleri. Yolları, bahçeleri, kapıları, bacaları çamurdandı. Kahverengi bulamacın içinde, sivri taşlar, korkudan diken diken olmuş tüyleri andırırdı. Kırık taşlar üzerinde büyüklerin yürümesi pek kolay değildi. Belki de burası sadece çocuklar için yapılmıştı. Düşe kalka büyüsünler diye.

Derbent adı verilen bu mahalle kurulduğunda Fikret daha çok küçüktü. Sanki çamura doğmuş, burada mutlu olmuş, burada hayal kurmuştu. Babasının, Haydar abinin ve diğerlerinin dünyasına burada girmişti. Bağlama çalmayı, ağıtlara, klamlara kendi uyduruk sözlerini eklemeyi, hakkını aramayı, paylaşmayı burada öğrenmişti. Gecekondu bir gecede yapılır, ikinci gece sıvasıyla, camıyla oturulacak hale gelirdi. Ama kondu dikmek göründüğünden zor işti. Eşyalar ortalıkta gezinir, çocuklar salya sümük toprakta debelenirler, yemekler hemencik bozulurdu. Neyse ne. Derbent denize bakardı. Deniz Derbent'e... Çamurun içinde denizi seyretmek, uzak hayallere yelken açmaktı. Dumanın bile büyüsü vardı. Maceralı hikâyesi. Güzel zamanlardı; taşlı, çamurlu, dumanlı, denizli zamanlardı... Bir keresinde Fikret, caddede kollarını iki yana açıp derin derin nefes alırken Haydar abisi onu kuvvetli kuvvetli sarsmıştı. Ellerine, bakışlarına, omuzlarına, sesine hayran olduğu Haydar abi!

"Kafayı mı üşüttün lan?"

"Bu akşam da bir canavar öldü. Sen de aç kollarını Haydar abi. Dumanın ateşini ne kadar çok çekersen, o kadar güçlü olursun..."

"Ulan zehirli o duman. Ciğerlerini mahvedeceksin."

Fikret'in gözleri, fabrikanın loş ışığında, bilmedik iki parlak hayvanı andırıyordu.

"Öldün. Sen öldün Haydar abi ama hayat durmadı. Makineler işliyor, hayat devam ediyor... Haksızlık değil mi?"

Çocukluğunun iki büyük hayali vardı. Bunlardan biri olmadan diğeri de olmuyor, Fikret de işin içinden çıkamıyordu. Birincisi bıyık istiyordu. Kocaman bir bıyık. Her sabah aynaya koşuyor, dudaklarının üstündeki ayva tüylerini yokluyordu. Geceleri, kimse görmeden, burnunun altına jiletler sürüyor, yüzünü tıraş macunuyla yıkıyordu. Büyümeli, çabucak büyümeliydi.

Bacak kadar boyuyla, bıyıkla baş edemedi ama diğer çocuklarla birlikte her akşam gösteri yaparak mahallede nöbete kalmayı başardı. İkinci dileği buydu... Darbeden önceki zamanlardı. O zamanlar başkaydı, konu komşu, gençler, herkes toplanır, mahallelerini kötü adamlardan korumak için nöbet tutarlardı. Darbeye kadar. Ondan sonra çocukluk da bitti... Aman ne müthiş geceydi! Silaha dokunmuş, çekirdekleri boşlatıp takmış, şarjörü çıkarıp tetiğe defalarca basmıştı. Tabii babası ve annesi görmeden. Çünkü onlar başkaydı. Silahlı gençleri eleştiriyor, bu işin başka türlü olacağını söylüyorlardı. Ama Fiko, Haydar abinin yanında geçirdiği o sıcak ve bunaltıcı geceyi ömür boyu unutmadı. Abilerindeki tüm sıkıntıya rağmen, yüreği gevşek ve sıcacık kalmış, sabaha dek kötü adamların gelmesini ve çatışmanın başlamasını beklemişti.

Fikret dayanamayıp makinenin kolunu tekrar bıraktı. Elini ister istemez bıyıklarına götürdü. Sonra, bir süre gözlerinin önünden hayali bir renk silsilesinin geçip gitmesine izin verdi. Kumaşlarla birlikte zaman da akıyordu... Eskilere, yıllar öncesine.

Nasıl uyanmıştı o gece? Bir daha asla eskisi gibi uyutmayacak, rüyaları hep yarıda kesecek bir uyanış. Kaç sene olmuştu? Sekiz. Hızlı geçiyordu zaman. Çok hızlı. Üstelik uykusuz. Bir kere daha hatırladı o karanlık geceyi: Rafet, oğlunu omuzlarından tutarak hızla göğsüne bastırmıştı. İçerden takırtılar, bağırış

çağırışlar geliyordu. Sonra pis bıyıklı herifler odasına dalmışlardı. Fiko göğsüne yediği dipçik darbesini hiç unutmayacaktı. Sürüklenerek kalkmıştı. Öfkeyle, hınçla.

Babası gidiyordu... Yine de, o hengâmede ona sarılmış, kulağına bir şeyler fısıldamayı başarmıştı:

"Fikret, darbe oldu. Askerler her şeye el koydu. Ne olacak... bu durum, ne kadar sürer bilmiyorum. Sakın korkma. Annen sana emanet. Annene yardımcı ol. Ne yapman gerektiği konusunda, o seni benden daha iyi aydınlatır. Fikret, seninle sadece bir baba olarak değil, bir yoldaş olarak konuşuyorum. Biz yenilmedik. Sonuna kadar direneceğiz. Mücadelemizi en zor şartlarda sürdüreceğiz... Sen güçlü ol oğlum. Kendini iyi yetiştir. Mutlaka okuluna devam et."

Babasını sürükleyerek dışarı çıkartmışlardı. İşte gidiş o gidiş... Fiko da dipçik darbelerinin ve tokatların acısıyla baş edip babasının peşinden kapıya varmak isterken annesinin çığlığını duymuştu. Eşikte silahlarla kuşanmış sekiz dokuz tane sivil polis duruyordu. Biri dışında hepsi bıyıklıydı. Pis bıyıklar... Fikret yerde gördüğü annesine koşarken karnına bir tekme daha yemişti. Adamlardan en kısa olanı Fikret'in kolunu arkaya doğru bükerek: "Orospu çocuğu... Babanın arkadaşları nerede?"

Fikret, acı ve nefretle bakmıştı adama. Gözleri karanlık, dudakları ince, elleri uzundu. "Ne beyaz eller..." diye düşünürken bir tokat daha:

"Komünist piçi seni!"

"Piç sensin..."

Bir tekme daha... Her şey birbirine karışmıştı birden. Çamurun, dumanın manası değişmişti sanki. Derbent, pis bir külle sarmalanmıştı. Babasının gölgesini görmüştü kapının önünde. Sanki bu gölgenin asla eski haline dönmeyeceğini hissetmiş gibi ağlamaya başlamış ama sonra gözlerini kapayıp derin derin nefes almış, ayağa kalkıp ellerini iki yana açarak tüm gücüyle solumuştu. Ama olağanüstü güçlerle dolmaya fırsat kalmadan annesinin çığlıklarıyla kesilmişti her şey. Üstü başı paramparçaydı kadının, göğüsleri meydanda, saçları yoluktu. Fiko sendelemişti ve bir tekme daha. İki göz odanın altı üstüne

gelmişti. Polisler, bir yandan da bağıra çağıra soru soruyor, yanıt beklemeden küfrediyorlardı. Sonra annesini de alıp kapıya yöneldiler. Gözlerini yummuştu Fiko. Ağzını, içinde büyüttüğü küfrü fırlatmak ister gibi, bükmüştü. Kulağında yıllardır aynı ses çınlıyordu. Makineleri bile bastıran bir ses: "Şu iti de alalım mı amirim?"

"Yok... Herif konuşmazsa, karısıyla oynarız biraz, gerekirse onu da belleriz..."

Birdenbire boşalmıştı ev. Fiko, yumruklarını sıkarak kapının eşiğinden, olanlara nasıl çaresiz baktığını hatırladı. Sokağın her yeri yüzlerce asker, yüzlerce polis, acayip arabalar ve kocaman tüfekli adamlarla doluydu. Kurşun sesleri, çığlıklar, kapılara vurulan tekmeler, cam şıngırtıları sarmıştı mahalleyi. Herkesi meydanda toplayıp gençleri arabalara doldurmuşlardı. Bu hummalı ayıklama sırasında, Fikret gözlerini askerlerin silahından ayırmamıştı. Evde unutulmuş çocuk, üniformalıların küfürlerini tekrarlamıştı içinden, ama "Allah Allah" sesleriyle meydana topladıkları insanlara dört bir yandan vurmaya başlayınca dudaklarını ağzının içine sokmuştu. Gerginlik ve korkuyla. Yaşlı dememişler, çocuk dememişlerdi...

Dayak yaklaşık yarım saat sürmüş, gidişlerini kimse fark etmemiş ve meydan dakikalar boyunca bıraktıkları gibi kalmıştı. Birkaç gün sonra yine kurşun sesleriyle uyanmıştı. Ta ta... tata tata... ta ta ta ta... Ateş çift taraflıydı. Bir tanesi rahatça harcıyordu mermileri, diğeri ihtiyatlıydı. Pencerenin kıyısına ilişerek saymaya başlamıştı. On altı, on yedi, on sekiz... yirmi beş... elli ki... Ve kesilmişti. Bağrışmalar, kahkahalar ve alkışlarla. Perdeyi oynattığını fark ederek geri çekilmiş, sonra sessizlik başlamıştı... Yeni tanıştığı ve uzun süre alışacağı sessizlik...

Başka geceler de uyanmıştı. Başka geceler de izlemiş, dinlemiş, ağlamıştı... Sonra annesi dönmüştü eve. Annesi miydi dönen? Bir ceset mi? Birkaç hafta sonra babasının ölüm haberini almışlardı sessizce. Hiçbir şey olmadı. Ağladılar sadece. Günlerce, gecelerce, haftalarca, aylarca ağladılar.

Yine çekti makinenin kolunu. Elini bıyığına götürdü. Gülümsemeye çalıştı: "Ne oluyor bana? Cenazeye mi gidiyorum?

Kaç yıldır bugünü bekliyordum... Bugünü... Düğün yapmam, halay çekmem lazım..."

Siren sesi duyuldu. Paydos vaktiydi...

Dört buçuk saattir durmadan çevrilen kollar bırakıldı. Kumaşlar yaklaşık on saniye daha akmaya devam etti. Sonra iniş yapmış binlerce helikopterin yavaş yavaş dönmeye devam eden pervaneleri susarak yerini insan sesine, kahkahalara ve fısıltılara bıraktı.

Fiko ceketinin cebinden bir sigara çıkarıp ağzına koydu. Yakmaktan vazgeçip kulağının arkasına yerleştirdi. Çantasını koluna takıp muhasebenin kapısındaki kuyruğa girdi. Maaş günleri böyle olurdu! Bekledi Fikret, çaresiz. Parayı alıp cebine koyana kadar bekledi. Sonra birkaç arkadaşıyla "Yarın görüşürüz" diyerek öpüştü.

Kapıda İsmet'le karşılaştı. Sendika temsilcisi İsmet. "Babanın öğrencisiyim," diyen güzel gülüşlü kara adam. Babası öldüğünden beri, evlerini varlığıyla ısıtan, zaman zaman küçük hediyeler getiren, annesiyle dertleşen, sobanın başında eski günleri anlatan İsmet abiyle. Çocukluğunun bu hoş delikanlısıyla. Tokalaştılar.

"Annen nasıl Fiko? Haftalardır uğrayamadım. Bir yandan iş, bir yandan bu işler... Hafta sonu geleceğim ama. İyi mi annen? Yeni bir iş ayarladık ona. Üstelik sizin evden uzak değil. Levent civarında..."

"Tamam söylerim. İyi annem. İdare ediyor işte."

"Selam söyle. Üç gün geçmeden uğrarım. Ne olur kusuruma bakmasın. Ama beni boşver, sen niye artık gelmiyorsun sendikaya? Toplantılarda seni arıyor gözüm."

"İşlerim var İsmet abi. Vakit bulamıyorum."

Ne denirdi ki başka?

"Ben devrimci mücadeleye atılıyorum. Siz sendikada vakit kaybediyorsunuz. Haklarımızı kazanmamız için önce bu düzen değişmeli. Ben bunun için gidiyorum," diyemezdi.

İlk başlarda mesken edinmişti sendikayı. Babasının izinden, belki bir şey bulurum diye. Ama bulamamıştı aradığı hatırayı. Darbede kapatılan, yöneticileri yıllarca cezaevinde idamla yar-

gılanan sendika ölmüştü sanki. Beş yıllık bir sessizlikten sonra mezardan çıktığında ise, başka bir hale bürünmüştü. Yaralıydı. Mezarın dipsizliğinde yaralarını sarmaya fırsat bulamamış, cerahat büyümüştü. Fiko, bu yaraların içinde bulamamıştı yolunu. Açmaya çalıştığı tartışmalara cevap alamamış, oradaki kapışmalardan bir şey anlamamıştı. Faruk yoldaş, "Devrimci örgütlenme olmadan sendikalar sararır," diyordu. İsmet abi ise, tıpkı babası gibi inanıyordu bu işe: "Darbeden bu yana henüz sekiz sene geçti. Yaralar henüz çok taze. Sabırlı olmak lazım. Düşe kalka gider bu işler. Dirilmemiz yakındır."

Hangisi haklıydı?

Fiko, İsmet abiye vedalaşır gibi sarıldığına ve Faruk'la aynı ateşte yanmak için yola çıktığına göre, kararını çoktan vermişti.

"Perşembe akşamı toplantıya gel. Senin gibi arkadaşlar katılmazsa, nasıl kıracağız bu yapıyı? Peşini bırakma bu işin. Zulmün kazanmasına izin verme."

"Tamam" sözü çıktı ağzından belli belirsiz ve yoluna devam etti.

Bir süre yürüdü. Hiçbir şey düşünemiyordu. Zihninde birbirine karışmış telefon telleri vardı. Tüm sesleri aynı anda duyuyordu. Minibüse bindi. "Derbent sapağı... var mı?" deyince içi acıdı sanki.

"Müsait bir yerde..."

Sokaklar... sokaklar...

Eyvallah anne... Beni arama. Böyle söylenmez ki... Hadi eyvallah. Ne denir? Ne denmeli? O zamanlar meşhur olan bir şarkı takıldı aklına. Darbe sonrası cezaevi şarkılarından...

Beni buralarda arama
Arama anne
Kapıda adımı sorma
Saçlarına yıldız düşmüş koparma anne
Ağlama.

Saçlarına yıldız düşmüş, koparma anne. Ağlama.

Ne demişti gözlüklü arkadaş? İllegalitenin her saniyesi kurallıdır. Mahalleni, o muhitleri aklından çıkaracaksın. Kimseyle telefonda dahi görüşmek yok. Fikret ölecek. Bıyığını keseceksin. Yeni bir isimle, yeni bir insan olacaksın. Tüm bağlarından kurtulmuş bir insan... Özgür insan.

Kendini şimdiden sürgün gibi hissetmeye başlamıştı ama. Özgürlük böyle bir şey miydi? Gurbet mi lazımdı özgürlük için? Ama mahallenin dışı hep gurbet değil miydi? Çünkü onun ülkesi mahallesiydi... Fiko, uzun bir zaman okulda sık sık duyduğu "ülke sevgisi"nin ne olduğunu anlamamıştı. Derbent'ten çok mu sevecekti ülkesini? Niye? Aynı dili konuştuğu insanları çok sevmek zorunda mıydı? Mahallede herkesin derdi birbirine benziyordu, herkes yoksuldu, herkes benzer düşünüyordu, insanlar birbirini anlıyordu ama ülke öyle mi? Zenginleri de, fakirleri de, polisleri de, askerleri de, komşumu da aynı şekilde mi sevmeliyim? Bunu söylediğinde hocası çok kızmış, ders sonuna kadar bağırıp çağırmıştı. Ama şimdi ülkesi için, mahallesinin dışına çıkacaktı. Özgürlük için. Bu gerekli miydi gerçekten?

Fiko, ellerini iki yana açtı ve derin derin nefes aldı.

Ah... Haydar abi. Sen anlamadın ama ben haklıydım. O bir canavar işaretiydi. Bana gülmeyip açsaydın kollarını... Yakalanmazdın belki. Kaç yıl geçti aradan? Sen dört sene önce öldün zindanda... Şimdi bak, açıyorum kollarımı... Mahallemi terk ederken.

Koşmaya başladı. Bu acayip bir duyguydu. İlk defa yaşıyordu. Elveda renkler. Elveda işçilik. Elveda kölelik. Kaldıkça çürüyecektim. Yandım şimdi. Başka oldum.

İllegal yaşam. Profesyonel devrimcilik. Yeni bir insan. Özgürlük. Titredi. Kaldırım kenarına çöktü. Yaşasaydı da görseydi. Babası? Babası?

"Oku demiştin bana... Bir de annene sahip çık, dedin. İkisini birden yapmam imkânsız, inan bana. Okuyamadım. Senin gibi sendikacı olursam, hiçbir şey değişmez bu ülkede. Seni işkencede öldürenler sürekli güçleniyorlar. Biz, acımızla baş başayız. Artık yeter. Annem çalışacak. Ben intikamını alacağım."

Evet, annesi çalışacaktı. Ne zamandır iş arıyordu kapı kapı. Bazen tek tük bulduğu evlere temizliğe gidiyordu. Belki İsmet abi daha iyi bir iş bulmuştur. Babası olsaydı üzülürdü herhalde. Hiç kıyamıyordu ki annesine. Fiko kıyıyor muydu şimdi?

Ayağa kalktı. Yürümek, sokaklarla sessizce vedalaşmak istiyordu.

Yokuşu ağır adımlarla çıktı.

Eve vardığında annesi, bembeyaz, oturuyordu divanda. Yüzünde ölümle.

Fiko, derin bir nefes alarak kendini yıllanmış koltuğa bıraktı. Bu koltuk... bu duvarlar... bu örtüler... Sessizce yanına oturan annesine baktı, yüzünde hıçkırıkların izi vardı. Sarıldılar. Hiç konuşmadan. Ağlamadan. Fikret cebinden, aldığı maaşı çıkardı.

Annesi, yumuşak ama kesin bir hareketle oğlunun elini tutup parayı geri itmeye çalıştı. Ama Fikret ısrarlıydı:

"Bunu almak için bekledim. Lütfen giderayak tartışmayalım anne. İçimin rahat olmasını istiyorsan, ısrar etme. Param var. Yetecek kadar var. Zaten arkadaşlar yanımda olacaklar."

Annesinin gevşeyen elini masaya doğru uzatarak parayı oraya bıraktı:

"Bu arada, yarın fabrikadan arayabilirler, yarın olmasa da, birkaç gün sonra, niye işbaşı yapmadı diye sorarlarsa, arkadaşı hastalanmış, onu memlekete götürdü, dersin. Sonra da bildiğin gibi, ticaret için Adana'ya gittim."

Hatice ayağa kalktı. Yavaş yavaş oğluna yaklaştı, sessizce öne eğilerek Fiko'nun iki elini avuçlarına sıkıştırdı ve yere çömeldi. Esrarengiz yolcu rengine bürünmüş olan genç adam şaşkınlıkla annesini izliyordu. Hatice birden ağlamaya başladı. Ağzını oğlunun ellerine yaklaştırmış, kesik kesik konuşuyordu bir yandan:

"Ne olur gitme Fiko. Oğlum... Babanın gözünü açık bırakma. O bu tür maceracı hareketlere çok karşıydı. Ölmeseydi, sana engel olurdu. Ne olursun, biraz daha anlamaya çalış. Biraz daha düşün. Acele etme. Çok tartıştık, seni ikna edemedim ama bil ki baban onlara çok kızardı. Hem severdi hem kızardı. Siz dar-

be koşullarının hazırlanması için ne isteniyorsa yapıyorsunuz, derdi. Sen de hatırlıyorsun. Lütfen onu düşün. Beni sana emanet etti baban. Daha fazlasına dayanamam Fikret. Yanımda kal. Sana ihtiyacım var. Ne olursun... Bırakma beni..."

Fikret yere çömelip annesine sarıldı, kaldırmaya çalıştı; başaramayınca dizlerinin üzerine oturdu:

"Hani bu tartışmayı artık yapmayacaktık? Beni durduramayacağını biliyorsun."

"Yanlış yola gidiyorsun Fikret. Kurban olayım sana... Bu ana yüreğini hakir görme..."

"Anacım..."

"Ölürüm gidersen... Ölüm haberimi alırsın."

Uzun süre sarıldılar. Fikret yavaşça kalktı:

"Gitmek zorundayım. Geç kalırsam riskli olur... Arkadaşlara anlatamam."

Anama sarıldım kaldım, diyemezdi.

Hatice robot gibi ayağa kalktı, oğlunu girişteki küçük masaya oturttu ve yine mekanik hareketlerle sofrayı donattı. Salata, pilav, etli nohut yemeği. Çok severdi. Bir de ayran... Üstüne de koca bardak çay içti.

Kapıyı çekerken annesi iniltili bir fısıltıyla seslendi:

"Çantanın içine çökelek de koydum. Gittiğin yerde hemen içinden çıkar ve buzdolabına koy."

Vefasız âlemin hediyesi: Çakı

Karaköy'ün tek bir bulutu yoktu. Her seferinde başka gölge, başka ışık. Her seferinde başka yolcu. Bu yüzden mi bulaşıyordu bunca koku birbirine?

"Neyin kokusu bu? Yok, bugün artık çalışmayacağım. Şu herif bitirsin de işini, siktirip gitsin. Ay, ne diyecekler. Midem bulanıyor işte... Kendi kokum bile batıyor. İyice de terledim. Herife göz ederken içim acıdı.

Sidik kokusu gibi. Daha önce de var mıydı? Genelevler kokar tabii. Öff... Hadi be anam, ne sallanıyorsun... yani şimdi oyalanmanın, mal mal bakmanın sırası mı? Gerçek adım mı ne? Sana ne ulan. Sen bi tarafını hallet şimdi. Ha şöyle... Ağırmış da pezo... dur ulan... n'oluyoruz, altındakini karın mı sandın... hop lan hop!

Hay senin karına... Onun yerinde olacağıma günde elli tane domuzla düzüşmeyi yeğlerim. Nerden vardı kim bilir senin gibisine... Karının her bir tarafını kurutmuşsun ki düşmüşsün kerhaneye. Hadi lan... Kamışın da küçük, solucan gibi valla.

Ne duruyon be... Becer işte. Erkek misin? Evet, her zamanki klasik... Herif saçlarımı okşamaya başladı. Sonra memelerimi... Sutyenimi avuçlayıp çıkardı. Beni bıraktı, sutyenime daldı... Hadi bitir işini... Hadi hallet ablanı...

Adım yok göt herif... Sen kendi işine bak. Oyalama bizi... Ne istiyorsun? Ben de mi uğraşayım? Yok deve... Her birinizle uğraşmaya kalksak... Muamele istiyorsan sökülecek sin parayı. Senin solucanını büyütmek ağır iş sayılır. Ulan, öpmesene domuz!

Kokumdan mı nedir, bugün hepsi böyle bu öküzlerin. Biri yatağın kenarında boşaldı, bana dokunmadan defolup gitti. Yok, bugün bu kadar.

O Alev karısı da amma dayılandı demin. Nesin, diyecektim, nesin sen? Alt tarafı orospunun tekisin, ne hava atıyorsun, diyecektim. Burada namus çekilmezmiş, daha da bilmem ne. Bunları sokağa düşmeden, kendimi düzdürmeden önce düşünecekmişim. Sana ne, diyecektim, ben başkasını muhatap almışım, senin yerin hela, diyecektim. Hem ne söylemişti o doktor, meslek ayrı dürüstlük ayrı, demişti. Her mesleğin bir şerefi olmalı, di mi ya... Bizim alt namusumuz pazara düştüyse üstünü kim becerdi? Sapasağlam duruyor işte. Yalan söylemeyen, çalmayan orospu yok mu?

Biraz uyusam mı? Yarın sabah erkenden... Midem de çok bulanıyor. Uyusam da kalkmasam. Cenazemi kim kaldırır benim?

Hay Allah, anlamadım gitti, neyin kokusu bu?"

Sonunda uyudu Hande. Ve gerçekten sabah çok erken uyandı. Duşun altına girdi, yüzü buruştu. Giyindi çıktı. Karaköy'ün curcunasına. Burasının eski adının Galata olduğunu biliyordu. Meraklı karıydı, okurdu. Ama niye sonra değiştirilmiş, niye "Kara" koymuşlar adını?

"Ben ne diye bu kadar erken çıktım ki... Bankalar dokuzda açılıyor..."

"Pis hamam"ın, berberlerin, kahvehanelerin, lokantaların önünden geçti. Prezervatif ve mesir macunu satan işportacılar henüz tezgâhlarını açmamıştı. Karaköy'den Galata'ya çıkan arnavut kaldırımıyla döşeli büyük yokuşun başında durdu. Aşağı mı inse? Ne yapacak aşağıda? Vapura binip Kadıköy'e mi gitse? Sahildeki çay bahçelerinden birinde kahve içerdi... Ama yüzünü buruşturup yukarı vurdu. Yürüdü, yürüdü... Galata Kulesi'ne dönüp de bakmadı. Yürüdü.

"Allahını si...min çakmağı..."

Yarısı dökülmüş kırmızı ojeleriyle aynı renkteki adi çakmağı çimenlerin ortasına fırlattı.

Ağzı kireç gibiydi. Ne diye sigara içiyordu? Kireç katran olsun diye! Sabah sabah, biraz nefes alsa...

Kasığı ağrıyor, "deliği" acıyordu. "Vazelin sürseydim keşke önceden..."

Piizli olunca düşünmüyordu hiçbir şeyi. İçinden gelmiyordu ki! Arkadan, önden, alttan, üstten, dipten... Sonra da böyle oluyordu. Acıyordu. Bir daha, evden çıkmadan sürmeliydi, dibine kadar.

Sağına soluna bakıp çantasındaki paraları dışarı çıkarmadan saymaya başladı. Aldığı bahşişler birikmişti. Her bir deliği acıyordu ama koliler iyi para sökülmüştü. Bankaların açılmasını bekleyecekti.

"Süleyman domuzu evdedir. Çantamı kapar hemen..." Birazını bırakıp geri kalanını ayrı bir yere yerleştirdi.

Saat yediyi geçiyordu. Acı bir tarafa, o pis kaşıntı geçmek bilmiyordu... Daha geçen hafta Cancan'daydı. Cancan'a hep giderdi. Şimdiye kadar kontrollerini hiç aksatmamıştı. Vesikasını aldığından beri... Doktor, "ara ver..." demişti. "Vajinanda kötü bir yara var..." Bir de ilaç yazmıştı. Bunları kullanırken alkol almaması gerekiyormuş. "Hadi ordan... Piizli olmasam, nasıl dayanacağım adamların kokusuna! Yıkanmadan geliyorlar... Pisliklerini bırakınca yıkanmış oluyorlar herhalde... Kanalizasyon muyuz biz orospu çocukları!"

Taksim parkını seviyordu. Yeşilini, çimenini, banklarını, yatanlarını, oturanlarını... Karşı duvarın kenarında, çimenlere uzanmış çocuklara baktı. Hepsi tilki uykusundaydı...

"Şunların arasına uzanıversem... Bacaklarımı açıp çimenlere... Dalarlar hemen! Açtın mı kapıyı, girerler..."

Büyücü olsaydı keşke. Burnunu oynattı mı erkek oluverseydi istediği zaman! Çimenlere uzanabilmek için! Bir de Süleyman'ı dövmek için.

En çok kıskançlığına dayanamıyordu. Vampirliğine alışmıştı çoktan. Bu hepsinden beterdi. "Âşık ya pezevenk... Heriflere

satıyor, üst üste kırk herif olsa satar. Ama benden etkilenen birisi olunca, bozuluyor. Hepsinin üstüne bir de kendisiyle iş tutayım istiyor, sanki bende hal kalmış gibi, muamele yapacağım pisliğe. Dostum ya... Vefasız âlem... Pezevenkten dost olmaz... Orospudan olur ama zor olur..."

Goril'i aradı gözleri... İç içe geçmiş kolların, bacakların arasından, küçük arkadaşını seçmeye çalıştı. "Küçük de değil o kadar... On sekiz yaşında vardır. Hatta daha bile fazla..." Boyu küçüktü Goril'in. Hande'nin memelerine anca yetişiyordu kafası. Kalıplıydı ama. Elleri kocamandı. Derisi kalındı. Karaydı Goril. Kirliydi. Bir kere uzun tırnaklarıyla, çocuğun kollarındaki kirleri eşelemeye çalışmıştı da görmüştü. Sonra onu zorla hamama götürmüş, çıkar çıkmaz da yeni kıyafetlerini giydirmişti. Kapkara saçları, bir numara kesildiği için, kafasının üzerinde garip bir boya gibi duruyor, Goril bu yüzden hep kasket takıyordu. Hande ona sürekli yeni kasketler alıyordu...

Şimdi niye gelmişti ki buraya? Taksim parkı orospulara alışık diye mi? Önünden geçip giden herifler dilleriyle, elleriyle hareket de çekseler rahatsız olmadığı için mi? Gidip bir çay bahçesinde otursa ya... Bir dost yüzü görmek için mi yoksa?

Goril parkın girişindeki ağacın arkasından göründü. Biliyordu tabii... Her sabah erkenden kalkıp sıcak poğaça alırdı piçin oğlu... Hatta çocukların kendisine sabaha karşı, yatmadan, para verdiklerini bile söylemişti. Sabah kahvaltısı ondan soruluyordu bu parkta...

Goril, Hande'yi görür görmez yanına sıçradı:

"Hande abla... Bugün peynir verdiler, zeytin de..."

Goril, Tophane'deki esnaflara kendini sevdirmişti. Kimisi onun çocukluğunu bilir, Tophane'de parçalanan ailesini de tanırlardı. Bu nedenle, poğaça almaya gittiğinde, sabahın köründe açılan bu bakkallardan peynir, zeytin toplardı bazen. Şimdi de, üç dört yerden aldığı küçük parçalarla siyah poşeti doldurmuştu...

"Şu arkada çeşme var. Git, önce ellerini yıka..."

Goril yine sıçrayıp geldi. Duvarın dibindeki torbadan karar-

mış, küçük bir sabun parçasını çıkarıp Hande ablasına gösterdikten sonra koşarak gitti. Üç dört dakika sonra, elinde sabun poşeti ve parkın aşağısındaki büfeden aldığı çayla geri geldi.

"İçine tek şeker attım Hande abla... Karıştırırsın..."

Hande çayı yudumlarken kâğıt bir tabakta peynir, zeytin ve poğaçadan oluşan ziyafeti de gelmişti.

"Kendine de alsana çay..."

Gelip geçenler çoğalmaya başlamıştı. Taksim uyanıyordu. Sokaktakiler ise yüzlerini yeni doğan güneşe dönmüş, uyumaya devam ediyorlardı.

Goril geldi. Çayıyla ve poğaçasıyla.

"Topladılar dün herkesi..."

"Eee?"

"Vurdular, sonra bıraktılar..."

"Sana da vurdular mı?"

Goril kolundaki morluğu gösterince Hande ağzına atmak için uzandığı peyniri bıraktı:

"Bir şey sürelim oraya... Eczane de kapalı!"

"Yok Hande abla. Acımıyor."

"Bitlerle aran nasıl?"

"İyi... İyiler. Dün gittim hamama. Ama sokakta olunca bitler geliyor yine... bırakmıyorlar."

Hande'nin gözü ister istemez, pörsük ayakkabıların kenarından sarkan keçelenmiş çoraplara ilişti. "Gel bana..." dese, nereye çağıracaktı? Yıllar önce Goril'in ona sorduğu soruyu anımsadı: "Eve gidince ayakkabını çıkarıyorsun değil mi? Terliklerin var mı?" Eve götüremezdi. Götürecek bir evi yoktu. Süleyman ağzını gözünü dağıtırdı çocuğun ya da mal taşıtmaya, kullanmaya kalkardı. Gerçi Goril, salak görünüşüne rağmen kaçın kurasıydı! Yedi sekiz yıldan beri sokakta pişmiş, nerede geri duracağını, nereden kaçacağını öğrenmişti. Kalmazdı kimsenin evinde, eyvallah etmezdi. Dernektekilerin uğraşmasına aldırmıyor, yurda bile gitmiyordu kurallardan dolayı. İnsan, bokun içinde yaşamayı öğrendi mi, eyvallahı kalmaz kimseye. Dönüp arkasını, her yere, her zaman, her koşulda gidebilecek olmak garip bir güçtü! Hemen görünmeyen, zayıflıklarda, çö-

küntülü bakışlarda taşınan bir demir. İnsanlardan çok hayvanların sakladığı bir hız.

"Senin arkadaşını gördüm... Süleyman'ı..."

"Benim arkadaşım değil o! Pezevengim..."

Goril sustu. Poğaçasını yutamıyormuş gibi, ağzında uzun zaman geveledi:

"Polislerle konuşuyordu. İyiydi araları."

"İyidir! Pezevenk değil mi hepsi..."

Saat dokuza geliyordu. Amma da hızlı geçmiş zaman! Hande ayağa kalkmak için doğruldu.

Goril de kalktı... Ceketinin cebini kurcalıyordu. Lime lime olmuş dilenci kostümünün, sokaktaki adıyla sinyalliğinin bir köşesinde buldu aradığını. Goril'in yumruk yaptığı kocaman eli açılana kadar Hande bir şey anlayamadı.

Bir çakıydı. Küçük ama sihirli gibi görünen bir çakı.

"Senin için sakladım bunu..."

Hande'ye uzattı.

"Dur... Verme elime. Bırak şuraya. Elden ele bıçak, makas gibi şeyler verdiğin kişiyle sonra kavga edersin!"

"Gül dikeniyle kavga eder mi?"

Hande güldü. Birkaç sene önce çocuklar Hande'ye "Sen Beyoğlu'nun gülüsün..." diye takılırken çıkmıştı bu laf. Goril atılmış, "Ben de onun dikeniyim o zaman," demişti. Kabul etmişti Hande. Güller dikenini yanında taşır ama... "Ben Goril'i nereme sokacağım?"

Goril'in bankın üstüne bıraktığı çakıyı eline aldı. Bir süre inceledikten sonra:

"İyi bir şeymiş. Ucu çok sivri. Ne yapacağım ben bunu?"

"Lazım olur..."

"Nerede lazım olacak?"

Sorduğu da soruydu yani!

"Başına bir şey gelirse..."

"Benim başıma gelen gelmiş zaten! Daha ne gelecek..."

Sinirli sinirli güldükten sonra:

"Şaka yapıyorum. Çok sağol. Böyle bir şey arıyordum ben. Nereden hissettin be deli oğlan?"

Goril başını yana büküp gülümsedi:

"Dikenin değil miyim?"

Parktan çıkarken Hande gülümsüyordu. Bu gülümseme için mi gelmişti buraya?

"Ulan, bu çocuk âşık olmasın bana? Orospu olduğumu biliyor. İnadına, anlamazlıktan geliyor. Yok yok... Kaç yıllık orospuyum, hissederim. Ablası yerine koyuyor. Belki de annesi... Az emeğim geçmedi kerataya. Kimsenin yapmadığını yaptım. Ama benden hiç para almadı. Orospu parası diye mi? Yok yok... Hediyelerimi kabul etti. Sevdi beni. Seviyor beni. Benim onu sevdiğim gibi..."

Şimdi, bu kıyafetle, çay bahçesine gitse, alaylı bakışlar, çapkın gülüşler...

Yüzünü buruşturup bankanın yolunu tuttu.

"Sonra da eczaneye gideyim bari..."

Aşkın sesleri

İki arkadaş, Seine kıyısında notalarla söyleşiyorlardı. Aşk hakkında. Aşkın sesini farklı çıkarıyorlardı ama. Bu farkın müziğiyle büyülenseler de soru işaretleri batıyordu zihinlerine.

Hasan arkadaşını seyrediyor, elinde sazıyla dolaşan âşıkları aklından geçiriyordu. Onun arayışında dramatik bir sınırsızlık, belki de sınır vardı. Çünkü hiç kök tutmuyordu. Hep âşık oluyor, hep yanıp tutuşuyor, sonra başka yere kayıyordu. Yeniden âşık olmak için. Duduk susunca Hasan başladı:

"Rafi... Sen hiç âşık olmadın mı?"

"Olmasaydım, böyle ses çıkarabilir miydim? Âşıklar olmasaydı, dünya çekilmezdi Hasan. Bu müzik olmazdı. Kendimden taşmasaydım, fışkırmasaydım, bu kadar çok şeyi göremezdim."

"Ama seni hiç âşık görmedim. Ya da hep âşık gibisin..."

"Ben aynı anda dört beş kişiye vuruluyorum..."

"Nasıl oluyor? Bu o kadar güçlü duygu, aynı anda pek çok insana hissedilir mi? Kolay mı? Birisine konsantre olmadan nasıl gireceksin sınırlarından içeri?"

Rafi üşümüş gibi ceketine sarıldı:

"Benim gönlüm geniş."

"Bunun gönül genişliğiyle ilgisi var mı? Kendiden taşarak başka insana varıyorsun. Ağır yolculuk. Karşılığını bulamaz-

san, bir volkan gibi için için yanarsın, aşkından yanıp kül olursun. Ama karşılıklı aşkta yangın küle dönüşmüyor sanki."

"Nasıl yani?"

"Tomurcuklar saçıyor etrafına. Yenileniyor, dönüşüyor, hareket ediyor... Bunun için birisinde durmak lazım biraz. Sen gezginsin."

"Sadece gezgin değilim, kaçağım kaçak..."

Hasan arkadaşına dikti gözlerini:

"Kaçıyorsun ama kavuştuğun var mı?"

Sessizlikten sonra:

"Hayat var. Tek bir şeye değil, hayata, zenginliğe kavuşuyorum."

"Özlem var mı bu kavuşmalarda?"

Rafi "Seni özlemeye başladım," demek istedi ama söylemedi:

"Bağlayan değil, serbest bırakan bir özlem."

"Ben bağlanıyorum. Uzaklaştıkça daha çok."

Rafi, gülümseyerek, sırtını taşlara yasladı. Şarap şişesine göz attı, hızlı gitmişlerdi. Gece uzundu. Yudumunu sonraya sakladı. Balabanın kırık sesi kirişi delince, gözlerini kapadı... Yaylalar, yollar, geçitler, esmer kızların dansı, çobanın toprağa bakışı, sarı papatyanın eğik bakışı, göldeki sazlar...

Duduk sevmişti Hasan'ın dudaklarını, ellerini kabul etmişti. Aylardır bırakmıyordu elinden.

Bekleyeni, özlediği olmasaydı da, kalır mıydı buralarda? Elif olmasaydı? Duduk çalıp şarap içmekle, metrolarda konserler vermekle, işgal evlerinde sınır dışı gösteriler, tartışmalar yapmakla geçer miydi hayat?

Rafi "geçmez..." derdi. Çünkü o, başka şeyler arıyordu. Huzursuzdu genç adam. Her şeyi, evini, geçmişini, arkadaşlarını tak diye bırakmıştı ama şimdi yolunu bulamıyordu. Ne sesi vardı ama... Vadilerden bulutlara yükselen bir nefes... Duduğun içinden söyleyince şarkısını, taşları uçuruyordu. Yine de huzursuzdu. Sokaklarda şarkı söylemek, işgal ettikleri evde şaşırtıcı karşılaşmalar yaşamak, dayanışma ağları kurmak yetmiyordu Rafi'ye.

Hasan balabanı kılıfına soktu, beraber yürümeye başladılar.

Metro istasyonuna geldiklerinde, Hasan Rafi'ye "Çalalım mı?" diye baktı. Rafi başını salladı. Zaten kaldıkları işgal evine topu topu dört durak vardı. Bilet almadan atladıkları metro hareket eder etmez, Rafi gözlerini sıktı:

"Ses korkunç. Beynimde patlıyor Hasan."

Hasan hafifçe gülümsedi:

"Onu bunu bilmem ama Paris gibi bir güzele en fazla dolanan da bu metro..."

"Kendini beğenmiş bir güzelin tüm vücudunu sarmış olmanın azametiyle çalıyor düdüğünü. Beynim yanıyor Hasan. İnsanlar iniyor, insanlar biniyor. Kör gözleri, sağır kulakları, zindanlarında büzüşmüş ruhları olan yalnız insanlar doldurup boşaltıyorlar vagonları. Çoğunun acelesi var. Bizim dışımızda..."

"Geldik. İnelim hadi."

Kapıdan büyük avluya girdiler. Dört tarafı üç katlı ve çok eski hikâyeleri saklayan grili siyahlı bir binayla çevrilmiş olan avluya birkaç masa serpiştirilmişti.

Bu kocaman taş yapı, Hasan'a Bostancı'daki harabe yalıyı anımsatıyordu. Dış görünüşüyle değil tabii. Yazılarla, resimlerle, grafitilerle dolu duvarıyla değil. Kokusuyla mı? Belki de evsiz, yersiz halinden. Bu binalar da yersizdi. Bu koca binalar. Rafi'yle Hasan gibi öksüz ve yetim.

Patrick'i görünce selam verdiler. Hasan, kıvırcık saçları zayıf bedeninin üzerinde çiçek gibi açan ince dudaklı, küçük gözlü Patrick'in elinde koca bir tomar gazeteyi görünce kendini tutamadı, gülmeye başladı.

Geçenlerde metroda onu seyretmişti. Sanki mızıldıyordu. Hafif mekanik ama kısık bir sesle hiçbir şey anlaşılmayan sözler çıkarıyordu. Bir yandan da, elinde tuttuğu, başlığı görünmeyen gazeteleri işaret ediyordu. İşareti de sesi gibi kırıktı. Neyse biraz vızıldadıktan sonra,vagonu boydan boya yürüdü. Yolcuların yüzüne bakmadan. İnerken Hasan da atladı peşinden. "Böyle satamazsın... Ne dediğin anlaşılmıyor," diyerek onunla tartışmaya çalıştı ama Patrick kendi bildiğini yapmaya kararlıydı. Haftada bir satıyormuş işte. O bile fazlaymış: "Satış işi bana göre değil. Reklam mı yapacağım yani? İnsanlar istiyorsa

alır, ben onları etkiledim diye almasınlar." Onun yaptığı apolitikaymış.

Hasan bir masada tek başına oturup hafif hafif sallanan arkadaşına selam verdi:

"Ne haber apolitika?"

"Sana bir mektup var! Okuldan arkadaşların getirdi."

Hasan, Rafi'ye ufacık bir göz attıktan sonra sağdaki büyük kapıdan geçip taş merdivenleri çıktı koşa koşa...

Ağustos,1988

Sevgili Hasan,

Sana hangi birini yazayım... Döndüm! Döndüm! Artık İstanbul'dayım. Babam bana müthiş bir sürpriz hazırlamış... Dur, yavaş yavaş anlatayım. Telefonda söylediğim gibi, İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü kazandım! Babam, Adana'ya geldiğim ilk sene okula gitmemekte direndiğim ve iki sene üst üste üniversite sınavını kazanamadığım için yıl kaybettiğime çok üzülüyordu. Ee, yirmi üç yaşında üniversiteyi bitirmiş babam. Ben aynı yaştayım ve yeni başlıyorum. Bu nedenle, cezaevinden çıkalı neredeyse sekiz ay olduğu halde, buradaki kursu yarım bırakıp Adana'dan ayrılmama izin vermedi. Koşullarımı tahmin edersin. Hele benim gibi hırslı olmayan birisi için, buradaki devlet okullarında sınav için fazla donanım edinmek zor. Babam eczacı olmamı çok istiyor ya... Adana'da kalmam için zorladığı gibi İstanbul Eczacılık Fakültesi'ni birinci sırada yazmam için de çok ısrar etti ama ben felsefeden başka bir bölüm yazmadım! Özgürlüğün temellerini aramak istiyorum Hasan. Dibine kadar görmek, yaşamak istiyorum... Bu kadar çok istediğim başka bir şey yok. Hemen kızma sakın, sen kendi yerini biliyorsun. Özgürlük düşlerimin içindesin sen... Hem de en parıltılı yerinde...

Neyse, dayımlarla vedalaştım ve İstanbul'a döndüm... Halamın eski evini hatırlarsın, o öldükten sonra da boş kalmıştı ve babam cezaevinden çıktığından beri orada oturuyordu. Beni aldı garajdan, beraber boğazdaki o eve gittik... Ne göreyim... Bütün eşyalar toplanmış, sanki taşınıyoruz...

Babam ne dedi, biliyor musun? "Biraz böyle yaşamaya dayanırsan, yakında taşınacağız..." Evi satılığa çıkarmış. Yedikule'de, yeni eczanemize yakın bir yerde oturacakmışız artık. Niye Yedikule? Annemin doğduğu yer diye herhalde. Babam, yeni İstanbulluların burayı fazla bilmediklerini ve itibar etmediklerini ama Yedikule'nin, İstanbul'un en eski semtlerinden olduğunu söylüyor. Düşünsene Bizans'tan bugüne bir sürü izi saklayan bir mahallede yaşayacağız. Yıllar önce Yedikule'ye birkaç kez gitmiştim. Dar sokaklarını, eski evlerini hatırlıyorum hayal meyal. Sen mutlaka benden çok gitmişsindir. Nasıl mutluyum, anlatamam... Yine eczanemiz olacak... Eskisi gibi. Bir sen eksiksin, bir de çocukluğumuz. Yok... Çocukluğumuz eksik değil, sanki yan yana gelsek, yine başlayacak itişmelerimiz, kaçışmalarımız.

Çok mutluyum Hasan. Babamın gözlerindeki heyecanı nasıl anlatayım sana... Toplanmış eşyaların en güzide yerine annemin fotoğraflarını yerleştirmiş. Eczaneye önce bunlar gidecekmiş. Önce çerçeveleri yerleştirecek, ilaçları ona göre düzenleyecekmiş. Hâlâ annemin bir gün eczaneye dalacağını, tatlı rüzgârını estireceğini sanıyor. Hiç değişmedi biliyor musun babam. Saçları biraz beyazlamış ama çocuksuluğu, çalışkanlığı, olgunluğu aynı. Onunla yaşamayı çok özledim. Onunla tartışmayı, onunla kahvaltı etmeyi, yemek yemeyi, bazen bozuşmayı... Yakında taşınıyoruz. Yeni bir hayat başlıyor Hasan. İstanbul'da yeni bir hayat! Sen ne zaman geleceksin? Gel, ne olur. Kalma oralarda.

Heyecanla, mutlulukla, özlemle...

Elif

3

Buluşma

Geçti bizden sevdaluk
Al cebumdan saçları...

Kemal ağzından koyverdiği şarkıyı kesti. Kamyonet, sahil yolundan ayrılarak, yokuşlu dar sokağa girdi.

"Yanlış yerden giriyoruz galiba. Şu ilerde Yedikule işareti vardı..."

"Yanliş yok da! Yolu bileyirum Cemal abi. Telaşlanma... Elif bacim, senin baban kaç gündür nasıl heyecanliydi anlatamam..."

"Hadi ordan... Ne zaman kuruyoruz takımı?"

"İstediğin zaman abi... Açiliş olsun, ertesi gün kapişiruk..."

"Futbolcu geçinmek neymiş, göstereceğim sana... Ama kurtuldun elimden... Cimbomlu olmasaydın aynı takımda istemezdim seni... Cimbomluları bir takıma toplayabilir miyiz?"

"Ondan kolayi var mı abi... Hepsi de canavar gibiler. Fenerliler de karşı takima geçer... Ama sana söyleyeyim, Hüseyin abi de kendini dayatır, illa oynayacağum diye! Kalbi var ama dinlemiyor. Neyse, sen Beşiktaşlısın deyip atlatırız..."

"Beşiktaşlılar da bizim takıma girebilir Kemal. Kalbi olsun! Benim de var. Hiçbir şey olmuyor. Fazla yormayız Hüseyin'i..."

"Safa'ya da gelmez ki bizimle. İki kadeh içse kalp malp kalmaz onda!"

Safa dedikleri Yedikule'nin gözde meyhanesiydi. Birkaç gün sonra anlayacaktım ki sen hemen orayı keşfetmiş ve mahalleye buradan dalış yapmıştın. Taşınır taşınmaz, beni de oraya götürdün zaten. Mezeler ve yüksek tavana kadar duvarları süsleyen rakı şişeleri çok hoşuma gitti. Gündüz yapılmayan kıvrak sohbetler de öyle. Nedense koptum bu sohbetten. Belki de hiç içine giremedim. Acı bir suydum ben. İçilmesi zor.

O gün tadımı, acılığımı unutmuştum, habire gülümsüyordum senin kollarında. Bu arada, Kemal, Yedikule Spor Kulübü'nde çalıştırdığı genç futbolcu adayları arasından adını unuttuğum bir iki kişiden bahsetti. Zamanla öğrenecektim, Yedikuleli gençler, Bostancı'nın gençlerinden farklıydı. Kocaman güneş gözlükleriyle, şımarık olmayan yaramazlıklarıyla, saygılı efelikleriyle farklı. Ve o sabah ilk defa karşılaştığım kocaman elli, kocaman burunlu, kalender gülüşlü Kemal pek çoğunun abisi, kahramanıydı.

Yollar akıp gidiyordu. Ben sadece çok mutluydum. Şoför koltuğunun yanında sana sarılmış, yüzündeki tuhaf kapışmayı izliyordum. Süzgeçli eylül güneşi camdan tenine vuruyor, yanaklarına garip ışıltılar çiziyordu. Heyecanlıydın. Yıllar sonra eczaneni kurmaya başlayacaktın koca adam! Bulutluydun. Lale'n yoktu. Onsuz, her şey biraz eksikti. Biraz kesik... Ama hayat benim vesilemle devam ediyordu ve sen Elif'ine sürpriz yapmak istemiştin. Her şeyi yerleştirip öyle geleyim istemiştin yeni evimize... "Bekle," demiştin, "akşama doğru gelirsin... Seni istediğin yerden alırım." Ama sabırsızdım! Çok sabırsız... Takılmıştım yine peşine.

Muzipçe gülümsediğini hatırlıyorum. Birden yüzüne yayılan o hoş aydınlığı... Neler geçiriyordun içinden? "Cimcime kendini uyanık sanıyor ama babasının eczaneyi düzenlediğinden, gerekli gereksiz tüm yasal işlemlerin bittiğinden, yarın sabah açılışın olacağından habersiz," diyordun değil mi babacığım? Evet, çocukluğumdaki gibi. Laleli günler gibi... Eczaneyle evin karşı karşıya olduğunu bilmiyordum henüz. Açılışın bu kadar yakın olduğunu da.

Sarıldın. Sımsıkı sarıldın. Biraz daha sıkı... Ben de hemen yanağından oturaklı bir çimdik alıp göğsüne uzandım.

Sonra benim babam, birden döküldü o dize ağzından. Birden. Ben farkına varmadım desem? Yani ne dediğini, ne anlatmak istediğini yıllar sonra anladım. Kemal'in arabasına yıllar sonra bindiğimde.

"Bir yarım umuttur elimizde kalan."

Kemal, kamyoneti durduracakmış gibi salladı:

"Ha bi tekrar etsene Cemal abi."

"Bir yarım umuttur elimizde kalan. Metin Altıok'un şiirinden bir dize."

"Ben şair mair bilmem ama bu çok güzel."

Ben dizeyi değil seni düşünüyordum:

"Alışırsınız zamanla. Babam dünyanın bütün şiirlerini bilir ve hiç saklamaz, paylaşır. Her an ondan bir şiir bekleyeceksiniz artık."

"Ne güzel," dedi, sustu Kemal.

Ertesi günden itibaren kamyonetinin arkasında gördük bu sözü. Galiba hep kaldı orda.

Binalar... Sokaklar... Burası Bostancı'dan farklıydı. İstanbul büyüktü, her durakta ayrı bir dünya vardı. Dar sokaklar, eski cumbalı binalar, pencereleri, kapıları dolduran insanlar... Dar kıvrımları süsleyen çamaşır dolu ipler. Eski zamanlara gidip geliyorduk sanki. Siyah beyaz Türk filmlerine doğru... Yeşilçam şarkılarının esintisiydi gelen. Ama o kadar değil... Ucube yapılar, marketler... onlar da vardı. Hepsi iç içe. Küçücük, eski bahçeli evler, sakin sokaklar... Hangisi daha ağırlıklıydı, ilk bakışta çözememiştim. Bazı yerler çok pisti. Çöpler yollara yığılmıştı. Binalar, Bostancı'daki kadar parlak değildi. İnsanların yüzleri de öyle.

"Eliif... Bu eskiliği görünce sakın harabe bir yere gidiyoruz sanma. Yedikule güzel yer. Seninle çok tarihi bir mahallede oturacağız. Aksaray, Langa, Cerrahpaşa, Kocamustafapaşa, Samatya, Yedikule, Karagümrük ve Çapa... Hepsi birbirinin bir parçası, uzantısı olan bu yerler, gerçekten ayrı bir dün-

yadır. Bak bak... Şu yüzyıllık duvarlara bak. Binaların tadı başka burda."

"Yedikule'yi bilmez miyim baba! Sen de beni kara cahil yaptın Adana'dan geldim diye. Bu İstanbullular kendilerini çok beğeniyorlar canım... Annem bu mahallede doğmuş, haberin var mı Kemal abi? Ama sonra taşınmışlar... Hatırlıyor musun baba, eski komşumuz Ayla teyze anlatırdı hep. Çocukluğu burda geçmiş, Cağaloğlu Kız Lisesi'ne tramvayla gidermiş."

Sen, anlatmak istiyordun. Ne de güzel anlatıyordun. Ah, baba. Ah ki ne ah...

"Şu mermer kulenin önünde yavaşlasana Kemal... Baksana, tüm çıkıntıların üstüne bir bayrak dikmişler. Burasına sahip olduğuna kendisi inanmıyor da ondan... Neyse bayrakları görme sen. Kuleye bak... Bu kule, kara surları ile deniz surlarının birleştiği noktaymış ve sahil yolu yapılmadan önce suyun içindeymiş Elif. Deniz doldurulunca, kalıvermiş ortada. Eski görkemini betona gömmüşler anlayacağın. Kemal, biraz daha yavaş."

"Zaten deminden beri dolaniyoruz. Öyle birdenbire gelmesin diye hanum kizimuz."

"Hanım kız mı?" diye hafifçe çınlamışım ki Kemal'in muzip bakışları yandan yandan aktı bana. Sen anlatıyordun:

"Gazhane'ye doğru bir çevirsene arabayı Kemal... Bak Elif, bu Gazhane binası... 1800'lerden beri hizmet vermiş."

"Yedikule zindanları nerede acaba?"

"Zindan çok yakın Elif. Bizim evden üç dakikada iniliyor. Gideriz beraber. Çok önemli yer. Ünlü vezirler, paşalar, beyler, asi saraylılar, hatta yabancı elçiler burada hapsedilmiş. Genç Osman'ı bilirsin. Şehzadecik burada boğulmuş. Daha da neler neler! Duvar yazılarını görmelisin. Kanlı kuyuyu tabii. Dipten denize bağlanıyor. İdam edilen mahkûmların kelleleri, Marmara balıklarına yem olsun diye buraya atılırmış. Sulu Manastır'a götüreceğim seni. Müzeye, kiliselere, camilere, bir sürü yere..."

Kemal sevinmiş gibi hafif bir çığlık attı:

"Hah işte... Cemal abi, daha bir sürü yer var da... Şimdi aceleyle böyle göstermek olmaz. Aslında Elif bacum, seni buraya arabayla değil, yayan geturecektuk. Ya da trenle. O zaman daha

güzel giriş yapmiş olurdun daa."

Ben dalmıştım: "Denize de yakın. Yürüyerek on beş, yirmi dakikada varılır herhalde. Taksim'e, Eminönü'ne de uzak değil... İstanbul'un kalbindeyiz. Yok... kalplerinden birindeyiz."

Seyirlik düşüncelerimin tam ortasında, durdu kamyonet. Kemal, zaman zaman vurguladığı Karadeniz şivesiyle bağırdı:

"Ceelduuk... Hayde bakayiim... Kollari sivayalum."

İndik.

Sen, gözünü kızından ayırmıyordun. Ben şaşkındım. Yeni sayılabilecek ama pek de bir özelliği olmayan dört katlı binaya dikkatle bakmaya çalışıyordum. Yüzümden duygularımı okuyabiliyor muydun ki sen? Göz göze gelince her zamanki gibi kocaman gülümsedim:

"Çok güzel... Evimiz bu binada mı?"

"Evet... Nereden biliyorsun güzel olduğunu? İçeri girelim hele bir."

"Biraz bakınsaydım çevreye..."

Telaşla ittin beni apartmanın içine:

"Yarın bakarsın, önce evimiz."

Kapıyı açınca güzel bir koku karşıladı bizi. Sen, her yeri temizlemiş, birkaç parça eşyayı da önceden getirip yerleştirmiştin. Tabii ki bunların başında Lale'nin fotoğrafları geliyordu. Benim annem, senin Lale'n.

Kendimi lale bahçesinde hissettim. Evet, kendimi evde hissetmek lale bahçesinde olabilirdi ancak. Bebekliğimden beri böyle öğrenmiştim çünkü. Duvardaki fotoğraflardan yayılan kokular beni rüya bahçesine sokmuştu. Lalelere, çiçeklere dokunur gibiydim. Anneme dokunur gibi. Hatırlayamasam da, annemin dokunuşlarını hep tenimde hissetmiştim. Onun kucağında kendimi bırakışım, soluk bir iz olmaktan öte, çok güçlü bir hayaldi. Birkaç dakika sonra kapı sık sık çalmaya başladı. Yardıma gelenler, çay getirenler, yemeğe çağıranlar... Sema'yı o gün tanıdım. Kapıdan ayran bıraktığında. Pek konuşamadık, gülümseştik sadece. Senin arkadaşların da geldi tabii...

Kısa sürede yakınlaşmıştın komşularla... Sanki hep burda oturmuş, sonra ayrılmış ve geri gelmiş gibiydin.

Sırtımı duvara yasladım. Hâlâ hissediyorum o sağlam mutluluğu. Yalnızlık bitmişti babacığım. Kurallarına alışamadığım bir evde kalmak, başkalarına göre yaşamak... Kimsesiz, gövdesiz olmak, susmak, rahatsız etmemek, tutunamamak... Bitmişti. Evime dönmüştüm. Yedikule'deki yeni, belki de çok eski evime. Annemi düşündüm yine. Onun doğduğu ev yakın mıydı? Biz hangi zamandaydık? Geçmişte mi gelecekte mi?

Bostancı anılarda mı kalmıştı ebediyen? Artık oraya hiç dönmeyecek miydik? Kayalıklar ne olacaktı? Hasan vardı tabii... O hâlâ Bostancı'nın bir parçasıydı. Ne zaman gelecekti acaba? Fransa'da çok kalacak mıydı?

Bu sorunun yanıtını biliyordum. Çapkınca gülümsedim hemen. Gelirdi Hasan. Dönerdi ilk fırsatta.

O gün, Yedikule'deki evin zili hep çaldı. Gelenler, gidenler.

"Bu akşam kızımla baş başa olalım. Yarından sonra beraberiz zaten..."

"Açılışa geleceğiz Eczacı Bey..."

Eczanenin ertesi sabah açılacağını böylece öğrenmiş oldum.

Hatırlıyor musun, ikimiz de ağzımıza yerleşmiş gülümsemeyi durduramıyorduk. Yalnız kaldığımızda, yine aynı güleç bir ifadeyle işimize gömüldük. Ben küçük düzenlemeleri yaparken, sen mutfağa giriştin. Özenle hazırlanmış, mumlu, çiçekli masada buluştuğumuzda, üzerimize garip bir yorgunluk çökmüştü. Sen şarabı açtın ve güzel günlere kadeh kaldırdık.

"Burası Yedikule, İmrahor Mahallesi... Yeni hayatımızın başlayacağı yer."

Annemin doğduğu yer.

"Harika bir yer bulmuşsun baba... Sen gerçekten harikasın!"

Birbirimize, eczanemize, sükûnetimize kavuşmuştuk, hem de yepyeni bir dünyada... Ben kısa süre sonra üniversiteye başlayacaktım. Daha ne olsun! Hasan da dönerdi yakında. Eski günlerdeki gibi yaşayacaktık artık. Hem de görmüşlüğün, yaşamışlığın güzelliğiyle...

Babacığım... Şimdi çok mu geç?

Açılış

Erken yatıp erken kalktılar.

Cemal, hemen kalkamadı yataktan. Bir kere de kedersiz uyanamaz mıydı? Hele böyle mutlu bir günde. Lale... Lalesizken, kedersiz olamazdı artık. Onun varlığını yaşadıktan sonra yokluğunu, boşluğunu hep hissedecekti. En güzel gün Lale'nin kederiyle başlayacaktı. Ezik ve buğulu. Öyleydi. Yapacak bir şey yoktu. Onunla uyanmak, onunla uyumak bu kadarmış. Yedi seneymiş.

Yastığı boynuna sıkıştırıp duvara döndü yavaşça. Nasıl geçiyordu zaman... Nereden nereye varıyordu hayat!

Lale'yi görür görmez âşık olmamıştı Cemal. Tanıştıklarında evlenip boşandığını öğrenmişti. Özel okullardan birinde İngilizce dersine giriyordu. Arkadaş davetinde tanışmışlardı, Cemal vurgun gibi olmayan bir sıcaklık hissetmişti sadece. Beğenmişti. Güzel bir sohbet açmıştı kapıyı. Kısa bir süre sonra yine ortak arkadaşlarının yazlık evinde karşılaşmışlardı. İkisi de orada kalıyordu. Orada vurulmuştu Lale'ye. Sabah kimseler uyanmadan kalkıp sahil boyunda yürürken... Birden akmak istemişti... Sarılmak... Çıplak ayaklarla kumların üstünde söyleşirken... Gururundan öpememişti. Reddedilmekten korkmuştu. Bir de adam boşamış, kolay mı... Sonra ne olduysa perde-

ler kalkmıştı bir bir. Döner dönmez aramış, hiç vakit geçirmeden öpmüştü onu. Lale'yi öpmek... Lale'yi sarmak... Büyülenmek. Mutluluk büyüsü.

Elif beklememişti. O yumuşacık karnının içine hemen düşüvermişti. Hakiki mutluluktu. Yaşamayan anlamazdı... Onun bedeninde sevdasından bir parça var, büyüyor... Lale'nin karnını sarmak, kalbine sokmak, onun içine girmek istedi hep... Aşkı, sevdiğinin içine kök salmış, var mıydı gerisi... Bundan büyük mucize olur muydu? Saatlerce Lale'nin şişkinliğine sarılıp kalırdı. Usul usul severdi onu. Usul usul... Hele Elif doğduğunda... o mucize bebeği kucağına aldığında, nasıl güzeldi... Beyaz bir gecelik giymişti, saçları geceliğin kollarını örtüyordu... Ona bakardı hep. Ona bakardı! Şiirler okurdu Lale. Sesi nasıl güzeldi. Şarkılar söylerdi kısık sesle. Öylece uyurdu Cemal.

Ama şimdi uyanması lazımdı.

Ani bir hareketle yataktan havalandı. Neşeli bir ıslıkla kızına ses verdi. Elif onu bekliyordu. Kahvaltıyı hazırlamıştı. Yumurtayı ocağa koymak için kalkmasını bekliyordu babasının.

Yediler, içtiler, giyindiler, kuşandılar. Saat dokuzda eczanenin önündeydiler. Elif, evden çıkıp sokağın karşısında önü çiçeklerle donatılmış olan eczaneyi görünce bir çığlık attı. Dün, katakulliye gelmiş, sokağın başına bakmamıştı. Lale Eczanesi! Tıpkı eskisi gibiydi... Evin karşısında eczane!

Babasının elinde sıkı sıkı tuttuğu anahtarla içeri girdiklerinde gözyaşlarını tutamadı Elif, raflardan raflara koştu. Aspirin'i, Becozyme'i, öksürük şuruplarını, antibiyotikleri eline aldı:

"Aaa... Kolonya şişen de duruyor. Yine yapacak mısın kolonya?"

Cemal, önceden hazırladığı bir parça çikolatayı kızının ağzına soktu, sonra onu kapısı olmayan küçük odaya yönlendirdi. Elif, terazilerin, tozların ve laboratuarı baştan başa kaplayan mermer tezgâhın arasında soluğunu tutarak dolaştı! Mutluluk dedikleri bu olsa gerekti... İçine doğduğu, havasıyla büyüdüğü, sonra birden elinden alınmış eczanesine kavuşunca canlanan çocukluk anılarının ortasında nefesi kesilmişti!

Sekiz sene nasıl geçmişti... Ağır ağır. Telaşla!

Elif, büyülenmiş gibi izliyordu eczacıyı. Orta boylu, iri kemikli, geniş omuzlu adamı. Babasını. Beyaz teni sararmıştı sanki biraz. Kısacık kestirdiği saçları grileşmişti.

Her şey renk değiştiriyordu belli. Ama hepsinin bir anlamı vardı. Acı, yaşam ve ölüm... hepsi renk bırakıyordu insanın üstünde.

Yeni bir hayat başlamıştı. Lale'nin doğduğu ama izini bırakmadan uçup bıraktığı mahallede yeni bir başlangıç. Şimdi onların izi kalacaktı belki. Nasıl bir iz?

Nereden nereye diye düşündü Elif. Nereden nereye?

Babasının arkadaşları, güneş tepeye çıkmadan geldiler. Sonra Yedikule esnafı, komşular... Çiçekler, çaylar, çikolatalar... Biraz uzakta, hastanenin oralarda, yol boyunca eczaneler vardı. Belki de Lale Eczanesi, dar sokakların arasına sıkışık olduğu için böyle sarmalandı. Sanki susuzlukla.

Duvardaki kocaman çerçevede gülümseyen yeşil gözlü, kumral saçlı kadın, yeni gelenlere: "Eczacı Hanım nerede?" diye sordurttu tabii... Çünkü Eczacı Cemal'in fotoğrafı Lale'ninkinin yanında çok küçük, çok soluk kalıyordu. Yavaş yavaş tanıdılar Cemal'i. Sonra herkes daha çok merak etti Lale'yi. Tanımadan, özlediler onu.

Ayakkabıcı Ohannes'in hediye ettiği tabloya asacak yer arıyorlardı. Kalabalık içinde ezilmiş küçük bir kızın kanatlanıp uçmasını anlatan bu resme şaşkınlıkla baktı Elif. Ohannes'i aradı gözleri. Burnunun üstünde duran küçük ama kalın camlı gözlüklü adamın bakışlarındaki okyanusu görünce daha çok şaşırdı. "Burası gerçekten başka bir dünya... Keşfedilecek ne çok şey var."

Kemal'in şiveden şiveye geçiş yapan davudi sesi yine inledi:

"Senin, kasayı koyacağun ve oturacağun güzel bir yer olmalı. Artin Usta'dan kallavi bir masa isteyelum! Bizum de öyle bir hediyemuz olsun..."

Eczanenin hemen yanındaki bakkal-marketin sahibi olduğu ve Eczacı Cemal ile çoktan samimiyet kurduğu anlaşılan Bakkal Mustafa, Kemal'i tasdikledi:

"Ne güzel düşündün Kemal... Bazen aklın işliyor senin!

Duydun mu, Temel kahvede işe başlamış... Üç müşteri gelmiş. Bize üç çay, biri açık olsun, demişler. Temel sormuş: Hangisi?"

Kemal, uzun kollarını, kocaman ellerini havaya kaldırarak:

"Sana bir Temel fikrasi anlaturum, akluni şaşarsun... Sivasliları çok benzetmuş bizum Temel! Hem de tam senin köyünün orda Mustafa Efendiii..."

"Nasıl benzetmiş, anlat da öğrenelim?"

"Burası uygun değil... Hadi ben cidup Artin Usta'yı getureyim... Mutlaka geleceğum, diyordu. Geç kaldı. Böyle yapmaz ki o... İşe dalmıştır herhalde!"

Kızıla çalan bıyıklarını çekiştirerek kapıya yöneldi. Hâlâ kendini futbolcu gibi hissettiği belliydi. Antrenmandan yeni çıkmış ya da birazdan antrenmana girecekmiş gibi hareket ediyordu... Top peşinde koşar gibi, hızla çıktı kapıdan.

Elif, lokantacı Hüseyin amcanın getirdiği tatlı tepsisini herkesin ulaşabileceği bir yere koymakla uğraşırken, yeni evlerinin üst katında oturan ve taşındıkları gün, yukardan aşağı hem çay hem de "Ellerimle pişirdim," dediği poğaçaların servisini yapmış olan Belgin abla, tepsiyi onun elinden aldı:

"En iyisi dolaştırmak. Sen ver bana, ben gezdireyim. Hemen biter. Çekilir aradan! Önce sen bir tane al... Hüseyin amcanın karısı... Huriye yapıyor bu ev baklavasını... Güzel yapar... Aaa... bak, Necla Hoca geldi... Ben tatlı vereyim, sen hoşbeş et.."

Kısa, röfleli saçları, hafifçe yıpranmış ama gayet güzel ütülenmiş döpiyesiyle, en çok da hareketleriyle, öğretmen olduğu hemen anlaşılan Necla Hoca girdi içeri. Öyle böyle değil, eski öğretmenlerdenim diyordu her hareketi... Asla emekli olmayacak, hep öğretmeye devam edecek olanlardan.

"Bir aspirin rica edecektim!"

Belgin, hemen uzattı tepsiyi Necla Hoca'ya:

"Hocaanım... Hemen ne alışverişi... Başka zaman alırsın, acele etme! Sen tatlını ye önce..."

Necla, baklavayı ağzına götürmeden Elif'le, sonra babasıyla tokalaştı, onlara başarılar diledi. Sonra güleç bir sesle:

"Siz benim aspirinimi verin... Önemli olan, bugün küçük de

olsa alışveriş yapmaktır. Sadece laylaylim olmaz. İlk gün de olsa eczanenin kasası işlemeli biraz..."

Elif hemen koşup çıkardığı aspirini dikkatlice kâğıda sararken içeri giren Sema'yı gördü. Sesi gülen Sema'yı... Hani taşınırken, annesinin yaptığı ayranı bardak bardak taşıyan sempatik kız! Yanındaki annesi olmalıydı... Saçları, kalkık kaşları, tenlerindeki ışıltı... Pek benziyorlardı. İlaç paketini nezaketle Necla Hoca'ya uzattıktan sonra Sema'nın yanına yöneldi:

"Hoş geldiniz..."

Sema'nın annesi, Elif'e hemen sarıldı:

"Hoş geldiniz kızım... Hayırlı olsun. Ben Gülcan... Sema'nın annesiyim..."

"Anladım hemen. Benziyorsunuz. Ayranınız harikaydı... Çok teşekkür ederim."

Gülcan, yüzüne yayılan kocaman gülümsemesiyle, elindeki paketi uzattı:

"Kendim yaptım. Uğur getirsin diye... Ben çok inanırım!"

Paketten birbirine dikilmiş üç parça işlenmiş keçe çıktı. Elif heyecanla:

"İşlemeleri ne kadar güzel! Hemen asalım... Baba bak... Dün bayılarak içtiğin ayranı bizim için hazırlayan Gülcan Hanım ve Sema..."

"Senden önce tanıştım ben onlarla... Çok teşekkürler Gülcan Hanım... Umarım eczaneden hiç ilaç almak zorunda kalmazsınız!"

Herkes neşeyle gülüşürken kapıda, önce Madam Zabel belirdi. Kızıla çalan topuz saçları incilerle süslenmiş, altmış yaşlarındaki bu zarif kadının arkasında duruyordu Artin Usta. Elindeki kocaman çiçeği utangaçça arkasında saklıyordu. Uzun uzun sarıldılar eczacıyla. Sohbet ettiler. Espriler yaptılar. Rakı içmek için sözleştiler. Kimin hangi hediyeyi ısmarladığını anlattı sakin sakin Artin Usta. Kemal'in hediyesini, kendininkini, hatta Salih'in birkaç gün önce başladığı ecza dolabını, başka ihtiyaçları, Yedikule'nin eski günlerini, hayat pahalılığını ve kazılan, yapılan yolları konuştular... Belliydi, Cemal, açılıştan önce kabul ettirmişti kendini. Sanki uzun zamandır mahallenin eczacısıydı.

Derken, yeni gelenleri neredeyse tezahüratla karşıladılar. Elif'in sonradan buraların en meşhur balıkçısı olduğunu öğrendiği Mihalis ve hemşire emeklisi Margarita. Nasıl da şık giyinmişlerdi, simsiyah, ütülü... Nasıl da güzel girmişlerdi içeri. Kolları birbirine, gülüşleri herkese dolanarak.

Sema ve Elif hem çiçekleri düzenliyor, hem servis yapıyor hem de birbirlerine sorular soruyorlardı.

"Burcun ne?"

"Aralık'ta doğdum... Aralık 12'de..."

"Yay... Benimki de Terazi. Biz iyi anlaşırız seninle!"

"Hangi yıl peki?"

"1965."

"Aa... ben de aynı yıl doğdum. Yaşıtız seninle. Ama ben senden ay farkıyla büyük oluyorum. Ablan sayılırım yani."

Zaman da muhabbet gibi hızlı aktı.

Güzel şeyler olacaktı. Belki de kederli...

Kınalar, fallar, gölgeler...

Keder şimdilik uzaktaydı. Tanışmanın, merakın heyecanı, pembeli morlu bir neşe taşımıştı İmrahor'a. Elif'le Sema da neşeliydi. Aylar, yıllar gibi geçen sessiz ve lakırdılı saatlerden sonra, ikisi de kimseyle "ne zamandır böyle yakın" olmadıklarını düşündüler.

Açılıştan birkaç hafta sonra Semaların evinde saçlarına kına yakmaya aynı neşeyle karar verdiler. Elif direndi. Hiç denememişti ki. Ya zarar verirse kına, dökülürse saçları... Ama kıkırdadılar yine. Hep kıkırdıyorlardı

"Senin saçlarına daha çok gider. Benimki siyah olduğu için sadece hafif bir kızıllık gölgesi oluyor. Seninki açık kumral... Çok hoş olur."

Sabah evde kına yoktu. Ama zaten Sema'nın pazara gitmesi, annesinin bıraktığı otları götürmesi gerekiyordu. Beraber çıktılar. Pazar hemen yakında kuruluyordu. Ne canlıydı!

"Bostancı'da da kurulur pazar... Aynı böyle... Ama sanki Bostancı'daki daha büyük."

Pazara doğru yürürken Elif heyecanlandığını hissetti. Eski Türk filmlerinden birinin içine düşmüştü sanki. İki katlı eski evlerin, uzun caddenin sağına ve soluna dizilen yeni apartmanların arasına nasıl sıkıştıklarına bakarak başını salladı hafifçe:

"Belki de o filmler bu hayatın içine yuvarlanıp gömülüyorlar hep. Şu evler gibi..."

Pazarı da farklıydı Bostancı'dan. Burda herkes birbirini tanıyordu. Elif'i de tanıştırdı Sema. Eczacı Cemal'in kızı diye... Pek benzetildi babasına. Tanımadığı insanların hayır duasını aldı. Teşekkürler etti. Ellerindeki torbaları, bir sürü ot satan yaşlı bir kadına teslim ettikten sonra, kına seçtiler tezgâhtan. Sema anlıyordu bu işten. Hangisi doğal, hangisi güçlü...

Derken, büyücek burnuna rağmen, pek alımlı bir kız takıldı peşlerine. Çilli Fatma'ydı bu. Onu Elif'le tanıştırdı Sema. Elif, onun Anadolu Lisesi'ni bitirdikten sonra turizmle ilgili bir bölüm okuduğunu öğrendi.

"Hadi Sema... Daha elleriniz boş. Şu parkın arkasına gidip birer sigara tellendirelim."

Sema itiraz etmeyince, Elif de onlarla birlikte parka yöneldi. En köşedeki banka oturdular, Fatma çevresine dikkatle bakınarak çantasından sigara paketini çıkardı. İki sigarayı da Sema yaktı. Birini gizlice Fatma'ya uzattı.

"Babamla annem karşıya geçti bugün. Kadıköy'de bir tanıdığın nikâhı var da... Ama burada kuşlar çok. Yetiştirirler valla..."

"Ee Çilli, bir derdin var gibi?"

"Yine âşık oldum kız. Bu sefer hiçbirine benzemiyor. Deli gibiyim. Akşam gözüme uyku girmiyor. O kadar yani..."

"Sen hepsi için böyle söylüyordun. Mesela Kemal? Ne oldu, unuttun mu Kemal'i?"

"Ay... Bırak onu. Kendini beğenmişin teki. Varsa yoksa futbol. Hah, çok pişman olur sonra. Belgin ablanın söylediğine göre, en son takıldığı kızdan da ayrılmış. Kocamustafapaşalı bir hemşire. Pek güzel değildi ama düzgün bir şeye benziyordu. Birkaç kere gördüm onları sahilde dolaşırken. Ay, kız mı dayanır ona! Kimse dayanmaz. Ama Galip çok başka. Sanatçı hem de. Resim yapıyor Sema. İnanabiliyor musun? Benim çırılçıplak resmimi yapmak istedi. Nü deniyormuş adına. Kabul ettim. Yüzümü flu yapacak."

"Fatma, yapma. Adamı tanıyor musun?"

"Ay, seviyorum kız. Aşığım. Başka bir şeye ihtiyaç var mı?

Bana bir hediyeler alıyor ki sorma. Okul çıkışına geliyor. Güzel bir arabası var. Hoş yerlere götürüyor. Hayal bile edemeyeceğim restoranlara, kafelere, saray gibi yerlere... Birkaç kez evine gittik. Yaşadığı ev değilmiş. Atölyesiymiş. Ama olsun. Hayvan gibi üstüme atlıyor her seferinde. Çok hoşuma gidiyor."

Sema'nın aklına Türk film kareleri düştü. "Kızcağızı kötü emellerine alet etti. Genç kızı kullandı. Limonatasına ilaç kattı ve ona sahip oldu..."

"İyi. Seviyorsan yaşa, ne diyeyim Çilliciğim?"

"Yok, bir şey deme de... Dua et sadece."

Sema gülümseyip sarıldı Fatma'ya. Onlar kucaklaşırken Elif şaşkın şaşkın yeni komşularını izliyordu. Sigaralar bitti, kalktılar, Fatma'yla vedalaştılar. Pazara uğramadan ellerinde kına, eve döndüler.

Kapıdan içeri girince şaşırdı Elif. Küçüklüğüne rağmen, hoş bir evdi. Yoksulluğu gizleyen tuhaf bir zenginlik karşılıyordu insanı.

Sema Elif'e, "Sen çayı koy, ben kınayı hazırlayacağım," dedikten sonra çaydanlıkta kalan azıcık çay suyunu, kınayı boşaltacağı kaba döktü. Sonra yumurta, zeytinyağı, biraz sirke... Hamur kabarana kadar çaylarını içtiler.

Kınaları yakınca Sema, Elif'in kaşlarını düzeltmek için cımbızı eline aldı. Elif'in itirazlarına rağmen devam etti:

"Sen de istemem yan cebime koy diyorsun ha..."

Bu kıza itiraz etmek kolay olmayacaktı!

Birkaç saat geçtikten sonra açık renk olduğu için, çok kızarmasın diye, önce Elif'in saçlarını yıkadılar. Daha sonra da Sema girdi suyun altına. Aynanın karşısına geçtiklerinde kahkahalarla güldüler. Saçlarında kınayla, beklerken çok eğlenmişler, Hasan ve Salih'i de konuşmuşlardı tabii... Biri uzaktaydı, öbürü de fakir... Sema, Elif'in Hasan'ı anlatışına, gözlerinden akan harelere hayran oldu. Bostancı'dan, annesiz çocukluğundan, babasından, cezaevinden, diktatörden, Adana'dan bahsedişine de öyle. Kendisi ne anlatacağını bilemedi bunlar karşısında. Babasının ve kardeşinin ölümü, annesiyle yalnız kalmaları, annesinin işinden memnun olmaması, okulu bırakmak zorunda kalması, iş arama-

sı... Elif onu ilgiyle dinledi. Kaşları çatıldı, düşüncelere daldı. Sema onun suskunluğunu izlerken, yeni arkadaşı birden atıldı:

"Babam da bir eleman aramaya başlayacaktı. Genç birini arıyor. Senin gibi..."

Kına işi bittikten sonra mahalleyi gezmeye çıktılar.

Yedikule Caddesi boyunca, turist gezdirir gibi zindanlara, kiliselere, eski tarikat medresesine götürdü onu Sema. Elini tutarak önce Konstantin Eleni Kilisesi'ne, sonra onun hemen arkasındaki İmrahor Camii'nin bahçesine soktu. Bir yandan da sürekli anlatıyordu, eskiden şöyleymiş, sonra böyle olmuş...

"Bu cadde taa Samatya'ya kadar uzuyor. Tarih var burda tarih. Bostancı'da bulamayacağın bir tarih... Küçük Paris diyorlarmış eskiden. Onun için Selim abinin kahvesinin adı Küçük Paris. Geçmişi var yani. Sonra sana aşağı sokaktaki İmrahor anıtını göstereceğim. Taa Bizans'tan kaldığı söyleniyor. Yani şu dağınıklığa bakıp küçümseme Yedikule'yi."

"Küçümsediğimi nereden çıkardın. Sen de tam ev sahibi gibi davranıyorsun. Ben misafir değilim. Burada yaşamaya geldim. Üstelik annem burda doğmuş benim..."

"Yedikule Müzesi'ne de gidelim birlikte. Ben sadece ilkokulda gitmiştim. Sonra hiç fırsat olmadı. İnsan elinin altındakini öğrenmeyi hep erteliyor... Hep uzaklara bakıyor. Hep uzaklara dalıyor."

Parkın içindeki çay bahçesinde oturdular. Burası da eskiden çöplükmüş. Top sahası varmış. Şimdi daha iyi olmuş. Tabii sadece burası... Onun dışında her şey kötüye gidiyormuş. Yedikule hızla değişiyormuş.

"Aaa... Geç kaldık! Saat beşi geçiyor. Nahide çağırmıştı bizi. Hadi iç çayını da koşalım."

Nahide, ince, saz gibi bir kızdı. Hüzünlü bir tatlılığı, dalgın bir sıcaklığı vardı.

Sıcacık poğaçalar, elmalı kurabiyeler yediler birlikte.

Nahide'nin ikizleri pek tatlıydı. Hızla büyüyorlardı. İki sene sonra okullu olacaklardı.

Peki ya kocası? İsmail?

"O seferde. Tır şoförü. Hep uzak yollarda."

Elif kendisini de şaşırtarak:

"Özlüyorsun di mi?"

Nahide hafifçe başını eğdi:

"Beni boşver. İkizler baba istiyor."

Sema atıldı:

"Elif yabancı değil Nahidecim. Bilsin... Ailesi zorla verdi Nahide'yi. Okuldan alıp hem de. Çok ağladı o zaman."

Nahide dudaklarını kemirmeye başlamıştı:

"Geçti gitti. Alıştık. Hele ikizler olduktan sonra! Bu da durup durup eski mevzuları açar."

Elif kaşlarını çattı:

"Bu zamanda mı Nahide? Hem de İstanbul'un orta yerinde! Sen hiçbir şey demedin mi?"

"Zamanı mı var? Bu zamanda ne olmuyor ki! Herkes Eczacı Cemal değil maalesef. Benim babam çok fenaydı. Annemi de, beni de çok kıskanırdı. Dövmezdi, sövmezdi ama bakışları yeterdi valla. Lise sona geçmiştim. Konuştuğum birisi vardı. Evlenmek için, başka şey için değil. Yüzük bile hediye etmişti bana. Biraz büyüyelim, söyleyelim, diyorduk. Seviyorduk işte... Neyse kulağına gitmiş babamın. İlk dayağımı o zaman yedim. O topçu serseriyle aşna fişne yapıyor muşum. Orospu mu olacak mışım? Ne laflar etti! İnkâr ettim tabii. Yeminler ettim... Birkaç ay sonra, yemek yiyoruz... Unutmuyorum, kabak yemeği vardı, bir de pilav... Babam, önündekini bitirdi, suyunu içti. Hafiçe geğirdi... Yakında emekli olduktan sonra annemi alıp Giresun'a döneceğini, yirmi beş yıldır ter döktüğü İstanbul'dan illallah ettiğini, gitmeden de hayırlısıyla kısmetimi bağlayacağını söyledi. O kadar. Sonra annemden duydum. Bir hemşerisinin oğluymuş. Görücüye geldiler."

"Eski zamanlardaki gibi..."

Sema şaşkın şaşkın söylendi:

"Ay Elif, ne eski zamanları. Nerede yaşıyorsun sen? Adana'da yok muydu yani? Görücüyle evlenenler hâlâ çok. Sen nerede yaşıyorsun?"

Nahide susmuştu. Elif ısrar etti:

"Sonra..."

"Sonrası yok. İstemeye geldiler. Konuştular. Evi şöyle yapalım, altınları şöyle... Nişanı siz, düğünü biz. Sonrası yok... İkizler var bir tek. Aslında en az yedi çocuk istiyordu. Yapmadım. Gizli gizli hap aldım."

Elif daha fazla üstelemedi. Bu berrak, yumuşak kızın neden böyle kederli gülümsediğini anlamıştı.

Derken Sema, sessizce fısıldayıverdi:

"Kemal ayrılmış o kızdan. Fatma söyledi."

"Ay, bana ne! Milletin işine amma meraklı millet."

Böyle dese de, Nahide'nin yüzünü kaplayan dumanları fark etti Elif. İçi ezilmişti sanki. Ya da hep ezik olan yanı sancımıştı. Hemen konuyu değiştirdi ve ikizlerin gürültüsü arasında, sabah yaşadıkları kına ve kaş macerasını anlatmaya başladı.

Onlar gülüşürken Belgin geldi. Elif, saçlarını topuz yapmış, uzun basma etekli bu tombik kadını hemen tanıdı. İlk günden beri eczaneye hep bir şeyler getiriyor, arada bir de ilaç, kolonya filan satın alıyordu. Gülüşü çok güzeldi. Sadece fırıldak gamzeleriyle değil, gözleriyle gülerken tüm vücudu, özellikle memeleri ve kocaman göbeği hop hop ediyordu. Şimdi de bir tencere sarmayla gelmişti.

"Demek sizin de kısmetinizmiş kızlar."

"Bizde yer kalmadı ki abla... Hiç durmadan yedik durduk."

Sema, Belgin ablanın kerametini, her şeyi bildiğini, ne söylerse çıktığını anlattıktan sonra:

"Hadi şimdi bir güzel kahve pişireyim. Ablacık Elif'in falına baksın. Bakalım, Elif Yedikule'yi sevecek mi?"

"Yok kız, hemen gitmem lazım. Misafir gelecek yemeğe. Ama söz... Yarın bana gelsenize. Sabah kahvesine..."

Belgin abla Elif'i biraz süzdü. Gözlerini ondan ayırmadan hızlı hızlı konuştu:

"Seveceksin Elif. Özleyeceksin hatta burayı. Çok özleyeceksin. Büyük bir özlem belirdi içimde. Kahve falı olmadan da görülüyor bu. Yarın gelin de bakalım, kahve ne diyor..."

...

Ertesi gün, kahvaltıdan sonra Belgin ablanın kapısını çaldılar. Bir misafir daha vardı: Gülistan. Kahvesini çoktan içmiş, kapatmış, soğumasını bekliyordu. Gelenleri görünce, utangaç bir gölge düştü yüzüne: "İşimiz fallara düştü... Fal bahane tabii. Aslında, Belgin ablanın sohbetini seviyorum. Bir de güzel anlatıyor..."

"Masal gibi," diye atıldı Sema. Gülistan hâlâ gülümsüyor, bacaklarını hafif hafif sallıyordu. Sema bir fırsatını bulup Elif'e "Salih'in ölen abisinin eşi," diye fısıldadı. Sonra mutfağa gidip kahveleri hazırlamaya girişti.

Gülistan falını yalnızken baktırmak istediğini söyleyemedi. Hafif umursamaz bir tavırla elini salladı: "Bak gitsin abla..."

Şimdi bakma diyemezdi çünkü bu kadına yalan söylenmezdi.

Sessizlik. Sessizlik.

"Hâlâ aynı şeyi görüyorum Gülistan. Bu nasıl bir iç sıkıntısı. Ah yavrucağım... Her yeri kabarmış... kabar kabar olmuş. Hah... Bir yolun var... Ama kapalı. Yolların hep kapalı be kızım. Allah Allah. Neresinden tutayım bu falı ben? Bir karar vermek istiyorsun, veremiyorsun. Versen rahatlayacaksın, bütün yollar açılacak ama yapmıyorsun, başka yollara sapıyorsun. Ama diyorum ya, hepsi kapalı. İlerki vakitlerde denize çıkacaksın inşallah. Yakın kişilerin desteği de olacak. Biraz zaman var Gülistan. Ya sabret ya da istediğin her neyse, yüreğinde ne varsa, çıkar onu. Her şey sana bağlı kızım. Söyle bakayım ne var içinde?"

Gülistan, gergin bir utançla:

"Ne bileyim Belgin abla! Sen de amma karanlık fal baktın."

"Öyle yorma. Dansla ilgilidir belki. Sen dans etmeden kendine gelemezsin. Elif daha yeni, bilmez senin nasıl oynadığını... Ben bunun gibisini görmedim vallahi!"

Elif dayanamadı:

"Halk oyunları mı? Hangi yöre?"

"Karadeniz dışında hepsini oynuyordum. Karadeniz de oynarım ama öbür yöreler gibi değil. Ufaklığımdan beri gidiyordum. Sonra ekibe girdim. Ekip başı oldum. Hocalık bile yapmaya başlamıştım. Halk eğitim merkezinden sertifikam da var."

"Evlendikten sonra..."

"Bıraktım."

"O öldükten sonra bir başkası oldu mu? Çok gençsin çünkü."

"Hayır olmadı."

"Çok mu seviyordun?"

Gülistan düşündü biraz:

"Yoo öyle büyük bir aşk değildi ama seviyordum kendimce. Aşkın büyüklüğü değil mesele. Ama artık olmaz."

"Niye? Belki gerçekten âşık olursun. Daha çok gençsin Gülistan."

"Zor benim için. Çocuğum var bir kere..."

Garson gelip boş çay bardaklarını toplarken sustular. Şimdiye kadar kimse Gülistan'a bu kadar açık sormamıştı böyle şeyleri. Mesafeli bakışları aniden donuklaşan ifadesi, tüm kişisel soruları durduruyordu. Ya şimdi? Sorular. Sorular. Çocuklu dul kadın yeniden âşık olur mu? Olamaz mı yani? Olur tabii. Elif muzip gözlerini Gülistan'a dikti:

"Salih bu konularda sorun çıkaracak birine benzemiyor. Ama sorun çıkarırsa vay haline. Sema halleder onu."

"Yok canım. Keşke sorun Salih olsa. İçinden ne geçirir bilemem ama ben en çok Salih'e güvenirim bu dünyada. Onu değil, başkalarını düşünüyorum. Annemi, babamı, kaynanamı, akrabaları, Emin abiyi..."

"Emin abi kim?"

"Yani mesela... Akraba... Onun gibi kimler var."

Bazı şeyleri anlatması çok zordu Elif'e. Şimdi bana herkesin duyduğu saygıdan vazgeçemem mi diyecekti? "Hayatımda bir erkek olmadığı için, cinsiyetim yok gibi. O yüzden her yere rahat rahat gidip gelebiliyorum," cümlesini kurmaya çalıştı içinden, olmadı. Ailesinin, akrabalarının etkilendiği politik atmosferin ağırlığını... bunun feodal geleneklerle birleştiğini... Şimdi herkes saygı duyuyordu Gülistan'a. Pantolonun üstüne giydiği askeri yeleğiyle, kısa saçlarıyla sert duruşuna. Ama sıkıysa âşık olsundu. Sıkıysa... Nasıl kelimelere dökülürdü bunlar? Gülistan omuzlarını dikleştirdi. Saygı mı, yoksa yeniden aşk mı? Yeniden dalgalanmak mı? Ama kime? Nasıl?

Elif konuyu değiştirmişti bile.

"Sen nerede doğdun?"

"Denizli'de."

"Ama Doğubeyazıtlı değil miydin? Ege'de doğdun demek."

"Evet, Doğubeyazıtlıyım. Ama babam Denizli'ye göçmek zorunda kalmış. Akrabalarımız her yerde şimdi. Doğubeyazıt'ta, İstanbul'da, Ankara'da, Ağrı'da, Denizli'de... Denizli'de Kürtler var ama çok zorlandım ben çocukken. Hem orada yaşıyoruz hem hiç oralı olamadık. Sürekli bir memleket hasreti vardı ailemde. Herkesin yüzü doğuya dönüktü. Belki de öyle olmak zorundaydı çünkü orada kabul edilmiyorduk yerliler tarafından."

"Yerliler mi? Bu ülkede kim yerli ki? Sürekli göçlerle hep yer değiştirmiş insanlar. Ege de öyle..."

"Evet, belki... Ama o göçler başka. Bizim mahallemizdeki insanlar Denizlili sayılırdı. Biz ise yabancıydık. Kürttük. Herkes bize bir acayip bakardı. Çingeneymişiz gibi. Bir hırsızlık olsa, bir şey olsa hep bizden bilinirdi. Annem sürekli, 'Dikkat edin, bir hata yapmayın,' derdi. Düşünsene... Babam da uyarırdı. Dikkat... Hep dikkat ederdik. Okulda arkadaş bulamadım önce. Sonra acayip bir kasılma başladı. Hiç bitmeyen... O olay olunca içime kazıldı... Uzun Kemal diye bir çocuk vardı, hiç unutmuyorum... Kızları çağırdı bir gün. Sınıftaki kızları... Ay-

şegül'le Zerrin... Bakın, kontrol edin şunun kıçını. Kuyruğu var mı acaba, diye bağırdı. Nasıl bir duyguydu anlatamam. Gözyaşlarım donmuştu sanki. Ben donmuştum. Elinden kurtulmaya bile çalışmadım. Ama kızlar yapmadılar. Terslediler onu. İtişe kakışa beni ondan kurtardılar. Sonra gülümsediler, boşver filan dediler ama yanımda durmadılar."

Elif'in gözleri kararmış, kıpırdamadan duruyordu. Soru sormak istiyor, soramıyor, elini Gülistan'ın eline yapıştırmak istiyor, yapamıyordu. Gülistan gittikçe kısılan sesiyle devam etti:

"Abim benden iki üst sınıftaydı. Okul bitince kapının önünde buluşurduk. Zil çaldı. Aşağı indim. Ferhat abimi görünce koşmaya başladım. Yanına varınca, koluna sarıldım. Kapıdan çıkarken hıçkıra hıçkıra... Ağladım Elif, dayanamadım. Abim şaşkın şaşkın bana bakıyordu. Öğretmen mi bir şey yaptı diye sordu. Bir süre daha ağladım sonra anlattım tabii. Nereden bilecektim! Çantasını ellerime tutuşturdu, sen bekle, diyerek koşmaya başladı. Baktım yerden kocaman bir taş almış. Uzun Kemal bahçede, arkadaşlarıyla dikiliyordu. Abim o koca taşı çocuğun kafasına indirdi. Güm diye... Korkunç bir güçle. Öfkeyle. Başı yarıldı, hastanelik oldu filan... Abim disipline gitti. Sonra polis geldi, babam uyardı, sakın sebebini söyleme, dedi. Ama söyledi abim. Kardeşimi sıkıştırmış, kuyruklu Kürt demiş... Ben de vurdum, bir daha yapmasın diye... Böyle söyledi. Daha da konuşacaktı ki okkalı bir tokat yedi. Sonra bir daha, bir daha... Ne lan? Terörist misin sen? Bir daha duymayalım kimseye bulaştığını, bak gör neler yapacağız, gibi şeyler söyleyerek fena dövdüler Ferhat'ı. Babam da gelmişti... Onun yanında oldu her şey. Kapıdan çıkarken onu da azarladılar. Asıl suçlu oymuş gibi..."

Sustu Gülistan, gülümsedi hafifçe. Elif'in şaşkın gözleriyle buluştu:

"İstanbul'da yaşamak iyi. Burada herkes yabancı. Kimse azınlık değil. İşte Ermeniler, Rumlar, Yahudiler filan... Gerçi onlar pek kalmamış ama Kürtler çok burda. Tabii hiçbir şey olmuyor değil. Yedikule'de bile. Birdenbire Kürt olduğun, başka

bir dili konuştuğun dikkat çekiyor. Bambaşka bir olayda, yüzüne vuruluveriyor."

Birbirine karışan korna seslerini aynı yüz ifadesiyle dinlediler.

"Bir daha... Küçük de olsa, bir sorun olduğunda haberim olsun Gülistan..."

Ne yapabilirdi ki? Gücü ne kadardı? Ateş olsa nereyi yakardı?

Gülistan elini uzattı, yeni arkadaşının kolunu tuttu, sıktı sıktı:

"Sağol. Yanımda olacağını bilmek güzel."

Arkadaşlık buydu galiba. Yanında olmak.

Müziksiz acıya dönmek

Bir kasaba yok olur mu? Bir şehir? Yok olunca ne kalır geriye? Gelenler ne arar? Kalanlar ne yapar?

Hasan sessizce takip ediyordu arkadaşını. Aylardır. Kaç ay olmuştu? Ya da zaman akmış mıydı burda? Donuktu zaman. Acı gibi sınırsızdı. Cesetlerin kokusu, yıkılmış kirişlerin, ortalıkta uçuşan elbezlerinin, eldivenlerin, tokaların, yastıkların kimsesizliği... kurumuş gözyaşları... Müziği olmayan bir acı. Ağıtsız ölüm. Hiç bitmeyecek, unutulmayacak bir sessizlik.

Akıp giden hayatın orta yerinde, sevişirken, uyurken, ders çalışırken, yaşarken... yıkılmak, parçalanmak, dağılmak, uçuşmak, kokmak...

Ortalığa yığılmak.

Rafi pek bir şey söylemiyordu. Sadece haberi aldığından beri aynı nakaratı boğuk bir sesle tekrarlıyordu. Ağıt gibi: "Annemin diktiği ağaç ne oldu? Benim ağacım..."

Fransa'da sabah kahvesini yudumlarken birlikte dinlemişlerdi radyoyu. Haberi duyunca Rafi bir süre hareketsiz kalmış, sonra ağlamaklı bir halde ayaklanmıştı. Tanıdığı onca insan, ailesi...

Deprem Spitak ve Leninakan bölgesinde olmuştu. Yani daha kuzeyde. Rafi ise güneydoğuluydu. Syunikli. Telefonlar açıldı, bakıldı, soruldu, seyredildi.

"Her yeri etkilemiş deprem. Spitak'ı, Leninakan'ı yıkmış ama tüm Ermenistan'ı yakmış..."

Böyle dedi telefondaki gazeteci arkadaşları.

Nasıl da soğuktu? Aralığın keskin soğuğu.

"Ben gidiyorum," demişti Rafi. Konser bahanesiyle kaçtığı ülkesine mi gidecekti? Sınırdan alırlar mıydı ki onu? Ya da hemen kodese mi koyarlardı? İşte o zaman başladı boğuk nakarat: "Annemin diktiği ağaç ne oldu? Benim ağacım?"

Hasan ona ısrarla Syunik'te öyle büyük bir yıkım olmadığını anlatmaya çalıştı ama Rafi kendinde değildi. Gözleri donuk, sesi boğuk, yüzü soluktu. Önce işgal evinde, yattığı odada saklı duran balabanını çıkardı:

"Benimle geliyor musun?"

"Antartika'ya kadar gelirim seninle..."

"O zaman duduğunu çıkar, ver bana."

Sonra iki dost, duduklarını Rafi'nin bir akrabasına bıraktılar. İşte o zaman Hasan hayretle arkadaşının ne kadar çok bağlantısı, ilişkisi olduğunu gördü. Rafi'ye sahte Fransız kimliği çıkarıldı, iki genç ertesi gün yola çıkacak yardım ekibine yazdırıldı. Ve bütün bunlar bir gün içinde olup bitti. Üstelik pek bir çaba da sarf edilmedi. Çok konuşulmadı. Çok dolaşılmadı. Gece Rafi'nin akrabalarının evinde sabaha kadar telefon başında hiç bitmeyen konuşmaları dinlediler sessizce. Rafi zaman zaman Hasan'a birkaç kelime çevirdi. Anlatacak ne vardı ki ölümden başka?

Sonra her şey kolay oldu. Deprem nedeniyle Ermenistan, yardım ekiplerine kapılarını hemen açmıştı. Uçakta da uyumadılar.

Kendi ülkesine sahte kimlikle girdi Rafi. Sonra hiç beklemeden garip bir otobüse atlayıp gidilecek yere doğru yola çıktılar. Gidilecek yer neresiydi?

Önce Spitak... Kalmamış Spitak. Geride kalanlar, yaşamın değil, depremin iziydi artık. Sonra... Sonrası yoktu. Hep o civarda kaldılar. Civarsız alanda.

Rafi sürekli titriyordu. Yüzü kara bulanmıştı, yüreği donmuştu, ruhu üşüyordu. Soğuktu gerçekten! İnadına her zamankinden daha soğuk!

Taş üstüne taş kalmamış bir şehirde çaresizlikle taşları, tahtaları topladılar, cesetleri çıkardılar, yaralıları hastaneye, sağlık çadırlarına yetiştirdiler, çadırlardan hastaneye kalkan ambulansa insan taşıdılar. Eski Rus otomobillerinden erzak indirdiler. Ne okul kalmıştı, ne hastane, ne belediye binası. Yeni yapılan binaların hiçbiri dayanamamış bu pis sarsıntıya... Ölü rakamları sürekli değişiyordu. Elli bin, atmış bin... Hükümet haberlerde daha küçük bir sayı veriyordu. Ama kimse inanmıyordu. Dondurucu kışa gömülmüş insanlar mezar olmuş evlerini kazarken küfredemiyorlardı bile şaşkınlıktan. Bir şey söyleme zamanı gelmemişti daha.

Her yer yaralı ve evsiz doluydu. Abel'in kolu kopmuştu. Nazar'ın ayakları, Nazeli'nin bacakları, Naira'nın gözleri... Agapi, Alexan, Artin... ölenlerin adı var mıydı?

Hasan, gözlerini arkadaşından ayırmadan düşünmeye başladı bir zaman sonra. Kokuya alışınca belki. Ermenistan'a ilişkin lise yıllarından "Gümrü Anlaşması..." diye bir şey kalmıştı aklında. Ne için, ne zaman olduğunu hatırlamıyordu ama artık olmayan Gümrü'ye bakıyor, bir şey göremiyordu.

Okulların, hastanelerin, ucuz olsun diye kötü yapılmış yerel binaların hiçbiri depreme dayanamamıştı. Evi yıkılan insanların doluştuğu çadırlar, yardım çadırları, hastane çadırları, evsiz çadırları vardı her yerde. Bu evsizlik başkaydı. İşgal evinden daha gerçekti. Ama evsiz kalan yüz binlerce insan, ev filan düşünmüyordu. Hayattaydılar. Anlamı kalmayan hayatta. Yaşlı bir kadın sürekli aynı şeyi tekrarlıyordu ağlayarak. Onun nakaratını Rafi çevirdi: "Bu ne biçim hal! Neyin cezası? Biz hep toplu mu öleceğiz?" Bu ne biçim hal? Neyin cezası? Anlamı var mı tüm bunların?

Aylar aktıkça sorular çoğaldı. Ama yanıt arayacak zaman yoktu. İş çoktu. Yılbaşını bile çalışarak geçirdiler. Ocak pis bir soğukla geldi. Öldüren, durduran bir ayazla. Şubat ondan beterdi. Ama sanki üşümüyorlardı. Titriyorlardı sadece. Küt küt, kıt kıt... Bir köyden öbür köye, şu mahalleden bu semte... Acil yardım ekibiyle geldikleri için, hiçbir yerde uzun zaman kalmıyorlardı.

Rafi nakaratını unutmuş gibiydi. Günler süren sessizlikten sonra, tok bir sesle konuştu:

"Hani Kavafis diyordu ya... 'Başka bir ülke bulamazsın... Başka bir deniz bulamazsın... Bu kent arkandan gelecektir... Dönüp dolaşıp bu kente geleceksin sonunda.' İşte belki de bu yüzden Gomidas'ın külleri burda. Tesadüf değil benim de buraya varmam. Kül müyüm yoksa ben?"

Hasan, arkadaşının omzunu tuttu. Rafi'nin ağzı yamulmuş gibiydi:

"Döndüm dolaştım, kentime sahte pasaportla geldim. Ama kent gitmiş. Ben giden kente geldim. Herkesin terk ettiği kente."

Kalacaktı.

Yeraltı

Veda günümü hiç unutmuyorum. Veda ya da buluşma günü. Dergiyle, şimdiye kadarki birikimimle veda. Yeni bir dünyayla, benimkinden uzak bir dünyayla buluşma. Buluşmadan da öte. İçine girmek için bir başlangıç. Niye giriyordum ki bu dünyaya?

O zaman cevabım hazırdı. Daha güçlü, daha etkili olduklarını düşünüyordum. Gördüğüm, yaşadığım haksızlıklara ancak böyle bir kudretle cevap verileceğini sanıyordum. Çaresizliği öğrenmek istemiyordum. Beklemeye ise sabrım yoktu. Ne bilecektim, sabır olmazsa değiştirme kudreti de olmaz. Her neyse... Benim için çok önemli bir gündü.

Derginin kapısından girerken heyecanımı bastırmaya, kimseye bir şey belli etmemeye çalıştım. Ama bir tuhaf oldum. Oradaki hava, aklımı karıştırdı yeniden.

Dergi... Dergimizin tüm detayları aklımda. Duvarlarının rengi bile.

O küçücük daire, boyundan büyük dalgalara, kasvetli toplantılara, fırtınalı tartışmalara, heyecanlı hazırlıklara, hafif sesle paylaşılan sırlara... nelere nelere tanık olmuştu. Sıkkın, neşeli, cesaretli anılardı üşüşen. Nereye baksam, yüreğim burkuluyordu, bir tuhaf.

Teypte hep aynı kaset dönüyor. Gelir gelmez yerleştirdiğim kaset. Aklımda bu şarkı var:

Ötekilere bıraktık
Güneşi karşılamayı
Nasıl...
Nasıl ama nasıl isterdik
İsterdik biz de yaşamayı
Erken öleceğiz seninle biz
Şafaktan önce öleceğiz
Madem ki biz partizanız
Zincirin son halkasıyız.
Erken öleceğiz seninle biz
Şafaktan önce öleceğiz.

Sürekli zil çalıyor, akın akın insanlar geliyordu. Hüküm süren büyük sakinliğin içinde telaşlı bir yorgunluk vardı. İlk zamanlarda, dergideki herkes birlikte yaşıyor, her anını birlikte geçiriyor zannederdim. Ben ve dergidekiler, derdim. Sanki ben gittikten sonra, hepsi hakkımda bir yorum yapıyormuş gibi. Sonra anladım tabii. Oradaki insanların çoğu, benim gibi, gelip gidiyorlardı sadece. Bunu, sonra fark ettim, daha çok içine girdikçe.

Okula başlar başlamaz kendimi burada bulmuştum. Şimdi çıkıyorum. Burayı bir daha göremeyecek miydim? Son yıllarda öğrenci hareketinin merkezi haline gelmiş olan bu dergide ne güzel günlerim, hatta gecelerim geçmişti. Üniversite işgalini, faşist saldırılara karşı direnişi, ses getiren yürüyüşleri, kampanyaları burada örgütlemiştik. Ne güzel, ne tatlı arkadaşlıklar kuruluyordu bu harekette... Bilselerdi, bilselerdi... Bilselerdi nelere hazırlandığımı, buralarda kimlerle buluştuğumu! Ah, bir bilselerdi... Babam da bilmiyordu. Keşke anlatabilseydim.

"Acele mi ediyorum? Daha ikinci sınıftayım. Buraları hemen bırakmasam mı?"

Bu sorularımın cevabı verilmişti. Adı neydi o gözlüklü arkadaşın? Hani kantinde benimle kısacık konuşan... Sami. O ver-

mişti cevabı. "Demokratik mücadele diye bir şey olmaz! Demokrasi yok ki demokratik mücadele olsun..." Ne cevap ama! Ben nedense etkilenmiştim. Bir süredir onunla görüşüyordum. Sonra bir kişiyle daha... Adı sır olan buğulu bir gençti.

Yıllardır içimde sakladığım adalet arzusu her şeyden önemliydi galiba. Adalet için fedakârlık yapmaya hazırdım. Her şeyden, kendimden geçmeye. En çok fedâkarlık üzerine konuşuyorduk Sami'yle. Darbe sonrası kuşağın fedakârlık bilmediği için çok bencilleştiğini anlatıyordu. Öncülere, örnek devrimcilere ihtiyaç vardı.

Dergideki arkadaşlarımla tartışmak istiyordum aslında. Kararımı. Demokratik üniversite mücadelesinin tek başına bir şey getirmeyeceğini söylemek. Devrimi anlatmak. Latin Amerikalı devrimcileri. Enerjimizi devrime akıtmamız lazım, demek. Ama yapamadım. Sustum.

"Acaba randevuyu buraya vermese miydim? Ya bir sorun olursa? Dergiyi tehlikeye mi atmış olacağım? Hem burası gözetleniyor diyorlar... O zaman kendileri niye kabul ettiler? Okulda görüşüverseydik. Zaten ne ki!" Böyle diyor, yine de kıpırdamıyordum yerimden.

Nilgün geldiğinde, girişte bir koltuğa gömülmüş gazete okuyordum. Onu görünce ayağa kalktım.

"Merhaba."

Merdivenlerden inerken, Nilgün elime küçük bir kâğıt topu sıkıştırdı.

Dışarı çıktık. Kalabalık caddelerde bir süre sessizce yürüdük. Sonra Nilgün, neredeyse mırıltıyla konuşmaya başladı:

"Bir yere uğramadan eve git. Sana arkadaşlardan not geldi. Bunu oku. Artık biz de görüşmeyeceğiz. Gerçi bugün senin arkadaşların, buluştuğumuzu gördüler. Keşke burda buluşmasaydık. Her neyse, ders notu alışverişi de yapmış olabiliriz. Artık kantinde filan karşılaştığımızda, merhaba dışında bir iletişimimiz olmaz."

Demek ki talebim kabul edilmişti! Nilgün'e soracakken vazgeçtim.

"Tamam," dedim sadece.

Nilgün sıcak bir gülümsemeyle "Sana bundan sonraki mücadelende başarılar diliyorum... Kendine iyi bak," diyerek durdu ve korna çalan minibüslerden birine atladı.

Ben de Beyazıt'tan iki otobüs değiştirip Yedikule'ye vardım. Her zaman yaptığım gibi önce eczaneye uğramadım. Hemen, telaşla eve girdim. Büyük işlerle uğraşıyordum ya... Vaktim yoktu boş konuşmalara. Bir de merak ediyordum bana yazılanları. O anda, pantolonumun cebine sıkıştırdığım nottan daha önemli bir şey yoktu hayatta.

Çok susamıştım, bardağa uzandım, sonra vazgeçip notu tırnaklarımla açmaya çalıştım. Olmadı. Ağzıma soktum. Dişlerim daha becerikli çıktı. Jelatini sıyırıp üst üste katlanmış pelür kâğıdı açtım ve okumaya başladım...

> Merhaba Lale arkadaş, son yazdığınız raporda: "Boşa vakit geçirmekten sıkıldım. Devrimci saflarda çalışacak insanlara ihtiyaç olduğu halde ben kendi kapasitemin ancak onda birini kullanıyorum," diyordunuz. Biz de bu talebinizi olumlu karşılıyoruz. Gençlik içinde yürüttüğünüz çalışmalar ve arkadaşların sizinle ilgili raporları bu güvenimizi pekiştiriyor. Çarşamba günü saat 11.40'ta, en iyi kıyafetlerinizi giyerek, kesinlikle devrimci kılığından sıyrılarak, hatta süslenerek Bostancı Camii'nin arkasındaki sokağa girin. Sağınıza solunuza bakmadan, rahat hareketlerle... Bu görüşmeden kimseye bahsetmeyin ve eski arkadaşlarınızla ilişkinizi dondurun. Devrimci Selamlar!

Notu dört beş defa okuduktan sonra suyla doldurduğum bardağı elime aldım, küçük yudumlar alarak notu bir daha okudum. Satır satır, kelime kelime, harf harf...

Telefon çaldı.

Heyecanla koştum. Niye heyecanlanıyordum ki? Kim ararda ki evi?

"Elif... Laf olsun diye aradım ama bak, evdeymişsin! Niye uğramadın eczaneye?"

"Yorgundum baba... Sen gelmeden, biraz uzanayım demiştim..."

"Tamam yavrum... Buraya gel istiyordum ama neyse evde kal sen. Birazdan uğrayacağım yanına. Görüşürüz..."

Telefonu kapatıp notun yanına koştum. Çarşamba... Yani yarın. En iyi kıyafetler...

Sema'dan mı yardım isteseydim? O güzel makyaj yapıyordu.

Zil çaldı.

"Ne çabuk geldi babam... Hastayım zannetti herhalde..."

Kapıyı açtım.

"Benim canım yorgun muymuş?"

Öylece kaldım. Kıpırdayamıyor, kapının önünde dikiliyordum.

"Heyecanlandın değil mi beni görünce? Dur kız... Aşkın bu kadarı da fazla. Ben de seni seviyorum ama bak, hareket ediyorum."

Hasan. Kucakladı beni. Sonra yumuşak bir hareketle içeri sokup kapıyı kapattı.

Hiç konuşmadan öpüşmeye başladık.

Bir süre, kapı girişindeki ilk koltukta, sarmaş dolaş oturduk:

"Döndüm... Bir daha hiç gitmeyeceğim."

"Öyle mi..."

"Beklemiyordun değil mi? Şok oldun tabii... Canım benim, sen, gel diye yazmıştın bana... Yoksa geciktiğim için kızgın mısın? Daha erken gelecektim ama Ermenistan'daydım, biliyorsun."

"Çok kötü değil mi oralar? Rafi nasıl?"

"Zor bir soru... O kaldı Ermenistan'da. Sahte kimlikle kalacak ülkesinde. Ağacını bulup su verecek..."

Şaşkındım. Aklım, her şeyim durmuştu. Anlamsız bakışlarımı fark etti Hasan, gülümseyerek elimi göğsüne bastırdı:

"Neyse sonra anlatırım. Böyle ayak üstü konuşulmayacak kadar ağır günlerdi."

"Okulun ne oldu peki? Onu da mı bıraktın?"

"Sınavlarımı vermiştim zaten. Gariptir, derslere girmediğim halde sınıf atladım ve iyi notlar aldım. Aslında uzmanlık için iki seneye daha ihtiyacım vardı ama bana ne. Hadi hazırlan, seni götürmeye geldim. Bize gidiyoruz."

"Ben gelemem..."

"Nasıl gelemezsin Elif... Cemal amcaya söyledim. Tabii, dedi, sorulur mu, hemen gidin, al götür Elif'i... Aynen böyle dedi."

"Yorgunum..."

Hasan'ın dudakları gerildi, gözleri küçüldü büyüdü. Deprem yıkıntılarının suratına gömdüğü keder kabardı.

"Yorgunluk mu olurmuş. Ne zamandır ayrıyız Elif. Sana sürpriz yapıyorum, sen hiç renk vermiyorsun... Şaşkınlıktan mı böylesin, kızgınlıktan mı?"

"Şaşkınım gerçekten. Ama yarın erkenden okula gitmem lazım..."

"Yarın derse girmeyiver..."

"Olmaz. Çok önemli... Hem bundan sonra hep burda değil misin?"

Nasıl bir şaşkınlık ve gaddarlıktı bendeki? Tarif etmek çok zor. Hasan'ın daha sonra "acı su" dediği şey. Acı suydum. Acı su... Adana'dan beri yoktu tadım. Bir de "bundan sonra..." diyordum. Bundan sonrası mı kalmıştı? Artık sadece devrim vardı. Kendisinden başka her şeyi anlamsızlaştıran devrim.

Hasan'ın cevabını beklemeden, kalkıp çantamı hazırlamaya başladım. Ama nedense çok yavaş hareket ediyordum. Sırayla pantolonlarımı, eteklerimi giyip çıkarıyordum. Hasan'ın bakışlarını hissediyordum. O, her şeyden habersiz, gülümsüyordu.

Sonunda çıktık. Önce eczaneye uğradık. Sema bizi kapıda karşıladı. Bir yılı aşkındır babamla birlikte çalışıyordu. Hem de ne çalışma. Arı gibi, karınca gibi, muhabbet kuşu gibi, çekirge gibi...

"Aaa, Elif... Hasan'la tanıştık sonunda! Bugün kimse bana hikâye anlatmamıştı, iyi oldu. Hasan'ın hikâyesi kimselere benzemiyor..."

"Öyledir... Babam nerde?"

"Baban Artin Usta ve Madam Zabel'le birlikte Kumkapı'ya gitti."

Bostancı'ya vardığımızda geç olmuştu. Ben nasıl ürkektim. Nasıl...

En iyisi konuşmaktı. Ama daha yeni gelmiş, daha hasret gi-

deremeden... En çok Hasan anlattı. Ben dinledim. En çok Hasan öptü. Ben ona sarıldım.

Sabaha karşı Hasan yataktan kalktı, birkaç dakika sonra elinde meyve tabağıyla geri geldi. Yatakta oturup meyve yerken anlattım. Anlatmak mı? Hayır, geveledim ağzımda...

"Ne demek devrimci olacağım... Sen devrimci değil misin zaten? Hep öyleydin..."

"Kendimi devrime adayacağım..."

"Hangi devrime? Bir tane mi devrim olacak yoksa her alanda başka bir devrim mi?"

"Önce demokratik halk devrimi, sonra kesintisiz bir biçimde sosyalist devrim..."

"Ama nasıl yapacaksın? Yöntemi çok önemli... Birlikte çalışırız. Tamam ben anarşistim ama kapitalizme karşı mücadele edebiliriz. Uzaklaşmamız gerekmez ki canım..."

"Gerekiyor... Ben yeraltına geçeceğim. Evden ayrılacağım... Aslında sana söylememem gerekiyor ama... Lütfen kimseye bir şey belli etme."

Hasan, hâlâ gülümsemeye çalışıyordu. "Nasıl? Devrimi gizli gizli mi yapacaksınız?" diyerek sarılıverdi koluma. Ben kaşlarımı çatmıştım yine:

"Bir kısmımızın gizlenmesi gerek..."

"Çok tehlikeli bu..."

"Açıkta olursak düşman hepimizi avlar..."

"Düşman mı? O kim?"

"On yıl önce 12 Eylül darbesi nasıl temizledi herkesi?

"Yine de açıkta kalıp devam etmek lazım. Onların zorladığı yola girmeden. Onlara benzemeden. Hayattan kopuk bir devrim olur mu?"

"Hayatın tam içinde olacağız biz. Senden, bir çok insandan daha fazla..."

"Benimle ne ilgisi var şimdi? Hangi hayatın içinde? Nasıl? Elif... İnanmıyorum sana..."

"Seni çok seviyorum. Tüm hücrelerime sinmiş gibisin, o kadar çok... Ama bir daha gelmeyeceğim buraya. Bitirmek zorundayız. Ben devrimle nikâhlanıyorum. Her şeyi bitirmeye söz

verdim. Babamın haberi yok. Zamanı gelince mektup yazacağım ona."

"Elif... Sen neler söylüyorsun?"

"İşimiz çok zor. Bunun için büyük fedakârlıklarda bulunmak gerek. Tıpkı diğer devrimler gibi. Aileden, yardan, okuldan, işten, hayattan geçmek gerek..."

"Sen benden mi geçeceksin? Babandan mı? Hayattan geçen nasıl devrimci olur?"

"Bu süreçte gerekiyor..."

Kalktım, duş aldım, giyindim, nasıl hazırlandığını fark etmediğim kahvaltı sofrasından bir iki lokma aldıktan sonra, çantamı koluna takıp Hasan'a baktım. Hasan, salonda, önceki gün eve gelir gelmez sarmaş dolaş gömüldüğümüz koltuğa tek başına çökmüştü.

Elimi uzattım, nasıl soğuk:

"Hasan... Görüşürüz... Daha sonra, imkân olursa, tekrar tartışırız... Ama lütfen güçlü ol. Ve biraz düşün. Beni anlamaya çalış."

"Seni bırakmayacağım Elif. Nereye gitsen peşindeyim."

Öpüşmeden ayrıldık.

Kesin konuşma...

Haydar, sabah erkenden uyandı. Güne başlarken hep yaptığı gibi, küçük kâğıtlara, günlük planlamasını çiziktirdi. Birkaç kez okuduktan sonra, çakmağı alıp banyoya girdi. Önce kâğıdı yaktı, sonra çişini yapıp elini yüzünü yıkadı. Aynada kendisine yan gözle bakan genç adamla fazla muhabbete girmeden çıktı banyodan, iki oğlan çocuğuyla paylaştığı odadaki yer yatağını topladı. Ses çıkarmadan.

Sessizce mutfağa girdi. Tencereli, tavalı, kaşıklı, çatallı manzarayı görünce "Allahsızlar..." diyerek gülümsedi. Tabii misafirler geç gitmişti. Sibel abla da bulaşıkları yıkamaya fırsat bulamamıştı herhalde... Aniden bastıran misafirler bu evde her zaman telaş yaratıyordu. Hele Haydar gelip gittiğinden beri! Neyse ki arka odaya kapanmış, hiç ses çıkarmadan kitap okumuştu. Riski bir yana, misafir gelince Haydar, evdekilerin yoğun ilgisinden kurtulup istediği gibi, uzun uzun okuyabildiği için seviniyordu. Dün gece *Direnme Savaşı*'nı okumuştu. Vietnam zindanlarındaki devrimci direnişi anlatıyordu. Bu korkunç zulme karşı başarılan direniş, Haydar'ın gözlerini yaşartmıştı. "Ben de direnirim..." Babası gibi. Böyle zamanlarda çocukluğunun suretleri takılırdı yüzüne. Gülümserdi.

On beş dakika sonra mutfak pırıl pırıl ışıldıyordu. Hâlâ kim-

se kalkmamıştı. Randevusuna dört saat vardı. Haydar, vakit geçirmeden çayı koydu, masanın üzerine gazeteyi serdi, zeytinleri, peyniri, reçeli, yağı çıkardı, domatesi dilimledi, ekmekleri kesti, tabakları, bardakları, çatalları, kaşıkları, bıçakları çıkardı. Güzelce dizdi. Kaynayan suyla çayı demledikten sonra pencerenin önündeki koltuğa oturdu.

Yorgundu aslında. Üç haftalık kesintisiz eğitimden yeni gelmişti. "İllegale çekilecek, profesyonel devrimciliğe geçecek arkadaşlar," için hazırlanan eğitim programını yürüten komitenin içindeydi. Eğitim oldukça verimli, heyecanlı, hatta eğlenceli geçmişti. Katılımcıların zihni çok açıktı, her şeyi çok çabuk kavrıyorlardı. Tabii aralarında en iyi okulları yüksek puanlarla kazanmış parlak öğrenciler de vardı. Eğitime hazırlıklı gelmişlerdi. Kimileri devrim tarihi konusunda oldukça ayrıntılı bilgiye sahipti. Bu donanımlı canavarların soruları onu çok terletmişti. Kıvrak zekası ve tecrübesiyle baş etmişti biraz. Eğitim kırsal alanda verilmişti. Altı buçukta kalkmışlar, bir saat spor yapmışlardı; nöbetçilerin hazırladığı kahvaltıdan sonra başlayan eğitim, küçük aralar dışında akşama kadar sürmüştü. Yemekten sonra, usulüne göre yaktıkları ateşin başında, gündemi, ihtiyaç duydukları konuları tartışmışlardı. Yat saati, eğitimciler için geçerli değildi! Haydar, Ali, Faruk ve Fatma en az birkaç saat, ertesi günün programına hazırlanmışlar, sabah herkesten erken hazır olmuşlardı.

Geceleyin öğrenciler sırayla nöbete kalkıyor, kampın sorumluluğunu üstlerine alıyorlardı. Henüz askerlik yapmamış, hayatlarında ilk defa nöbet tutan bu gençler, hızla ve heyecanla sıralarını devralıyor, kendilerine "Ateşin başında otururseniz üşümezsiniz..." denmesine rağmen oturmuyor, köşe bucağa, çevreye dur durak bilmez bakışlar atıyorlardı.

Sekiz sene yattığı cezaevinden çıkar çıkmaz Bekaa'ya koşan, bir süre sonra da sınırdan içeri girip hiç açığa çıkmadan çalışan Ali, nöbetçilerin bu haline gülüyordu: "Keşke on yıllık devrimciler de bu acemi heyecanı korusalar..."

Haydar kod adını çoktan benimseyen Fiko, bu serzenişi üstüne alınmıyordu çünkü ilk günkü gibiydi hâlâ... Annesini bıraktığı gibi. İllegale çekileli yaklaşık iki sene olmuştu ama hâlâ

çok dikkatliydi. Hiç telefon kullanmıyordu, iyi giyiniyor, bir an bile boşluğa düşmüyor, hep çevresini kolaçan ediyor, üzerinde yazılı bir şey bırakmıyordu.

"Günaydın Haydar arkadaş."

"Günaydın."

"Zahmet etmeseydin! Senin daha önemli işlerin var! Biz evdeyiz, yaparız nasıl olsa..."

"Ne zahmeti Sibel arkadaş..."

Sibel ellerini iki yana açtı. "Hıdır da kalkmadı! İşe geç kalacak.. Aaa, yine hazır kahvaltı! Seninle nasıl baş edeceğim ben! Ne kadar erken kalksam da ayaktasın," diye söylenerek kocası Hıdır'ı kaldırmaya gitti.

Sibel ve Hıdır, uzun zamandır örgüte yardım eden bir çiftti. Hıdır fabrikada, Sibel tekstil atölyesinde çalışıyordu. Oğulları Özgür ve Deniz de ilerde Haydar arkadaş gibi olmayı hayal ediyor; onun her hareketini ilgiyle izliyorlardı. Haydar, bu eve gidip gelmeye başlayalı, hepsi hareketlerine, konuşmalarına dikkat ediyor, mimlenmemek için siyasi ortamlardan uzak duruyorlardı. Ee, ne de olsa illegal kanatla çalışıyorlardı... Hem de Haydar arkadaş üst düzey birisine benziyordu.

Haydar kahvaltı bittikten sonra, birden gevşediğini hissetti. Birkaç bardak daha çay içse, sonra çocuklarla dolaşmaya çıksa... Sofradan kalmak istemedi. Ama vakti gelmişti. Kalktı. Kapıda Hıdır ona para uzattı:

"Maaşımı aldım. İhtiyaç vardır diye..."

"Teşekkürler Hıdır arkadaş. Şimdilik para sende kalsın. İhtiyaç olursa isterim..."

Gültepe'den minibüse bindi. İki durak sonra indi. Çevresini özenle kolaçan ederek, seri bir biçimde takip kontrolü yaptıktan sonra, Zincirlikuyu'dan Kadıköy otobüsüne bindi. Köprüde indi, Bostancı otobüsü hemen geldi. On dakika önce randevu alanına gelerek, ilgi çekmeyen bir yürüyüşle çevreyi kontrol etti. Saat on biri kırk geçe camiinin arkasındaki sokağa saptı. Omuzlarını kıstı, başını hafifçe eğerek yürüdü. Rahat hareketlerle. Sanki kendi mahallesindeymiş gibi, birazdan anahtarını çıkarıp evine girecekmiş gibi... Uzaktan bir kız geliyordu. Şaş-

kın bir kız. Sağını solunu belirgin bir şekilde kontrol edip sokağa giren kız. Elindeki simiti abartılı bir şekilde yiyen... Ortalık pek kalabalık değildi. Karşıdan üç tane adam geliyordu. Onlara yan gözle baktı, yoluna devam etti.

"Saatiniz var mı acaba?"

"Var ama sanırım geri kaldı..."

"Benimki de hep ileri gidiyor."

Fiko Elif'in elindeki simite bakarak sordu:

"Sizi bir yerden gözüm ısırıyor..."

"Lale..."

Bir süre sessizce yürüdüler. Sonra, genç adam konuşmaya başladı:

"Buralarda bir sivil polis olsa, buluşmaya geldiğini hemen anlar."

"Gerçekten mi?"

"Evet. Çekingen yürüyüşün ve çevreye ikircikli bakışlarından."

Elif sınavı kaybetmiş bir çocuk gibiydi:

"Özür dilerim. Oysa ben ne kadar emindim..."

"Kolay değil alışmak... Özen göstermek, dalmamak gerek."

Elif yüzünü buruşturarak ayağına eğildi. Çünkü ayakkabı bileğini yara yapmıştı!

"Şık olsun diye alışmadığım ayakkabıyı giydim..."

Haydar gülümsedi:

"Olur böyle şeyler, üzülme... Gel, şurda bir pastane var. Caminin arkasında. Nezih bir yer. Şansına hava da güzel. Dışarda otururuz."

"Orayı biliyorum..."

"Öyle mi?"

"Eskiden buralarda oturuyordum... Bostancı'da."

Dışarda oturdular.

Gelen çaylardan bir yudum aldıktan sonra:

"Benim adım Haydar... Arkadaşların tavsiyesi olunca seni bir tanıyayım istedim..."

Elif, kalbindeki zelzelenin sesi dışarıdan duyuluyor mu diye Haydar'ın gözlerine baktı.

Paris Düşerken... Rezistans Günleri... Latin Amerika'daki devrimciler... Mahirlerin hazırlıkları... Sinanların dağa çıkışı...

"Ben hemen illegale geçmek istiyorum..."

"Neden?"

"Çünkü... Devrimin tam ortasında olmak istiyorum. Daha çok enerjimi katmak. Çok şey yapmak. Okulla, aileyle... başka şeylerle zaman kaybetmemek... profesyonel devrimci olmak..."

"Bildiğim kadarıyla sen pek deşifre olmamışsın. Öğrenci hareketine katılmışsın ama daha yeniymişsin. Bir sene filan herhalde..."

"Evet, ikinci sınıfa yeni başladım."

"Aileden gelen bir devrimciliğin var, değil mi? Bedel de ödemişsiniz..."

"Evet... Babam 12 Eylül zindanlarında beş seneden fazla kaldı. Ama sizin arkadaşlar ona reformist diyor..."

"Sen ne diyorsun?"

"Evet... Reformist bir çizgisi var. Ama çok iyi adamdır. Hâlâ sosyalizme inancı sağlamdır."

Haydar, nedense kendi babasını düşündü birden. Her zamankinden daha yumuşak bir sesle cevap verdi:

"Dürüst sosyalistler bizim her zaman dostumuzdur. Yolumuza çıkmadıkları zaman onlara fazla yakıştırma yapmamak lazım."

Elif gülümseyerek başını salladı:

"Ne zaman geliyorum yanınıza?"

"Şimdi değil... Bir süre sana başka bir görev vereceğiz. Evinde kalmaya, hayatını her zamanki gibi yaşamaya devam edeceksin. Ama okuldaki arkadaşlardan biraz uzak kalacaksın. Eylemlere katılmayacaksın. Senin eski reformist arkadaşlarınla da, bizimkilerle de. Hiçbiriyle birlikte görünmeyeceksin. Derslerine, evine gidip geleceksin."

"Bana ne derler o zaman?"

Haydar müşfik bir kahkaha attı. Ne güleç çocuktu! Acaba Latin Amerikalı devrimcilerle tanışıyor muydu?

"Kaçkın mı derler? Desinler... Sen aldırmayacaksın. İyi bir devrimci olmak istiyorsan, önce kaygısız olmayı öğreneceksin."

"Tamam... Biz görüşmeye devam edeceğiz değil mi?"

"Görüşeceğiz ama sık değil... Sana dair konuşuruz, siyasal sürece, gelişmelere, devrimci çizgi karşısındaki yaklaşımlara ilişkin... Bir yayın getirdim. Okursun, görüştüğümüzde tartışırız."

"Ben her şeyi anladım. Tartışarak vakit geçirmek istemiyorum."

"O halde öğreneceğin çok şey var Lale arkadaş! Mesela kesin konuşmamak. Acele etmemek. İyice emin oluncaya kadar beklemek."

Hiçbir zaman kesin konuşma... Hiçbir zaman kesin konuşma...

Ne zamandır çok kesin konuşuyordu Elif. Felsefe yolculuğunu da ardında bırakmıştı. O da geçmişte kalacaktı.

Peki ama şimdi bu arkadaş ne diyordu?

Yollar kapalı

Yağmur yağıyordu. "Yine kar düşecek!"

Artin Usta, şömine haline getirdikleri ocağın yanında oturmuş, çizim yapıyordu.

Heyecanını içinde tutamayarak "Abris... Abris... Abris" diye bağırdı aniden. Durdu. Atık tahta parçalarını çuvala dolduran çırağına baktı:

"Bu iş çok iyi oldu Saro! Adımız ta nerelerden duyulmuş. Ama istediklerinden de güzel yapacağız dolapları. Bin sene konuşacak ağaçlar... Projesi bitti. Tüm ayrıntıları düşündüm."

"Sen zaten dün kafanda bitirmiştin Artin Usta!"

Salih ustasına kıpırdamadan baktı. Birkaç gün önce işine eğilip, "Tekerin her tarafı yere değer, unutma," deyişini hatırladı. "Ağacın her yeri...," diye devam edişini.

"Yarın güzelce başlayalım. Başka iş almayalım. Aklımız karışmasın."

"Ben sabah Belgin ablanın kapısını tamir edeceğim. Çabuk biter, erkenden gelirim."

"Yine bedava işler yapıyorsun. Kimin nesi bozulsa seni çağırıyor... Bize iş bırakmayacaksın çırak! Tamam... tamam. Ama yarın olmaz! İşe beraber başlayacağız! İşe başlamak çok önemli."

"Kapı kapanmıyormuş... Soğuk ya hava..."

"Nedir çektiğimiz şu Yedikule'nin kapılarından? Tabii bize yaptırmadılar zamanında!"

"Artin Usta, bu kapılar çok eski..."

Ustası kahkaha patlattı:

"Biz neyiz Saro? Yeni miyiz? Sen öylesin ama babanla ben çok... eskiyiz."

Salih tezgâha sırtını yaslayıp yine Artin Usta'ya dikti gözlerini. Dün akşam ayrılırken aralarına bir dağ girmişti sanki. Çırağını evlat edinmek, dükkânını, evini ona bırakmak isteyen koca adam, Salih'in itirazlarına sonunda isyan etmişti: "Bir Ermeni'nin oğlu olmak istemiyorsun... tamam!" Koca bir sessizlik içinde ayrılmışlardı. Genç çocuk ne diyeceğini bilememişti. Ermeni kaydına geçmek... İşin hiç bu tarafından düşünmemişti. Onun itirazı taşralı gururundan başka bir şey değildi. Bu mirası hak etmediğini düşünüyordu sadece. Sabah da kasvetli başlamıştı ama öğlen olmadan yumuşamıştı koca adam... "*Abris... Abris...*" diye bağırmaya başladı mı çiçekler açmış demekti.

"O zaman ben çıkayım mı? Belgin ablalara şimdi gideyim."

"Hadi git..."

Akşam evde yakmak için, talaş ve küçük tahta parçalarını doldurduğu çuvalı atölye kapısının yanına koydu:

"Dönerken uğrar alırım."

"Sana zeytin ayırmıştım. Bir teneke de zeytinyağı. Çuvalın yanına koyuyorum."

"Sağol Artin Usta..."

Yağmur kara dönüşmüştü. Radyodan çok kar yağacağı, hayatın felç olacağı söyleniyordu. "Biz Sema'yla bir yerde kalsak, hayat felç olsa. Dışarı çıkamasak..." Sema'nın kaşları kalkmıştı yine dün! Yüzü asılmıştı. Böyle zamanlarda onu sarmak, yüzü gülünceye kadar öpmek, öpmek istiyordu Salih.

Eczanede çalışmak ona çok iyi gelmişti. Ama her şeyden çok çabuk etkileniyor, her rüzgâra kapılıyordu hayalci kız. Son zamanlarda, Hasan'ın anlattıklarına sürükleniyordu. Nefes nefese hem de. Bir müzik merakı başlamıştı, sorma gitsin... "Sen hep aynı tip müzik dinliyorsun. Hep Kürtçe müzik! Dünyan çok dar... Bak, Hasan bana yine bir kaset verdi..."

Çingene müziğiymiş!

Rafi'den bahsediyordu bir de. Hasan'la nasıl tanıştıklarını, arkadaş olduklarını, duduğun sırrını... Aslında Salih de çok etkilenmişti bu hikâyeden. Hasan'a da ısınmıştı içi. Ama bu kız, ne öğrense "Bizde neden yok? Biz niye böyle değiliz?" demeye başlıyordu. Oysa kaseti kopyaladıktan sonra atölyeye götürmüştü Salih. Hasan'la Rafi'nin duduk taksimini dinlerken, Artin Usta'yı ilk kez ağlarken görmüştü. Hem de öyle göz yaşarması değil, uzun uzun ağlarken. Sonra anlatmıştı ustası. Duduk kayısı ağacından yapılırmış. Bu sesi, kimler, nasıl çıkarırmış... "Böyle sıcacık müzik yapana, sıcacık duduklar hazırlayalım be Saro. Hem Hasan'a hem de Rafi'ye..."

Caddeye çıkınca, gürültülü bir müzik karşıladı Salih'i. Dükkânlardan birinden geliyordu. "Yeah yeah yeah!" diye bağırıyordu o acayip ses...

Daha sonra Mihalis'in tezgâhından gelen şu sözleri işitti:

Yedikule ke Therapia
Tatavla ke Nihori
Afta ta tessera horia
Stolizune tin poli...

Sto Galata na pio krasi
Sto Pera na metiso
Ke mesa sto Yedikule
Kopela na agapiso...

Salih'in içi kıpırdadı. Buzları çatlatan bir kıpırtı. Aşktan mı bahsediyordu? Muhtemelen. Salih'in gözleri, uzun boylu, gri kıvırcık saçlı Rum balıkçıyı aradı. Sarı çizmelerini temizlemek için iki büklüm eğilen Mihalis'i görünce, yanına varıp durmak istedi. Ama yoluna devam etti. Buzları çatlata çatlata.

"Salih... Bu ne hal! Gir içeri..."

"Yok Belgin abla, içeriyi de mahvetmeyeyim. Burada çalışırım. Birden bastırdı kar..."

"Daha çok yağacak. Okullar tatil olacakmış. Gir dedim içeri.

Çıkar şu çoraplarını. Montunu, kazağını da çıkar. Sobada kurusun iki dakika..."

"Yarın sabah işim çıktı. Uygunsan şimdi yapayım kapıyı..."

"Olur... Olur da önce çay iç... Yeni koydum, birazdan demlenir."

Salih, yeni çorapları ve kuru kalın kazağı üzerine geçirdi, çay olana kadar kapının gevşeyen vidalarını değiştirdi, yerinden çıkmış tahtaları sıkıştırdı.

"Bitti mi yani?"

"Şimdilik idare eder. Bu kapının komple değişmesi lazım."

"Önümüzdeki ay yapalım o işi. Ama bak, şimdi para almazsan bir daha çağırmam seni."

"Bir şey yapmadım ki Belgin abla. Komşuluk mu kalır o zaman? Ama çayını içerim. Hemen koyarsan... Eve geç kalmayayım."

Çay değil, kahve getirdi falcı abla:

"Otur Salih. İç de falına bakayım."

"Geç kalmayayım. Gideyim ben."

"Ama içimden geldi..."

Karşı çıkılamazdı. İçinden geldiyse, beklenecekti.

"Bir yolun var... Uzun bir yol. Vallahi sürünerek ilerliyorsun. Ama bak, yol yerin altına iniyor sanki. Tövbe estağfurullah! Bir ucu da havaya dikilmiş. Yok, bu mezar değil, çünkü yolun üzerinde mezarlar var... Ay Salih... Gözyaşı dökeceksin. Düğüm düğüm... Ellerini iki yana açmışsın çaresizce. Ama sabret. Açık yolun. Yürümeye devam et..."

Salih bile dikkate alıyordu Belgin ablayı. Ne çıkarmalıyım buradan diye düşünerek ayaklandı. Sobanın kenarında sıcacık olan çoraplarını ve kazağını giyerken Belgin abla, işlediği örtüyü torbaya koyuyordu:

"Al, bunu Gülistan'a götür..."

Sonra ağzındaki baklayı çıkardı:

"İnsan senden çekiniyor! Şimdi Sema'yla aran nasıl diye soracağım, sen de 'Hoş olayım, olmayayım... O yar benim... Kime ne!' der gibi bakacaksın."

Salih, gülümseyerek elini uzattı:

"Hadi, hayırlı akşamlar. Semih abiye selamlar..."

"Bana bak, boş bırakma o kızı. Geleni gideni iyice çoğaldı."

Salih, gidip gelmiş, dağılıp toparlanmış bir ifadeyle mırıldandı:

"Ne olmuş çoğalmışsa... Neden öyle dedin ki Belgin abla?"

"Hiçbir şey yok. Ama dünyası büyüyor. Eczaneden önce başka bir Sema vardı, şimdi başka... Ayrı âlemlere dalmayın. Yakışıyorsunuz birbirinize, uzaklaşmayın istiyorum. Ertelediğin şey senden kaçar, derler. Aklından çıkarma."

Dönüşte daha çok ıslandı. Atölyeden çuvalı ve torbaları alıp eve gidene kadar, su oldu, buz oldu.

"İnsan kendi canından nasıl uzaklaşır? Başka bir Sema... Hayır, aynı Sema. Aynı hayalci, meraklı, güzel Sema."

Merdiven gıcırtılarını duyan Melek dolandı ayağına.

"Salih amcam geliyor," diye fırlamıştı yataktan. Onun ayak seslerini tanımakla övünüyordu küçük kız!

Oldukça ağır olan çuvalın ucundan tutmaya çalıştı Melek ama ne çare, Salih soktu içeri, sobanın yanına getirdi. Dergi ve kitaplarını yere yaymış, sigara içen Gülistan hemen ayağa kalktı, kızının elinden çuvalın ucunu kapıp kaldırmaya çalıştı, başaramadı:

"Nasıl taşıdın sen bunu Salih? Biri yardım etti değil mi?"

"Yoo... Yavaş yavaş... O tenekede zeytinyağı var, bir torba da zeytin..."

Gülistan, hüzünlü bakışlarını Salih'e dikti:

"Çağırsaydın beni. O yüzden böyle sucuk olmuşsun. Ayy... Ne hale gelmişsin. Melek, çekil amcanın üzerinden, ıslanacaksın sen de! Dur, suyu ısıtayım. Hemen banyoya gir..."

Salih, banyoda maşrapayla döktüğü sıcak suyla ısındıktan sonra, sobanın kenarındaki koltuğa gömülmüş olan annesinin ellerini tuttu:

"Êvar baş yade! Te çî kir?"[1]

"Tıştek ne kîr! Ma ez çi bikim?"[2]

Abisinin geldiğini duyan Zeynep sofaya daldı:

1 İyi akşamlar anne! Ne yaptın? – Kürtçe.

2 Bir şey yapmadım! Ne yapayım? – Kürtçe.

"Annem bütün gün yerinden kalkmamış... Gulê ne kadar yemek yedirmeye kalksa da olmamış. Ben de çok uğraştım. Yemedi... Nesi var, bilmiyorum..."

Salih annesine döndü:

"Çima te ne xwariye?"[1]

"Ez ne birçî me."[2]

"Vallahi yiyeceksin. Sen yemezsen, ben de yemem..."

Yer sofrasını birlikte serdiler. Geniş bir tabakta salçalı patates yemeği... Gülistan Melek'i zorlukla yere oturttu. Zeynep de yanlarına çöktü. Salih, ayakta bekliyordu:

"Eger tu xwarin ne bixwê, ez ji naxwim..."[3]

Yaşlı kadın söylene söylene ayağa kalktı ve sofraya oturdu. Zeynep "Şu yaşlıların işlerine akıl sır erdirilmiyor," der gibi bakıyordu annesine...

"Senin bir söylediğini iki etmiyor valla... Varsa yoksa Salih... Biz neciyiz burda? Erkek olmak varmış şu dünyada."

Salih, gülümseyerek kaşığı annesine uzattı ve onun yemesini beklerken Gülistan'a pasaport işlerini sordu.

"Aldım bugün... Ay... Sanki diploma almışım gibi sevindim. Ama ne kadar pahalı, ablam para göndermeseydi, hayatta girişmezdim."

"Vize işlemleri ne kadar sürermiş?"

"Bilmem ki. Davetiye yetmiyor, başka şeyler de istiyorlar. Yarın gidip soracağım."

Salih başını salladı, sonra Zeynep'in okulunu, derslerini sordu:

"Bugün okulda deneme sınavları yapıldı. Benim fena değildi... Herkes kursa gidiyor. Onların başka kitapları var. Yine de kötü değil aldığım sonuç."

Salih kursa gönderememişti kız kardeşini! Aldığı maaş dört kişilik nüfusun giderlerine, elektriğe, suya, yakacağa ancak yetiyordu. Sonra bir şekilde denkleştirmişlerdi kurs parasını, Zeynep kabul etmemişti. Ama arada bir "Herkes kursa gidiyor," deyiveriyordu işte...

---

1 Niye yemek yemedin? – Kürtçe.

2 Aç değilim – Kürtçe.

3 Eğer sen yemezsen, ben de yemem – Kürtçe.

Ağzına bir iki lokma attıktan sonra geri çekilip sigarasına sarılan Gülistan:

"İyi çalışıyor abisi... Hiç boş vakit geçirmeden oturuyor kitapların başına... En büyük doktor olacak, hepimize bakacak yakında..."

Zeynep ekmeğini patates yemeğine bandı yavaş yavaş:

"Yok... Ben sadece çocuk doktoru olacağım... O zamana kadar da Melek büyür... Sen de hep çalışıyorsun. Alıyor kitapları, dergileri, seriyor böyle ortalığa... Okuyor da okuyor. Hadi ben doktor olacağım, sen ne olacaksın?.."

Gülmeye başladılar. Öyle bir güldüler ki yaşlı anne ve küçük Melek nedenini anlamadan katıldılar kahkahalara... Gülistan bulaşıklar için mutfağa dalan Salih'in yanında sessizce çay koyarken "Bu eve kahkahayı o getiriyor.." diye düşündü.

Ahmet göçeli beş yıl olmuştu! Dört yıldır böyle yaşıyorlardı. Üç kadın ve Salih...

Gülistan kalakalmıştı kucağında üç yaşındaki bebeğiyle... O gün bugündür, yapışık kalmışlardı.

Şimdi ilk defa bebeğinden ayrılacaktı. "Sen yalnız git. Melek ayağına dolanmasın. Hem okulu var. Bakarsın ortama, ne yapmak istiyorsan, orada karar ver..." demişti Salih. Üstelik Rindê teyze de başını sallamış, hiç beklemediği bir olgunlukla "Ben varım burda!" demişti. Salih yakından ilgileniyordu Melek'le. Okulu da iyi gidiyordu burda. Öyle de o yavrucağı bırakıp gidemezdi Gülistan. Gitse de, çok kalamazdı. Salih çalışıyor, Zeynep okuyordu. Nene de hasta ve yaşlıydı...

Nereden nereyeydi. Oradan buraya, buradan orayaydı. Beş yıl önce her şey bitmiş miydi Gülistan için? Şimdi yeni bir başlangıca mı hazırlanıyordu?

"Pazar günü anneyi teyzelere götürelim. Bugün bütün gün sayıkladı..."

"Haa... Derdi o muymuş? Söz almadan, yemedi tabii... Söyleseydin ya, baştan hallederdik... Yadê. *Roja Bazarê, emê diçin mala xaltîkê yê.*"[1]

Yaşlı kadın uzanıp çay bardağının kenarındaki şekeri aldı,

1 Bu Pazar teyzelere gidiyoruz – Kürtçe.

ağzına attı, sonra da bardağı kafasına dikti.

Salih'in gülümsemesi durdu birden... Sema'ya söz vermişti. Sinemaya gideceklerdi... Filmi yine Sema bulmuştu. "Sen hiç ayarlamıyorsun böyle şeyleri," diye sitem ederek tabii... Hatta bir de ne demişti: "Belki sürpriz yaparsın, beni çok değişik bir yere götürürsün... Sinemaya da değil, bir konsere belki... Aman senden sürpriz bekleyen mi var?"

Sema'ya sürpriz mi bulsa, annesini teyzelere mi götürse? Televizyonun karşısına oturmuş, başörtüsünün kenarını çekiştire çekiştire reklamlara dalmış olan yaşlı annesine baktı... Türkçe anlamasa bile, görüntülerin canlılığını seyrediyordu.

Salih kalktı anasının dizlerinin dibine çöktü:

"Yadê... Teyzelere gidelim. Ben de özledim. Ama biraz erken çıkalım evden. Derbent'e gitmeden evvel Beşiktaş'ta bir çay içelim..."

Annesi gülümsedi, oğlunun yüzünü avuçladı:

"Ku baran sewr bike, emê li der runin..."[1]

1 Eğer yağmur yağarsa, dışarda otururuz – Kürtçe.

Eczanemiz

Ağır aksak, gerile boşana aktı zaman. Bir sabah, Eczacı Cemal, Sema'ya bakıp: "Farkında mısın, sen benim elim ayağım oldun," deyince genç kadın düşüncelere daldı: Saymadan geçmişti yıllar. Bir sonraki güne göz atmadan. Ustasının sükûnetiyle hafifleyen bir telaşla. Merak ve heyecanla. Sema, eczanenin kalbiydi artık. Bütün ilaçların isimlerini, neye yaradıklarını ezberlemişti. Tansiyon ölçmeyi, hafif yaraları temizlemeyi, pansuman yapmayı, acil durumlarda iğne vurmayı... Cemal amcası kızıyordu böyle söylediği zaman: "İğne vurmak deme allah aşkına... İyice korkutuyorsun hastayı!" Sanki çocuktu Sema. Üç yıldır büyümesi, öğrenmesi bitmeyen, sanki hiç bitmeyecek olan bir yeni yetme.

Annesinin diktiği mavi işlemeli beyaz önlüğüyle, müşterilere gülücükler dağıtıyor, becerikli ve yumuşak hareketlerle herkesin yarasına merhem olmaya çalışıyordu. Tanımayanlar ona "Eczacı Hanım" diye hitap ediyorlar, Sema düzeltecekken Eczacı Cemal "bozma..." dercesine kaş göz işareti yapıyordu.

Eczane de eczaneydi ama! İlaç ve kozmetik dolu rafların, tezgâhın ve güzelim kasa masasının boş bıraktığı yerler sandalyelerle, küçük koltuklarla doluydu. Kadın, erkek, genç, yaşlı, herkes, tansiyon ya da benzeri bahanelerle, eczanede soluklа-

nıyor, Sema'nın koşar adım getirdiği çayı içiyor, sohbete bir yerinden katılıyordu.

Müdavimleri vardı eczanenin. Uğramayınca, kapıdan içeri süzülüp oturmayınca merak edilen gediklileri.

Tansiyon ölçtürmeye her geldiğinde, elleriyle hazırladığı kurabiyeleri, turtaları, reçelleri süslü paketler içinde getiren Madam Zabel, yumuşacık bir sesle dökmüştü içini:

"Eski eczaneler de böyleydi... Artık gelmez o zamanlar, anılarda kaldı derken Cemal Bey geliverdi, sağ olsun, bizi eczanemize kavuşturdu."

Madam, çok kibar bir hanımdı. Dalgalı, kızıl saçlarının altında yumuşacık ve acılı bakan gözleri durdururdu yanına gelenleri, selam verenleri. Bir dakika nefes alıp verirdi insan. Kimi kimsesi yoktu. Çocukluğunu, gençliğini Yedikule'de geçirdikten sonra evlenip Aras efendiyle birlikte Kumkapı'ya taşındığını biliyordu Sema. Madamın, on sene önce mahalleye dönüşünü hatırlıyordu. Güngör ablanın evinde verdiği hoş geldin yemeğini, orada yediği incecik sarılmış yaprak dolmasını. Sonra hakkındaki fısıltıları... Belgin ablanın "Niye ki boşanmış kocasından? Aras Efendi yeniden evlenmiş mi acaba? Çocukları da olmamış," deyişini. Çok zengin olduğu söylenirdi. Büyük mirasa konduğu filan. Bir kere Güngör abla dayanamayıp bağırmıştı: "Amma da gözünüz var sizin... Yeter artık yeter. Kadıncağızın bir şeyi yok. Gençliğimde çok vergi aldılar bunlardan. Varlık başına vergi mi ne dediler. Öyle olunca, her bir şeylerini sattı hepsi. Kimisi de çekip gitti. İşte ilkokulun ordaki büyük evde dedesigillerden sonra amcası oturdu. O vergi işlerinden sonra onlar da gitti. Oranın idaresini madama bıraktılar. Başka da bir şeyciği yok. İşte bir tek oturduğu üç gözlü daire ve ailesinden kalan o yıkıntı. Spor kulübünün arkasında, sarhoşların sabahladığı boş bina var ya... Orası da kocaman. Saray gibi ama yaşanmaz. Ahı gitmiş vahı kalmış. Yok yok... Kocasından da bir şey istememiş. Şimdi tek bir kirayla geçiniyor. Zengin değil Zabel. Havası var sadece."

Bu paylamadan kısa bir süre sonra, Sema bahsedilen evin, ilkokul yıllarında hep önünden gıptayla geçtiği yer olduğunu öğ-

renmişti. Samatya'dan gelirken Yedikule girişinde, Yunus Emre İlkokulu'nun hemen yanındaki müze gibi evlerin en güzeliydi. Sema, "Anne, Madam niye burada oturmuyor?" diye sorunca Gülcan, "Tek başına kadın, ne yapsın bu koca evde. Kirasıyla geçiniyor işte," demişti söylenir gibi. Zaten eski kiracılardan boşalan evi temizleyeceklerdi ki yenileri beğensin. Başka ne biliyordu onun hakkında? Hiç. Gariptir, eczane açılana kadar, sadece küçük karşılaşmalarda selamlaşmıştı Madamla.

Sonra öğrendi ki, gerçekten yalnızmış Madam. Akrabalarının hemen hemen hepsi yurtdışındaymış. Ama eşi, dostu, geleni gideni çoktu. Yedikule'den, Samatya'dan, Kumkapı'dan, Kurtuluş'tan. Eczaneye geldiğinde Eczacı Cemal ile tatlı tatlı sohbet ederlerdi. Eski zamanlardan, bugünden, yarından, hatta bazen politikadan. Artin Usta da geldi mi çember tamamlanırdı. Yalnız kaldıklarında sırlı konuşmalar yaptıklarını hissettiren, kapılarını hep açık tutsalar da saygıdan kimsenin içeri giremediği bir dostluk odası. Sema, onların her çarşamba akşamı aksatmadan buluştukları Kumkapı meyhanesine gitmek isterdi bir kerecik de olsa. Bir köşeye büzüşüp onlara bakmak, bakmak... Söylese hemen davet edileceğini biliyordu. Çünkü kapı açıktı. Ama söyleyemedi Sema. Üç yıl boyunca açık kapıdan içeri bile bakmadı.

Burada, herkesle paylaşılan salonda olmak da güzeldi.

Sabah, eczanenin açılışını yaptıktan sonra, gözlüklerini takıp en az üç dört gazeteyi dikkatle okuyan Eczacı Cemal, gelenle gidenle mutlaka yeni haberlere dair bir tartışma açardı. Herkesin ayrı bir telden çaldığını bildiği halde.

Eczane müdavimleri arasında politikaya en meraklı olan mahallenin muhtarı Belgin ablaydı. Neşesi tombikliğine çok yakışan, gülünce gamzeli yüzünde güller açan Belgin abla, sabah haberleri seyreder, neredeyse her sabah pişirdiği ekmeğin bir kısmını sarıp soluğu eczanede alırdı. Yaptığı yorumlar Eczacı Cemal'in çok hoşuna giderdi. Hoşa gittiğini fark eden Belgin abla olup bitenle daha çok ilgilenir, daha çok anlatır, anlatırdı... Sadece politikayı mı? Tabii ki hayır. Belgin abla, mahallenin havadislerini taşımakta, topçu Kemal'den hiç aşağı kalmaz-

dı. Ama Belgin abla genellikle bir sıfır galipti bu işte. "Eee, kadınların kulağı deliktir..." Evde işlediği nakışları pazara gönderen, kapı kapı dolaşıp satan neşeli ablanın başka maharetleri de vardı. Fal bakıyordu. Hem de ne fal... Yedikule'de ona fal baktırmayan kalmış mıydı? Vardı tek tük. Bir Nahide bir Kemal... Ah kahpe felek, ah... Üstelemezdi. Zaten fal bakmasa da görürdü göreceğini Belgin abla. Olacakları önceden sezer, uyarırdı. Bazen komşusunun kapısını çalar, "Seni rüyamda gördüm, misafirin gelecek," derdi. Görülen misafir gerçekten gelirdi de... Sadece o kadar değil. Büyü yapardı. Üstelik, tüm komşular şahittir, tutardı büyüleri. Her denileni yapmazdı ama. "İçimden gelmiyor," diye kestirip attı mı kimse üstelemezdi. Zorla büyü mü yapılır! O hazır olunca belli ederdi kendini zaten. Kimin kablosu döşenecekse, sigortası atmışsa, kimin neyi bozulmuşsa koşan elektrikçi Semih bile karıcığı Belgin kadar aranıp sorulmuyordu. Üstelik bu durumdan da pek rahatsız görünmüyordu. Büyücüye nikâh yapmak az şey mi?

"En büyük büyüyü bana yaptı. Allah daim etsin!"

Mahallenin bir başka müdavimi Çingene karası taksici Remzi, iş aralarında gelir, başından geçenleri anlatırdı. Trafik polisi tam ceza yazacakmış da nasıl kurtulmuş, yolcunun biri dolaştırmış dolaştırmış da kavga çıkarıp para vermemiş, herifin biri gencecik kızı taksiye atmış da otele gitmeyi bile beklemeden kızı arabada sıkıştırıp durmuş. Remzi "hooop" deyince süt dökmüş kediye dönmüş "pezevengin oğlu".

İmrahor'un otuz yıllık berberi Yüksel Efendi "Bunca laf benim bildiğim berberlerde dolaşır Cemal Bey... Ama bizim dükkân senin eczanenin yanında sönük kaldı" deyince Eczacı Cemal atılırdı: "Kadınlar sayesinde... Sen erkek berberisin. Orda konuşulan konular ayrı burdakiler ayrı... Aman aman senin dükkânı koruyalım. Baş başa kaldığımız neresi var ki!"

"Kahveler var..." diyen olursa gözlüğünün üstünden kıyak bir bakış atardı eczacı:

"Yerini tutar mı..."

Kolay değildi Yedikule'de kahvelerle başa çıkmak. Mesela Selim'in kahvesi... Kaç kuşağın gelip geçtiği, duvarlarında yıllanmış afişler asılı Küçük Paris'te ne çok kavga, ne çok mesele çözülmüştü şimdiye kadar. Ama Selim de, sık sık Lale Eczanesi'ne gelir, havadis sorardı. Konu komşunun demet demet kapıdan bıraktıklarını.

El değmemiş havadisleri getirenlerden biri de Bakkalcı Mustafa'ydı. Büyücüyle topçunun ellerine su dökemezdi ama Kemal'i yakalayınca hemen bir Karadeniz fıkrası patlatırdı.

Eski bakkal dükkânını markete taşıdığı halde "bakkalcı" diye çağrılan Mustafa en az eczacı kadar gazete okurdu; sonra da "Bu millet adam olmaz", "Bu düzen değişmez," gibi yorumlar yapardı. Dükkânı, sık sık değişen çıraklardan birine bırakıp yan komşusu olan eczanenin kapısında dikilen bakkalcı, içerde oturanlara yeni bilgileri sıralardı. Eczacı Cemal, bunlar arasında en çok belediye ile ilgili olanlarla ilgilenir, "Ne tırsak adamsın," dediği Bakkal Mustafa'yı yine politik tartışmaya çekmeye çalışırdı. Böyle zamanlarda boynunu tutan Mustafa yüksek sesle söylenirdi: "Eczacı komşumuz oldu diye sevinmiştik! Neredeee... Bir kireçlenmemiz var, ona da çözüm bulamadı Eczacı Cemal... aklı fikri gomonistlikte!"

Doğru söylüyordu adamcağız. Vücudunu saran romatizma ağrılarına son zamanlarda boyun kireçlenmesi eklenmişti. Bazen her yeri tutuluyor, başını sağa sola oynatamıyordu. Komşusunun ona verdiği ilaçları kullanmayı unutuyor, sonra da söyleniyordu. Kolayı vardı... Sema sürsün merhemleri, ovsun Mustafa amcasının boynunu, karşılığında koca bir aferin alsın: "Bu kız olmasa, eczane batar valla. Senin ilaçlarından daha etkili Sema'nın elleri."

Eczanenin karşısındaki lokantanın emektar sahibi ise kalbinden şikâyetçiydi! Kısa boylu, fırça saçlı güleç bir adam olan Çakır Hüseyin'in tansiyonu sürekli yirmilere fırlıyordu, sonra da kalbine sıkıntılar giriyordu. Doktora gitmek pahalıydı. Hastanelere gidip sıralara girmeyi de gözü yemiyordu. Ona sürekli bebe aspirini veren Eczacı Cemal, bir keresinde girmişti koluna, götürmüştü onu Sigorta hastanesine! Ellerinde reçetey-

le gelmişlerdi... Hemen ertesi güne yetiştirememiş ki, bir sonraki gün kocaman bir tepsi baklava bırakmıştı eczaneye. Huriye teyzenin baklavaları durur mu? Hem de Lale Eczanesi'nde... iki saatte bitmişti tabii.

Daha pek çok geleni gideni vardı eczanenin. Fatma, beş dakika uğrayacağım diye içeri dalar, kalır da kalırdı. Sema'ya alelacele olanları anlatır, Cemal amca duymasın diye, zaten boğuk olan sesini kısar da kısardı. En son geldiğinde iki gözü iki çeşmeydi:

"Evliymiş herif..."

"Ben tahmin etmiştim. Hemen bırak."

"Bıraktım zaten. Ama içim çok acıyor... Bana âşık olduğuna çok inanmıştım. Yanında, kendimi kraliçe... güzellik kraliçesi gibi hissediyordum."

Güngör abla ise pek oturmazdı ama mutlaka hatır sormak için gösterirdi yüzünü. Dindar kadındı, sürekli dua okur, eczaneye asılmak üzere dualar getirirdi.

Cinci Aysel uğrardı bazen. Dış görünüşüyle, postanede çalışan kendi halinde şişmanca bir hanımdı. Ama konuşmaya başladı mı, gözleri ağzı, yanakları değişiverir, herkesi cinlerin dünyasına sokardı. Cinlerin erkeği ve dişisi varmış, şöyle böyle yaparlarmış. Güngör abla, cinlerin varlığını onaylıyor ama Aysel'in anlattığı hikâyelerden nedense hoşlanmıyordu. "Cinler geleceği bilmezler," diyordu. "Onlara çok kafa yorarsan, cinleri çağırmış olursun. Seni rahatsız ederler!" Ama Aysel rahatsız olmuyor, anlatıyor da anlatıyordu.

Nayat teyze ve Nurdagül Hanım da sık sık tansiyon ölçtürürdü. Ve hep anlatacak bir şey bulurlardı. Necla Hoca, neredeyse her gün Sema'nın çayını içer, gericiler, yobazlar hakkında konuştuktan sonra asker için, slogan atar gibi dua ederdi. İşte o zaman Cemal amca gergin bir perdeden çalardı:

"İlkokullara, liselere zorunlu din eğitimini kim getirdi? Laik dediğin ordu... Farkında değil misin Necla Hoca, ordu solculara vurdu, dincilerin elinden tutu. Yobazlığa babalık yaptı."

Yılların hocası, sessizce başını iki yana sallıyordu bu sefer. Askerin de hataları vardı. Hepsi Atatürk'ü anlamıyordu. Geri-

ciler yerine çağdaş insanları içeri tıkıyorlardı. Hoca bunun nedenini dış güçlere bağlayınca Cemal yakalıyordu ipin ucundan: "Hay Hocanım... Sen de kabul ettin sonunda. Bu ordunun arkasında Amerika var."

Kızıveriyordu Necla, "Ben onu demek istemedim. Kışkırtıyorlar, provokasyon yapıyorlar," diye anlatmaya çalışıyordu.

Bu tartışmalar bir yere varmaz gibi görünüyordu ama zamanla birbirlerini daha iyi anlamaya, en azından birbirlerine kızmamaya başlamışlardı. Necla Hoca öfkelenecek başka şeyler buluyordu ama. En son Eczacıya fena çatmıştı:

"Duydum ki burada veresiye başlamış!"

Eczacı Cemal yine gözlüklerinin üzerinden bakmıştı gülümseyerek:

"Kim söyledi?"

"Kaç kişiden duydum! Bir de eczanede veresiye olmaz dedikten sonra çıkarıyormuşsunuz sarı defteri... Olmaz, Cemal Bey, olmaz. Burası bakkal dükkânı mı? Yaşatamazsın bu eczaneyi. Vermezler borçlarını. Bir yayılırsa, başa çıkamazsın, kimse kıymaz parasına."

"Ne yapsın insanlar. Bir tutam maaşla geçiniyor çoğu. Onu da aydan aya alıyorlar, daha önce hastalansalar, iyileşmek için yirmi gün mü bekleyecekler?"

"Bulsunlar bir yerden. Borç alsınlar ama eczaneye veresiye yapmasınlar. O sarı defteri bana ver, toplarım ben herkesten, iyice de tembihlerim bundan sonra yok diye..."

Eczanenin yeni gediklisi Hasan ise bir çöldeydi sanki. Halinde, bakışında kırılgan ama kimseyi itmeyen bir ıssızlık vardı. Eczanedeki teypte sık sık onun müziği çalıyordu. Ağırbaşlılığı ve kibarlığıyla da sevdirmişti kendini. Ama Sema onun bakışlarında bir kafes görüyordu, ışıksız bir gece... Işıksız ama küllenmiş kor gibi sıcak. Derken, parmaklarının üstüne basarak çaldı kapısını, ıssızlığını kırmadan. Müziğine tutulmuştu, sorular sordu. Hasan anlatmaya başladı. Anlattıkça anlattı... Bazen sırf anlatmak için gelir oldu.

Mahallenin gediklerinden Artin Usta geldiğinde, Eczacı hemen ayağa kalkar, meyhane arkadaşını kapıda karşılardı. Az ka-

lırdı Artin Usta. Bir şeyler söyler, giderdi. Ya da bazen bir sohbete dalarlardı, herkes onları dinlerdi. Öyle sakin, öyle başka, öyle büyüleyici bir tonda... Bir tek topçu Kemal girerdi aralarına. Hatta bazen Kumkapı'ya onlarla birlikte inerdi. Çocukluğundan beri Artin abisiyle özel bir dostluk kurmuş olan Kemal, yıllar geçtikçe kaderlerinin de benzediğini söylerdi. Neşesiyle örttüğü bulutlu bir acı vardı sesinde. Şimşeğini gizleyen... Belki de paylaştıkları bir şimşekti. Acıyla güçlenen, bin yıldır patlamayan. Kimse Artin Usta'ya dokunamazdı ama Kemal'in evlenmemesi, eczanede sık sık açılan konuların başında geliyordu. Fazla uzamıyordu konu. Nedenine, niçinine girilmiyor, sadece kimin kızı güzel, ona kim yakışır, konuşuluyordu. Kırk yaşında adam, evlenmese olmazdı. Geçen yıl, Fatma peşinden koşuyordu, sanki bir şey pişecek gibiydi ama herkes gözünü dört açtığıyla kaldı. Sonra Kocamustafapaşa'da bir kız var, dediler. Boşuna beklediler. Topçu Kemal, topuna döndü. Mahallenin çocuğu olduğu için pek çok insan seziyordu topçuyu yakan dikeni.

Sema bu konuşmaları dikkatle dinliyor, Nahide'ye anlatıyordu. Nahide, hemen hemen her gün, çocukları okula bıraktıktan sonra uğruyordu Sema'nın yanına. Hal hatır soruyor, beceriyle yaptığı yemeklerden küçük bir tabak getiriyordu. Bazen güzel bir haber verir gibi dalıyordu içeri, İsmail'in tır yoluna çıktığını söyleyip Sema'yı çağırıyordu: Çocuklar uyuduktan sonra, dertleşme zamanıydı. Dünya büyük, dert çoktu! Hep ikizler için "Biraz büyüsünler, rahatlayacağım..." diyordu ama Talip ile Mütalip büyüdükçe azıtıyorlardı. Hele bu sene okula başladıktan sonra... Mütalip adını beğenmez olmuştu. "Neden bana böyle bir isim koydunuz?.." Haklıydı çocuk. Gizli gizli aldığı doğum kontrol haplarının tarihlerini karıştırdığı için hamile kalan, üstelik bunu çok geç fark eden Nahide, dokuz ay işkence gibi karnında taşıdığı çocukların ismini bile koymamıştı. Kemal... Başka isim gelmiyordu ki aklına. Ama sonra bağlanmıştı ikizlere. Kucağına alır almaz... Talip ve Mütalip. Şimdi ikisinin bitmez çığlıkları karşısında, sesi ve bakışları yumuşacık kadın, kadere boyun eğmiş gibi eğiyordu başını. İç bile geçirmeden.

Cemal amca çok seviyordu ikizleri. Hep eczaneye çağırıyor:

"Bakkal değilim, size şeker, çikolata verememe ama beni görmeye gelin" diyordu. Bir gün sordu Mütalip'e:

"İsmin ne olsun istersin?"

Mütalip hiç düşünmeden cevap verdi:

"Tarık."

Cemal amca gülümsedi:

"Tamam Tarık. Artık herkes sana Tarık diyecek. Mahallede herkese söyleyeceğim. Sen de okulda söylersin. Talip... Duydun mu? Kardeşinin adı ne, söyle bana..."

"Mütalip."

"Allah allah, dinlemiyor musun sen bizi?"

Talip hemen düzeltti:

"Tarık..."

Küçük bir sessizlikten sonra yine Talip konuştu:

"Ama kimliğinde, karnesinde, her şeyde Mütalip yazıyor."

"İlerde değiştiririz. On sekiz yaşına gelince sen de değiştirirsin. Şimdiden başlayalım. Oldu mu Tarık?"

O günden sonra Tarık ve Talip daha çok gelir oldular eczaneye.

Eczane, Sema için okul gibiydi. "Üç senede üniversite bitirdim sanki. Ama hangi bölüm anlamadım, tıp mı, eczacılık mı, hemşirelik mi, siyaset mi, sosyal konular mı... Hepsini birden öğrendim burda," diyordu. Hastane dünyası derslerden biriydi. İnsanlar hastaneye, doktora gitmekte çok zorlanıyorlardı. Özel doktorlara gidebilenler çok azdı. Hastane ise uzun kuyruklarda beklemek, sonunda da ilgisizlik ve güvensizlik hissiyle evin yolunu tutmak demekti. Bu nedenle, Lale Eczanesi açılalı beri, herkes önce bir Eczacı Cemal'e başvuruyordu. Üşütme, nezle, ishal gibi hastalıklara hemen ilaç veren Cemal, kimi durumlarda hastaları hastaneye teşvik ediyor, bazen onların peşine Sema'yı takıyordu. Sema, eczaneyi ortasına alan iki hastanenin yolunu, hangi doktorun neye baktığını, işlerin nasıl çabuk halledileceğini ezbere biliyordu artık. Çok acil durumlarda, Eczacı Cemal ya bir telefonla tanıdığı doktora ulaşıyor ya da hasta komşusunun koluna girerek onu kendisi götürüyordu hastaneye. Ama genelde Sema ilgileniyordu... Genç kadın, sadece ecza-

nede çalışan bir çırak değildi artık. Çünkü tansiyon ölçmek, iğne ya da pansuman yapmak dışında her derde deva olmaya çalışıyor, en önemlisi de sır saklıyordu. Eczane müdavimleri arasında, özel olarak Sema'ya gelenler de vardı. Tabii özellikle kadınlar. Sema, artık sadece annesinin masallarını değil, gerçek hikâyeleri de dinliyor, dinliyordu...

Babasına dair anıları çok silik olan Sema, ustasını babası gibi kabul etmişti. Onun her hareketini izliyor, onun varlığından büyük heyecan duyuyordu.

O hâlâ eski zamanlardaki gibi hassas terazilerinde ilaç yapan eczacılardandı. Küçücük ama özenle düzenlenmiş laboratuara girdiğinde ıslık çalardı. Oysa laboratuar dediğin sessiz olmaz mı? Eczacı Cemal'in laboratuarı müzikliydi. Bazen sessizlikler olurdu tabii. Ama ağır, kasvetli değil! Yumuşak, işleyen, güven veren bir sükûnet içinde küçük tıkırtılar duyardınız. Eczaneyi kuş cıvıltıları gibi dolduran küçük, neşeli tıkırtılar. Sonra gözlükleri burnuna düşmüş vaziyette, içerden çıkardı ve beyaz önlüğünün ceplerini her zamanki gibi kurcalayarak yerine oturur, etiketleri yazmaya ve yapıştırmaya başlardı. Eczacı titizliğiyle ilacın adını özene bezene yazması, laboratuardaki işten daha uzun sürerdi.

Ustası, Fatih Mezarlığı'na, Lale'ye gittiğinde, Sema'nın kalbi pıt pıt çarpardı. Nedense. Kemal abi, onu Eczaneye bıraktıktan sonra ustasının yüzünü incelerdi. Hep aynı değildi. Değişen dalgalar. Dayanamaz, dibine sokulurdu. Babasına hiç böyle sokulmadığını hatırlayarak.

Eczacı, Sema'nın liseyi dışardan bitirmesi için yumruğunu masaya vurmadı ama küçük bir kız gibi, elini avuçladı. Dışardan sınavlar nasıl verilir, birlikte öğrendiler, kitapları aldılar ve belli günlerde, sabah erkenden buluşup ders çalışmaya başladılar. Bazen babasının yerini Elif alıyor, birlikte öğretmencilik oynuyorlardı. Sema ilk sınavlara girip başarılı olmuştu zaten... Özel dersler öyle iyi gidiyordu ki, sınıf atlayabilir, hızlıca bitirebilirdi liseyi. Annesinin onca baskısından etkilenmemiş olan genç çırak, eczacı olmak ve ustası gibi ilaç yapabilmek için deli gibi ders çalışmaya başladı.

Bu arada, evlenme teklifleri de durdu. Görücü haberleri, dolaylı ağız aramalar kesildi. Sınıf atladığından değil de artık göz korkutuyordu Sema. Ayrıca Salih'le olan ilişkisi daha görünür olmuştu. İki dost ustanın ellerinden tuttuğu bu çocuklar kendilerini kabul ettirmişlerdi. Ama belki de görücü adaylarını uzaklaştıran Cemal amcanın gölgesiydi. Sadece ustası değil, babası gibiydi. Kalkanıydı.

Cemal Usta her şeyden anlar diye Sema, çocukluğundan beri rengarenk kapladığı defterlerine özene bezene yazdığı masallarını tutuşturdu eline. Sonra neler olmadı! Bir akşam eczaneyi kapattıktan sonra Cemal amca onu eve götürdü ve emektar daktilosunu çıkardı:

"Al bunu... Eve götür. Ama çok büyük anısı var, sakın bozma. Emanettir diyerek baş köşeye koy ve bu defterdekileri beyaz dosya kâğıtlarına tek tek yaz. Bir masal bitince diğerinden başlarsın. Sonra hepsini bir dosya içine koy, bana getir. Refik Bey'e vereceğim. Güzel senin masalların. Çok güzel..."

Yayıncı Refik Bey de eczanenin müdavimlerinden sayılırdı. Sık gelmezdi ama uğradı mı da otururdu. Konuşmalarından anlaşıldığına göre birbirlerini eskilerden tanıyorlardı. Sema ne yapacağını şaşırmıştı! Eczaneden gelince deli gibi ders çalışıyor, sonra da daktilonun başına geçiyordu. Cemal amcası biraz göstermişti ama yine de ilk defa eline aldığı bu aleti kolay kolay idare edemiyordu. Tek tek basıyordu harfleri. Tek tek... Ama hep hata yapıyordu. Bazen sayfanın yarısında bir şeyler yanlış oluyor ve hadi en baştan... Sonunda bitirdi, dosyasını hazırladı ve ustasına verdi. Refik Bey alıp götürdü dosyayı. Uzun zaman ses çıkmadı. Sema utana sıkıla Eczacı Cemal'e birkaç kez sorunca güldü ustası: "Dur daha... Bunlar yoğun adamlar. Senin masallarını okumayı kabul etmesi bile çok önemli. Söz verdiyse okur, okuyunca da söyler sonucunu." Söyledi:

"Çok iyi. Devam etsin. Şimdilik çok naif. Ama çok acayip bir dili var. Yakıcı, akıcı. Durmasın, yazsın."

Sema kızardı. Ustası ekledi:

"Bir de okuyacaksın. Çok okuyacaksın."

Hayırlısı...

Sema, en çok Ohannes amca geldiğinde heyecanlanırdı. Ayakkabı tamircisi Ohannes amca. Çivisi çıkan, yırtılan, patlayan, tabanı düşen... ne varsa, yumuşak ve yavaş hareketlerle tamir eden sessiz adam. Babasının çıraklığını yapmış usta. Sema'nın çocukluğundan kalan bir resim: zayıfça, gözlerinde kalın camlı bir gözlük, başının yan tarafında kalan saçlarına ak düşmüş, kapı eşiğinde bekleyen ayakkabıcı amca.

Yıllar onu değiştirmiyordu. Bir tutam saçı iyice beyazlaşmıştı sadece. Bir de duruşu daha titrek gibiydi. Daha eğik. Artin Usta ile uğrarlardı bazen. Genelde tek gelirdi. Sabah erken saatlerde. Kimse yokken. Böylece öğrendi Sema, ayakkabıcı amcanın iki çocuğu olduğunu. Kızı Kanada'daymış, oğlu Fransa'da. Geri gelmeyeceklermiş. Yine bir sabah, daha çayı demlemeden, Ohannes, gri paltosunun cebinden, bir tutam fotoğraf çıkardı. Özenle çıkardı hem de. Çocukluk fotoğrafları siyah beyaz, şimdi Avrupa'dan gönderilen fotoğraflar renkli ve canlıydı.

Sema, fotoğrafların etkisinden daha kurtulamadan, başka şeyler öğrendi. Eczacı Cemal, Nayat ve Ohannes dalıp gitmişlerdi. Kalabalıklardan, kırılan camlardan, talan edilen eşyalardan bahsediyorlardı.

"Dükkâna bir şey olmuş muydu?"

"Olmaz mı... Babam ondan sonra pek yaşamadı zaten. Sabah, ortalık sakinleşince açtık dükkânı. Manzara korkunçtu. Ayakkabıların hepsini ortaya yığmışlar. Kutulardaki tüm ayakkabılar çıkmış... Onları giymişler... Kendi ayakkabılarını bırakmışlar. Leş gibi kokuyordu dükkân. Çıkarılıp bırakılan eski ayakkabıların kokusu."

Sema dinlediklerine inanamıyordu. Doğduğu, büyüdüğü bu mahallede mi olmuştu bunlar? Herkes gittikten sonra sordu eczacısına:

"Kaç yılında oldu bütün bunlar?"

"1955 yılında. Sen daha doğmamıştın. Ama annen, baban yaşıyordu. Güngör Hanım, Hüseyin, Mustafa ha keza."

"Niye hiç konuşmuyorlar bu konuda?"

"Konuşmazlar. Suçlular çünkü. Bir şey yapmamış olsalar bile... Hiçbir şey yapmadıkları için suçlular. Üstelik televizyonlarda ne kadar haklı olduklarını dinliyorlar. Ne söyleseler gerçeğe uymayacak. Bazen konuştuklarında, bu ses onlara ait değil diyorum. Çok zor bir durum. Çok ağır. Düşünsene, otuz küsur yıl önce neler yaşanmış... Şimdi hiç olmamış gibi."

Sonraki günler, Sema, hangi kapıyı çalsa, ustasının bahsettiği suçlu sessizlikle karşılaştı. "Kim aklına sokuyor böyle şeyleri?" diyen bile oldu. Sema, Eczacı Cemal'e laf gelmesin diye uzatmadı, tartışmadı, sormadı. Bir tek Güngör abla bir şeyler söylemişti: "Eskiden güzeldi burası. Kiliseden gelen çan seslerinin bir anlamı vardı. Hıristiyan komşularımızı kiliseye davet ederdi. Şimdi cemaat kalmadı kızım. Çocukluğumuzun arkadaşları gittiler. Oysa güzel geçinirdik. Hepimiz kutsal günlerde birbirimizi kutlardık. Hatırlarım, birbirimize şarkılar öğretirdik. Rum kızları 'Zeytinyağlı yiyemem, basmadan fistan giyemem' şarkısını Rumca okuyorlardı. Efiye'yi de biz okuyorduk... Unuttum hepsini."

Başka da bir şey demedi.

Cevap yine eczanedeydi.

Her zamanki gibi, bir sabah vakti, genç çırak ortalığı yeni temizlemişti ki ustası, balıkçı Mihalis'le birlikte girdi içeri.

"Çayımız demlendi mi Sema?"

"İki dakika sonra mis gibi çay önünüzde olacak ustacım."

"Sen de al çayını gel, otur yanımıza. Mihalis'ten rica ettim. Anlatacak sana."

Sema çayları koyana kadar, iki adam balıklardan bahsettiler. Mihalis eskileri anlatıyordu yine:

"O zamanlar... balıkçılar çavalyeleri dizerlerdi... Trenden çıkanlar palamudu, toriği, lüferi eski gazetelere sarıp... o zaman hangi gazeteler vardı... *Hürriyet, Cumhuriyet, Yeni Sabah*... işte her neyse, onlara sarıp file torbasına yerleştirirlerdi. Şimdi naylon torbada her şey. Naylon olmaz. Kâğıt olacak. Ama yetmez. Buz lazım. Eskiden evlerde, bırak fırını, dolap yok... Tel dolapta saklamak olmaz. Balıkları buzların arasına yatırıp gecenin serinliğine bırakırdık. Sonra sabah yeniden... buzlardık ki kokmasın."

Cemal, omuz vurdu Mihalis'e:

"Yedikule'den kız seveceksin diye şarkı söylüyorsun, Feriköy'den gelin getirmişsin. Senin de lafına güven olmaz hemşerim."

"Ben o şarkıyı Margarita'yı tanımadan öğrenmiştim. Babam söylerdi. Annemi sevmiş fakir. E, ondan aynı nakaratı tekrarlar dururdu. Ben de ne zaman babamı özlesem aklıma o şarkı gelir..."

Mırıldanmaya başladı:

Sto Galata na pio kraaasi...
Sto Pera na metiso...
Ke mesa sto Yedikule...
Kopela na agapiso...

Öyle de Mihalis kendini bildi bileli Yedikule hep zindan olmuştu. Kaçanların da anılarını yüklenmişti şimdi. Hatırlıyordu. Çok şey hatırlıyordu. 1942'de ailesi varlık vergisinden dolayı perişan olduğunda Mihalis sekiz yaşındaydı. Dayısı evini satmak zorunda kalmıştı. Babası da dükkânı. Eski hikâyeler, dışarıda değil ama evin içinde sessiz sessiz anlatılıyor, saklaması gerektiği için isteksizce yüklendiği sırlardan yoruluyor-

du. Yorgun bir çocuktu. Nasıl olur da, on dokuz yaşında, insan, bu yorgunluktan ömür boyu kurtulamayacağını hissedebilir?

"Kumkapı'dan Yedikule'ye kadar koşa koşa kan ter içinde gittim... Ayakkabımın ökçesi düştü yolda. Çıkaramadım. Öylece koştum. Cadde boyunca yerlere saçılmış top top kumaşlar hatırlıyorum. Kim bilir hangi Ermeni, hangi Rum terzinin dükkânından boşaltılmıştı. Dağılmış, yere serilmişti kumaşlar. Sanki günahı örtmek ister gibi. Ama örtemediler. Kadınlar... Bizim... tanıdığım Rum kadınları pencere kenarında gördüm. Kendilerini Müslüman göstermek için, başlarına yazma bağlamışlardı."

Gözleri fal taşına dönmüş Sema'nın gözlerinin içine baka baka anlattı, anlattı. Sonra sustu ve bitirdi:

"Yıkıntıların arkasından bağırdıklarını hatırlıyorum... Artık burada oturacak eviniz kalmadı. Hadi hemen defolun Atina'ya gidin, diye bağırarak gittiler. Sonra hiçbir şey eskisi gibi olmadı. Hiç olmadı."

Bir kısım Yunanistan'a göçmüştü. Diğerleri de daha güvenli sandıkları Beyoğlu'na, Kurtuluş'a filan gitmişlerdi.

"Biz de gittik. Teyzemlerin yanına... Altı ay kalıp döndük. Altı ay çok uzun zaman. Her gece, evimizi merak ederek... İşte güzel Margarita'yı o zaman gördüm. Öyle zamanlarda insana aşk nasıl vurabilir, hiç anlamıyorum ama oldu bir kere. Bir daha da kurtulamadım."

Eczacı Cemal, "Aşktan kurtulana acırım ben," deyince koca bir kahkaha attı Mihalis ama birden durdu. İki yıl geçmeden Margarita da gelmiş Yedikule'ye. Düğünü Beyoğlu'nda yapmışlar. Büyük salonda.

"Cenaze gibiydi, diyor Marga... Bence abartıyor ama eğlenemedik pek."

Akrabalarının nasıl dağıldığını anlattı Mihalis. Yedikule'de hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığını tekrarladı durdu. "Sadece Yedikule'de değil, tüm İstanbul'da... belki de Türkiye'de." Aradan on yıl bile geçmeden esen yeni kasırga... 1963 Kıbrıs olaylarından sonra büyüyen, çaresizleştiren yalnızlık. "Yedikule'de

can ciğer olduğumuz kim varsa, gitti." Babası da ölmüştü. "Gitmeyeceğim," diye diye gitmişti.

Onun acısıyla kalmış Mihalis. Marga da kalalım diyormuş zaten: "Kalacağız *agápi mou*. Kiliselerimizi yapmak için kalacağız. Ölülerimizi gömmek, okullarımızı, dükkânlarımızı ve evlerimizi yeniden kurmak için. Ben kalmak istiyorum *agapi tós*. Doğduğumuz, büyüdüğümüz, babalarımızın, ninelerimizin mezarlarının bulunduğu yerlerde yeni ağaçlar dikmek için."

Sema, hüzünlü bakışlı, az konuşan Margarita'yı düşündü... "Ben kalmak istiyorum," deyişini.

Ama kalamamışlar. Pek az kişi kalmış. Bu nedenle, cadde üzerindeki o zarif Konstaninos Eleni Kilisesi'nin cemaati çok az kalmış.

"Parmakla sayıyoruz birbirimizi. Ben kiliseye gitmeyi sevmem. İnançsızdım çocukluğumdan beri. Ama sırf buluşmak için, sırf üç beş kişi, birbirine bakıp ağlamasın diye gidiyorum."

Durdu durdu, tekrarladı:

"Sonra hiçbir şey eskisi gibi olmadı. Taşlar yerinden oynadı."

Sema artık kimseye bir şey sormadı. Uzun zaman sessiz kaldı. Ama dayanamadı Salih'e koştu. Artin Usta'nın yanına birlikte sokuldular. Sordular. Salih, onu dinlerken, sitemle "Niye daha önce anlatmadın?" der gibi bakıyordu ustasına.

"Hep unutmak istedik o geceyi. O gündüzü. O cehennemi. Serhat Usta'yla... Utancımızdı sanki bizim. Yaa... Biz üstlenmiştik utancı o genç halimizle. Niye mi diyeceksin? Salih'in babasıyla dükkânda çalışıyorduk. Duvara çizilen kırmızı haçı fark etmiştik ama neler olacağını hayal bile edemiyorduk. Sonra haber geldi. Karşı komşu Reşit Bey ile Hanife Hanım. Pazara çıkmışlar, dönüşte eşyalarını bırakarak koşturmuşlar yanımıza. Biz olayı duyunca korktuk, kepengi kapattık ve rahmetli Hanife Hanımların evine saklandık. Çok geçmeden geldiler. Korkunçtu. Rum komşuların evleri vardı yanı başımızda. Girdiler... Pencerelerden eşyaları düşmeye başladı. Buzdolaplarını bile attılar... Kısa süre sonra ortalık, kırık eşyalarla doldu. Derken bizim dükkânın kepengine saldırdılar. İkimiz de pencereye ve birbirimize yapışmış, titriyorduk. Aşağı koşup dükkânımızı

korumamız lazımdı ama nasıl yapacaktık? Neyse içeri girdiler. Korkunç sesleri duyunca ağlamaya başladık. Makineleri, aletleri kırdılar, bir kısmını dışarı çıkarttılar. Neyse kahveci müdahale etti. Yarım kaldı iş. Ama dayanamayıp içlerinden biri... tanıyorum Zeyrekli Halil, aldı eline taşı ve dükkânın camını indirdi. O sırada Nişan amca geldi. Bağırmaya başladı. Ama o karambolde sesi duyulmadı. İyi ki duyulmadı. Zaten bazı komşular onu tutmuş, önünde etten duvar örmüşlerdi. İyi ki tuttular komşular onu. Yoksa atılacaktı ortaya ve kim bilir ne gelecekti başına. Bunları düşünerek korkuyla ve utançla birbirimize baktık Serhat'la. Ayakkabılarımızı elimize alarak, aşağı koştuk..."

Biraz düşündü. Gözlerini kapatıp açtı. Yumruklarını sıkıp açtı:

"Sonraki günler kırılan kapıların, dolapların tamiriyle geçti. Evler bir yıkıntıydı. Her şey kırılmış, üst üste yığılmıştı. Çok şey gördük babanla. Çok şey..."

Salih, deminden beri ağzından büyüyen acıyı fırlatır gibi:

"Pek anlatmadı bize... Bilmiyordum böyle şeyler yaşandığını."

Artin Usta'nın, çenesine ve alt dudağına kırgın bir solukluk çöktü. En iyi arkadaşı bunları çocuğuna anlatmayacaktı da kim... Sema, fark etti bu sessiz konuşmayı ve dayanamayıp atıldı:

"Sen de anlatmamışsın usta. Kaç yıllık çırağın senin. Ben sormasam, kimse konuşmayacak yani..."

"Hayırlısı."

Sema iyi tanıyordu bu sözü. Artin Usta, eczaneye geldiğinde de hep böyle söylerdi. Dükkân kalabalıkken, siyasi tartışmalar ona yönelince, dudağını büker ve aynı kelimeyle durdururdu elektrik akımını:

"Hayırlısı..."

Çölün ortasında kutup ayısı

Gün güzel başladı. Güneş Yedikule'ye kavuniçi bir cümbüş hediye ederek doğdu. Gece boyu çiseleyen yağmur kenarda köşede kalmış küçük toprak parçalarına büyük bir koku bırakmıştı.

Sema erkenden kalktı ama daha kavuniçi güneşi görüp toprak kokusunu içine çekmeden neşeliydi. Aydınlık geçmişti gecesi. Yine ışıklı bir rüyayla...

Bu sefer mavi elbisesini giydi. Aynada uzun uzun kendine baktı. Saçlarında yolcunun izini aradı.

Evden çıkınca yüzü gölgelendi. Rüyalar güzel ama hayat sıkıcıydı. Sıkıcı ve acı. Her zamanki hastane ziyaretine gidiyordu. O soğuk hastane odasında büzülüp yatan İnayet teyze, yine kızından haber var mı diye soracaktı. Yaşlı kadının ısrarları üzerine, Sema, rehberden bulduğu numarayı aramış, İnayet teyzenin "kızı olacak vatandaş"la konuşmuştu. Kız taaa Kadıköy'de oturuyormuş da... Çalışıyormuş da... Bir de çocuğu varmış da... "Kadıköy'den buraya arabayla, taş çatlasa kırk dakika sürer... Hadi olsun bir saat! İnsan annesinin yanına koşmaz mı?"

Kadıncağızın yatmaktan, belinde yara çıkmıştı. Ameliyat yerinin hemen dibinde. Sonra yarayı temizlediler. Yumurta gibi bir boşluk kaldı içinde. Kolay dolmayacak, her yıkandığın-

da, eli arkasına gittiğinde, keskin bir acı dirilecekti yine. Yalnızlık acısı. Sema, geç saatlere kadar bekliyordu yanında. Hastanenin gediklisi olduğu için, doktorlar, hemşireler, hastabakıcılar, onun hastalarıyla özel ilgileniyordu. Ama yalnızlığın ilacı bu değildi.

Önce eczaneye uğradı. Ustasıyla kapıda karşılaştı. Demir kapıyı birlikte indirdiler. Sema, hızla yerleri sildi, ortalığın tozunu aldı. Eczacı Cemal'in İnayet Hanım için verdiği okunmuş gazeteleri koltuğunun altına sıkıştırıp dışarı çıktı. Markete girdi. İçerde Kemal, yeni öğrendiği bir fıkrayı anlatıyordu:

> Bektaşi bir kente gitmiş, meyhane aramış bulamamış. Birine sorsa ayıp olacak. Sonunda bir çözüm bulmuş, yanından geçen birine mescidin yerini sormuş. Adam; Aha şu tarafta, diye göstermiş. Bektaşi; o taraftaki meyhane değil miydi? diye anlamazdan gelmiş. Beklediği cevabı almış tabii: "Hâşâ, meyhane şu tarafta, falanca sokakta..."

Bakkalcı Mustafa, utanarak gülümsüyordu. Bir yandan da meyve sularını torbaya koydu.

Sema gülümseyerek çıktı.

Lokantadan poğaçaları aldı, bir iki yere uğradıktan sonra hastanenin yolunu tuttu.

İnayet teyze, yoğun bakımdan odasına çıkarılmıştı. Fakat Sema, acil servise yöneldi. Hastane kokusu burada daha yoğunlaşıyordu. Ölümün kokusu mu? Sema yüzünü ekşitip Filiz hemşirenin yanına yöneldi. Buralara gide gele ahbap çavuş olduğu Filiz hemşire hastanede hangi kuş nereye uçtu, hangi karınca hangi deliğe girdi, bilirdi.

"Hande tek odaya çıkacağını söylüyordu. Çıktı mı? Haberin var mı?"

"Var var... Üçüncü kat, 12 no'lu oda..."

Sema, üçüncü katta, bekleme yerlerinden birine oturdu, çantasındaki erzakların içinden bir şişe meyve suyu ve iki poğaçayı bir poşete koyduktan sonra, üzerinde 12 yazan kapıyı vurdu, cevap beklemeden içeri girdi.

Hande yataktaydı. Geceliğini sıyırmış, bacaklarındaki bıçak izlerini inceliyordu.

"Geldin demek..."

"Sana poğaça getirdim"

"Goril! O da bana poğaça getirirdi..."

"Goril mi?"

"Evet, Goril. Hayatta beni karşılıksız seven tek insandı! O gidince kimsesiz kaldım..."

Bu kocaman kadının yumuşadığını, gözlerinin yaşardığını, dudaklarının titrediğini gören Sema yatağın kenarına ilişti:

"Nereye gitti? Uzaklara mı?"

"Önceki hafta aldım haberini. Denizde boğulmuş. Karaköy'de atlamışlar iskelenin sularına. Gemilerden birinin motoru... Parçalanmış çocuk.."

"Başın sağolsun..."

"Haberini geç aldım. Cenazesine de gidemedim. Sokak çocuklarıyla ilgilenen dernek yapmış. Gömmüşler bir yere. Öğrenince vurdum kendimi sokaklara... Her mezarda onu aradım. Çalışmadım. S... işmedim. Tabii bizim pislik, bizim sümük dikildi karşıma. Neyin yasını tutuyormuşum efendim... Mezarını bulmam lazım Goril'in. Ona teşekkür etmem lazım. Bana hediye ettiği çakıyla kurtuldum."

Sema daha fazla soru somadan, tabak şekline soktuğu kâğıdın üzerine poğaçaları dizmeye başladı.

Yaklaşık bir hafta önce tanışmışlardı. Hem de ne tanışma! Çarpışmışlardı, çarpılmışlardı... Sema, İnayet teyzeyi uyutmuş hastaneden çıkıyordu. Tam kapıdayken görmüştü taksiden kanlar içinde inen kadını. Hemen koşmuş, taksi şoförüyle birlikte koluna girerek, acil servise götürmüştü onu. Karnı delik deşikti. Her yerinde bıçak darbeleri vardı. Ve ağza alınmayacak küfürler ediyordu. Bağıra bağıra. Erkek gibi... Hiç utanmadan "pis sözler" söylüyordu.

Acilde iki gün kaldı, sonra basit bir ameliyat... Çok derine girmemiş... Ucuz atlatmış... Sema hep başında kaldı. Hande'yi o getirmişti sanki hastaneye. "Biraz da öyle oldu..." Artık eczane dışındaki tüm vakitleri hastanede geçiyordu. Salih de sık sık

uğruyordu. Hande ile değil ama İnayet teyzeyle konuşuyor, Sema'yı bekliyordu. O da alışıktı hastaneye. Annesine, evdeki çocuklara refakat ede ede öğrenmişti her bir köşeyi. Öğrenmişti ama Hande'nin küfürlerini duyunca uzak durmuştu. "Ne utangaç çocuk..." Fakat Sema, Hande'yle çoktan yakınlaşmıştı. Ona derdini anlatan kadınlarla olduğu gibi değil, karşılıklı konuştular, bakıştılar, sustular. Arkadaş oldular. Polis geldi, Hande konuşmadı. Polise anlatmadı, Sema'ya anlattı. Sema kızdı ona. "Bu tür herifler cezasız kalmamalı..." diye. Ama Süleyman yalnız değildi! Hande'nin hayatı kurtulmuştu şimdi, öterse, parçası kalmazdı...

"Yine de tehlikedesin... Konuşsan da konuşmasan da öldürecekler seni! Yalan mı?"

"Hayat tehlikeli bir yalan zaten... Orospuluk yapmayacağım artık! Kesin kararlıyım... O herif peşimdedir ama. Bu halimle s..tirir beni pezevenk..."

Polise sığınması için ısrar eden yeni arkadaşını dinlemeyen Hande, hâlâ vücudundaki yaralara bakıyordu ağlamaklı... Bir sigara yaktı:

"Kahvaltı veriyorlardı kız... Niye zahmet ettin?"

"Olsun. Bu poğaçalar çok güzel..."

Fazla oyalanmadan İnayet teyzenin odasına gitti. Ama kısa zaman sonra yine Hande'nin yanındaydı:

"Yarın taburcu edeceklermiş seni. Bak habersiz gideyim deme... Nereye gideceksin ki?"

"Bilmiyorum. Bir otele herhalde. Ama param yetişmez. Kaç gün kalabilirim, bilmiyorum. Birikmiş paramı da böyle otellere verirsem, kötü olur. Ucuzda kalırsam tehlikeli, pahalıya da gücüm yetişmez. Kız... Sema! Bir oda kiralasam buralarda... Ucuz odalar vardır, ha? Hiç gücüm yok. Tükendim sanki. Uzaklara gidemem. Adım atacak halim yok. Ne olur, bul bana bir yer bu çevrede. Gireyim içine, çıkmayayım bir süre... Var mı ucuz odalar?"

"Var."

"Var mı? Var mı? Gerçekten var mı?"

"Bizim ev..."

"Sizin ev mi?"

"Seni yalnız bırakmamış olurum hem. Bize verirsin kirayı. İhtiyacımız var zaten..."

"Annenle mi yaşıyordun sen?"

"Evet..."

"Onun haberi var mı?"

"Ben sana bir şey söylüyorsam, soruşturma. Yarın gidiyor muyuz?"

Sema, tek başına aldığı kararı annesine söylediğinde olay çıktı tabii...

"Hizmetçilikle orospuluk arasında fark yok diyen sensin..."

Gülcan, nedense Burak Bey'i düşündü.

"O lafın gelişiydi. Asla olmaz. Ben evimde, tanımadığım birini istemem. Hem de yollu bir kadın. Mahalleli ne der?"

"Anne... Kim ne bilecek! Ben hastaneden getirdim. Hem yardım ediyoruz hem paraya ihtiyacımız var. Küçük oda bize lazım değil. 200 lira da kiranın yarısı. Az mı?"

"İki yüz lira için orospunun kahrını mı çekeyim?"

"Pezevengin kahrını çekmekten iyidir..."

"Orospu parası haramdır..."

"Anne biz sevaba giriyoruz bak, onun bu işi bırakmasına yardımcı oluyoruz. Cennetin baş köşesini kesin garantilersin... Hem beni üzme. Moralim bozulursa sınavları verememe. Önümüzdeki hafta üç tane var. Sen sorumlu olursun valla!"

Böylece yerleşti Hande Semalara. Kiracı diye tanıtıldı. Olduğu gibi. Sema'nın hastane arkadaşı. Orospu denmedi tabii. Ama herkes anladı. Öğrendi.

Ayağı kesildi milletin. Hemen değil ama yavaş yavaş.

Hande'nin geldiği gün, Gülcan'ın suratı asıktı. Odayı temizlemiş, havlu ve terlik bırakmış ama kuru bir "hoş geldiniz" dışında bir şey söylememişti. Onu eve bırakıp hemen eczaneye koşan Sema kapıdan çıktıktan sonra, Hande hemen dalmıştı Gülcan'a:

"Hoş geldik... Ama hoş bulduk mu bilemem. Sende bir surat

var bacı... Bana mı, başkalarına mı? Güzel yüzünü astıran pezevenklere dersini veririz, dur. Ama önce bir acı kahve yap da hatırın kalsın."

Gülcan kendine de yaptı. Kahvesini koltuğun ucuna ilişerek içti. İşleri vardı... İşleri vardı...

"Kapat bardağını..."

"İstemem. Belgin abla bakıyor benim falıma. Sık sık baktırma, kısmetin kapanır, diyor. İstemem..."

Ama dayanamadı. Belgin abla da ne zamandır "İçimden gelmiyor," diyordu.

"Nasıl içtin sen bu kahveyi? Dökmüşsün her şeyi içine. Telve değil, ayna mübarek... Nereden başlayayım ki... Tamam... Öncelikle için çok sıkıntılı. Gördüğüm çok eski bir sıkıntı. İçinde yer etmiş, kök bağlamış, yosun tutmuş... Hapiste gibisin. Sen aradığını bulamamışsın. Mesela şimdi yaptığın iş her neyse, seni çok mutsuz ediyor. Ağlamak istiyorsun, ağlayamıyorsun. Ağlasan da rahatlayamayacağını biliyorsun belki. Dur bakayım, içinde bir yunus balığı görüyorum... ama kanatları da var. Bir de silik bir kısrak... Neler gizliyorsun sen içinde? Sanırım, gitmek istiyorsun buralardan. Ama yollar kapalı... Hayır, yollar kapalı değil. Sadece sen görmüyorsun.

Közlenmiş ateş var. Alevlenmek isteyen cevher. Ama çıkacaksın... Kuş değil, yılan çıkaracak seni çölden. Yılan kötü değildir falda. Bazıları kötü yorumlar ama bence çok iyidir. Hem yılan görüyorum hem kutup ayısı... Çölün ortasında kutup ayısını bulacaksın. Şanslısın bacım! Olmaz dediğin gelecek başına. Kasırga var... Ayrılıklar ve birleşmeler... Hayatın tepeden tırnağa değişecek. Bak bak, burda başka bir şey var. Aynı şey belki de... Sen ağaç gibi durmuşsun. Aşı yapıyorlar dallarına. Baksana şuraya, resmen çiçek açıyorsun. Meyvelerini göremedim ama şahane çiçekler var! Sakın kutup ayısını elinden kaçırma. Hayatını değiştirecek! Şimdi hemen yıka şu fincanı. Her zaman çıkmaz böyle fal!"

Gülcan ani bir hareketle fincanla tabağını alıp mutfağa koştu. Geldiğinde Hande ona kendi bardağını uzatıyordu.

"Ay ben hayatta bakamam..."

"Tamam... Anlamadığın belli. Ama acemiler de görür bazı şeyleri. Aç fincanı. Aklına gelen birkaç şeyi söyle..."

"Vallahi bakamam... Hem benim işim gücüm var... İyice oturdum kaldım. Bugün izinliyim ama yarın erkenden işe gidiyorum. İki evin işleri de başımda!"

"Burayı merak etme. Ben hallederim. Anladım, istemiyorsun beni. Herhalde Sema diretti. Biraz kendime geleyim, gideceğim. Yaram iyileşti gibi. Dikişi de aldılar. Fakat iyi değilim. Kafamı toplamam, kendime gelmem lazım. Dışarı bırakma beni. Sen de kadınsın. Günah olur..."

"Yok, dışarı bırakmam... Kal, toparlan... Ne yapalım, başa gelen çekilir... Sen nasıl gördün o faldakileri? Kafadan mı attın, yoksa gerçekten şekiller konuşuyor mu?"

"Şekiller konuşuyor... Doğruydu di mi?"

"Ne bileyim..."

"Bak, ben görürüm... Olmuşu da olacağı da görürüm. Senin falında mutluluk var."

"Deme... Olmayacak şey..."

"Zaten olmayacak şey oluyor. Çölde kutup ayısı buluyor seni!"

"Fesuphanallah... Herhalde Sema okulu kazanıyor..."

"Ne alakası var. Başkası değil, sen..."

"Hayırdır inşallah..."

"Hadi sen de bana bir şeyler söyle... Hadi çok ihtiyacım var..."

"Belgin ablayı çağırırız, o bakar sana. Ne dese çıkıyor. Her şeyi biliyor..."

"Her şeyi biliyor demek... Ne zaman gideceğimi öğrenmek istiyorsun değil mi? Belgin abla bakarsa, garanti öğrenirsin..."

Gülcan gülmeye başladı... Sonra aylardır ilk defa böyle içten güldüğünü fark etti.

"Yok kız... Senin için dediydim."

"Hadi bak, nazlanma... Bir iki şey söylemen yeter..."

Gülcan, ters dönmüş kahve fincanını yavaşça eline aldı. Dudağını burarak bir süre düşündü:

"Valla bir şey görmüyorum. Bir sürü şekil var ama... Aaa... Bak, yılan! Yılan işte... Tüm fincanı sarmış vallahi!"

"Gerçek mi söylüyorsun! Kurtuluyorum desene... Beni korur yılanlar. Bardağı baştan başa sarmış demek... Hay ağzına sağlık! Başka? Hadi devam et... Ne olursun!"

"Aaa... Dur bakayım... Sende de ağaç çıktı... Böyle bir sürü kolu olan ve sanki çiçekli bir ağaç... Sonra... Vay başıma gelenler... Vallahi sen gitmiyorsun! Yolların kapalı..."

"Yok bacım yok... En iyisi... Nimet miydi senin komşunun adı?"

"Belgin abla..."

"En iyisi ona soralım. Sen bilmiyorsun. Gideceğim ben."

"İyi o zaman."

Yine güldüler.

4

Gitmek

Yoldan çıkmak

Gıcırtıyla döndü mevsimin tekeri. Döndü ve üzerine eylülden bir hırka giydi. Hava yumuşak, gökyüzü aydınlıktı ama Yedikule'de pis bir sis vardı. Herkesin sisi kendineydi tabii.

Salih, üzerine abanan bulutları sükûnetle kovalamaya çalışıyordu. Artin Usta artık çırağını evlat edinme ısrarlarından usanmıştı. Gülistan'ın telefondaki sesi tatsız geliyordu. Melek'i özlemişti, Salih'i, Rindê teyzeyi, hatta Yedikule'yi bile özlemişti. Hollanda sıkıcıymış. Boğuluyormuş. Zaten pek gezememiş, hep aynı mahallelerde dolanıyorlarmış. Halk oyunları için bir kültür merkezi bulmuş ama memnun değilmiş. Hayır, dil öğrenememiş.

Bakkalcı Mustafa'nın karısı Huriye tek göğsünü aldırdı. Cinci Aysel, Fitnat'la kötü bir kavga etti. Tabii bedduasını da... Necla Hoca'nın kızı Ülkü boşandı ve annesinin evine taşındı. Taksici Remzi, ortağını değiştirdi ve gece çalışmaya başladı. Belgin ve Semih'in en küçük kızları evlendi. Fatma, hayatının aşkını bulduğunu anlattı. Berber dükkânında yangın çıktı. Hem de akşama doğru. Yüksel efendi çok korktu ama fazla zayiat olmadı. Ayakkabıcı Ohannes, yıllar sonra dükkâna yeni bir çırak aldı. Kıvırcık kafalı Sezgin, lise birinci sınıftan beri Kemal'in peşinde dolaşan gençlerden biriydi. Bu arada Kemal,

ekmek teknesiyle kaza yaptı. Futbolcu ucuz kurtuldu ama sarı kırmızı flamalarla süslediği kamyoneti paramparça oldu. Sigortadan para almak da bir dertti! Böyle zamanlarda annesinin mezarını daha sık ziyaret ederdi Kemal. Kışı İstanbul'da geçiren babası henüz gelmemişti Artvin'den. Yalnızdı futbolcu. Peşinde biriken gençten kalabalığa rağmen tek tabanca, dönüyordu eve. Son vakitler, hep giyinip kuşanıyor, eline bir demet çiçek alıp yollara düşüyordu. Neredeyse her sabah böyle tiril tiril Yedikule sokaklarında yürüyen Kemal'e herkes hüzünle bakıyordu ama niye? Annesine gidiyordu işte. Güzel giyiniyor, sinek kaydı tıraşını oluyor... Bunun nesi tuhaftı? Tuhaflık insanlardaydı.

Nahide onu görmüyordu. Elindeki çiçeği de. Ama daha çok söylenir olmuştu. Hatta son günlerde "Suç bende, hep boyun eğende..."demeye başlamıştı. Hande miydi onu yoldan çıkaran? Belgin ablaya yıllarca direnen Nahide'ye, Hande de bir bardak kahve içirememişti ama çay ne güne duruyordu! İkizlerin gürültüsüne rağmen fısıltıyla konuşarak anlaşır olmuşlardı. Bu evde başka bir müzik çalıyordu. Sadece Hande'nin değil, Gülcan'ın da yüzüne renk gelmişti. Belki de bu renk aşkına, Gülcan, misafirine kol kanat gerdi. Hatta Goril'in mezarını birlikte buldular, birlikte çiçekler diktiler.

Nahide'nin kanatları hafifti, inceydi ama kırılmaz bir yumuşaklıktaydı. Hande'nin bu eve gelişi hakkında çevrede yükselen mırıltıları duydukça daha çok çaldı kapıyı. Ama üzülür diye duyduklarını Hande'ye söylemedi. Hatta bazen, biraz olsun nefes almak için Talip'le Tarık'ı okuldan alıp ona bırakmaya başladı. Hande teyzeleri ikisinin de hakkından geliyordu vallahi. Hem de azarlamadan, ağlatmadan. Ders bile çalışıyorlardı birlikte. Üstelik iştahla yapıyordu bunu:

"İçimi açıyorlar. Annelik duygularım kabarıyor. Mastürbasyon gibi bir şey. Sayende tatmin oluyorum."

Ama gel sen de bunu konu komşuya anlat.

Günlerden bir gün, Nahide kendisine inanamadı. Sesine, sertliğine, tavrına. "Ben ha..." dedi. Gülümsedi. Aynı binaya taşınalı beri kocasını Gülcan'dan kıskanan Fitnat, bir sabah, kızı

Adiye'ye yaslanarak, Nahide'nin karşısına dikilince olan oldu. Dış kapının eşiğindeydiler.

"İsmail biliyor mu bu yavruları nerelere bıraktığını?"

Nahide'nin yumuşak bakışlarından öyle ani bir alev yayıldı ki anne kız iki yana sıçradı. Sanki aralarında uzun zamandır öfkeli bir kaplan kapalı kalmıştı.

"Nerelere bırakıyor muşum Fitnat Hanım?"

Fitnat abla dememişti. Oh olsun. Nahide'yi zayıf lokma diye sıkıştıran Fitnat, kızının elini tutmuştu yavaşça:

"Ben bu çocuğumu asla tanımadığım insanlara emanet etmedim. O yaşta insan ne görürse alıyor çünkü. İyiyi de, kötüyü de..."

"Merak etme Fitnat Hanım. Ben Hande'yi tanıyorum. Sana bırakmam, ona bırakırım yavrularımı. Ne demek istediğimi anladın mı? Ben senin ne demek istediğini biliyorum. Ayıp değil mi? Günah değil mi? Yazık değil mi? Yazık.. Yazık sana. İnsanlar namuslarıyla yaşamaya çalışıyorlar, çomak sokmak mı lazım? Kızına iyi örnek oluyorsun. Yazık..."

Böyle konuşup hışımla merdivenleri çıkmaya başlayan Nahide, olup bitene kendisi de şaşırmıştı. "Vay be... Ben ha..." Zamanında babasına diyebilseydi böyle! Deseydi ne olurdu? Kırılırdı kemikleri. Belki de kırılmazdı. Pek dayak yememişti babasından. Belki de bu yüzden dayaktan daha korkunç şeyler olur diye korkuyordu. Ne olacaktı? İsmail'le yaşamaktan daha korkunç? İsmail değil Ahmet'le evlendirseydi? Ya da Mehmet... Yusuf? Belki daha beter olurdu. En azından İsmail uzak yollara gidiyordu. Kemal... Onun dışında herkes karanlık bir kuyuydu.

Apartmanın ışığını açtı. Kapıyı çaldı. Hande evde yalnızdı ve gözü yaşlıydı.

"Ne yaptılar sana Hande abla?"

"Hiiç... Eski bir dostu düşündüm de ağladım. Son zamanlarda hep rüyalarıma giriyor. Goril'di adı. Sokakta debelenen bir garip. Dostumdu benim. Herkesten daha fazla dost. Hayatımı kurtaran çakıyı bana o hediye etti. Ben yaşıyorum ama o öldü..."

Nahide Goril'i kaçıncı defa dinlemişti Hande'den:

"Ne diyeyim ki Hande abla. Bizi izliyordur şimdi. İyi olduğunu görünce seviniyordur garip..."

Sustular biraz. Nahide, biraz önce olanları düşündü. Ama anlatmadı. Hiçbir şey anlatmadı Hande'ye. Milletin ağzı torba değildi ki. Hande bakkala çakkala gidiyor... tanıyanlar çıkmış... Sonra da olan olmuştu. Üstelik birkaç hafta içinde! Bakışlardan, nakışlardan kurtulamıyorlardı.

"Hande abla... hatırladın mı hangisiydi?"

"Kim hangisi?"

"Seni tanıyan müşterin."

"Kim bilir kaç tanedir bacım! Bazılarını gözüm ısırıyor ama emin olamıyorum. Bir tek kızıl saçlı Nuri'yi iyi hatırlıyorum."

"Deme! Nalbur Nuri... O da mı gelirdi?"

"Gelirdi ya..."

"Deme..."

"Gelenleri değil, gelmeyenleri sayacaksın sen. O nalbur dediğin Nuri bir ara gediklim olmuştu. Karısı var mı bunun?"

"Var var... Gençten bir karısı var. Dört tane de çocuk yaptılar arka arkaya."

"Zavallı kız... Öyle pis ki... Solucan gibi yapışıyor insanın üzerine."

Nahide utandı.

"O yavşak dün çıktı karşıma. Goril'in mezarına giderken... Önce bakmadım. Görmemezlikten geldim. Takıldı peşime. Baktım otobüse binmiş arkamdan. Hemen kalktım, bastım düğmeye, ilk durakta indim. O da peşimden. Taksi çağıracakken arkamdan seslendi hemen. Döndüm. Kadere bak... Orospuluk yaparken benim borum öterdi, şimdi onunki. Hani Yedikule'den çıkacağım zaman tanınmamak için eşarp bağlıyorum ya... İyice horozlanıyor."

"Ne yaptı ki?"

"Ne yapacak pezevenk! Yaklaştı yanıma... Sesini kalınlaştırarak 'Tadını unutamadım... Nereye geleyim... O evde kabul ediyor musun... Gülcan da iş tutuyor mu?..' gibi şeyler mırıldandı."

"Aaa... Üstüme iyilik sağlık."

"Aynen öyle."

"Sen ne yaptın?"

"Ben bıraktım o yolları, dedim. Namuslu kadın oldum artık. Hepinizin desteğiyle kurtulacağım o pis geçmişten, dedim."

"Yapma ya... Yani vurmadın yüzüne bir tane!"

Nahide bazen şaşırıyordu kendine. Havadaki elini mahcup bir ifadeyle indirdi.

Hande, gözüne dolan ateşe su attı, kararlı bakışlarını arkadaşının yana eğilmiş yüzüne yapıştırdı:

"Yok canım... Ne vuracağım! Elimi sürsem yapışır. Akıllı gideceğim. Kimseyle dalaşmayacağım mahallede. Gülcan'a söz verdim."

Nahide apartmanın girişinde olanları hatırladı, boynunu çıtlattı:

"O ne dedi peki?"

"Çapkın çapkın... sümük sümük baktı..."

Hande onun taklidini yapmaya çalıştı, başaramadı:

"Bir kerelikten bir şey olmaz... Ben seni götüreyim... Otele gidelim... İyi para veririm... Pezevenk oğlu pezevenk! Kimseye söylemezmiş. Aramızda sır kalırmış. Nuri'yle benim sırrım! Ne sanıyorlar bizi? Kandırılacak kız çocuğu mu?"

"Eee?"

"Eeesi? Sinirlenmedim yine. Tuttum kendimi, yalvardım. Elini ayağını öpeyim, namaza başladım, imana geldim, artık erkek sinek bile yaklaştırmıyorum yanıma, dedim. Neyse bir şekilde atlattım. Tam ayrılırken ne dedi, biliyor musun? Telefon numarasını alaymışım, azarsam... kızışırsam arayabilirmişim. Alışmış kudurmuştan beter olurmuş... Yılan gibi tısladı pezevenk."

"Ay Hande abla!"

İki eliyle yapıştı koluna:

"Sabırlı ol, ne olursun... Ben sabırla çözemedim dertlerimi ama sen çözeceksin. Biz varız yanında. Başındaki belalıdan da kurtulmuşsun. Sevginin yoluna girdin artık. Artık her şey güzel olacak. Bağımsızsın çünkü..."

"Yaa... Bağımsızım."

Sonra kolunun üzerindeki incecik elleri tutarak Nahide'yi odasına götürdü...

"Vaaay! Hande abla... Sen mi aldın bunu?"

"Gülcan'ın makinesi çok eskiydi. Yetenekli hatun. Benim de elimden geliyor. O çalışırken ben de küçük küçük yaparım."

Eminönü'ne gidip kumaş almıştı bir sürü. Nahide neşeyle renk renk, biçim biçim kumaşları incelerken çıngıraklı bir sesle:

"Karar verdim, artık ben de giyimime özen göstereceğim. İyice bıraktım kendimi... Sana bir sipariş versem? Ne kadara yaparsın?"

"Ver siparişini bacım. Senden para mı alacağım?"

"O zaman vermem de diktirmem de! Zaten para vereceğim. Yabancıya gitmesin. Siftah indirimi yapacaksın ama. Kumaş senden, yirmi lira diyelim mi?"

"Yok kız... Olmaz valla..."

"Unut o zaman. Ben terziye gideceğim yarın."

"İyi peki. Az alırım o zaman. On diyelim."

"Olmaz... Yirmi."

"On..."

"On beş."

"Kafamın tasını attırma. On!"

"Tamam siftahın şerefine, on."

"Namusumla para kazanmaya başlıyorum desene. Namusumla. Namussuz muydum kız ben? Hay onların namusuna..."

Gülüştüler.

"Namus mamus bilmem ama pis işti Nahide. Her gün sümük yemek gibi."

Nahide'nin gülüşü dondu. Sustu. Konuşmadı. Her gün sümük yemek mi orospuluk?

Dilinin ucuna geldi, söyleyemedi: "Suç bende. Hep boyun eğende."

Hangi yol?

Elif, üniversiteye başlayalı pek ortalıkta görünmüyordu. Ama son zamanlarda eve erken geliyor, eskisi gibi geç saate kadar, Sema'nın deyimiyle, üniversite olaylarına takılmıyordu. Mahallede herkesle arası iyiydi de pek samimi olamamıştı. Nahide, Gülistan, Belgin abla onu davet ederlerse gidiyor, sohbet ediyordu. Yine de teklifsiz geldiği, gelmeye ihtiyaç duyduğu tek ev Semalarınkiydi.

Arkadaşı, ondaki değişimi çok yakından hissediyordu. Eskisi gibi rahat değildi mesela. Yedikule'nin havadislerine ne zamandır ilgisi azalmıştı. Özel konuşmalardan kaçıyordu sanki. Üzerine bir karamsarlık, bir ciddiyet, bir gerilim çökmüştü. Gülcan'ın zorlamasıyla bir şeyler yiyor, Sema ile dersler ve kitaplar üzerine konuşuyor, sonra da televizyonun karşısına geçip büyük bir ciddiyetle haberleri seyrediyordu. Kaşlarını yolduruktan sonra tabii...

Bazen esiyor, eczaneye damlıyordu akşam vakti. Babası nasıl heyecanlanıyor, ayaklanıyor, ne yapacağını bilemiyordu. Sema, baba kızın tartışmasını dinliyor ama nedense hiçbir şey anlamıyordu.

"İşçi sınıfını örgütlemezseniz..."

"Sınıf mı kalmış baba..."

"Kaldı tabii... Artık herkes yoksul... Devrim halkla olur Elif..."

"Bizim de arkamızda halk var!"

"Sen kendi gördüğün bir grup insanı halk sanıyorsun..."

"Binlerce kişi toplanıyor artık. 12 Eylül karanlığını biz yırttık. Siz yenildiniz. Direniş kaldığı yerden devam edecek..."

"Etsin ama çocukluk hastalığıyla değil! Açık, demokratik bir mücadele vermedin mi kendi karşıtına dönüşürsün..."

"Elimizi çabuk tutmazsak biteriz. Çünkü sistem tarafından kuşatılmışız. Sürekli bombardıman altındayız."

"Toplumsal dönüşüm projeleri aceleye gelmez Elif... Acelecilik seni amacından koparır. Alır başını gidersin. Sonra kendi dar grubunla baş başa kalırsın. Örgüt mü özgürlük mü birbirine karışır. İllegalite, gizlilik, silah... özgürlüğe, mutluluğa izin vermez. İllegalite, silahlı mücadele çok tehlikelidir Elif. Her şeyi bozar."

"Allende gibi devrimi yaptıktan sonra keklik gibi avlanalım mı diyorsun? Seçimi de kazansak, izin vermezler. Silah olmazsa, gizlilik, tedbir olmazsa devrim hayal baba."

"Gerekirse onun da zamanı gelir. Kendini korumak için tedbirler alınır. Ama şimdi değil. Önce örgütlenmeli, siyaset yapmalı. Sözünü, yöntemini oluşturmalı. Bu tür hareketler birden gelişirler, hemen çökerler. Ve siyaset değil, kördöğüş yaparlar..."

"Siyaseti kim yapıyor baba? Sen mi? Burada mı? Mustafa amcayla mı? Belgin ablayla mı? Meyhanede mi?"

Kızı böyle konuştuğunda Eczacı Cemal, konuşmayı bitirir, ayağa kalkardı. Sema, endişeyle izlerdi ustasını. Yüzünün nasıl beyazladığını, nasıl sarardığını, göğsünün... nasıl daraldığını... Göğsü çok daralıyordu artık. Eskisinden daha sık.

Başka bir yol...

Sema, 12 Ekim sabahı her zamanki gibi, rüyalardan sarhoş uyandı ve saatine baktı: "Bu saatte aramaz..." İyi ki annesi vardı! Çocukluğundan beri kızının doğum gününü abartılı bir heyecanla kutlayan, bu yüzden "gittiğin evlere özeniyorsun" lafları işiten Gülcan, bu sefer Hande'yle birlikte mutfakta karşıladı Sema'yı: "İyi ki doğdun gelincik... İyi ki doğdun gelincik..." Onu annesinin diktiği kırmızı pamuklu geceliğinin içinde görünce Hande hemen ismini koymuştu: "Gelincik..." Nane kokulu, peynirli yumurtanın baş köşeyi aldığı kahvaltı sofrasında Sema'nın bebekliği, inatçılığı, sevimliliği konuşuldu. Bir de Gülcan'ın hamilelik maceraları... 26 sene geçmişti aradan! Bu kadar çok mu? Şimdiye evlenseydi, Gülcan nene olacaktı demek! Vay be... Nasıl geçiyordu yıllar.

Sema, evden çıkıp eczaneye yürürken hâlâ Salih'i bekliyordu. Sürprizini. Sokağın başında, eczanenin önünde çiçekler yığılı değildi, Salih ortada yoktu. Ama eczane açıktı! Eczacı Cemal, ayakta karşıladı Sema'yı: "İyi ki doğdun Sema, kızım. Sana ömür boyu mutluluklar dilerim..."

Önce kendi hediyesini, sonra acil çıkan bir işinden dolayı Yedikule'ye gelemeyecek olan Elif'in paketini verdi: Çok havalı bir dolmakalem ve elle örülmüş yumuşacık bir kazak... Çok

geçmeden, Elif de aradı... Ama Salih'ten hiçbir haber çıkmadı. Koşturmayla geçen koca günde çok bekledi Sema. Bekledi.

Akşam eve dönünce, onu Hande'nin hazırladığı afili, şaraplı sofra karşıladı. Neşeyle kadeh tokuşturdular. Gülcan pastayı hazırlarken, Sema telefona sarıldı. Uzun uzun çaldı, sonra ahizede Zeynep'in sesi çınladı:

"Alooo..."

"İyi akşamlar Zeynep..."

"Merhaba Sema abla. Nasılsın?"

"Rahatsız ettim bu saatte. Salih evde mi?"

"Yok... Annemin biraz ateşi çıktı. Hastaneye götürdü."

"Öyle mi? Geçmiş olsun."

"Önemli bir şey yok. Birazcık ateşi vardı ama ne olur ne olmaz dedik... Gülistan da yok ya, annem evde tek başına kalıyor. Korktuk biz de."

"Ah, tabii... Sen Salih'e söyle Zeynepçiğim, gelince arasın. Evdeyim. Geç yatacağım."

Telefonu kapatınca annesi arkadan sarıldı:

"Hadi gel. Mumları üfle... Kara böceği mi arıyorsun?"

Sema sesini çıkarmadı:

"Doğum günün diye bir şey demiyorum ama bu çocuğu bırakmazsan, sana analık hakkımı helal etmem! Ne hediye almış kızıma?"

"Bilmiyorum..."

"Vermedi mi?"

"Yok. Aramadı da. Hastanedeymiş. Annesi için.."

"İnsan yine de bir alo der... Yok kızım, böylesiyle mutlu olunmaz. Tecrübeyle sabittir. Nesi varmış teyzenin?"

"Çok ağırmış. Ateşi kırktan fazlaymış. Antibiyotikler de çare olmuyormuş."

Gülcan "geçmiş olsun" diye mırıldanarak arkasından sarıldığı kızını oturma odasına sürükledi yavaşça... Pastayı yedikten sonra, Hande ile Gülcan, kaldıkları yerden devam eder gibi daldılar yine. Telefonun çaldığını fark etmediler bile:

"İyi akşamlar Sema. İyi misin? Bir şey mi oldu? Geleyim mi?"

"Ben iyiyim. Annen nasıl?"

"İyi. Yarın dinlenirse, bir şeyi kalmaz."

"Salih... Bana söyleyeceğin bir şey var mı?"

"Sevgim var."

"O yüzden mi doğum günümü kutlamadın."

"Aaa... Bugün müydü? Ben öbür gün sanıyordum. Bugün ayın kaçı?"

"On iki..."

Gerçekten unutmuştu!

"Senden bir şeyler beklemekten, sonra hayal kırıklığına uğramaktan bıktım!"

"Yarın sabah geliyorum yanına..."

"Gelme. Konuşmayacağım. Bir süre görüşmeyelim. Sonra bakarız..."

"İyi akşamlar" deyip telefonu kapattı. Sakin adımlarla odasına yürüdü. İçerden çın çın kahkaha sesleri geliyordu. Kahkahalar mı tetikledi gözyaşlarını. Sema çok ağladı. Rüya da görmedi. Kapkaranlık bir geceydi.

Gün çok ağır doğdu. Çiseleyen bir yağmurla. Cama vuran minicik damlaların sesiyle büyülenince, yatakta büzülüp kaldı Sema. Hiç yapmadığı halde o gün geç gitti eczaneye. Bir şey demedi ustası. Doğum günü gecesini bile sormadı. Sadece gözlüklerinin üzerinden kaygıyla bakarak Salih'in iki kez uğradığını söyledi. Sema, dudağını şişirerek başını sağladı. Sonra yine geldi Salih. Sema işini bahane göstererek konuşmadı onunla. Ama gün boyu ayırmadı gözünü kapıdan ve arada bir, ustasının hediyesi olan dolma kalemi yavaşça açarak, hiç düşünmeden ambalaj kâğıdına yazdı: Salih... Sonra karaladı. Yavaş yavaş karaladı.

Akşama doğru Hasan geldi. Zorlukla gülümsemeye çalışarak Sema'ya sarıldı ve doğum gününü kutladı. Hediyesi de çok değerli bir şaldı. Babaannesine aitmiş! Sema hemen omzuna sardı. Sonra sustu Hasan. Eczacı Cemal'e en yakın sandalyeye oturdu.

"Ne yapacağız Hasan?"

"Bilmiyorum. Her çareyi deniyorum. Beni görmüyor bile..."

"Kimseyi görmüyor."

"Her gün okuluna gidiyorum. Hep işi var. Hep meşgul. Eskisi gibi eylemlere gitmiyor, dergide, derneklerde sabahlamıyor. Ama öyle değil. Başka işler yapıyor. Tehlike var, Cemal amca..."

"İçimden neler geçiyor, bilemezsin Hasan. Ona vurmak bir yana, hiç bağırmadım bile. Lalem de öyleydi. Ama şimdi... Evde olduğu her sabah, her akşam benimle ders verir gibi konuşmasına öyle sinirleniyorum ki 'Yeteeer' diye bağırmak istiyorum. Ama inanıyor yavrucak. Gerçekten çok inanıyor. Sorgulamak da istemiyor. Çok heyecanlı. Duramıyor yerinde, bir şeyler yapmak istiyor. Ben de yönlendiremedim demek ki onu..."

Sema melisa ağacından koparıp kuruttuğu yapraklardan güzel bir çay yaptı.

"Annesinden öğrenmiş otların sırrını! Bak, nasıl rahatlatacak bizi melisa! Hay ellerine sağlık... Sen olmasan, ne yapardım ben!"

Eczaneyi beraber kapattılar. Kepengi Hasan taktı.

"Gel istersen Hasan. Elif çok geç kalmıyor artık..."

"Yok... sağol Cemal amca. Gelmeyeyim bu kadar sık. Ama Sema'nın vakti varsa... Biraz oturalım mı Sema? Doğum günün için davetlim olur musun?"

Sema'nın gözleri parladı.

"Biraz dertleşin... Dökün içinizi. Sema bu eczanedeki ilaçlardan daha etkilidir. Hadi çıkın..."

Gülcan'a haber verdikten sonra taksiye atlayıp Beyoğlu'na gittiler. İstiklal Caddesi'nden girer girmez Sema, büyülenmiş gibi açıp kapadı gözlerini.

İstanbul'un pek çok kalbi vardı ama Beyoğlu bu kalplerin altınıydı, pırlantasıydı Sema'ya göre. Bebek'ten, Bostancı'dan, Karaköy'den, hele Yedikule'den çok farklı atan parlak kalp... Yerleşik olmayan bu akışkan çağıltıya her gelişinde, Yedikule'nin solukluğunu, yalnızlığını yeniden hissediyordu. Eski binaların cıvıltısı, ebruli karşılaşmalar, sürprizler. Salih'le geldiklerinde, o burayı herkesin seyirlik olduğu, kokusunu yi-

tirmiş bir vitrine benzetmişti. Belki de ona fazla gelmişti. Karşılaşmalar, sürprizler başını döndürmüştü. Bu baş dönmesini seviyordu Sema. Arka sokaklarında sisli âlemler saklayan bu güngörmüş, kulağı kesik renkli yol, telaşsız bir hareketle, yeni geleni hemen içine alıyordu. Üstü başı yırtık insanlar, şarapçılar, sakallı, uzun saçlı, dazlak, parlak, koca bıyıklı erkekler, takım elbiseliler, minicik etekli, uzun bacaklı kadınlar, basma etekliler, öğrenci kılıklılar, sanatçı kılıklılar, kılıksızlar, gezinenler, koşturanlar... Sema, İstiklal Caddesi'nin en kalabalık yerinde, tüm yolu görebileceği bir kafeye oturmak istedi. Ama Hasan dar bir sokağa sapıp merdivenlerden çıkmaya başlayınca tuhaf bir heyecanla devam etti. Karanlık merdivenleri çıkarken bile sağa sola bakındı. Kırmızı kapıdan içeri girdiklerinde gevşeyiverdi birden. Duvardaki resimlere, tahta masalara, loş ışıkta yayılan müziğe bıraktı kendini. Cam kenarına yakın, oturuverdi. Hâlâ çevresine bakınarak.

Birer bardak bira istediler. Hasan, hiç beklemeden, anlatmaya başladı. Bir yerde müzik öğretmenliği yapmaya başlamıştı. Çok acı çekiyordu. Çocukların müziğin ruhunu yakalaması için verdiği uğraş onu biraz heyecanlandırıyor ama yetmiyordu. Rafi'yi çok özlemişti. Mektuplarına cevap alamıyordu.

"Onu orda bırakıp geldim. Elif bir yanda... Şimdi ikisine de ulaşamıyorum."

İki sene önce, arkadaşının peşinden gittiği Ermenistan'da başka bir Rafi keşfeden Hasan, onun âşıklara, duduğa dair söylediklerini daha iyi anlamıştı. Neredeyse el ele dolaşmışlardı yıkıntılarda, hastanelerde birlikte sabahlamışlardı.

"Rafi o yıkıntılardan hiç ayrılmayacak gibi. Ağacının yanına bile gitmemiş olabilir. Tıpkı Gomidas gibi kilitlenecek. Ama Gomidas'ın gördükleri başka tabii. Onu kilitleyen ölüm değil, insan oldu."

"Rafi'yi anlatsana bana... Sesi, müziği çok büyüleyici. Kendisi de öyle herhalde!"

"Öyledir. Kimsenin avucuna girmeyen bir büyü! Yakıp öylece bırakan... Ben Rafi'yle yakaladığımız sınırsızlık duygusunu çok sevmiştim. O bana dem tutsun, ben de çalayım... Duduk

iki kişinin sesidir. Paylaşımın, aşkın, dostluğun sesi... Ben sesimi kaybettim Sema!"

"Ama o yok olmadı. Bir yerlerde var. Ben ise hiç bulamadım sesimi."

"Sesini bulamadın mı? Emin misin? Salih'le birlikte çıkardığınız sesten memnun değil misin? Ben çok beğeniyorum onu. Halini, bakışını... Çok tanıdık, yakın geliyor... Geçenlerde, eczaneye gelmişti. Sen yoktun, galiba hastaneydin. Cemal amca oturması için ısrar etti. Bir güzel sohbet edişleri vardı. Sonra beraber onun atölyesine gittik. Artin Usta da ordaydı. Ne güzel konuştuk. Çok hakiki... Sema, sakın hemen karar verme. Duduk, sen dokunmayı, hissetmeyi, anlamayı öğrenene kadar en kötü sesini verir. Zaten kendisi de çok gösterişsizdir. Çalmayı bilene ise eşsizdir!"

"Bilmiyorum. Bilmiyorum. Neyse boşver beni. Sen Elif için sesini terk ettin, şimdi o yok. Peki sen Elif'le çıkarmış olduğunuz sesten memnun musun?"

"Elif sustu. Kendisi de duymuyor sesini."

"Belki başka şeyler duyuyordur."

"Ama kendi sesi değil..."

"Ne yapmayı düşünüyorsun? Yoksa gitmeyi mi? Sakın Hasan! Böyle bırakma Elif'i..."

"Bırakır mıyım? Sonuna kadar kalacağım. Ama nasıl? Üstüne gitsem..."

"Kaçıyor, değil mi?"

"Evet ama yöntemini bulacağız. Bence en iyi yol, ona yardım etmek, yaklaşmak. Bir süre hiç tartışmayacağım. Benden bir şeyler istemesini sağlayacağım. Hatta para da vereceğim. Almazsa, arkadaşlarına verirsin, diyeceğim. Evimi kullanmalarını isteyeceğim. O nerede yanıyorsa, ben de orada olayım. Belki yardımım dokunur..."

"Ama inanmadığın bir yol olduğunu söylemiştin."

"Sevgi yolu bu. Onu ormanda yalnız, kimsesiz bırakmamak için açtığım bir yol! Bu yola inanılır..."

"Sevginin yolu... Ben Salih'i seviyorum ama istediğim hayat başka..."

"Elif'le biz de öyleyiz. Ama Elif tehlikede... Olmasaydı farklı olurdu herhalde. Salih, tehlikede değilse, onun hayatına girmene gerek yok ki... Ama kendi hayallerine de çocuğu sürükleme. Hayalleriniz zengin olsun, bırak..."

"Bıraktım..."

Müzikle yolculamak lazım ölüleri...

İki ay yağmur bekleyerek geçti. Yeni yıla günler kala, kar, tipi, soğuk bastı. Pazartesi sabahı, herkes iş yoluna koyulurken beyaz beyaz başladı... Önce yavaş, sonra hızla aktı.

Öğlene doğru her yer kar altındaydı. İnayet Hanım en çok kar zamanı üşürdü. Aralık kalmış penceresini sıkı sıkı kapatırken, çocukluğundan beri kurtulamadığı kaygıyla dudaklarını gerdi: "Sanki hiç gitmeyecekmiş gibi..."

Berber Yüksel Efendi, başındaki yeşil bereyle, dükkânının önünü temizlerken şarkı söylüyordu. Gelen müşterileri bekletmek pahasına hem de! Dışarıda kar olsa da onlar için hava hoştu... Çay ve yeni havadisler sıcaktı ya, gerisi boştu. Her zaman spor kulübünün önünde biriken gençlerin bazıları atari salonuna, bazıları Kemal abiyi beklemek için, Küçük Paris'e dolmuşlardı. Selim'in, duvarları eski fotoğraflarla kaplı kahvesinde gürül gürül yanıyordu soba. Çıtır çıtır. Mihalis, tezgâhını açmamış, pencere kenarında çayını yudumluyor, bir kar tanelerine, bir elindeki gazeteye çeviriyordu yüzünü. Taksici Remzi de saatini bekliyordu. Bir süredir akşamüstü almaya başlamıştı taksiyi. Daha zaman çoktu. Uzun, soğuk bir sabah geçecekti böyle. Çalışmadan, akşama kadar buracıkta oturmak istiyordu. Miskinlik de güzeldi. Lale Eczanesi'nde gaz sobası-

nın etrafı, yine yeni bir tartışmayla ısınmıştı. O günün konusu Necla Hoca'nın sokak kedilerine bulduğu barınaktı. Hep derdi ya eskiler "Yedikule'nin gerçek sahibi kedilerdir. Onlar gitti mi her şey gider, uğur kaçar." Bu sözleri ordan burdan duymuş olanlar Kuyulu Bakkal'ın çaprazındaki yıkıntıya kutular, battaniyeler, sepetler koymuş olan Hocanıma dualar ediyordu. Belgin abla duyuruyu yapıyordu: "Herkes evdeki artık yemekleri oraya bırakacak bundan sonra... Yoksa ne yapar zavallı kediler bu karda kışta!"

Madam Zabel içini çekiyordu ne zamandır:

"Yedikule'den gitmez sandığımız kediler bile azaldı. Kuşsuz, kedisiz, köpeksiz kaldık."

Yeni sepetler doldurur muydu, çağırır mıydı hayvanları? Battaniyeler ısıtır mıydı? Bu sorular bitmeden, eczanedeki demlik daha boşalmadan, o acayip rüzgâr geldi. Sert ve kuruydu. Acelesi vardı ya da bir şeylerden kaçıyor, telaşla koşuyordu. Salladı Yedikule'yi. Bazı dallar kırıldı, tabelalar yere düştü, Mihalis'in henüz açılmamış tezgâhı titredi, bidonlar devrildi. Madam Zabel, çay bardağını telaşla sehpaya bıraktı... Hiç bitmeyecek miydi bu fırtına?

Tam da Güngör abla duaya başlamışken gitti.

Kuyulu Bakkal'ın biraz ilerisindeki Kule Meydanı'nda, Salih, karla boğuşup yolunu açmaya çalışıyordu. Fırtına kesilince duraksadı ve derin bir nefes aldı. Bir baktı, Hasan...

"Hayrola Hasan? Acelen mi var? Düz yoldan yürüsene... Burada kar çok birikmiş!"

"Ben gidiyorum Salih."

"Nereye?"

"Rafi'nin yanına."

"Gel benimle atölyeye. Güzel bir sürprizi var ustanın!"

"Artık çok geç!"

"Niye geç olsun ki... Ne oldu?"

"İki satırlık bir kart aldım. Gel, diyor. Sana ihtiyacım var."

"Gel. Sana ihtiyacım var..."

"O kadar... Yarın sabah uçağım kalkıyor. Az kalacağım, burada işlerim var çünkü. Bırakamam burayı. Ama gel, diyor.

Kartı alır almaz, bilet ve vize için uğraştım, neyse ayarladım bir şeyler."

İkisi de kardan adama döndüklerinin farkında olmadan, dikilmiş konuşuyorlardı. Salih'in eli Hasan'ın koluna yapışmıştı:

"Hadi gel Hasan. Donacağız burada. Atölyede sıcak çay da var. Yeni koymuştum. Artin Usta'nın söyleyecekleri var sana..."

Hasan sessizce başını sallayıp Salih'in peşine takıldı.

Birbirlerine tutuna tutuna yürüdüler.

Artin Usta kapıdan girenleri görüp ayağa kalktı, buzlaşmış Hasan'a sarıldı. Eridi Hasan. Ağlamaya başladı. Neden? Neden ağlıyordu? Arkadaşına mı? Elif'e mi? Kendisine mi? Yollara mı? Neye?

İkisini dalgın gözlerle seyreden Salih, Artin Usta'nın ağladığını gördü. Biraz öyle kaldıktan sonra, Artin, Hasan'ı omuzlarından tuttu:

"Sanki veda ediyorsun..."

"Hayır Artin Usta. Burayı bırakamam. Ama gidiyorum. Yarın. Ermenistan'a..."

Artin Usta, omuzlarını hâlâ bırakmadığı Hasan'ı en yakındaki tabureye oturttu:

"Seni bekliyor, değil mi?"

"Evet, gel diye bir kart atmış."

Salih çayları getirmişti. Parçalayıp ocağın üzerinde ısıttığı simiti de koymuştu bir tabağa. Artin Usta gülümsedi:

"Bu işte bir mucize mi var acaba? Anladı mı Rafi? Benimle kendi arasında bir ulak mı istedi... Hayır sen ulak değilsin sadece ama aynı zamanda bunu senin mi yapmanı istedi?"

"Anlamadım Artin Usta."

"Çayını iç ve bekle beni."

Artin Usta arka odaya gittiğinde Hasan Salih'e:

"Sema'yla görüştünüz mü son günlerde?"

"Evet... Dün eczaneye gittim. Cemal amcanın zoruyla çıkarttım dışarı, dolaştık, konuştuk biraz."

"Çok sevindim. Uçmak istiyor Sema. Ama nereye gideceğini bilmiyor. Çırpınışı bundan."

Salih cevap vermedi. Kimseyle konuşamazdı ki o canını.

Neyse ki Artin Usta girdi içeri. Hasan'ın kanı çekildi. Ustanın elinde... İki duduk!

"Bunları sizin için yaptık. Salih de benim kadar yoruldu. Yeni yıl hediyesi olsun."

"Duduk... Siz... Ben şimdi Ermenistan'a Türkiye'den duduk mu götüreceğim?.."

"Türkiye, Ermenilerin de ülkesi Hasan!"

Hasan utanarak başını eğdi.

"Götüreceksin. Neden biliyor musun, bu çocuk acıdan kilitlenebilir. Susabilir. Senin onun sesini açman lazım. Orada insanların müziğe ihtiyaçları var. Dolaşın, çalın âşıklar gibi."

"Ölümün üstüne müzik çalınır mı?"

Artin Usta içini çekerek:

"Müziksiz yolculamamak lazım ölüleri... Hatta geç bile oldu. Daha önce çalmanız lazımdı."

Hasan anlamaya çalışıyordu:

"Evet, belki de âşık olmak böyle bir şey. Ermenice neydi adı âşığın Artin Usta?"

"Kusan... Tabii bu devirde kusan olmayı becerseniz, ellerinizi öperim sizin. Her gün öperim... Biliyor musun, ben çocukken şıvi çalardım. Tiz sesli bir çoban kavalı. Salih'in babası, Serhat Usta çok severdi beni dinlemeyi. Ama duduğa geçecek imkânım olmadı."

Hasan bu sefer ayağa kalktı. Sonra Salih'in elini hissetti avucunda. Ve bir kaset.

"Bunu da götür Rafi'ye. Kürtlerin Kusan'ı dersin. Dengbej yani. Ben çok dinliyorum diye Sema kızıyor bana ama annemden alıştım herhalde, başka bir duygu..."

"Demek bir de Kürt ozanını götüreceğim Ermenistan'a."

Artin Usta güldü:

"Sınırlara göre düşünme sen... Ermenistan'da çok Kürt ozanı var. Sınırlardan önce rahat rahat gezen kusanlar, âşıklar, dengbejler şimdi sıkışıp kaldılar."

Salih iki enstrümanı da dikkatlice poşetlere sarıp Hasan'ın eline tutuşturdu:

"Yolun açık olsun Hasan. Selam söyle arkadaşımıza."

"Salih... Senden bir şey isteyeceğim. Ben şimdi Elif'e, eczaneye filan bakacağım. Eğer bulamazsam, sonra telefonla da ulaşamazsam, sen iletir misin durumu? En fazla bir hafta filan kalırım..."

"Merak etme. Söyledim bil..."

"Hadi uğurlar olsun..."

Salih'i de, Artin Usta'yı da yine kucakladı uzun uzun.

Elif ölmedi... sadece gitti

Hasan'ın gidişinden birkaç gün sonra, Yeni yıl gelmeden, Elif gitti. Sabahın köründe, gecenin yarısında değil, günün ortasında. Herkes işinde gücündeyken... Eczacı Cemal, öğleyin eve gelip yatağının üzerinde mektubu bulunca yıkılıp kalmasaydı, akşam yemeği için ona da tabak çıkaracaktı.

> Sevgili babacığım, bu mektubu yazmak benim için çok zor. Onun için kısacık yazacağım. Birkaç cümlecik. Seni çok seviyorum. Bana adalet, eşitlik ve özgürlük kavramlarını küçük yaşta öğrettiğin için teşekkür ederim. Sadece öğretmedin, yaşattın da. Şimdi, onların aşkına gidiyorum. İnandığım gibi yaşamayı, doğrular için mücadele etmeyi senden öğrendim. Okulu bıraktığım için üzülme. Senin kızın özgürlük uğruna tüm hayatını vermeye doğru gidiyor. Tıpkı emperyalizme ve faşizme karşı mücadele eden dünya devrimcileri gibi...
>
> Bugünlerde arka arkaya ölüm haberleri geliyor. Bu durumu değiştirmek istiyorum. Değişecek, biliyorum. Gücüm buna yetmese de ne fark eder? Zaten her şey ölmüş. Şehri ve köyleri ölüm sarmış. Sevgiler ölü, istekler ölü, seçimler ölü, ilişkiler ölü. Ama benim bedenim ölse... hani şarkılarda diyor ya, güzel bir yaşam için... Kızma baba. Ben buna inanıyorum...

Aslında benim yaptığım büyük bir şey değil. Sadece adalet istiyorum baba. Ve bizi adaletsizliğe mahkûm edenlerin korkaklığımızı, duyarsızlığımızı, çaresizliğimizi seyretmelerini istemiyorum. Bu bir onur mücadelesi... Onurum için, güzel değerler için hayatımı değiştirmişim çok mu?

Daha neler anlatmak istiyorum neler. Ama olmuyor. Tüm kelimeler ateşin içinde tutuşuyor. Kıpır kıpır hepsi. Kâğıda dökülmüyor. İnsanları rahatlığından kurtaracak, o ölümcül ağırlığı ve hızı dağıtacak bir söz arıyorum. Bulunca yazarım baba. Belki bir gün yazarım. Hem kim bilir! Belki yine kucağına oturup tartışırız seninle.

Beni arama. Hasan ve Sema dışında kimseye söyleme. Bu mektubu da yırt at... Başka bir şey yazamayacağım. Seni çok sevdiğimden başka... Yeni yıl hepimize özgürlük getirsin...

Elif

Cemal mektubu ayakta okudu. Sonra yatağın üzerine oturup bir daha okudu. Ayağa kalktı, tekrar okudu. Evin içinde dört döndü, oturdu, kalktı, okudu, bıraktı, dolaştı, dışarı çıktı, eczaneye gitti. Sema'nın yüzüne baktı. Mektubu uzattı. Onun okuyan yüzüne baktı, baktı... Bakıştılar.

Sema bir süre elini ayağını toplamaya çalışırken, Cemal telefona sarıldı. Ama numaraları çeviremedi... çeviremedi. Kime ne söyleyebilirdi ki? Hangi arkadaşı... hangi dernek? Hasan da gitmişti.

Dışarı çıktı. Sallanarak. Ceketsiz, hırkasız. Beş, on dakika sonra geldi.

"Başvuracak bir yer yok. Yapılacak bir şey..."

Çöktü koltuğuna. Ağlamaya başladı. Sema, koca adamın yanaklarından akan gözyaşlarını görünce paniğe kapıldı ve "kapalıyız" levhasını koyarak eczanenin kapısını kapattı. Gitti, yanına oturdu.

Cemal öne doğru bükülmüştü. Artık ağlamıyordu ama başını elleriyle sarmış, öylece duruyordu. Yırtıcı bir sessizlikti. Dondurucu... Yapılacak bir şey var mıydı? Yoktu. Çaresizlikti. Sema sarardı. Cemal, yerinden kalkarak duvardaki büyük La-

le fotoğrafının önünde dikilmeye başladı, sonra onu indirdi ve fotoğrafla birlikte en yakın koltuğa çöktü. Sema'nın içi üşüdü. Ustasının gözlerinde bir ölüm ifadesi çakılmıştı.

Cemal'in gözünde ölüm vardı, doğru. Önünden boğuk fotoğraflar geçiyordu arka arkaya. Karışık resimler. Lale... O yaşasaydı, böyle olur muydu? Bırakır mıydı kızını? Fark etmez miydi hazırlığını? Fark ederdi. Ama yoktu ki Lale. Yaşamıyordu.

Sema, Eczacının dalıp gitmesini, sonra tekrar anlatmasını hiç kıpırdamadan bekledi:

"Lale gidince beni ayakta tutan o yavrucak oldu. Onun ağlamaları, 'anne' deyişi, hastalanmaları... Elif olmasaydı nasıl dayanırdım, bilmiyorum. Parti işleri, eczane çok zamanımı aldı. İçkiye vurmadım, bunalıma girmedim. Öyle derbeder, biçare olmadım. Lalem çok kızardı böyle şeylere. Düşünsene mucizemizi bana bırakmış. Benim kollarıma... Ama gitti. Şimdi o da gitti. Gitti Elif..."

Gözlerini sıkarak hıçkırıklarını koyverdi koca adam. Sema sarıldı ona:

"Ama Elif ölmedi Usta! Ölmedi ki... Sadece gitti. İnanıyorum. Biliyorum, Elif gelecek..."

Sema, hiç beklemeden telefona koşup Artin Usta'yı ve Salih'i aradı. Fazla bir şey söylemedi. Ustasının ağladığını fısıldadı sadece.

Marangoz atölyesi hemen kapandı. Eczaneye müşteriler geldi gitti, Sema koşturdu, Salih çay yaptı. Artin Usta ve Eczacı Cemal bir köşede öylece oturdular. Aralarında, bambaşka geçmişlerin derinliklerinden gelen sessiz bir muhabbet vardı. Çok az konuştular. Sema sadece Artin Usta'nın "Bizim tarihimizde, gitmek de kalmak da ölümdü... Şimdi başka yollar bulunabilir," dediğini duydu.

Bekleyecekler miydi?

Boğazında, hiç çıkmayacak bir düğüm. Ağır, çok ağır bir boşluk hissi. Haksızlığın, çaresizliğin ve yalnızlığın boşluğu.

"O yok artık."

Delişmen ve şeffaf bakışlarıyla Fiko'nun içine dağlar kadar sevgi döken, gençliğine ve hadi diyelim cahilliğine rağmen insana tüm dünyayı arşınlayacak gücü sunan, cömertçe sunan, dostlarına kendisini emanet eden ve onlardan her şeyi emanet alacak gibi kucağını açan tatlı Nilüfer.

"Nasıl öldürürler onu? Nasıl kıyarlar?"

Nilüfer'in kafasını parçalayan kurşun. O kurşunun çıktığı silah. Silah! Silah... İnsanların kafasını, gözünü, ciğerini parçalamak için yapılmış, sırf bunun için üretilmiş ölüm aleti. Belinde garip bir biçimde duran tabancaya dokundu hafifçe. Onu gittiği her yere götürmek zorundaydı. Yakalanma anında tetiği çekmek için. Ağır geldi birden, sırtı ürperdi. Ama silahı kendisine ilk teslim ettiklerinde nasıl gururlanmıştı! Çocukluğunu, Haydar abili günlerini ve gece nöbetlerinde ilk silaha dokunduğu zamanları hatırlamıştı. Sonra... Sonra korkmuştu kendinden. Silahı beline takıp sokaklara çıktığında benliğine yayılan kudret hissinden korkmuştu en çok. Ara sokakta gördüğü polisi vurup kaçabilirdi mesela. İstediği herkesi öldürebilirdi. Bu güç

duygusunu sevmedi Fiko. Kendi halini sevmedi. Ama zorunluluktan bırakamadı silahı. Hiç kullanmadığı halde taşıdı. İyi ki kullan, dememişlerdi. İyi ki kimseyi vurmamıştı daha. Taşımak da ağır geliyordu şimdi. Zorunluluktan, örgüt disiplininden daha baskın bir karmaşa içindeydi. Çıkarıp atmak istiyordu. Sessizce deniz içine bırakmak.

Aklından, İsmet abinin anlattıkları geçti. Babasının o tuhaf silah hikâyesi. Evde anlatmıştı yine. Soba başında.

"Bu hikâyeyi hepimize anlatırdı Rafet abi. Her yeni gelene, gözleri fırıl fırıl dönene. O kadar çok dinledim ki hiç unutamam... İşte sendikada, hücre toplantılarına katılmaya başlamış. Çok heyecanlıymış. İçine girdiği grup, proletaryanın sadece ekonomik taleplerin peşinden koşmaması, sömürü düzenini değiştirmek için örgütlenmesi, siyaset yapması gerektiğini söylüyormuş. Buraya kadar her şey iyi, güzelmiş. Sonra onu hücre sorumlusu yapmışlar. Artık yeni ilişkiler, yeni insanlar, yeni yerler. Derken bir gün toplantı için gizli bir eve, örgüt evine gitmişler. Neyse, toplantı bitmiş, arkadaşlarının başka bir gizli buluşması varmış. Rafet abiye, onlar gelene kadar beklemesini söylemişler. Tam çıkarken de önüne bir çanta koymuşlar. O şaşkın şaşkın bakarken eline bir silah tutuşturmuşlar. 'Bizim anahtarımız var, kapıyı çalan olursa açma, kontrol et... Biz iki saat sonra gelmezsek ve kapının zili çalarsa hemen çantadaki belgeleri yak ve silahla diren,' deyip gitmişler. Üç saat geçmiş, gelmemişler. Kapı çalmış. Hemen silaha sarılmış Rafet abi. Çantayı boşaltmış, kolonyayı kâğıtların üzerine dökmeye başlamış. Fakat bunu yaparken, vücudunu bir gerginlik kaplamış. Sadece korku değil. Korku da varmış ama en çok orada olmama, bu işi sürdürmeme isteği. Çünkü Rafet abi siyaset yapmak istiyormuş. Mücadele etmek, direnmek, hakkını almak. Orada öldürürse yaptığı siyasetin izi kalmayacağını düşünmüş. Yakalansa, kendini tam bir siyasi tutuklu gibi hissetmeyeceğini falan... O sırada anahtarın döndüğünü duymuş. Gelenler, arkadaşlarıymış. Alışkanlıkla, yanlışlıkla basmışlar zile. Onlar içeri girdiğinde o çoktan kararını vermiş tabii. Bir daha ne o eve ne hücre toplantısına ne de o örgütün başka bir faaliyetine gitmiş.

Kendi gibi olan, birlikte siyaset yapacağı insanları bulmuş. İnsanlara karşı değil, sisteme karşı. Bir grevde öldürülmeyi göze alıyorum, derdi. Onun izi başka kalır derdi... Gitti koca adam. İşkencede gitti. Ölümü göze aldı ve gitti."

İsmet abiyi ilk dinlediğinde kızmıştı Fiko. Şimdi birden karşılaşsalardı da yine anlatsaydı. Hiç yapmadığı şeyi yapsaydı da, başını onun omzuna yaslasaydı.

Fiko gözyaşlarını sildi düşünmeden. Oysa o babasının ve Haydar abinin intikamını almak için girmişti bu yola. Kimse işkencede öldürülmesin diye, sırtını üşüten bu aleti taşıyordu. Nilüfer de bu yüzden ölmüştü. Latin Amerika'daki devrimciler gibi ateş yakıp insanların üzerine abanan korkuyu söküp atmak için.

Artık ağlamıyordu ama ruh yorgunluğu bedenine, tenine batıyordu. Ölümün boşluğu ve dipsizliğiyle çöktü yere. Acımasızlığın karşısındaki çaresizlikle.

Sonra kalktı. Bir iki adım attı. Durdu.

Ne yapmalıydı? Nilüfer için? Ne?

Başınız dik olsun

Yılbaşını herkes ayrı bir köşede geçirdi. Ayrı bir kavukta. Sonrası kar altındaydı işte. Kış uykusu bile değil. Çaresizlik. Soğuğun iliklerdeki kenetlenmesi. Belki de Gülcan böyle bir zamanı bekliyordu hareket etmek için. Etti de. Ocak sonunda, işten ayrıldı. Çabuk oldu. Kavgasız ama kazıklı. Yeni yılın ilk günlerinde, yeni bir hayata, yeni bir dünyaya atılmaya kararlı olan Gülcan, Ayça karısının "Bana hanfendi deme, hanımefendi diyeceksin," diye horozlanan hatun kişinin karşısına dikildi. Nefesini tutarak, bir sonraki ay devam edemeyeceğini, evde hastası olduğunu, artık çalışamayacağını söyledi.

Buz gibi karşılandı. Ölüm gibi. Gülcan bir hafta daha temizledi o evi, zıkkımlanacakları yemekleri yaptı. Burak Bey ne zamandır yoktu. Bazı akşamlar geliyor, lakırdısız, gürültüsüz gidiyordu. Kavga bile etmiyorlardı. Ayça Hanım iskambil kâğıtlarıyla fal açıyordu sürekli. Bir de votka vişne içiyordu azar azar...

Son çalışma gününde parasını almak ve vedalaşmak için Ayça karısının yanına gitti. Ayça, salondaki büyük masada fal açıyordu. Boyalı saçları, afili gözlüğü, her zamanki gibiydi. Gülcan, masanın yanında dikilerek:

"Ben gidiyorum Suat Hanım. Biliyorsunuz, bugün son günümdü..."

"İyi. Sana hayatta mutluluklar dilerim. Aa... Bir de hastan için geçmiş olsun!"

Sesi çın çın çınlıyordu... Gülcan kısık bir sesle:

"Ben de size mutluluklar dilerim..."

Hanımefendi, başını indirdi, falına gömüldü. Gülcan masanın yanında dikilmeye devam etti. Söyleyemiyordu. Kaç gündür hazırlanmıştı oysa. Hande'yle prova bile yapmışlardı. Yolda, iş yaparken tekrarlamış, tekrarlamıştı. Şimdi neydi? Ne diyecekti?

"Bugün maaş günüm. Geçen ayın parasını alacaktım. Bir de birikmişler vardı. Yaptığım ek işler... Neredeyse bir aylık ücretimden fazla... Onu da alıp gideyim... Hanımefendi."

Niye sesi titremişti? Niye? Niye?

"Ayy... Sizin gibiler ne kadar para meraklısı oluyorlar. Aklınız fikriniz parada... bir de şeyde! Para mara veremem."

Ne diyordu bu kadın! Şeyde mi? Aklımız şeyde ha! Ne biliyordu ki? Allah allah... Uçkurdaymış aklımız! Sen paracıkları uçkuruna sokmuşsun herhalde... Bu zengin milleti böyle cimri oluyor işte! Üç kuruşun hesabını yapıyorlar. Yoksa zengin olamazlar ki! Vermeyecek mi şimdi?

"Ne dikiliyorsun! Veremem, dedim. Burak Bey versin... Sonra ara. Ondan alınca, gel derim, gelirsin!"

Konuşurken, kelimelerin ağzında yuvarlandığını acıyla fark etti Gülcan:

"Ama ben hep bugün alırdım!"

"Ne alırdın? Aylık alırdın. Burak Bey burda olurdu... Şimdi sen eski borçları istiyorsun!"

"Sadece aylığımı verin o zaman. Eskileri sonra alayım..."

"Yok efendim yok... Ayrılacağını bir hafta önce haber verdin. Yanlış! İki ay önce söylemeliydin... Bir haftada hizmetçi nasıl bulacağım ben?"

"Öyle bir kural yoktu."

"Vardı. Ceza olsun diye vermeyeceğim parayı. Haydi bakalım..."

"Hastam var diyorum..."

"Ne bileceğim doğru söylediğini. Sizin gibilerin ne kadar ya-

lancı olduğunu herkes biliyor. Haydi bakalım... Ne yapabilirsin? Anlaşmamız, mukavelemiz, faturamız da yok! Verdim, derim. İspatlayamazsın. Kime inanırlar? Bana mı sana mı?"

Gülcan, biraz daha üsteledi ama yüzüne bile bakmayan bu hanımefendiye sesini duyuramadı. Kapıyı çarparak çıkacaktı ki birden durdu, banyoya yürüdü. İçeri girdi, anahtarı çevirdi. Aceleyle aynaya bakıp gözlerini ellerine çevirdi. Sert ellerine. Sonra, eski bir ritüeli tekrarlar gibi, beyaz dolabın küçük kapaklarından birini yavaşça açtı. Sessizce. Anti bakteriyel, yumuşaklık veren vücut şampuanını kavradı, mekanik hareketlerle. Birkaç damla döktü avucuna. Kapağı kapatmadan suyu açtı, köpürttü ellerini, oğuşturdu, oğuşturdu. Suyun akışına bıraktığı ellerinin arasından sabunun yavaşça akmasını seyretti. Çekmeceden yeni bir havlu çıkardı. En yumuşağını. Kuruladığı ellerini burnuna götürdü. Güzel koku buzdan duvarlar giyinmiş gözleri içinde hafif bir rüzgâr estirdi. Kapağı açık bekleyen dolaptan başka şişeler, tüpler çıkardı, yüzünü bunlarla temizledi, masaj yaptı, kremledi. Kollarına ve bacaklarına biraz krem sürdükten sonra aynanın hemen arkasındaki ahşap rafın üzerinde, onlarcası arka arkaya dizilmiş parfümlerden ikisini avuçlayıp cebine koydu. Kabarık ama donuk bir ifadeyle banyodan çıktı, çıkış kapısını açtı ve arkasından çarptı kapıyı. Kuvvetli çarptı.

Ev Bebek'teydi. Hani caddesi parfüm kokulu Bebek. Gülcan, tüm hisleri körelmiş bir yüz ifadesiyle otobüse bindi, Sirkeci'de, nedense koşa koşa bindiği tren, kalkmak bilmedi. Önüne çıkan ilk koltuğa dimdik oturdu. Sonra, çuf çuf çuf... Yedikule'de indi. İstasyonun merdivenlerine varmadan gözyaşları akmaya başladı. İstasyondan dışarı çıkar çıkmaz bir yere dayandı. Olacak iş miydi bu? Köpek gibi davranmıştı pis karı... Kancık gibi...

Nasıl dayanmıştı bunca sene? Dayanamamıştı işte!

Omzunda bir el hissetti. Daha da bıraktı kendini:

"İyi misin Gülcan abla?"

Sema'nın annesine teyze demesi lazımdı belki. Ama bu genç kadına teyze diyemiyordu Salih.

Gülcan ilk defa sarıldı çocuğa. Sarıldı ağladı. Ağladı sarıldı.

Bir çırpıda anlattı olanları. Salih, Burak denilen adamın kartını aldı, bir de evin adresini. Gülcan'ı evin sokağına kadar geçirdi ve "bu işi bana bırak" der gibi selam verdi.

Gülcan merdivenleri yavaş yavaş çıkarken biraz hafiflediğini hissetti. Eve girince ne görsün? Hıçkırıklara boğulmuş bir kadın daha... Hande, kapının açıldığını görünce tuvalete kaçtı. Birbirlerinden gözyaşlarını gizlediler. Sonra birden sarıldılar. Sarılarak ağladılar.

"Bugün Goril'e gittim. Ona ağladım. Ne yapsın çocuk... Çakısı da kalmadı bana verecek... Sen duydun mu olanları? Kaç zamandır burdayım. Bir yılı geçti çoktan... Alışamadılar bana. Kabul etmediler. Nahide'nin kocası bayağı olay çıkarmış. Buraya gelmesini yasaklamış! Daha da kimler kimler... Gerçi geldi Nahide... O pis Nuri de karıştırıyor ortalığı. Bugün inadına çıktım dışarı. Beni tanıyan müşterilerimi görmek için. Yüzlerine tükürürüm diye düşündüm. Baktım, millet iki yüzlü, selam sabah kesilmiş... Ama bakışlar nasıl orospu, göreceksin... Nasıl orospu! Böyle bir şey arar gibi bakıyorlar, bazen de si... gibi..."

Hıçkırdı, hıçkırdı...

"Sonra ne oldu, biliyor musun? Eve geldim, kapının önünde üst kattaki komşunun kızını gördüm. Adı Adiye miydi? Hani geçen gün tepsilerini almıştık ya... Kızı görünce 'Geri vereyim, gel eve,' dedim. Ne cevap verdi bilemezsin... 'Gelemem... Annem kızdı tepsiyi verdim diye. Ayds bulaşır, girme o eve, dedi. Tepsiyi de istemiyoruz.' Aynen böyle dedi. Sonra kıkırdayarak kaçtı haspa! Ben gidiyorum Gülcan... Sana yeterince zarar verdim. Her şey için sağol. Burası bana çok iyi geldi. Tazelendim. Duruldum. Ama gidiyorum. Yeter bu kadar. Benim gibi karıya fazla bile..."

"Beni bırakıp nereye gidiyorsun? Hani bir dikiş makinesinin üzerine kurduğumuz hayaller! Hani en ünlü terzi biz olacaktık? Hani herkesi peşimizde koşturacaktık? Ayça karısı kapımızda eşinecekti? Ben niye bıraktım ki... hizmetçiliği!"

İkisi de büyük koltuğa çökmüş, daha kalıplı olan Hande Gülcan'a sarılmıştı. Diğerinin hıçkırığını duydukça öbürü daha

çok kasılıyor, daha çok ağlıyordu. Uzun süre durmadılar. Sanki tüm hayatlarının acısı boşalıyordu... Gülcan, titreyen dudaklarıyla zor bela konuştu:

"Paramı vermedi alçak karı. Gidiyorum, dedim. Gidersen git. Parayı al alabilirsen, dedi. Bir de küçük düşürdü! Böcek gibi davrandı. Pis pis konuştu..."

"O karıyı bir görsem, diyeceğimi bilirim ben! Kocası s...miyor ya, onun için."

"Hani terzilik yapacaktık? Hani iş kuracaktık?"

Gülcan hıçkırıklarla Hande'nin göğsüne yattı.

"Ah benim canım.."

Hande kucağındaki kadının tokasını çıkardı ve saçlarını okşamaya başladı. Cebindeki peçeteyle önce Gülcan'ın sonra kendisinin salya sümüğünü sildi. Gülcan, Hande'nin okşayışları altında gevşemişti biraz. Hande'nin parmakları, yumuşak hareketlerle onun saçlarında geziniyordu. Sonra yavaşça yüzüne indiler. Yanaklarında, gözlerinde biraz durarak dudaklarında gezindiler. Hiç düşünmeden... Hiç hesaplamadan...

"Kız ne güzel kokuyorsun sen... Başımı döndürdün."

Rüzgâr esti. Papatya açtı. Tomurcuk patladı. Utancın gölgesindeki mutluğun üzerine düştü bir damla yaş...

Dakikalar... Dakikalar geçti.

"Hâlâ mı ağlıyorsun? Hâla mı?"

Ağlamak. Hâlâ... Daracık koltukta sarmaş dolaş, ağlamak.

"Gidecek yerim yok Gülcan. Artık seni bırakıp hiçbir yere gidemem. Çölde kutup ayısı gibi... Gerçekten öyle."

Çiçeklenen ağaç. Kahve falındaki yılan... Gülcan, yüzünde garip bir gülümsemeyle bunları düşünürken Hande başını onun omzuna yasladı:

"14 yaşından beri erkeklerle s..."

"Öyle söyleme..."

Hande anlatmak istiyordu. İlk defa anlatmak:

"Genelevlerin olduğu yer, mafyanın elinde. Yemek yapamazsın. Bir zeytin bile alamazsın."

Hep pezevenk... hep pezevenk. Nereye gitse biri bekliyor. Esmer, kızıl, tıknaz, uzun, sarışın, yuvarlak, zayıf. Hep peze-

venk var ama gizli gizli para biriktiriyor Hande. Küçük küçük, yavaş yavaş. Antalyalı pavyon sahibine satıldığında biraz rahat ederim sanıyor önce. Bahşiş fazla olunca kumbarası da şişmeye başlıyor... Derken başka bir mafyacı pezevenk... ne yapacak, vuruluyor Hande'ye. Bünyamin adını kullanıyor herifçioğlu. Kıskanç mı da kıskanç. Vampir gibi. Hepsinden beter. Âşık ya... Heriflere satıyor ama iki gün hatta iki hafta üst üste gelen olunca bozuluyor. Hepsinin üstüne bir de kendisiyle si... istiyor. Si... neyse, aşk yapmak istiyor. "Vefasız âlem. Çok vefasız âlem. Pezevenkten dost olmaz. Orospudan olur ama zor olur. Çok vefasız... Çok pis. Piiz olmasa dayanıl..."

"Piiz ne demek?"

"Uyuşturucu..."

"Nasıl bu işe bulaştın?"

Bu sorudan nefret ediyordu Hande:

"Sorma ne olur... Nasıl düştün diye sorma. Müşteriler sorardı hep. Ne anlatmak ne de hatırlamak istiyorum. Yeni bir hayata başlayayım. Kendim istediğim gibi."

"Sen unutsan, o seni unutmaz..."

"14 yaşında çıktım Çankırı'dan. İstanbullu bir adam aldı, evlenmeye..."

"Türk filmlerindeki gibi..."

"Evet... O filmlerde az var..."

Adam iyi de para sayıyor. Sonra işte tecavüz, dayak, kaçış, satış, pezevenkler... Hepsi soluk resimlerden ibaret. Hatırladığı bir koku var sadece. Hastane gibi. İçki eskisi sokaklar gibi. Yalnızlık gibi. O koku bağlıyor onu. İçinden gelen paslı tat.

Ama aşk da var. On dört yaşındayken komşu kızla bakışıyorlar. Adı Mualla. Birkaç kez el ele tutuşuyorlar. Evlendiriyorlar Mualla'yı. El mahkûm, yapacak bir şey yok. Yıllar sonra, genelevdeyken, başka bir kadınla yakınlaşıyor. Gizli gizli sevişiyorlar. Ama uzun sürmüyor. İkisi de başka yerlere gitmek zorunda kalıyorlar. Başka pezevenklere. Araşmıyorlar. Hande kalıyor orada, öylece... Sonra bir dönmeyle... Onun da adı Hande. Vuruluyor sonra. Bıçaklanıyor. Ölüyor. Caddenin bir kenarına atılıyor. Başka da yok! Bu kadar.

Gülcan da anlattı. Adnan'dan sonra çok rahatsız ediyorlar. Tabii güzel kadın. İstiyor kendisi de. Arıyor bir yandan. Taksici Yaşar'a gidiyor gönlü. Ama nerede buluşacaklar? Bebek'te, iş çıkışı buluşuyorlar birkaç kere. Otele filan gidiyorlar. Dul adam, belki evlenirler, Sema'ya baba olur diye düşünüyor. Neyse ki dedikodu olmadan kurtarıyor yakasını.

"Karnı guruldardı sürekli."

"Herkesin karnı guruldar."

"Ama onunki çok ekşiydi..."

Gülmeye başladılar. Arka arkaya yaktılar sigarayı...

Zil çaldı birden. Salih elinde bir zarfla gelmişti. Önce Burak Bey'i aramış, sonra eve gitmiş, kadın hiç zorluk çıkartmadan parayı vermiş.

"İçeri gel Salih. Bir çay iç..."

"Teşekkürler. Rahatsız etmeyeyim... İşim var zaten. Artin Usta yalnız kaldı..."

Gülcan neşeyle Hande'nin yanına, koltuğa gömüldü... Paraları zarftan çıkardı ve aceleyle saymaya başladı:

"İyi tam vermişler... Nasıl halletmiş Salih acaba? Erkeği görünce, bir de esmer, Kürt olduğu belli ya... Terörist gibi... Korkmuşlar herhalde!"

Sonra Sema geldi. Olup bitenleri bir de ona anlattılar. Tabii Sema en çok Salih'in parayı kurtarmasına sevindi.

"Hiç sevinme Sema! İyi çocuk ama sana göre değil. Gözüme girmeye çalışıyor ya hiç şansı yok... Senin yanında gezmeyecek, o kadar!"

"Yasak mı koyuyorsun!"

"Yok yok! Paramı kurtardı diye kızımı verecek değilim ona!"

Sema ne zamandır ilk defa gülümsüyordu:

"Size güzel bir haberim var. Şu sıralar acılı olmasak... Elif de olsaydı, şampanya alırdım gelirken..."

"Sen de alıştın şampanyaya! Salih'le evleniyorum deme, yaparım yuvanı..."

"Okulu bitirdim anne... Diplomamı birkaç gün sonra alıyorum. Bütün sınavlardan çok yüksek not almışım... Artık ortaokul değil, lise mezunuyum! Şimdi hedef üniversite..."

"Ah Allahım... Ah Yüce Allahım... Sen büyüksün gerçekten... Cemal amcaya şükürler olsun! Sen şimdi üniversiteli mi olacaksın? Benim kızım, ne hediye alayım sana... Al şu parayı, istediğin gibi harca..."

Hande ayaklandı:

"Şampanya yok ama rakı var... Birer tek atarız. Hazırlıyorum ben!"

"Bugün Hande az daha daha terk edecekti evini. Ben durdurdum."

Evini... Evini... Evini demek? Kendi evini. İnsan kendi evini nasıl terk eder?

Bu böyle nereye varacaktı? Her hareketleri, her davranışları laf konusuydu artık. Bu eve giren erkekler kontrol edilecekti. Belki de Salih bu nedenle içeri girmemişti. Olabilir miydi?

Geç saatlere kadar konuştular ama işin içinden çıkamadılar.

Ertesi sabah, Sema, eczaneyi açmak için geldi. Baktı, kepenkler çoktan kaldırılmış, ışıklar açılmış. Hızla içeri girdi. Sevgili eczacısı onu "Hoş geldin bal kız..." diye karşıladı. Sema, onun mezarlıktan geldiğini anlamıştı. Eczacı Cemal vakur bir sükûnet içine girmişti bir haftadır. Bunun için çaba harcadığı belliydi ama beceriyordu. Başa gelen çekiliyordu bir şekilde. Hayat devam ediyordu. Hayat... O cimcime yaşadıkça devam edecekti. Etmeliydi. Yoksa ne yapardı Elif, hem öksüz hem yetim. Sakin olmaya çalışıyor, paniğe izin vermiyordu. Tıpkı Lale'nin ölümünde olduğu gibi. O zaman Elif vardı. "Yine var..." Elif'in okuluna gitmişti birkaç kere. Tanıdığı bazı arkadaşlarıyla konuşmuş, bir şey öğrenememişti ama geçenlerde hal hatır sormak için arayan Hasan'a "tez gel" dedikten sonra biraz rahatlamıştı sanki.

Elif'in durumunu Sema, Artin Usta, Salih, Zabel Hanım, Gülcan ve Hande dışında kimse bilmiyordu. Fransa'ya okumaya gitti. Felsefe okuyor. Gelecek. Gelecek. Gelecek.

Sema beyaz önlüğünü giyerken Cemal, uzun zaman sonra ilk defa gür bir sesle konuştu:

"Semacım... Bir melisa mı kaynatacaksın? Aklından geçenleri okuyor muyum acaba?"

Sema gülümseyerek bir baş işareti yaptı, çaydanlığa su doldurdu, ocağın altını yaktı ve Hande'nin başına gelenleri bir çırpıda anlattı ustasına.

"Olmayacak iş! Semacığım, Hande'yi çağırsana buraya... Evde mi?"

Sema eve koştu. Hande çekinerek, geldi eczaneye. Başına gri bir eşarp sarmıştı. Eczacı Cemal oturttu onu karşısına, çay verdi.

"Çıkarın şunu Hande Hanım. Hiç yakışmamış size."

Hande şaşkın şaşkın üstüne başına bakındı.

"Ha... Soğuk diyorsanız, tamam. Ama bereniz yok mu? Daha iyi sarmaz mı? O örtüyü takarak neden kurtulacağınızı sanıyorsunuz?"

"Ben kendimi imana vereceğim. Yeni bir hayata başlıyorum..."

"Hadi ordan... Dine verirsiniz, okursunuz, edersiniz, sonra kapanmak istiyorsanız eyvallah. Ama şimdi çıkarın onu Hande Hanım. Başınız dik, alnınız açık olsun. Kimseden gizleyecek bir şeyiniz yok sizin."

Hande sıkıntılı bakışlarını kaldırıp Cemal'e bakınca ister istemez gülümsedi ve eşarbını çıkarıp boynuna sardı. Sonra anlattı olanları. Tek tek. Ne gördüyse, ne duyduysa. Cemal, onu sükûnetle dinledikten sonra bu işi çözeceğini, kimsenin onlara kötülük yapamayacağını, her koşulda yanlarında olacağını söyledi:

"Her gün gel buraya. Gel bir iki saat otur. Hatta Sema'ya yardım et. Görsün insanlar seni. Burada, benim yanımda olduğunu görsünler!"

"Bizi korumanız altına alıyorsunuz yani... Sağol Cemal amca. Delikanlı adamsın. Adam gibi adam. Ama gelmeyeyim. Bakma sen... Herkesin boyunu aşar bu mesele! Eczane müşterisini kaybeder benim yüzümden!"

"Allah allah... Benimle tartışma Hande. Bak, kalbim var, sorumlusu sen olursun. Bir şey söylüyorsam, yapacaksın!"

Bu arada gelip gidenler oldu. Arka arkaya. Eczacı Cemal halleştiği herkese Hande'yi gösterdi:

"Tanıştınız mı? O bizim kızımız artık... Mahallemizin kızı!"

Bir kısmı zoraki gülümsedi, bazıları onu da yapmadı. Ama Cemal amcaya olan saygıdan kimse ağzını açıp bir şey söylemedi. Hande çok etkilenmişti... Bu adamı gördüğünden beri seviyordu ama böyle zamanlar herkesi, dibine kadar ele veriyordu. Cemal büyük adamdı!

Bu arada, ustasının bir işaretiyle Sema çıktı, Kemal'i çağırdı. Ona da anlatıldı olup bitenler. Nuri... Diğerleri... İsmail'in yaptıkları ve Nahide'nin evi terk etmeye karar vermesi... Kemal, buz gibi, kireç gibi, kar gibi oldu. Birden kalktı:

"Nuri'yi hallederiz. Çocuklarla konuşurum ben. Ama İsmail'le işim olmaz."

Hande tam kalkmaya hazırlanırken, Güngör abla geldi... Uzunca boyu, gri eşarbı, içindeki çocuğu gizleyen sert ifadesiyle girdi kapıdan:

"Sema... Bir tansiyonuma bakıver kızım! Başım dönüyor, öleceğum caliba..."

"Allah korusun Güngör Hanım... Bir daha böyle sözler etmeyin sakın! Yedikule ne yapar Güngör ablasız."

Güngör abla saygıyla selamlardı Eczacı Cemal'i. Sonra gözü Hande'ye ilişti:

"Merhaba..."

Selamlaştılar. Sema, Güngör ablasının tansiyonuna baktı... On bir... Yedi... Birazcık düşmüş ama tehlikeli bir şey yok! Şekerli bir çay içebilir.

Sema hemen getirdi çayı. Eczacı Cemal her zamanki sükûnetiyle misafirinin yanına oturdu. O daha konuşmaya başlamadan Güngör abla soruverdi:

"Elif nasildur o cavur ellerinde?"

"İyidir... Arıyor akşamları. Zor oldu bizim için ama çok istedi."

"Hasan cirdi aklina onun. Nereden çikti şimdi Fransalarda okumak. Felsefe burda yok midur daa? En alasi Mısır'da var, İran'da var. Gitti, Batı felsefesi hatmetmeye, sonra da celup bi-

ze bilgiçluk yapacak."

Eczacı Cemal kederli bakışlarla baktı ona. Kaç yaşından sonra Arapça öğrenen, sürekli okuyan, hiç duyulmamış filozoflardan, onların güzel sözlerinden bahseden Güngör ablaya baktı. Başını Karadeniz usulü güzelce örten, hep uzun pardösülerle dolaşanı din alimine. Ama cevap vermedi. Ne diyecekti? İran'ın, Mısır'ın felsefe eğitimini mi, yobazlığı mı tartışacaktı? Elif'i mi? Kalkıp gitmek istedi, tekrar kasanın başına oturdu. Durdu, düşündü, konuştu:

"Güngör Hanım... Seninle bir meseleyi konuşmak istiyorum..."

"Hayırdır, Cemal Bey..."

Yedikule'de kimin başı dara düşse yanında gördüğü Güngör abla, tasavvuf inancını öyle güzel söze döker, en ağır zamanlarda bile havayı esprileriyle öyle bir yumuşatırdı ki Eczacı Cemal bile ona içini dökmek isterdi bazen! Ama Elif... Ah, Elif... Susardı tabii. Şimdi mesele başkaydı. Ak yüzlü Güngör abla, Hande'nin başına gelenleri sükûnetle dinledi. Nalburun yaptıklarını duyunca kaşları bir süre yukarda kaldı. Geniş çenesini kaşıdı uzun uzun. Sonra kalktı, sıkıntıdan patlayacak gibi duran Hande'nin yanına oturdu:

"Sakın umutsuzluğa capılma yavrum... Eğer kötü yoldan dönmeye yeminliysen, Allah da senin yanunda olur. Gülcan için de meraklanma. Birisini kötü yoldan döndürmek en büyük sevaptır. Gülcan büyük sevap işliyor şimdi. İkinizin de mekânı cennet olur inşallah..."

Eczacı Cemal:

"Güngör Hanım... Biz bu işi ele alalım. Sevapsa sevap... Bizim görevimiz bu. Bu kadın bize sığınmış. Her şeyi arkasında bırakmış ve el açmış..."

Hande "Ben kimseye el açmadım," der gibi kıpırdandı. Eczacı Cemal ona yumuşak bir bakış fırlattı:

"Sen bir yandan, ben bir yandan konuşalım insanlarla. İkimiz de etkili oluruz..."

"Meraklanma Cemal Bey kardeşim. Ben elimden celenu yapacağum. Belgin'le de konuşurum. Sen de içini rahat tut Hande kızım. Artık kimse bu kızcağızu rahatsız edemez. Karşıların-

da Allah var... Allah'ın sözleri, Peygamber efendimizin sünneti var! Önemli olan cüzel ve temiz yaşamanız..."

Hande, birkaç saat sonra eve giderken, kolları kanat gibiydi. "Mutluluk... Mutluluk bu mu? Güzelmiş... Pek güzelmiş..." Hayat zordu. Hem de güzel. İyi ki bırakmıştı her şeyi. İyi ki gitmişti... Gelmişti.

Cemal geç indirdi kepenkleri. Yalnız. Sema'ya yol vererek. Ne güzel söylemişti Hande'ye. Başınız dik olsun... Başınız dik.

Dönüp de bakmaz

Hasan, Ermenistan'dan döner dönmez Yedikule'ye koşmuştu. Eczaneye girerken başı eğikti. Cemal amcayı sükûnetle dinledi ve hep yere bakarak konuştu:

"Çantaları bırakmak için eve uğradığımda bir zarf buldum. Kapının altından atılmış. Ermenistan'a gitmeden onu görememiştim ama siz söylediniz değil mi bir haftalığına gittiğimi? Bir hafta sonra döneceğimden oldukça emin ki, 'Herhalde dönmüşsündür,' diye yazıyor. Burada nöbet bekleyeceğimi biliyor. Oysa ben gideli neredeyse üç hafta oldu, değil mi? Sonra anlatırım, Cemal amca. Bırakamadım Rafi'yi. Senin telefonun olmasaydı biraz daha kalırdım. Çok uzun değil ama biraz daha kalırdım... Her neyse, iyi ki dönmüşüm. Çünkü Elif 3 Mart'ta saat 11.00'de bana gelecekmiş."

Cemal ayağa kalktı.

"Ben de geliyorum oraya."

Tutacaktı kolundan. Atmadığı dayağı atacaktı. Çok tehlikeli bir yola giriyordu biricik kızı. Bu toprakların şiddetini yeniden üreten çıkmaz bir yola. Engellemeliydi. Kendi kendini yakmasına izin vermemeliydi.

Hasan da ayaklandı:

"Doğru olmaz Cemal amca. Ne yapacağız? Bağlayacak mı-

yız? Daha kötü olur. Elimizden kurtulur sonunda ve artık hiç iletişimimiz kalmaz. O şimdi silahla devrim yapacağına tüm yüreğiyle inanıyor. Che'nin, Ho Şi Minh'in, Deniz Gezmiş'in, Mahir Çayan'ın yolundan gittiği için çok heyecanlı. Hiçbir engeli kabul etmeyecek. Ölüm dahil, her şeyi göze almış durumda. Çok inançlı, çok heyecanlı... Elif'i benden iyi tanıyorsun... Akıllı ilerlemeliyiz. Zaten yalnız da gelmeyecek. Anlı şanlı bir devrimci getirecekmiş yanında. 'Çok önemli bir arkadaş' diye yazmış. Onun bende kalmasını uygun görmüş... ya da görmüşler, bilmiyorum. Hele o adam yanındayken siz gelirseniz, olay çıkar. Artık bana da güvenmez... Şöyle yapalım, ben yalnız bekleyeyim onları. Elif gelince konuşayım, senin için bir randevu daha koparayım. Zaten arkadaşı yanımda kalacak. Sonrası gelir elbet. Soğukkanlı ve dikkatli olmalıyız ama. İyi ki beni çağırmışsın Cemal amca. Yarından sonra, 3 Mart. Yoksa kaçıracaktık Elif'i."

"Başka kimi çağırayım ki Hasan?"

Uzun zaman oturdu eczanede, akşam Cemal amcanın evinde kaldı. Zaman zaman Sema'nın da yattığı yerde, Elif'in yatağında sabahladı.

Ertesi sabah sanki güneş gülümsedi mi ne... İkisi de evden çıkarken, dudakları yarı açık, gözleri kısık birbirlerine baktılar ayrılırken sessizce kucaklaştılar. Cemal eczaneye, Hasan marangoz atölyesine gitti. Yine bir kucaklaşma... Hediyeler ve haberler getirmişti Hasan.

"Rafi bu hırkayı sana gönderdi Artin Usta. Yaşlı bir kadına ördürtmüş. Bu atkı da senin Salih. Duduklarınızı hiç bırakmadık elimizden. Rafi çok daha iyi. Zaten bu yüzden çağırmış beni. Kuyudan çıkmak için. Ona müzik getireceğimi bilerek. Aaa, unuttum..!"

Sırt çantasının dibinden poşete sarılmış iki elma çıkarttı:

"Bunlar da sizin."

"Rafi'nin ağacından mı?"

"Nereden bildin Artin Usta?"

"Bu elmaların bir kerameti olmasa, getirilir mi Ermenistan'dan buraya?"

"Ağaç duruyordu. Nasıl da büyük... güzel, nasıl dolu üzeri... Çok elma vardı. Gider gitmez topladık. Son zamanlarıydı zaten. Artık önümüzdeki kışa gider beraber yeriz elmaları."

"Yeriz valla..."

Hemen ısırdı Artin Usta. Hemen.

"O ağacı suladık. Her yeri dolaştık Rafi'yle. Sonra uğrar anlatırım. Dediğin gibi, keşke ölüler gömülmeden elimizde olsaymış duduklar. Geç kalmıştık ama olsun. İyi geldi. Bize iyi geldi. İnsanlara. Toprağa. Rafi'nin artık yasal bir sorunu da yok. Beraber ayrıldık ordan. O Fransa'ya, ben buraya."

Biraz anlattıktan sonra çıktı ordan. Eve gidip toparlanmak istiyordu. Ertesi gün için hazırlanmak. Bostancı'ya varınca Osman Balcı'yı aradı, buldu, ona bir şişe şarap ve bir kazak verdi. Sonra eve gitti.

"Rafi Fransa'ya, ben buraya."

Niçin İstanbul'a gelmişti? Rafi'yi, sokağı, müziğin sınırsız akışını niçin bırakmıştı? Farkındaydı. Hep sevdiklerinin peşinden gidiyordu. Tek çocuk, yalnız çocuk, kimsesiz çocuk olmaktan kurtulmak için mi? Ah baba... Ah Handan Hanım. Ah. Ah. Nenesinin desteğiyle, liseden sonra müziğin yoluna tek başına girmeye cesaret etmişti. Fakat gözleri, sevdiklerindeydi. Sevdikleri her şeyden büyük yol olunca... yollar birbirine karışınca... Şimdi...

Şimdi ne olacaktı? Elif'in üzerindeki tehlikeyi nasıl hafifletebilirdi? Evine gelecek büyük devrimci belki bir umut olabilir diye bekledi Hasan. Saatleri, dakikaları sayarak bekledi.

Tam beklediği günde, beklediği saatte çaldı kapı.

Elif'in yanında uzunca boylu, kumral saçlı, esmer tenli genç bir adam vardı. Belli belirsiz bıyıkları olan... Çantasını yere bırakıp elini uzattı:

"Merhaba..."

Hasan onunla tokalaştı. Hep beraber salona geçtiler. Çay mı, kahve mi derken Elif gitmek zorunda olduğunu söyleyerek ayaklandı. Hasan, misafirine odasını gösterir göstermez Elif'le konuşmak istedi. Yalnız! Elif'in zamanı yoktu ama beş dakika daha kalabilirdi. Hasan, odasının kapısını kapatır kapatmaz konuşmaya başladı:

"Elif, olanlara inanamıyorum... Türkiye'ye senin için geldim."

"Bana sormadın ama..."

"Sormama gerek mi vardı? Gel, diye yazmadın mı? Sen söylemeliydin her şeyin değiştiğini. Beni beklemediğini... Ayrıca buna inanmıyorum. Seni çok iyi tanıyorum Elif. Beni bekliyordun, biliyorum. Çok özlüyordun. Ama sen şimdi her şeyi bırakıyorsun. Hayatını bırakıyorsun, doğru mu? Verdiğin karar çok büyük. Bir daha düşünmeni istiyorum senden. En azından benimle tartışman gerekirdi. Beni ikna etmek zorunda olduğun için değil, fikrimi öğrenmek, dışardan bakıp yeniden düşünmeni sağlamak için. Böyle bir hakkım yok mu?"

"Şimdi bunları konuşmak için çok geç Hasan... Eski hayatımı sildim. Özgürlük için... Yalnız şey... Babam nasıl?"

"İyi değil. Çaresiz. Hiçbir şey yapamıyor. Sadece ağlıyor..."

"Ağlıyor mu?"

Hiç ağlamazdı Eczacı Cemal. Lale için ağlamıştı sadece. Lale için.

"Seninle görüşmek istiyor... Uygun bir yerde randevu ayarlayamaz mıyız?"

"Asla olmaz. Kesin kural var."

"Kim babanı takip edecek Elif? Ona bunu yapma. Çok acı çekiyor. Nasıl dayanacak, bilmiyorum. Arkadaşlarından izin al ve görüş babanla."

"Bu konuyu gündeme bile getiremem. Ne diyeceğim, babam çok üzgünmüş, onunla görüşebilir miyim, öyle mi? Yapamam. Böyle bir şeyi sormam bile sorun olur. Zaten gündem o kadar yoğun ki şu sıralarda. Kötü şeyler oldu, arkadaşlarımız vuruldu, mücadele iyice kızıştı. Daha çok yüklenme zamanı şimdi. Aile meselelerimi gündeme getiremem. Biz neyle uğraşıyoruz, senin derdin başka, derler bana."

"Ama baban..."

"Bana söyleyeceğin başka bir şey yoksa, gidiyorum ben Hasan... Arkadaşa bir şey bahsetme bize dair. Senin eski bir arkadaşım olduğunu söyledim. Aydın ve demokrat bir kişi, dedim."

"Aydın ve demokrat mı? Böyle mi tanımladın beni? Peki Elif... Git. Sadece şunu bil. Ben hiçbir yere gitmiyorum. Burada, bırak-

tığın yerde... ya da Yedikule'de seni bekleyeceğim. Ne zaman bir şeye ihtiyacın olursa hazırım. Hep senin sesini, çağrını bekleyecek kulaklarım. Bu arada, senin doğru bulduğun hareketi ben de desteklemek isterim. Ne zaman, neye ihtiyaç olursa, hazırım. Bilinen bir insan değilim nasıl olsa. Şüphe de çekmem."

"Teşekkürler Hasan. Çok saygın bir davranış..."

"Saygın mı?.."

"Zaten Haydar arkadaşla da konuşursun. O benden daha iyi bilir ihtiyaçları. Ben güvenlik nedeniyle bir daha gelmeyeceğim buraya."

Böyle dedi. Gitti Elif. Öpmeden. Sarılmadan. Sadece elini verdi. Garip bir şekilde tokalaştılar. Dış kapıya kadar peşinden indi, O uzaklaşırken, bekledi Hasan. Elif arkasına dönüp bakmadı.

Eve tekrar girdiğinde gergindi Hasan, gözleri dolmuştu. Hemen odasına kapandı. Elif'ine söylemeyi unuttuğu sözleri tek tek hatırlayarak... Tam yatağına uzanacaktı ki fırladı, salona koştu ve misafiri için sofrayı hazırlamaya başladı. Diğeri ona yardım etti, birbirlerini göz ucuyla keserek çalıştılar sessizce.

Elif bilmiyordu ama Haydar özeleştiri sürecine alınmış, faaliyetlerden uzaklaştırılmıştı.

Bazı politikalara dair eleştirileri, fazla inisiyatifli davranışları göze çarpınca düzleştirme makinesine atıldığını hissetmişti. Karar kesindi: "Netleşme sorunu yaşıyorsun, bir süre yoğunlaşman lazım." Alt birimlerdeki arkadaşların bundan haberi yoktu ama yazacağı özeleştiri raporunun ardından durumu değerlendirilecekti. Fiko'nun yaşadığı, bir boşluk hissi, hatta hissizlikti. Çıkışından bu yana hep sevilen, tarzıyla örnek gösterilen Haydar arkadaş, hayatında ilk defa örgütle bir sorun yaşıyordu. Örgütle sorun yaşamak, devrimle, özgürlükle sorun yaşamak değil miydi? Neden böyle olmuştu? Fiko, bunları düşünmemeye, gerilmemeye çalışıyordu.

Birlikte yemek yediler. Dün, Elif sever diye, özene bezene bol soğanlı, pastırmalı bir kuru fasulye yapmıştı. Genelde az yiyen Haydar, arka arkaya iki tabak doldurdu. Çayları yeni koymuşken, telefon çaldı...

Handan Hanım da nereden çıkmıştı?

"Hasan, oğlum, iyi misin? Kaç gündür arıyorum, bulamadım seni."

"İyiyim anne. Ermenistan'daydım... Hayır, gitmeyeceğim bir yere. Şimdilik buradayım. İyiyim. Bir şey yok. Tamam. Paraya ihtiyacım yok. Tamam. Hadi görüşürüz."

Hasan, misafirinin yüzüne bakıp "annemdi" dedi. Derken anlattı. Handan Hanım'ı, babasını, nenesini... Sonra Fransa'yı, orada yaptıklarını, neden Türkiye'ye geldiğini... "Bir sevdiğim var," dedi. "Çocukluk aşkım. Onun için geldim." Fikret ketumdu ama nasıl olduysa annesinden bahsetti. Onu nasıl bırakmak zorunda kaldığından.

Günler geçtikçe daha çok konuştular. Hasan, çok gergindi. Konuşmaya, bir yol bulmaya, ilişki kurmaya ihtiyacı vardı. Haydar arkadaş, illegalitenin kurallarına uymak zorunda olduğundan, son derece sınırlı bilgiler veriyordu. Ama yine de çok şey anlattılar birbirlerine. Babalarını konuştular mesela.

"Babamı hep Maltepe sigarasıyla hatırlıyorum..." diye başlayarak işkenceleri, ölümleri, açlık grevlerini, cezaevlerini soktu evin içine. Hasan bu konudan pek haberdar değildi. Fiko saatlerce anlattı. Babasının yaşadıklarından çok bahsedemedi ama dakika dakika, görmüş gibi anlattı ölümünü. Doktorları, hemşire kadını, geride kalanları, kırmızı örtüyü. Hasan bir yandan halıya bakıyordu. Sonra koltuğa. Yeni arkadaşını dinlerken, görüntüler, her şey değişiyor, bu evdeki nesneler bile başka şeyleri, başka ülkeleri, başka yaşamları andırıyordu.

Fiko'nun hikâyesinin geçtiği yıllar, sahildeki kayalar vardı Hasan'ın hayatında. Ayrılık vardı. Okul ve hayaller... Kaçışlar vardı en çok. Elif'in anlattıklarını hatırlıyordu ama yine de uzaktı olup bitenlere. Haydar'ın babasının adı neydi? İşkencede öldü diye yazmış mıydı gazeteler? 1984'te cezaevinde ölüm orucuna yatan Haydar kimdi? Onun ölümünü hiç işitmemişti. Gazeteler yazmış diyordu şimdiki Haydar... Nasıl yazmış? Arkadaki küçücük haberlerdi muhakkak çünkü gazeteler başka şeyler yazıyordu o dönemler.

Sonra Hasan, kendi bildiklerinden söz açtı. Dudukla tanıştır-

dı yeni arkadaşını. Rafi'yi anlattı. Duduğun selamını verdi ona. Fiko aldı selamı. Yüreğine aldı. Günler geçtikçe, varlıklarından daha çok hoşlanmaya başladılar. Biraz olsun rahatladılar. Yaşadıkları sıkıntı hafifleyecek gibi değildi ama birbirlerine iyi geldiler. Hasan, onda Elif'i yakalamaya, sevdiğini çeken yolları anlamaya çalıştı. Dinlediği şarkıları ezberledi mesela:

Aşk pazarı bu
Canlar satılır
Satarsın bu canı
kimse almaz
dönüp de bakmaz...

Dönüp bakmamıştı giderken.

Çırılçıplak gelen, giyindikçe güzelleşen bahar boyunca umutla ve hayal kırıklığıyla bekledi Hasan. Elif'ten hiçbir haber alamadı kimse. Cemal amca, baharın gidişi gibi, hızla çöktü. Sürekli kendini suçluyor, "Yanlış yaptık," diyordu. "Akıllı olmaya çalıştık da ne oldu? Dinlemeyecektim seni. Gelecektim evine... İzin vermeyecektim."

Hasan, Haydar'dan medet umuyordu. Hep biraz zaman istiyor ama kendisi de ne yapacağını bilemiyordu. Onu yakın hissediyordu kendine. Birbirlerine alışmışlar, hakikaten güvenmeye başlamışlardı. Yeni arkadaşı şaşırtıcı birisiydi. Bazen Hasan'ın bir militandan hiç beklemeyeceği sorular soruyordu. Sorular. Sorular.

Sonunda çaresizce dikildi karşısına:

"Haydar... Senden yardım istiyorum?"

Fikret hafifçe gülümseyerek masadan kalktı.

"Söyle... Elimden gelirse, yaparım."

Yeni misafiriyle birlikte ev de çok değişmişti. Işık sistemi, kütüphane, balkondaki maydanozlar, domatesler, çiçekler... Bulaşıklar, göz açıp kapanıncaya kadar yıkanıyor, leziz yemekler pişiyordu. Yerlerde toz bile kalmamıştı. Hasan şaşırıyor, "Evde bozuk bir şey yok sayende," diyordu sürekli.

Hasan, Haydar'ın elini tuttu, onu koltuğa doğru sürükledi. Sonra onu da çekti, birlikte oturdular.

"Ev için değil. Kendim için değil. Yok yok... Kendim için de. Ama başkasıyla ilgili."

"Ne oluyor Hasan?"

"Senden başka bana yardım edecek kimse yok? Sizin örgütten başka birini tanımıyorum. Elif... Hani seni buraya getiren."

"Ne olmuş?"

"Ona ulaşmam lazım."

"Neden? Kötü bir şey mi var?"

"Evet... Babası çok kötü. Çok hasta."

"Öyle mi?"

"Gidip görmesi lazım. Ben söyledim aylar önce... seni getirdiği zaman. Ama hiç mümkün olmadığını söyledi."

"Doğru söylemiş. Onun konumundaki birisi evine gidemez."

"Evinde olmasın. Başka bir yerde görüşsünler."

"Bunu kendinin istemesi lazım. Rapor yazıp isteyecek. Ya da sorumlusuna soracak."

"Ama bunu istemesi için benim onu görmem lazım. Babasının son durumundan habersiz çünkü. Onun acısıyla çöktü adam."

"Örgütteki bir çok arkadaşın durumu aynı. Ama kesin kural var. İhlal edemeyiz. Yoksa gazetelerde okuyorsun. Yakaladılar mı öldürüyorlar bizi. Yok ediyorlar. Şakası yok Hasan."

"Ama polis biliyor mu Elif'i? Yok. O halde bir tehlike yok ki."

"Diyorum ya kendisinin istemesi lazım."

"Sen çok önemli biriymişsin..."

"Nasıl yani?"

"Örgütte yönetici değil misin?"

"Artık değil..."

"Ne? Nasıl?"

"Bizim içimizde de bazı sorular var. Sana şimdi anlatamam ama ben de ulaşamam Elif'e."

"Hiçbir şekilde mi?"

"Düşünmem lazım."

Hasan, çaresizlikle Fiko'ya baktı:

"Düşün Haydar. Benim onunla görüşmemi sağla, başka bir şey istemiyorum."

Sessizlik.

"Seni Türkiye'ye getiren aşk..."

"Evet, Elif için geldim."

Bu konuşma böylece bitti. Hasan ondan sonra, Fiko ne zaman kendisine seslense, yerinden fırlamaya başladı. Her zamankinden daha fazla.

Haydar, sabah erkenden kalkıyor, kahvaltıyı hazırlıyor, sonra odasına kapanıp çalışıyordu. Hasan, ne zaman sonra, yeniden evde kahvaltı etmeye başladı! Sabah yaptıkları kısa ama tatlı çay sohbetinden sonra, Hasan çıkıyordu. Akşamları erken dönmeye, Haydar'ı yalnız bırakmamaya gayret ediyordu. Ama Haydar hep evdeydi. İnsan bir deniz kıyısına iner, parkta dolaşır... Onu da yapmıyor!

Bir gün eve erken geldi. Ağustos sıcağında. Öğlen üzeri.

Haydar salonda bağdaş kurmuş elindeki küçük deftere bir şeyler çiziktiriyor, kendi koyduğu kaseti dinliyordu. Hasan'ı görünce ayağa kalktı:

"Erkencisin..."

"Öyle... Seni götürmeye geldim."

"Nereye? Bir şey mi oldu?

"Yoo... Biraz dolaşalım. Hiç çıkmıyorsun... Aranıyor musun? Çıkmaman mı lazım?"

"Yoğunlaşmam lazım."

"Yoğunlaşırsın. Ama çıkmazsan iyi düşünemezsin. Biraz dolaşıp gelelim. Hadi kırma beni."

Çıktılar. Hasan ona nereye gittiklerini söylemiyordu. Ama Haydar baştan şartını koydu:

"Büyük merkezlerden geçmeyeceğiz. Taksim, Eminönü, Karaköy, Bakırköy olmaz!"

Bostancı'dan otobüse binip Avrupa yakasına geçtiler, sonra başka bir otobüsle Kumkapı'ya,oradan da Yedikule'ye sahilden yürüdüler:

"Buraya bir şey bırakmam lazım... Fazla kalmayız."

Haydar, nereye geldiklerini anlamadı.

Onları bal gibi bir kız karşıladı. Uzunca boyundan geniş kalçalarına inen deniz dalgası saçları ve delişmen gözleri bal rengiydi, bal gibiydi... Gülümsemesi de öyle...

"Sana bahsettiğim kasedi getirdim Sema..."

"Aaa... Çok teşekkürler! Elif'ten haber var mı?"

"Yok. Olursa söylerim zaten..."

"Arkadaşını tanıştırmadın. O da mı müzisyen?"

Haydar, oturduğu koltuktan gülümseyerek kalktı:

"Öyle de diyebilirsin..."

"Cemal amca nerede?"

"Bugün gelmeyecek. Arkadaşları alıp götürdü."

Sema hemen Hasan'ın eline tutuşturduğu kasedi çalmaya başladı. Bir Rus caz şarkıcısının sesiyle doldu eczane...

Hasan, duvardaki tahta çerçevedeki kabartılı yazıya baktı. Okudu:

"Bir yarım umuttur elimizde kalan."

Sema'ya baktı:

"Ne güzel. Kim yaptı bunu?"

"Kemal abinin hediyesi. Artin Usta'dan istemiş. Salih'le beraber yapmışlar. Hem burası hem de Kemal abinin yeni kamyoneti için."

"Bize de duduk yaptılar. Rafi'ye götürdüm. Ne güzel insanlar."

"Cemal amca, niye şairin adını unuttunuz diye kızdı. Bak, tükenmez kalemle şuraya Metin Altıok diye yazdı."

Haydar'a bir şey dokunmuştu sanki ama ne? Kendisinin bile tanıyamadığı bir ses tonuyla tekrarladı dizeyi:

"Bir yarım umuttur elimizde kalan."

Sohbete daldılar. İstanbul'dan, Yedikule'den, mevsimlerden, otlardan, hastanelerde olup bitenlerden, arka arkaya gelen zamlardan... Müşteriler gelip gitti. Çay bardakları boşalıp doldu. Fiko, sohbetin orta yerinde, burasının Elif'in babasının yeri olduğunu anladı. Duvarda fotoğrafı vardı. Ona çok benzeyen başka bir kadınla birlikte... Annesiydi herhalde. Şu küçük çerçevedeki de babası. Cemal amca dedikleri o olmalıydı. İrkildi. Buraya gelmeleri doğru değildi! Durup durup şarkıyı geri alıp

yeniden dinleyen Hasan'a baktı. Neden böyle bir şey yapmıştı? Hasan gülümsedi...

"Kendini bilmez çocuklar..." Kendini bilmezlikten başka neydi? Onu buraya ne diye getirmişti? Gerçi Elif de, burası da deşifre olmamıştı ama yine de...

Yine de kalkamadı Fiko.

Kendini bilmek. Kendini unutmak. Unutulan ya da bilinen neydi? Yarım umut? Ellerine baktı Fikret. Kendini hissetmeye çalıştı.

Sızlanmadan ağladılar... ama öksüzce

Artin Usta öldü!

Birdenbire. Daha işlerini bitirmeden. Çarşamba günü. Öğle saatlerinde. Daha yemek yemeden. Birkaç haftadır erteledikleri Kumkapı buluşmasına Cemal'i götüremeden. Zabel'in o akşam için biriktirdiği hikâyeleri dinlemeden.

Boşluk. Anlamsızlık. Yine boşluk. Salih, hayatında bundan büyük bir acı tasavvur edemiyordu. İçi boşaldı, damarları büzüştü. Babası öldüğünden beri yaralıydı zaten. Ne zaman Serhat Usta'yı düşünse içinden keskin bir sel akıp gidiyordu. Ama şimdi kolu kesilmişti sanki! Bir marangozun kolu kesilirse, ne olur? Yeri doldurulmaz bir boşluk...

Keşke sadece kolu kesilseydi. İki kolu da, iki bacağı da...

Artin Usta öldü. Birdenbire. Belli etmeden. Yardım istemeden.

Sadece son zamanlarda şu evlat edinme işini sık tekrarlar olmuştu. "Ermeni nüfusuna geçmekten korkuyorsun," sitemini unutmuş, her fırsatta Salih'i zorluyordu.

Gözü arkada mı gitti Usta'nın? Suçluluk duygusu! Ölüm acısı! Hayatın kasveti! İçinde boğulan öksüzlük hıçkırığı! Yıllardır dudak kıvrımlarına yapışan öksüzlüğünü şimdi iyice hissediyordu Salih. Günlerce konuşamadı. Artin Usta'yla paylaştık-

ları sessizlik gibi değil ama. Başka türlü, tarifsiz, acının duyulmayan sesi... Sadece yalnızken, insanın üzerine çöken boğucu bir dumanın içindeydi.

"Bak, bu ağaç suyunu iyice vermiş... Gördün mü? Dokunarak, koklayarak anlıyorsun. Öbürünü kullanalım. Zamanla bırakır suyunu, daha da güzelleşir!"

Hiç bitmiyordu Artin Usta'nın sesi!

"Ağaç şarap gibidir. Bekledikçe güzelleşir! Neden? Suyunu bırakır dedim ya..."

"Evet Usta..."

Evet Usta... Evet Usta... Salih, ustasını babasıyla hiç kıyaslamadı. Ama Artin Usta'yı başka türlü sevdi. Bambaşka... Anlamaya, öğrenmeye, emek harcamaya, arkadaş olmaya, sevmeye daha hazır olduğu bir zamanda buluşmuştu onunla. Babası oğlunu, ustaya elleriyle teslim etmişti. Annesinin ve Gulê'nin koyduğu saygılı mesafeye rağmen, Artin Usta bu emaneti ölene dek taşımış, sadece Salih'le değil, tüm ailesiyle ilgilenmişti.

Salih, kendini onda bulmuş, ustasının ellerinde büyümüştü. Çalışırken, tahtalara şekil verirken, geçen saatler içinde, sevgileri de büyümüştü. Birlikte üretmek, güzelleştirmek, böyle bir şey demek! Böyle tarifsiz...

Şimdi bunların hiçbirini düşünemiyordu. Tarifsiz olan acısıydı en çok... Onu güçsüz bırakan, ömür boyu dinmeyeceğini bildiği acısı. Bir parçası yoktu artık. Tek kolla çalışmaya her yeltendiğinde acı çekecekti. Birisini kucaklamaya, bir çocuğu havaya kaldırmaya kalktığında... İki elini kaldırıp baktı. İçlerine, dışlarına. Şimdi bunlardan biri yoktu Artin Usta. Artin Ustaaa... Artin Ustaaa... Art... tin... tin... tin... tin... tin... Cenazeye kadar isminin son hecesi tınladı kulaklarında.

Haberi alır almaz Eczacı Cemal koştu Salih'in yanına. Ütüsüz gömleği dağılmış, pantolonu kırışmıştı. Yüzü sapsarıydı ama cenazeye kadar yalnız bırakmadı genç çocuğu. Cenazede, taziyede hep elini tuttu, koluna girdi.

Cemal Usta da Sema'nın babası sayılır... Benim babam öldü! Tin... tin... tin...

Sema hep dibindeydi. Sessiz bir gölge gibi. Bir ara Madam

Zabel girdi koluna. Uzun süre öyle kaldılar. Kaybolmuş iki çocuk gibi.

Cenaze Samatya'da Surp Kevork Ermeni Kilisesi'nde yapıldı. Yedikulelilerin hiç tanımadığı bir sürü insan geldi. Yedikuleliler hep ordaydı. Eczacı Cemal, Futbolcu Kemal, kahveci Selim, Marketçi Mustafa, lokantacı Hüseyin kocaman çelenkler yaptırmışlardı. Balıkçı Mihalis ve karısı Marga ortalıkta dolaşıyor, herkese yakaya takmak için Artin Usta'nın küçük fotoğrafını dağıtıyorlardı. Belgin abla ağlıyor, Gülistan gözünü Salih'ten ayırmıyor, Necla Hoca, Nahide fısıl fısıl konuşuyorlar, Gülcan'la Hande ortalıkta koşturuyor, Rindî yade ve Güngör abla ise dua ediyordu. Nayat elinde çiçekleri biriktirmiş, bekliyordu. Hepsini mezara atacaktı. Ayakkabıcı Ohannes yüzüne maske takmış gibi donuk dikiliyordu bir kenarda. Berber Yüksel Efendi ayakta zor duruyordu. Ayakta duramıyordu. Sendeliyor, sendeliyordu. Taksici Remzi'ye yaslandı sonunda. Birlikte titrediler. Madam Zabel de, Salih'in elini zaman zaman bırakıp en yakındaki duvara dayanıyordu. Ama hiç oturmadı. Oturamadı.

Çanlar çaldı. Birdenbire, işaret verilmiş gibi, Samatya esnafı, kahvede oturanlar, sokakta dolananlar, en çok da yaşlı insanlar içeri doldular. Tabut, kilisenin ortasına yapışmış bir tokat gibi duruyordu. Bu tokattan sersemlemiş yüzlerce kişi, sessizce beklediler. Çanlar çaldı, org sesi başladı. Ohannes, Salih'in elinden tuttu, tabutun kenarına götürdü onu. Beraber tabuta el sürdüler. Zabel de arkalarından geldi. Ayaklarını sürüye sürüye. Üçü mihrabın önündeki ilk sıraya girdikten sonra rahip konuşmaya başladı. Ohannes sessizce döndü Salih'e. Artin Usta'nın iyiliği, yaptıkları... Son dua. Son dua. Veda. Dört iri kıyım adamın içeri girişi. Deri kayışlarla tabutu sırtlayışları. Ohannes ve Zabel'in arasında, Salih sürüklendi tabuta doğru. Kemal, Eczacının koluna girerek öne atıldı. Herkes onları takip etti. Kapının önünde, büyük arabalar vardı. Herkes sığmadı, başka arabalar geldi.

Meğerse, birileri, onun için bir yer ayırtmış Balıklı Ermeni mezarlığında. Oraya götürüldü. Genellikle bu kiliseden kalkan cenazeleri erkekler gömerdi. Ama bu sefer, can helvası hazırlayan üç beş kadın dışında, herkes mezarlığa doldu.

Hafif bir ekim yağmuru başladı, bitti. Sanki kimse ıslanmadı. Tüm yapraklar yerdeydi...

Hazin bir kızıllık ortasında dağılmış dallar... Toprak savruldu. Böcekler, tohumlar, ince gövdeli çiçekler.

Tabut toprağa düştüğünde "tok" diye bir ses çıkarttı. Tok! Artin Usta toprağa gömülürken, üzerine toprak atılırken ağladı Salih. Elindeki küreği yanındakine verip yere çöktü. Sema'nın elleri olmasaydı düşecekti..

Madam Zabel düştü ama. Küreklerden biriyle toprak atmaya çalışırken düştü mezarın içine. Took... Çıkarttılar. Madam, o zaman oturdu. Kıyıcığa. Nefes almıyor gibiydi.

Bir süre öylece kaldılar. Mezar Yedikulelilerin çiçekleriyle doldu.

Sonra başladı Hasan.

Sonbaharın, mezarlığın, orada dikilenlerin hazin müziği sustu. Başladı duduk. Artin Usta'nın duduğu. "Sızlanmadan ağlamak gibi..." dediği.

Sevdiği sesle onu yolculadılar. Göz damlalarıyla akıp giden, gülmekten de kudretli bir hıçkırıkla. Arkadaki acılı sesle.

Mezar dönüşünde, cenaze sahiplerinden biri olarak, kilisede kahve içip can helvasını yedikten sonra ağzına hiçbir şey koymadı Salih. Evinden çıkmadı. Gelen gidene sessizce baş salladı. Suçluluk duygusu. Acı. Özlem. Öksüzlük. Birkaç gün sonra atölyeye gitti. Siparişleri sessizce bitirdi, ödemeleri yaptı, alacakları aldı... Şimdi ne olacaktı? Nasıl yaşatacaktı ustasını? Onun hünerini.

Kafasında bulutlar, tezgâhın başına geçti. Ne zamandır uğraştığı ayna çerçevesini bitirdi. Paket yaptı. Sema, sabah evden çıktığında, kapıda Salih'i buldu. Kocaman bir paketle... Ekim'in 12'si... Ekim'in 12'si... Sarıldılar. Salih, kollarının arasında utanmış gibi büzülen Sema'nın kulağına fısıldadı: "Sakın benden önce bir yere gitme..."

Yirmi yedi yaş! Neredeyse otuz. Yılların böyle hızlı geçmesi korkutuyordu insanı. Ölüm vardı sonunda. Eninde sonunda.

Sonbahar dilsiz geçti. Zaten ketum olan Salih'in sessizliğiyle. Sema sükûneti bozmadan geldi gitti; günler, haftalar boyunca yanına oturdu, nefesini tutarak çalışan çırağı izledi. Ustalaşan çırağı... "Senin çıraklık süren çoktan doldu. Artık ustasın sen oğul!" derdi Artin Usta. Salih, ömür boyu onun çıraklığını yapmak isterdi. Ama ustası ölünce... Kimseye çırak olamazdı artık Salih Usta!

Olamadı da.

Aralık ayının ayazında, atölyeye el koydular. Salih, telaşla, Artin Usta'yla birlikte kullandıkları aletleri, makineleri, özel eşyaları korumak istedi. Ama kimsenin onlarla ilgilendiği yoktu. Artin Usta'nın üst katında oturduğu, sabahları atölyesine indiği binayı istiyorlardı. Futbolcu Kemal'in yeni kamyonetine doldurdular her şeyi. Süslemeleri çıkmış, sadeleşmiş kamyonetine... Aletleri, ağaçları, defterleri, cetvelleri, çay bardaklarını, tütünü... Sonra Sema'yla birlikte yukarı çıktı Salih... Peşlerinden kimse gelmedi. Kamyonet, onları aşağıda bekledi. Saatlerce bekledi.

Önce gözyaşı. Tıraş fırçasına, kullanılmış sabuna dokunuş. Eşikte, odanın içinde amaçsızca dikiliş. Örtülerin buruşukluğunda, kirli bardaklarda, yıkanmamış çamaşırlarda onun izini, kokusunu arayış. Ama çalışmak lazımdı. Çantaların toplanması. Kâğıtların, notların ayrılması. Eşyaların paketlenmesi. Dokunduğu her şeyi güzelleştiren Artin Usta'nın evinde, herkesin tahminlerinin aksine, pek bir şey yoktu. Bir masa, sandalyeler, birkaç koltuk, dolap ve yatak... bunun dışında bol bol kitap, plak, fotoğraf ve resimle doluydu ev! Hepsini torbalara koydu. Ayrı torbalara. Kıyafetler... Onları Salih giyecekti. Kalıpları yakındı. Uyduracaktı artık. Kapkacağı, giysileri kendi çantasına; nevresimleri, fotoğraf albümlerini, evrak çantalarını ve özel mektupları Madam Zabel'e; kitapları da Eczacı Cemal'e ayırdığı torbalara koydu. Ohannes ve Kemal içinse, mendil, çakı ve tahtadan oyulmuş tepsiler, çerçevelerle dolu iki çanta hazırladı.

Kamyonet Salihlerin evine, eczaneye, ayakkabıcıya, Madam Zabel'in evine servis yaptıktan sonra, atölyeden çıkan büyük aletleri lokantacı Hüseyin'in deposuna bıraktı. Kimse Artin Usta'nın eşyalarını Salih'in tek başına taksim etmesine ses çıkarmadı. Hatta onu anılarla ve kararlarla baş başa bırakarak uzakta beklediler. Bir işaretle yardıma koşmak için...

Herkes kabul etmişti. Salih, Artin Usta'nın çırağı değil, oğluydu.

Salih babasını kaybetmişti.

Ne oğul ama... Binayı kaybeden, aptal bir gurur yüzünden atölyeyi yaşatamayan oğul!

Vakfın el koyduğu bina, kısa zamanda haraç mezat satıldı. Asık suratlı adamlar Artin Usta'yı bir kez daha öldürdüler ve Salih bir şey yapamadı. Yılların deneyimine uysaydı, ustası ne derse yapsaydı farklı olurdu her şey. Taşralı gururu bazen çok dar bir kuyuya sokuyordu onu. Çıkamıyordu içinden.

Atölye boşaldıktan, bina satıldıktan sonra Salih ortada kaldı. Ustasız, yersiz, işsiz... Ne yapmalıydı? Burada kalmak zorundalar mıydı? Zeynep'in okulu dışında onları İstanbul'a bağlayan hiçbir şey yoktu. Bir de Sema... Ah... Salih, hayallerini anlatırdı Artin Usta'ya. Sadece ona. Çiftlikte yaşamalıydı. Ağaçlarla oynasın, güzel şeyler yapsın, toprakla ilgilensin, ata binsin... Artin Usta'yla birlikte hayalleri de ölmüştü. Yaşlanmıştı sanki.

Yaşlanmıştı ama sırtındaki yükü bırakamazdı. Kendine gelir gelmez iş aramaya başladı. Sağa sola, herkese haber bırakarak... Minibüslere inip çıkarak, sokaklara saparak aradı! Yılın ilk ayı karlıydı çok... Salih, İstanbul'un tüm sokaklarına ayak izini bıraktığını hissetti.

Sonunda bir dekorasyon fabrikasında iş buldu. Hazır modellere göre çalışan atölyeden çıkan mallar, dükkânlara dağılıyordu. Atölyede ağaçtan anlamayan, paldır küldür iş yapan bir sürü insan çalışıyordu. Önemli olan, kısa zamanda çok iş yapmaktı.

Salih, yapılan işin vasatlığını anladıkça acı çekiyordu. Ağacı dövüyorlar, süründürüyorlar, eziyorlardı. Ağacın hazır olması değil, ihtiyaçlar önemliydi. Beklemiyorlardı. Bir saat bile!

Tan... tan... tin... Tin... Kulağında Artin Usta'nın çekiç seslerinden başka bir şey yoktu.

Sema'nın sesi?

Hayatında ilk defa canı bu kadar sessiz kalmıştı. Bal bakışlarıyla onu okşuyor ve soğuk havada yünlü bir palto gibi onu sarıyordu. Hem de dokunmadan. Biraz ötede durarak.

Atölyeden sonra görüşme imkânları azalmıştı. Bir zamanlar,

Sema atölyeye uğruyor, canım ustası, geleni görünce heyecanla bağırıyordu:

"Abris! Müjde! Müjde! Sema geldi..."

Her gün müjde gelir mi? Sema her an müjdeydi Salih için... Artin Usta'nın delici gözleri bunu çoktan sezmişti.

Müjde gelince, bal yanaklarından öpüp onları yalnız bırakıyordu. Şimdi yoktu öyle bir adam! Gerçi Salih eczaneye gidince, Cemal amca da onu sevinçle karşılıyor, onlar otururken hemen laboratuara gidiyordu. Ama eczane kalabalıktı. Kimse baş başa kalamazdı orada!

Cenazeden sonra, sırtından Eczacı Cemal'in kolu eksik olmadı. Gözleri birbirine daha çok dolandı. Anlatamadıkları da öyle. Sessiz ve güçlü dolanış. Cemal'in kamburu çıkmıştı sanki. Eğikti. Hafif sarsak. Kimsesizler gibi. Nasıl olmasın, Artin Usta'yla kısa zamanda dost olmuşlar, birbirlerine dayanmış, yalnızlıklarını paylaşmış, sessiz konuşmayı öğrenmişlerdi. Aynı kitapları okuyorlar, çıraklarına verecekleri kitapları birbirlerine söylüyorlardı. Özellikle Rus edebiyatının ve Fransız şiirinin üstüne yoktu! Şimdi Artin Usta da yoktu! İki çırağı Eczacı Cemal sahiplenecekti. Kendisininkini de, Artin'in çırağına da... Biliyordu Eczacı. Biliyordu.

"Bu çocukların birbirini sevmesi ne güzel!"

Sema'nın rüzgârlarını da görüyordu koca adam. Hayallerini, arayışlarını ve memnuniyetsizliklerini.

"Bu çocuk, sevmesini bilen çocuk. Sevmesini gerçekten bileni bulmak zor. Bazıları aşkından şiir yazar, şarkı okur ama sevdiği için fedakârlık yapmaz. Baksana, etrafına nasıl koşturuyor, kardeşiyle, yeğeniyle, annesiyle, Gülistan'la nasıl ilgileniyor... Annesini nasıl seviyor... Seni de çok seviyor. Anlarım ben. Üstelik saman alevi gibi olmaz böylelerinin sevgisi. Geniş yürekliler çünkü. Artık geniş yürekli pek kimse kalmadı."

Sema, gülümseyerek başını sallıyor, sonra bal gözlerini uzaklara dikiyordu. Hani Hasan anlatmıştı Rafi'nin dediklerini: "Zavallı Şirin, belki Ferhat yerine Kerem'le tanışsaydı, ya da Tahir'le, onu daha çok severdi," diyordu.

Diline geldi, söyleyemedi. Böyle zamanlarda böyle şeyleri

düşünmekten utanıyordu ama yine de yüreğinden boşalıyordu sessiz kelimeler. Elif olsaydı, kalsaydı burda, sorardı ona. Elif mutlaka bir şey söylerdi. Sema, arkadaşında berrak bir güç hissediyordu.

"Nereye gitti ki?"

O gitti gideli, artık rüyaları da değişmişti. Gece, sabaha karşı yatağında dikilmiş, rüyasında içinden geçtiği sahneyi hatırlamaya çalışmıştı.

Büyük bir vadideydi. Hayvanların tınlamalı, böğürtülü gürültüsü... Kendisi yüksekteydi sanki.

İnemiyor, içine giremiyordu.

Bu geçenler keçi mi, at mı?

Kiminin tek, kiminin çift boynuzu vardı. Bazıları da boynuzsuz... Boyları farklı. Renkleri de. Hepsi bir aradayken birbirlerine benziyorlardı. Ama birine dikkatli bakınca farkı seçti Sema. Hem de belirgin farklar... Hiçbir keçi, hiçbir at birbirine benzemiyordu!

İşte bunların arasında bir keçi... Yeşil kuyruklu, iki boynuzlu, sarı-beyaz tüylü, orta boylu bir keçi... geride kaldı! Kafile ilerlerken o bekledi. Atlar, keçiler, boynuzlular, boynuzsuzlar gitti.

Toz bulutunun arasında, o kaldı.

Yalnız.

Kasvetli zamanlardı. Sevilenler gidiyordu. Geride kalanlar vardı en çok. Hayat böyle bir şey miydi esasında? Geride kalmak mıydı yaşamak? Hayır, gidince başka bir yaşam başlıyordu.

Ölünce de mi?

Ama ölüm bir boşluk, yokluk değil miydi? Boşaltılan atölyenin yerine yapılan turizm ofisi gibi...

Atölye boşaltıldığından beri sürekli ağlıyordu Salih. Yalnız kaldığında. Sık sık... Öksüzlüğüne.

Yaşamak başa vurmayınca...

Cenazeyi duymamıştım. Bambaşka bir cenaze töreninde dikiliyor gibiydim yıllardır. Başkasını duyacak halim yoktu. Gitmiş Yedikule'nin ustası! Sessizce gitmiş. Çok ama uzaktan severdim Artin Usta'yı. Yakınlaşmak istemiştim hep ama fırsat olmamıştı. "Uzun bir sohbet etsek..." derdim. Zaman yoktu. Rahat değildim. Gergindim. "Devrimden sonra." Ne yazık, Artin Usta bekleyemedi devrimi.

Cenazeden sonra kış geçti. Bahar geldi. Ben hâlâ her şeyden habersiz, kendi törenimin içindeydim. Kafam çok karışıktı. Yüreğim de öyle. Randevular arası, yollarda yürüyor, düşünmeye çalışıyor, düşünemiyordum bile.

O ılık mayıs sabahını hatırlıyorum şimdi. Neden ille de o günü. Sanırım, devrim yolunda değil, boş yollarda zaman geçirdiğimi, bu yürüyüşün saçmalığını en çok o sabah hissettim.

Bostancı'nın kokusu, tanıyanın içini gıcıklıyordu.

Köşeyi döndüm... İstanbul'un deli sokaklarından birine doğru. "Zamanı cebimde taşıyorum. Patlaması tesadüflere bağlı." Böyle derdim eskiden kendi kendimi cesaretlendirmek için. O sabah gaz filan akmadı içime. Alışkanlıkla yürüyordum sadece. Adımlarım seri ama yumuşaktı... Ama eski tadı yoktu sokakların. İlk çıktığımda, ilk illegal günlerimde, nasıl şaşkındım. Ya-

şamın tadını daha önce hiç böyle hissetmediğini hatırlıyorum. Ağzımda şeker gibi eriyordu. Oturmak bile değişik bir zevkti. Soğukta üşümek. Güneşi kemiklerimde hissederek yürümek. Çay kokulu merhabalar... Hasan'ın dilinden düşmeyen sözü tekrarlıyordum: "Vurdu yine başıma yaşamak."

Yaşamak vurmuyordu artık başıma.

O sabah Hasan'ı düşündüm en çok. O ne yapıyordu? Hâlâ bekliyor muydu? Ya beklemiyorsa? Ya gitmişse... Başımı iki yana salladım galiba. Olmayacak şeydi. Hem bırak git çocuğu hem de "ya beklemiyorsa," deyip kaygılan... Başkasını sever miydi Hasan? Onun için de besteler yapar mıydı? Öyle tatlı bakıp sarılır mıydı? Ellerini okşar mıydı usul usul?

Yüzümü ekşittim. Neler düşünüyordum!

Ayaklarım beni, hatıraların peşine takarak, önüme çıkan bakkalın içine soktu.

"Bir sade gazoz verir misin amca..."

Sade gazozu alarak bakkalın önündeki duvara dayandım. Su yerine gazoz demek... Aklıma Adana'daki bakkal geldi. Orada da böyle bir duvar dibi vardı. O duvarın dibine oturur gazoz içmeyi hayal ederdim. Yengemden istemeye utandığım için hep az harçlıkla gezerdim ama param olduğunda koşar, yeğenlerime hediye alırdım. Bir keresinde gazoz alıp içmiştim de sanki günah işlemiş gibi utanmıştım!

Şişeyi dükkâna bırakıp çıktım. Güneş gözümü alıyordu. Gazozun tadı eriyordu. Nereye gidiyordum ki? Birden durmak istedim. Önünden geçtiğim kafelerden birine oturmak ve bir bardak şarap ısmarlamak. Ama hayır, yürümeliydim. Buluşmaya daha bir saat vardı. Daha vakit çok. Hiç durmadan yürümeliydim. Kilometrelerce, saatlerce. Biriktirdiklerime, bu güneşe, bu ılık havaya, bu kibar rüzgâra verebileceğim tek karşılıktı yürümek. İnsandan çok bir hayvan gibiydim, kuş, ağaç, toz... İçimdekileri doğaya bırakıp titriyor, süzülüyor, akıyordum. Yürüdükçe hafifliyordum eskiden. Hafifledikçe hızlanıyordum. Ama artık... Sessiz bir şarkı tuttursam havaya girer miydim? Is-

laaak yapraklaraaa yağmur kokusundaaa basmak gibi sevdaaam... hışır hışır dinlemek ayak seslerini bir sabah... sabah sabah... şekilsiz bir coşku bu... kordan bir düüğüümm... işte ondan böyle yaşlı gözleriiim... yağmur suyu degil... insan suyu... Allah allah! Şiir yazmıştım. Yazardım ya eskiden! Hasan bir tanesini bestelemişti bile.

Geri döndüm. Böyle bir anda denizi görmeliydim. Bir bakıp kaçacaktım. Köpüklere göz kırpıp...

Vay be. Nereden nereye? Neredeydim şimdi? Kavganın ortasında mı? Hangi kavganın? Aylar boyunca yeraltı yeraltı diye yalvarmıştım. Garip bir saplantı gibiydi. "Neden?" diye sormuşlardı tabii... Ne demiştim? Kavganın tam ortasında, tehlikenin, ateşin merkezinde olmak gibi şeyler. Sezgisel olarak her şeyin oralarda olup bittiğini hissediyordum. Ayrı bir dünya sanıyordum. Değilmiş. Herkes kendi illegalitesini yaşıyormuş. Gizlilik, yalnızlıkmış. Mektup yazmak da yasak... Oysa ben babama mektup yazmak istiyordum. Aslında neden olmasındı? Yazıp bir yerlerden isimsiz bir mektup atabilirdim. Ne yapardı babam, bir sabah posta kutusunda bir mektup bulsa? O anda karar verdim yazmaya. Yeniden yazmaya. Belki hemen değil ama biriktirip biriktirip toplu gönderirdim...

Böyle düşününce gülümsediğimi hatırlıyorum. Ne anlatacaktım peki babama? Devrimi mi?

Haydar'la ilk buluşmamızı anımsadım. Gözleri sorgulayıcıydı. Kendini hiçbir zaman olayların akışına bırakmazdı. Ne sakin adamdı... Yürümesi ve konuşması aynı üsluptaydı. Lakayt. Rahat. Gevşek. Onu bu kadar etkileyici kılan, sakinliğiyle yaydığı ciddiyetiydi. Hiçbir ayrıntıyı es geçmezdi. Heyecanı bile yumuşaktı...

"Beni nasıl bağladı... Börtü böcekten, kuşlardan, doğadan, ölümden, yaşamdan bahsederek... Devrimciliği bedenime şırıngaladı sanki."

Ama onun şırıngaladığı her neyse, şimdi acılı bir tatminsizliğe, hatta tepkiye dönüşmüştü. Neye karşı? Galiba, büyüsünü kaybeden ve beni her gün biraz daha daraltan kavgaya, kavga denilen şeye karşı. Kavgamıza.

Evden ayrılmadan önceki son buluşmalarımızda Haydar'ın gözlerindeki endişeyi fark etmiştim. Hiç unutmuyorum, yine böyle deniz kenarında, bir banka oturmuştuk... Haydar uzun uzun susup konuşmuştu: "Yeraltının dönüşü yok." Demokratik mücadelenin zevkli olduğunu, mitinglerin, eylemlerin, halayların insanı ateşlediğini, sistemle yüz yüze, arkadaşlarınla kol kola olmanın insanı sağlam tutuğunu söyledikten sonra "Ama illegal adam, yalnız adamdır," demişti.

Son görüştüğümüzde sanki başka şeyler anlatmak istiyordu. Onu Hasan'ın evine bırakmadan hemen evvel...

Ağaçlı bir yolda yürümüştük.

"Bazı günler olacak, insan yüzü görmeyeceksin. Sorumlunla, üsttekilerle anlaşamadığın dönemler olacak. Haftada bir diyelim sadece bir kişinin yüzünü göreceksin. Ya da sadece dört beş yoldaşını. Günlük ateşin dışında kalacaksın. Bir evde, sıradan bir insan gibi yaşayacaksın. Hep rol yapacaksın. Böyle yaşamak çok zor. Canın sıkılacak. Zaman zaman okuyacak kitap bile bulamayacaksın. İşler kötü gidince en büyük sıkıntıyı sen çekeceksin. Yalnız başa çıkmak zorunda kalacaksın. Kendi kendini fitillemeyi öğreneceksin. Gördüğün insanlara, kendine dair çok az şey anlatacaksın. Doğum gününü söylemeyeceksin. Nereli olduğunu, eski mahalleni, okulunu, nerede ne yaptığını... Anlatmayacaksın..."

Kitap okumanın, tartışmanın, dünyayı izlemenin, kendini yenilemenin öneminden bahsetmişti kırık dökük cümlelerle... Sonra susmuştu birden. Kaldırmıştı başını, "bitti" der gibi.

Vedalaşmıştık. Sessizce.

O gün, Bostancı'da dolanırken aklıma bunlar geldi. Ne zamandır kitap okuyamadığımı düşündüm. Üniversitedeki tartışmalar, katıldığım konferanslar, söyleşiler, babamla yaptığımız sohbetler ne kadar geride kalmıştı. O zamanlar sorular takılırdı aklıma, kalbim güp güp kitaplara dalardı. Şimdi... Heyecan bakiydi ama sorular nerede kalmıştı?

Sorular tehlikeliydi. Netleşmiş insan soru sormaz, yapardı.

Netleşmiş insan, felsefeden uzak insan mıydı? Ben, ilk ne zaman uzaklaşmıştım felsefeden?

Sorular. Sorular.

"Bu dalga bizi kıyıya götürmeyecek mi Haydar? Kıyıya gitmek zorunda değil miyiz yoksa? Bilemiyorum. Ama bu belirsizlik beni heyecanlandırmıyor. Biz de şehrin gündelik koşturmasından farksız değil miyiz? Nasıl büyük işler var... Nasıl koşturuyoruz. Hep gidiyoruz ama ben bir şey hissedemiyorum. Kimler ne hissediyor? Belki seninle konuşabilseydik, hayallerimiz daha sahici olurdu. İçimde kavurucu bir güç... Neyin yanlış olduğunu, kaybettiğimiz masalların hangi dinamitin içinde saklandıklarını sezebiliyorum. Ama tanımlayamam. Belki konuşabilseydik seninle, bulurduk bir şeyler... Bir çıkış..."

Denize doğru gitmek için henüz geçmiş olduğum sokağa saptım. Saparken fark ettim kot ceketliyi. Geri döndüğüm anda duralamıştı adam. Bozuntuya vermedim. Adam da geri dönüp benim girdiğim sokağa dalmıştı yavaştan. Çok ağır hareket ediyordu. Duraklıyor, sağa sola dönüyor ama kesin... Dondum kaldım. Dişlerim sıkıldı, çenem gerildi. Peki bu şiirler, şarkılar nerede kalmıştı? Ne olacaktı şimdi? Bu takip nasıl olmuştu? Kimden gelmişti? Neden şimdiydi?

"Takip organize olsa, adam peşimden böyle gelmezdi... Yem olabilir. Yoklama çekiyorlar büyük ihtimalle..."

Denize doğru iniyordum. Artık geri dönemezdim. Denizden öteye yol da yoktu. Banka otursam, denizi seyretsem, herifler organize olacak... Adamı ikna etmenin bir yolu var mı? "Ben sıradan bir kızım... Ayaklarını yormaya değmez," demenin?

Sokağı kontrol ettim. Boştu. Kot ceketli öbür sokakta bekliyordu belki. Ben de denize bakan apartmanlardan birine daldım, bir kat çıktım ve hemen zili çaldım.

Kapı ağır ağır açıldı. Ufak bir çocuktu. Temiz, sanki televizyonun başından kalkmış gibi soğuk.

"Annen evde mi canım?"

"Anneeee..."

"Evet, buyrun."

Esmer, saçını at kuyruğu yapmış tombul bir kadın belirdi. Ayağına bol bir etek geçirmişti.

"İyi günler efendim. Bir şey pazarlamıyorum. Sadece bir tanı-

tım yapıyorum. Konuşma sonunda adresinize tanıtım numunelerimiz de gelecek. Bazı adresleri kurayla belirledik. Zamanınızı fazla almayacağım. Sadece üç dakika sürer..."

"Ne tanıtımı..."

"Temizlik malzemeleri..."

"Buyrun... İçeri buyrun..."

"Kısa sürecek gerçi ama çok sağolun..."

Sıcak, sohbeti olan bir kadındı. Sorduğum sorulara uzatarak cevaplar veriyor, üstelik başka bir konuya atlıyordu. Tabii numunelerin gelecek olmasına da sevinmişti, o ayrı...

"Ev ev dolaşmaktan yorulmuşsundur. Kendime de yapacaktım. Bir çay demliyorum şimdi..."

Hiç kalkmak istemiyordum. Korku mu? Değil. Korku değil. Sıfırın altı. Donup da akamamak. Ama bir de çay içsem, organize bir takibe sıkışabilirdim. Beni o binaya girerken görmemişlerdi, bu yüzden rahatça sıvışabilirdim. Acele etmeliydim.

"Hayır, teşekkür ederim, bugün gitmek zorunda olduğum bir sürü yer var... Aa... kataloğu bulamıyorum çantamda. Ben hemen şirkete gidip geri geleyim. Şu işe bakın!"

Sarsak sarsak çıktım daireden. Dış kapıya gelince sokağı iyice süzdüm. Bir şey görünmüyordu Sessiz adımlarla sokağa değil, apartman garajına daldım. Garajda iki çocuk oynuyordu. Onlara takıldı gözüm. Garajın çıkışı yoktu. İnce duvardan diğer bahçeye atladım. Orada arka apartmanlara çıkış vardı. Arka bahçelerden, arka duvarlardan atlayarak bir üst sokağa çıktım. Sokak boştu. Koşar adımlarla ilerledim..

Aklıma gelen bütün şiirleri atarak, düşünmeden ilerledim.

Soruları attım. Attım yine.

Masalların gidişi

Elif'in sokaklarda koşturduğu saatlerde, o ılık Mayıs sabahında Sema, boğucu bir boşluktaydı. Üniversite sınavını kazanamadığını yeni öğrenmişti. Eczacı Cemal'in ısrarıyla en yüksek yerleri yazmış, eczacılık dışında bir bölüm koymamıştı listeye. Onlar da olmamıştı! Puanı çok düşük değildi ama yetersizdi. Gariptir, annesi bu sefer kendini yerlere atmamıştı, hatta "Üzülme, bir sonraki sınavı kazanırsın..." demişti. Buna rağmen Sema çok üzülmüştü. Otuzuna merdiven dayamıştı. Yirmi ikisindekiler üniversite mezunu olurken, genç kadın hâlâ kapılarda eşeleniyordu. Üniversite en az dört sene sürüyor. Sonra bir sürü prosedür... Eczacı Cemal, ona eczaneyi devretmek istiyordu. Devretmek ve biraz dinlenmek... Sema yaşatacaktı Lale Eczanesi'ni. Cemal amca da ara sıra gelecek, ne var ne yok diye kolaçan edecekti.

Elif gideli neredeyse iki yıl olmuştu. Hiçbir haber, hiçbir ışık yoktu. Eczacı Cemal, hâlâ duruma alışamamış ama acısını içine atmıştı. Elif'in fotoğraflarını her yere asmadı. Eczanede eskiden beri duran fotoğrafa bakıyordu arada. Hüzünlü gülümseyişini mütevazı bir şekilde paylaşan arkadaşıyla birlikte çok ders çalışmışlardı... Sabırla anlatmıştı Elif, kızmadan, sıkılmadan... Ama başaramamıştı Sema! Eczacı olamayacaktı. Bu yaştan sonra, imkânsızdı artık.

Mayıs güneşi camlardan akarak dükkânı dolduruyor, onu dışarıya çağırıyordu.

Çıkamazdı. Nereye çıkacaktı. Üniversite sınavını bile kazanamamışken... Gözleri doldu birden. O sırada kapıda Haydar'ı gördü. Yumuşacık sesini duyunca gülümsedi.

"Hayırlı işler..."

Bu heyecanın anlamı neydi peki?

"İyi misin Sema?"

"İyiyim... iyiyim tabii. Cemal amcaya üzülüyorum. Elif gittiğinden beri her gün biraz daha çöküyor."

Melisa kaynatmak bahanesiyle çay tezgâhına koştu. Kalbindeki karışıklıktan kaçıyordu sanki. Bir yanda Salih duruyor, bir yanda Rafi ve Haydar. Kimi nereye yerleştireceğini bilemiyordu. Son zamanlarda en çok Haydar'ı düşünüyordu. Yaklaşık altı ay önce Hasan'ın evinden ayrılmıştı. Ama sık sık geliyordu eczaneye. Sema, farkında değildi ama Haydar, kaybettiği mahallesini bulmuş gibi sarılıyordu ona. Sıcacık... Genç kadın, sadece bu sıcaklığı hissediyordu. Geçenlerde eczanede unuttuğu ceketini elinde evirip çevirince nasıl heyecanlanmıştı! Onun giydiği bir şeye dokununca ürpermişti. Sonra birden Haydar gelmiş ve ne demişti: "Yine bir şeyimi unutmuşum! Âşık mı oldum ben?"

Evet... Âşık olmuştu. Her halinden, beceriksiz hareketlerinden, uzattığı konuşmalarından ama en çok bakışlarından belliydi. Ya Sema? Sema kime âşıktı? Haydar'dan etkileniyordu. İnce sicim bıyıkları yüreğine su serpiyordu. Bir de sözleri... Ses tonu...

Elinde melisa çayı dolu bardakla Haydar'ın yanına geldiğinde, yardım isteyen gözlerle dikilip:

"Hiçbir yeri kazanamamışım," diye mırıldandı.

Aynı bakışlarla oturuverdi karşısına ve "Hadi bir şeyler söyle," ifadesiyle ona bakmaya başladı. Haydar, sakin sakin başladı konuşmaya. Genç kadının pek alışık olmadığı, onu bilmediği bir dünyaya taşıyan apaçık cümlelerle. Sema hayatının amacını iyi düşünmeliydi. Üniversite tek yol değildi. Onun birçok arkadaşı, üniversiteyi bırakmış ve hayatını başka bir

dünyanın kurulması için adamıştı. Sema da burada çok önemli şeyler yapıyordu. Gerçekten de bu esrarengiz adam, ne derse desin etkiliyor, rahatlatıyordu Sema'yı. Bazen o kadar etkileniyordu ki ona baktıkça peşinden akabileceğini hissediyordu. Onunla hiç bilmediği okyanuslara doğru gülümseyerek... "İki elimi avuçlayıp çekse ne yaparım?" Gidebilirdi. Ne yapacaklardı?

Sonrasını düşünmeyip sadece gitmek istedi. Ama "gel" demiyordu bir türlü.

Elif nedeniyle buraya gelmemesi gerektiğini bildiği halde sürekli eczaneye uğrayan Fiko, bazen elini resmi bir tavırla uzatıp Hasan'ı soruyor, sonra hemen gidiyor; bazense sıcacık bir sohbete oturuyordu. Bu sohbetlerde Haydar'ın çocukluğu, babasının ölümü, annesi ve neler neler çıkmıştı ortaya. Haydar gerçek ismi değildi. O bir illegaldi. Sema gerçek adını sormadı. Merak da etmedi. O Haydar'dı. Gelmiş ve geçmiş devrimcilerin sembolü. Karanlıktaki yıldız. Hayatın ıssız ışığı. Haydar...

Hava kararmadan gitti Haydar. Karanlık vakitlerde, dışarda olmaması gerekiyordu. Sonra Hande uğradı. Manifaturacıdan kumaş almaya çıkmıştı. Gözleri ışıl ışıl gülümseyerek çöküverdi koltuğa:

"Bir sipariş geldi, sorma... Annen makinenin başında, nefes almadan çalışıyor. Bana da bir çay koy, içeyim ve hemen gideyim."

Eczacı Cemal sayesinde konu komşu Hande'yi kabul etmeye başlamıştı. Hatta sevap işleme adına, pek çok insan helal para kazanmaya alışsın diye, kıyafetlerini Gülcan-Hande ikilisine diktiriyordu. Sevap bir tarafa, gerçekten değme terzilere taş çıkartıyordu iki kadın. Özellikle Yedikuleli genç kızlar kapıyı aşındırıyorlar, sürekli yeni kıyafetler istiyorlardı. En son bir gelinlik siparişi bile almışlardı. Hande çok gülmüştü: "Orospunun diktiği gelinlik kıyafetinden ne olacak... Kaşar orospunun elinden geçmiş bakirelik kostümü ha... Hah hah..."

Çok gülüyorlardı. Çok eğleniyorlardı. Yoğun işlere rağmen, sadece evde çalışmıyorlardı. Neredeyse her gün, yağmura, soğuğa rağmen, kırlara, bahçelere gidiyor, ot topluyorlar-

dı. Hande iyi bir öğrenciydi. Artık Sema'dan daha iyi tanıyordu otları...

"Ne diyordu Hasan onun için? Sen anlatmıştın ya... Dur... Annen çok komik söylüyor. Hah, Kara Duduk... Duduk'la görüşüyorsunuz, değil mi?"

"Evet..."

"Annene söylemem merak etme!"

"Bilsin... Biliyordur bence. O yasakladı diye görüşmeyecek miyiz? Hangi çağda yaşıyoruz Hande abla..."

Hande'nin ketum olduğunu, aralarındaki konuşmanın sır kalacağını biliyordu Sema...

"Sen de haklısın, annen de haklı... Salih'i seviyorum ben. İyi çocuk. Erkeklerden anlarım, gıllısı kışlısı yok. Sonra çalışkan, dürüst, vicdanlı birine benziyor. Ama annen de haklı. Çünkü sen çok parlaksın. Senin ışığın onu boğar. Erkekler hoşlanmaz böyle şeylerden..."

"Ama o rahatsız değil gibi..."

"Şimdi anlamazsın. Seni kendine iyice bağladığında, evlendiğinizde ya da onun çocuğunu doğurduğunda ortaya çıkar her şey..."

"Bilmiyorum..."

"Ben de bilmiyorum. Senin parlaklığın beni korkutuyor. Bir kadının kendisine fazla geldiğini hisseden erkekler, çok acayipleşirler. Kadının ağırlığını kırmak için onun kalbini kırarlar. İntikamını alırlar bir şekilde. Hiç beklemediğin anda vururlar... Bunu fark etmeden yaparlar üstelik."

"Yok Hande abla... Sen kötü deneyimlerin etkisindesin. Salih kompleksiz bence..."

"Belki olmaz canım. Ama erkek değil mi sonuçta? Erkekler zayıftır. En güvenilir zannettiklerin bile, bir bakmışsın her şeyi unutmuş. Bir bakmışsın, başka birini sokmuş hayatına. Sen kendini biricik zannedersin, onun başka birine böyle âşık olamayacağını, 'canım benim' diyemeyeceğini sanırsın ama oluverir işte. Hem de senden daha silik, daha sıradan birinin kolunda görürsün onu. Hatta hemen evlenir ve çocuk yapar."

Sema'nın şaşkınlıkla sararmış yüzünü okşayarak:

"Gelinciğim, annen mutlu olmanı istiyor. Sana hoş bir dünya kuracak, seni buraya kapatmayacak, dünyaya açacak birisi olsun, diyor. Sen de istemez misin böylesini..."

"İsterim ama Salih'ten ayrılamıyorum..."

"Neden?"

"İçim izin vermiyor..."

"Alışkanlık mı acaba? Çocukluktan beri kırıştırıyorsun onunla, değil mi?"

"Kırıştırmak mı?" Güldü. "İlahi Hande abla... Evet, öyle..."

"Yattınız mı hiç?"

Sema, başını eğdi, ses çıkarmadı.

"Seviyorsun ya da alıştın. Bak, Hande ablanı dinle sen. Sakın acele kararlar verme. Kendini bağlayacak şeyler de yapma, duydun mu! Annenin sözleri de hep kulaklarında asılı olsun..."

"Öyle zaten..."

Annesinin sözleri sadece kulaklarına değil, gözlerine, ellerine, sesine de yapışmıştı Sema'nın. Bu yüzden Salih'le her buluşması küçük bir kavgayla bitiyordu.

Akşam eczaneyi kapatırken geldi Salih. Yüzünden düşen bin parçaydı. Sema'nın elinden demiri alıp vitrinin üzerine yerleştirdi, kilidini kapattı:

"Sahile inelim mi?"

"Aklına başka bir yer gelmiyor mu?"

"Zamanın yok diye dedim..."

"Trene binip Florya'ya gidelim."

"Olur..."

Tren çuf çuf gidiyordu. Katur kutur. Salih tüm sesleri içinde hissetti. Tren yüreğine basıyormuş gibi. Hayat devam ediyordu... Acı ile yaşamak böyleydi, katur kutur. Cemal amca haklıydı, en kötüsü üzülmemekti. Artin Usta gidecek ve Salih üzülmeyecek. "Başın sağolsun" sözleri çınladı trende birbirinin üstüne yığılmış insanlardan. Başın sağolsun. O öldü, sen sağol...

Yol boyu Sema konuştu. Terzilik işini, Hasan'ı, Rafi'nin yeni yolculuklarını, biraz da Haydar'ı anlattı. İkisi birkaç sefer ec-

zanede karşılaşmışlar, birbirlerine soru işaretleri fırlatmışlardı.

Trenden inip sahildeki çay bahçelerinden birine yürürken, düşüncelerde biraz geçmişe, biraz geleceğe daldılar. Sahildeki çay bahçelerinden birine girdiklerinde daha konuşmaya başlamadıklarını ikisi de biliyordu. Denize en yakın masaya oturuveren Sema, daha çay söylemeden döktü içini:

"Sıkılıyorum Salih... Çok sıkılıyorum. Bizde şiir yok, müzik yok. Bari birimiz uzağa gidelim, özleyelim..." deyiverdi.

Salih'in, geldiğinden beri zaten dağılmış olan yüzü iyice allak bullak oldu:

"Nereden çıktı şimdi bu!"

"İlk defa söylemiyorum ki..."

Sessizlik.

"Haklısın... Ama ne yapacağımı bilemiyorum. Her şey çok üst üste geldi. Hayat üzerime geliyor..."

"Sen de boyun eğiyorsun..."

"Annemi, kardeşimi, Melek'i, Gülistan'ı bırakıp kaçayım mı istiyorsun?"

Yine sessizlik.

İki çay söylediler. Geldi, birkaç yudum içtiler.

"İnsan zorluklar içinde bile yaratır şiiri... Hatta büyük romantik aşklar zor koşullarda yaşanır. Ama bizde heyecan yok. Neşe de yok. Sadece duygusal bir yakınlık, o kadar..."

Salih ona şaşkınlıkla baktı. Niye şaşırıyordu? Aynı film tekrar tekrar seyredilirse, artık şaşırmak abes değil miydi? Genç adam konuşmaya başlayınca Sema dişleriyle kemirdiği dudaklarını kanattığını hissetti:

"Seni çok seviyorum Sema. Çok seviyorum. Benden romantik olmamı istiyorsun. Nasıl olacağımı bilmiyorum. Sana hediyeler alamıyorum. Bazı şeyler bana çok yapmacık geliyor. Hayallerini kırmak istemiyorum ama..."

"İnsan hayalsiz yaşayamaz Salih... İçimde hafif bir kanama hissediyorum. Hayal kırıklığından olabilir. Yoksa aşk hayal kırıklığından sonra mı başlar? Müziği olsaydı bari..."

"Nasıl bir müziği olur aşkın?"

"İşte bunu soruyorsun..."

"Ben sana sürekli müzik dinletmiyorum diye mi? Bestelemeyi becersem aşkımızı notalara dökerim ama var bizim müziğimiz Sema."

"Ben duymuyorum..."

"Hayat bazen kulaklarımızı tıkıyor. Haklısın."

"Benim kulaklarım tıkalı değil. Başka müzikleri duyuyorum. Ama senden bir şey gelmiyor Salih."

Salih'in yumrukları sıkılıydı. Ayağa kalkmak istedi, başaramadı. Oturduğu koltuğa sırtını yaslayıp Sema'nın ellerini avuçladı:

"Ben ise mıknatısa tutulmuş gibiyim. Yıllardır böyle oldu, böyle olacak. Sema, sen olmayınca eksik kalıyorum. Seninle birlikteyken içimde yüzlerce kuş kanatlanıyor. Yoksan, kuşlar yine var ama hep titriyorlar. Hep titriyorum."

Salih gerçekten titremeye başlamıştı sanki. Sema, genç adama şaşkınlıkla baktı, yumruklarını sıktığını, bacaklarını gerdiğini fark etti ve kesik kesik konuşmaya başladı:

"Salih, sonuna kadar kendimi sana bırakamıyorum. Galiba bu yüzden. Güvensizlikten. Evet, çok güvenilir bir insansın. Dürüstlüğünü herkes biliyor. Ama bazen kolaycılık hissediyorum sende. Emekçisin ama rahatsın bir yandan. Bazen açık olmadığını hissediyorum. Ve küçük yalanlar. Çok küçük. Söylemeyişlerinde, anlatmayışlarında gizlenen. Hayal kırıklığım büyürse ve ortadan yarılırsa diye korkuyorum..."

Salih susuyordu. Sema devam etti:

"Yoksul olduğunu biliyorum. Evet, rahat yaşamak... hayır hayır, bazı olanaklara sahip olmak istiyorum. Bir atlı prensin beni burdan çekip bulutlara çıkarmasını beklemiyorum. Beklemiyor muyum? Hayır, galiba öyle bir atlı prensin olmadığını biliyorum... Salih, yoksul olduğunu bilerek öptüm seni. Hiçbir şeysiz. Bildiğim Salih'i sevdim. Ama ondan aşkın büyüsünü bekledim. Bekliyorum."

Salih'in elini aradı, buldu, tuttu:

"Seni çok seviyorum. Yokluğun acı veriyor ama varlığın her zaman içimi doldurmuyor. Bazen sustuğumuzda, sarıldığımızda, ben göğsüne sokulduğumda... İşte o zaman bulutlarda hissediyorum kendimi. Ama hep öyle yaşayamayız ki! Sessiz ve

hareketsiz... Sevişmelerimiz de çok güzel. O zaman çok mutlu oluyorum. Sonra sarılıyoruz ya birbirimize... Mutluluğu hissediyorum, evet. Ama Salih, hep sevişemeyiz, hep sarılıp yatamayız ki! İkimiz, yalnız, kapalı bir ortamda olunca mutluyuz. Ya dışarı çıkınca? Başkalarıyla birlikteyken... İstiyorum ki o hayatın içinde de hissedeyim aşkı. Hep aşkımızdan güç alayım. Olmuyor... Her zaman olmuyor. Bunu engelleyen ne? Hayatla boğuşurken seni daha çok istiyorum yanımda. Daha çok paylaşmak, ne bileyim... Bir de hoşluklarını yaşamak aşkın. Sürprizlerini, uçuşlarını, buna hakkım yok mu?"

Elinde gevşeyen eli biraz daha sıktı:

"Beni seviyorsun. Düşünüyorsun. Bundan şüphem yok. Ama bu sevgi heyecan yaratmıyor. İstediğim sadece bana yardım etmen değil, hoşluklar katman... Çok şey mi istiyorum? Üzerindeki sorumlulukları biliyorum... Bazen düşünüyorum da Ferhat ile Şirin, Leyla ile Mecnun, senin bana anlattığın Mem ile Zin nasıl geçinirlerdi bu çağda? Kadınlara aileleri bakıyordur ama aşklarına bir engel çıkmasaydı nasıl yaşatacaklardı kendilerini? Destan olacak mıydı o zaman hayatları? Kavuşmayınca aşk, hayallerde büyüyor galiba. Kavuşunca daha mı zor? Bu pis dünyanın neresine yerleştireceğiz aşkı? Yerleştirecek miyiz? Hele paran pulun yoksa, kendini hiçbir yere yerleştiremiyorsan, kendine ayıracak zamanın yoksa, hatta rahat rahat nefes bile alamıyorsan, aşkın sana yük olmaz mı? Sana yük müyüm ben Salih?"

Salih konuşmakta zorlanıyordu ama yumruğunu sıkıp açtı ağzını:

"Ben başa çıkamıyorum Sema. Çevrendeki insanlar gibi değilim. Sen Cemal amcayla birliktesin sürekli. Onun renkli dünyasını görüyorsun. Hasan gelip gidiyor... Şimdi de Haydar... Bir de Rafi ismi dolaşıyor ortalıkta. Ben o insanlarla aynı koşullarda değilim. Ben hayatla boğuşuyorum..."

"Onlar da boğuşuyor. İşte Hasan da çalışıyor mesela... Müzik öğretmenliği az iş mi?"

"Çalışmak mı? Haftanın iki günü çalışıyor. Paraya ihtiyacı yok onun biliyorsun..."

"Haydar da yoksul çocuğu..."

"Kıyafetleri hiç de öyle görünmüyor. Camel içiyor ayrıca. Gündüz vakti dolaşabildiğine göre rahat..."

"Hemen ne marka sigara içtiğine mi baktın? Neyse Salih. Tartışılacak bir konu değil. Ben sadece ne hissediyorsam, açık açık söyledim..."

Sessizlik.

"İşten ayrıldım..."

"Aa... Deminden beri niye söylemiyorsun? Hani paraya ihtiyacın vardı? Hani çalışmak zorundaydın?"

"Öyle..."

Salih biraz önceki konuşmanın üzerine iyice gerilmişti. Konuşmak istemiyordu. Ama başını yana çevirirken Sema'nın bal gözleriyle karşılaşınca çözüldü:

"Yusuf diye çok iyi bir çocuk vardı. Haksızlıklara karşı çıkıyordu, bazen tartışıyordu. Onu işten çıkardılar. Ağaçtan da en iyi o anlıyordu üstelik. Elleri kıvrak, becerikliydi. Ama önemli değil, makine işi... Haksızca, aniden son verdiler işine... İlk gün birisi çağrı yaptı, 'Arkadaşımızı işe geri alın, yoksa hepimiz çıkarız diyelim,' diye... Öyle söylendi. Patron direndi. Bir tek ben geri dönmedim."

"Canım benim..."

Sema sarıldı Salih'e. Salih'in gözleri yaşardı, kasıldı.

"*Gazap Üzümleri*'ni dün bitirdim. Unuttum getirmeyi. Yarın veririm sana..."

"Beğendin mi? Beni çok etkiledi!"

"Çok beğendim... Senin de etkilendiğin belli. Hemen tavrını koymuşsun!"

"O kitabı okumasaydım, yine aynısı olacaktı."

"Biliyorum... Üzülme... Buluruz iş. Hatırlıyor musun, bir ara ben de nasıl arıyordum..."

"Haklısın ama çok ihtiyaç var. Benden başka kimsenin geliri yok evde. Zeynep, Anadolu lisesinde. Okul para istemiyor ama bir sürü masraf yapması lazım. Kitaplar filan... Kıyafeti de pek yok. Melek'in de bir sürü ihtiyacı çıktı... Diğerlerini tahmin et artık. Ne yapacağımı bilemiyorum... Yani zamanım yok iş aramaya. Hemen bulmalıyım."

"Beraber ararız..."

Akşam meyhanelere gitmek için bekleyen Romanlar yan masada çay içiyorlardı. Yaşlıca olanlardan birisi kalkıp genç çiftin yanında ney çalmaya başladı.

Salih o zaman gerçekten ağladı.

Başka bir yol...

Zaman her şeyin ilacıdır, derler. Yok, doğru değildi. Doğup batan güneş, akıp giden aylar, Salih'in ruh kanamasını hafifletmemişti. Uykuya güç bela daldıktan sonra hep aynı rüyaları görüyor, "tin..tin..tin" sesleriyle uyanıyordu. Haftalar boyunca iş aradı, konunun komşunun küçük tamiratlarından ufak paralar kazandı. O iş, bu iş derken, haziran başından beri, yaklaşık iki aydır Küçük Paris'te Selim abinin kahvesinde çalışıyordu.

Fırsat buldukça Madam Zabel, Ohannes ve Mihalis'in yanına uğruyordu. Yeni çırağından sonra çok rahatlamış olan Ohannes, Salih'i görünce hemen çayını doldurup sandalyesini kapının önüne çekiyordu. Sonra konuşuyorlardı damla damla. Merak ediyordu Salih. Niye kimsesi yoktu Artin Usta'nın? Niye evine böyle el koymuşlardı? Nişan amcanın atölyesi nasıl dağıtılmıştı? Babasıyla Artin Usta, sonra neler yaşamışlardı birlikte? Genellikle bu konulardan söz açılınca kıvraklıkla laf değiştiren Ohannes, Salih'in acılı gözlerine anlayışla bakıyor ve anlatıyordu. Mihalis de öyle. Madama ise bir şey sormuyordu genç adam. Sadece yanına uğruyor, 'bir şeye ihtiyacın var m?' ifadesiyle bakıyordu yüzüne.

Birkaç gün önce Gülistan dönmüştü. Gerçi daha uzun uzun konuşmamışlardı ama birbirlerinin yüzünü görmek, şöyle ha-

fif gülümseyerek bakışmak ikisine de iyi gelmişti. Anlatacak ne vardı ki? Yeni ne vardı? Müjdeli, sevinçli haberler yerine çaresizlikten, bilememezlikten, beceremezlikten bahsetmek zordu. Çok zordu.

Yerleşmek de zordu Gülistan için. İki valizini boşaltmak da, elbiselerini dolaba asmak da öyle. Gittiği yerde bir şey mi bırakmıştı yarım kalan? Buruk bakıyordu genç kadın. Rindî teyze bile bunu fark etmişti. İki dul kadının başka bir dili vardı, yine sessiz.

Ağustos güneşi, evin içine çökmüş oturuyordu. Açık pencerelerden, aralık kapılardan içeri rüzgâr değil hararet akıyordu. Gün sabahtan akşama döndüğünde de bitmedi hararet. Gülistan evi baştan başa silip süpürdü. Duş aldı. Küçük arka bahçedeki çiçeklerle sebzeleri suladı. Birkaç domates, çokça biber kopardı. Her nasılsa boştu bahçe. Böyle sıcak havalarda Rindê yade, buraya iniyor, onu bekleyen sandalyesine oturuyor ya da toprakla uğraşıyor, akşama kadar yukarı çıkmıyordu. Karış kadar yerde, bunca şeyi o ekmiş, asmaları dört bir yana yaymıştı.

Gülistan, elindekileri yere bıraktı. Bir salkım üzüm koparttı ve yerinden kıpırdamadan tek tek taneleri ağzına atıp sert vuruşlarla çiğnemeye başladı. Bu duygunun adı neydi? Hayır, aşk değil. Gururdu. Çok acıtan gurur. Elif olsaydı da, anlatsaydı.

Çıplak üzüm sapını düşünmeden yere attı, sebzeleri alıp neredeyse koşarak yukarı çıktı. Nedense yine duşun altına girdi. Terlemiş miydi? Çıktı. Arka arkaya iki sigara içti.

Derken kapı çaldı. Misafir geldi. Hararet bitti sanki. Rindê teyze ayaklandı.

Derin ve yakıcı zamanlar geçmek bilmiyordu ama bazen böyle meltemler esiyordu. Yaşlı kadın, uzun eteğini şalvarının üzerine dolayarak beline sıkıştırmış, sessiz bir telaşla yemek yapmaya girişmişti. Bir yandan da Gülistan'ın getirdiği çikolata dolu torbayı boşaltıyordu. Pirinci ıslattı, patlıcanları soydu, biberleri yıkadı.

"Hadi yade... Bak, Emin heval yalnız oturuyor içerde."

İnsan, teyzesinin oğluna "arkadaş" der miydi? Derdi. Gülistan'ın büyük teyzesinin oğlu Emin, akraba değil, arkadaştı.

Herkese eşit mesafedeki arkadaş. Sıcacık gülümsemesinin içindeki resmiyetle karışık saygılı tavırlarıyla karşısındakini yumuşatan, içine çeken heval.

Konuşmasına, oturuşuna, yemek yiyişine, hatta yatışına sinmiş bu üslup Emin'e özgü değildi tabii. "Heval" diye çağırılması da öyle. Gerilla hareketleriyle bağı olan herkese böyle hitap ediliyordu o vakitler: Heval. Emin de öyle böyle heval değildi ayrıca. İlk gençlik yıllarından beri koşturuyordu. Ayağındaki sakatlıktan dolayı dağ yolundan geri gönderildiğini biliyordu Gülistan. Ve hevalin bu yola arkasını hiç dönmediğini.

Emin'i, ailecek çok severlerdi. Arada bir Yedikule'ye uğrar, çaylarını içer, ülkedeki gelişmeleri, doğu illerinde başlayan ayaklanmaları anlatırdı güzel güzel. En çok da Rindê yadêyle anlaşırdı. Elli yaşlarına merdiven dayamış, üç koca yılını cezaevinde geçirmiş Emin, hep eli dolu gelirdi bu eve. Meyveler, domatesler, sebzeler... Siyasetten arta kalan zamanlarında pazarcılık yapardı da ondan!

Onlar halleşmeye henüz başlamadan, Salih geldi. Rindê yadê, şikâyet eder gibi, oğlunun iyice içine kapandığını, hiç konuşmadığını söyledi. Emin kucakladı genç adamı. Geçen sene, cenazeye gelmişti, onun sessiz ağıdını duymuş, sonraki aylarda hiç geçmeyen çaresiz ve öksüz bakışlarını görmüştü. Şimdi kendisine dostça ama sıkkın bakan Salih'in elini sıktı hafifçe. Boşaltılan atölyeyi ve genç adamın marangozluğa veda etmemek için nasıl debelendiğini konuştular... Artin Usta öldü, hayat tufan oldu. Ustalık yoktu artık. Şimdi sanattan, beceriden başka bir şey vardı. O olan şeye içi alışmıyordu Salih'in. Ama çalışmak zorundaydı. Evin tek geçim kapısıydı. Sabah altı buçukta dükkânı açıyor, akşam altıya kadar... Kahve çıkışı marangozlukla ilgili işler arıyordu. Hayat zordu! Ekmek... zordu.

Zeynep gelince yer sofrası serildi, etrafına dizildiler. Emin, ısrarlara dayanamamış, yatıya kalmayı kabul etmişti. Hem bu civarda işleri de vardı.

Güzel hayattı. Evli değildi. Çoluk çocuğu yoktu. Akrabalarıyla dönüşümlü olarak, haftanın iki ya da üç günü pazarda çalışıyor, sonra da kendi hayatına hükmediyordu. Hayata hük-

metmek bu kadar kolay mıydı? Salih, yer sofrasının diğer tarafındaki Emin'e bakarak başını salladı hafifçe. Hayır, kolay değildi. Ama Emin'in öyle bir hali vardı. Hayatına hükmediyormuş gibi.

Gülistan Hollanda'dan dönmüştü ya Rindê teyzenin, özellikle Zeynep'in soruları bitmiyor, genç kadın kesik kesik anlatıyordu. Vuruk vuruk.

"Melek'i özledim. Yani... Hepinizi, buraları çok özledim. Yaşanmaz orda heval. Bizim gibiler için cennet vitrinli bir cehennem. İnsanı parçalayan, lime lime eden bir bürokrasi... Burada yolunu buluyorsun bir şeklide. O kadar kapanmıyorsun içine. Ama Avrupa'da Türk olmak... ya da Kürt... başka bir şey. Gömülüyorsun sanki. Dışardaki hayatla hiç ilişki kuramıyorsun. İkinci sınıf hayatta, ikinci sınıf insan olduğunu hissettiriyor sana her şey. Gururun bin para oluyor."

"Ama ablan güzel şeyler anlatıyordu sana..."

"Yok... Alışmışlar da ondan. Nasıl güzel olsun. Akşama kadar çalışıyorlar. Eve yıkıntı halinde geliyorlar. En büyük zevkleri markete gidip değişik şeyler almak. Hiçbir sosyal hayatları yok. İşte arada sırada etkinlikler oluyor. Oralara gidip rahatlamaya çalışıyorlar ama her şey aldatmaca... Yabancılar çünkü. Kendi dünyalarını kurduklarını sansalar da hayat yabancı, kültür yabancı. Bizimkiler tuhaflaşmış. Yalnızlar. Üstelik nereye gitsen bir Türkle ya da bir Kürtle karşılaşıyorsun. Ama yersiz, yurtsuz. Emanet gibi. Tarihsiz, geçmişsiz, dayanaksız... Boşlukta gibiler. Siyasi ortam bile sarmadı beni. Kültür mültür çalışmaları var ama tadı yok sanki. Herkes abartılı. Herkes yüzeysel. Taklit. Ben yapamadım."

Pilavla karıştırdığı patlıcan yemeğinden bir kaşık aldı, hızla çiğneyip yuttu:

"Tabii sokaklarda görüyorsun. Bir yandan bambaşka bir dünya var. Bizimkinden çok değişik. Ama giremiyorsun içine. Bazen değiyorsun, konuşuyorsun ama buluşamıyorsun gerçekten. Çünkü sen havadasın. Enistem diyordu ki... biz göçmen değiliz, göçmenler bir süre sonra buluşur yerlilerle, biz diyasporayız, gönlümüz başka yere nakışlı... uzaktaki ülkeye... ema-

net gibiyiz... Böyle diyordu. Ben emanet bir hayat istemiyorum Heval Emin."

"Ablan, Melek için okul ayarlayacaktı; dil öğrenmesi için iyi olur diyordun."

"Yok, öyle değil. Onların yaşamları da çok zor. Melek'e biz bakarız, sen biraz hayatını yaşa diyorlar. Çok iyiler, çok düşünceliler... çok... Ama durumlarını gördükten sonra yapamam. Ablam akşama kadar otel odalarını temizliyor. Leş gibi, yıkıntı gibi geliyor eve. Eniştem işsizlik parası alıyor ne zamandır. İşsizlik bürosuna habire çağırıyorlar, oraya buraya gönderiyorlar, göstermelik eğitimlere sokuyorlar... Bazen saatlerce sıra bekledikten sonra memurların aşağılayıcı sorularına cevap vermek zorunda kalıyor. İşsiz olduğu için utanması, suçluluk duyması gereken oymuş gibi. Para veriyorlar ya... Ben de gitsem, aynı şeyleri yaşayacağım. Zaten oturum alana kadar, bir sürü bürokratik işlem... Bizim gibilerin çalışacağı işler belli. Dil yok, üniversite yok, çevre yok. İşçilik yapacağım. Ne vakit kalacak ki kendimi yaşamaya? Ben Hollanda'ya gitmedim heval. Öteki Hollanda'ya gittim. Orada da mutsuzluk var. Utanç ve boşluk var."

Kaşığını eline aldı, oynadı, bıraktı:

"Yarından itibaren iş arayacağım. Ben de çalışacağım Salih. İlk önüme çıkan işe gireceğim. Birkaç sene böyle geçecek, ne yapalım... Belki sonra bir mucize olur."

"Olmaz."

Salih'in ağzından son derece tok çıkan bu kelime sanki bir cümleydi. Çok kesindi. Olmaz. Ne olmaz? Mucize olmaz.

Gülistan'ın şaşkın bakışları altında, Salih ayağa kalkarak, uzun zamandır sadece görüntüyle çalışan televizyonun sesini açtı. Ortalık müzik doldu. Halk oyunları gösterisi vardı.

"Hangi yöre bu Gülistan?"

"Antep..."

Televizyonun sesini yeniden kıstı, oturdu.

"Ben sevdiğim işi yapmaya çalışıyorum. Bulamazsam da arıyorum. Sen de ara..."

"Durumumuz aynı değil ki Salih. Danstan para kazanmak zor. Nasıl yapacağız, söyle!"

"Olacak bir şekilde."

"Nasıl olacak? Emin hevalin yanında söylemek istemiyorum ama geldiğimde evde hiçbir şey yoktu. Ablamın bana verdiği parayla alışveriş yaptım. Peynirimizi, zeytinimizi, yağımızı Artin Usta veriyordu. Şimdi senin üç kuruşluk maaşınla dört kişilik hane nasıl geçinsin? Rindê yadenin ilaçları, Melek'in okul masrafları, hele Zeynep'in... Bırak masrafları, herkesin cebine koyacak bir lira harçlık nereden çıkacak? Nasıl yapacağız Salih?"

"Olacak diyorum ya... Ben ek iş bulacağım. Marangozluk yapacak bir yer de bulurum belki. Ama sırf karnımızı doyurmak için canlı canlı mezara girmeyelim. Melek büyüdü. Okula gidiyor artık. Eninde sonunda bir şey olur. Bunca zaman idare ettiğimiz gibi, götürürüz yine."

Sessizlik. Büyüyen sessizlik. Emin, kararı açıklayan yargıç gibi konuştu:

"Yarın beraber gidelim kültür merkezine. Seni arkadaşlarla tanıştırayım."

Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak

Belgin abladan boğuk bir hıçkırık boşandı. Yumruklarını sıktı, çenesine dayadı. İki dirseği de havada, öylece kaldı. Madam Zabel'in, istemeden çok yüksek çıkan titrek sesi eczanenin içinde çınladı:

"Bitti. Yedikule'de artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak."

Eczaneyi dolduran, sokağı caddenin girişine dek kaplayan dev solucan, titremesini kesti.

"Yedikule'de artık... Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!"

Mihalis titredi.

Kimse konuşmuyordu. Saatlerdir kimse konuşmuyordu. İşte bir tek o titrek ses:

"Yedikule'de artık hiçbir şey eskisi gibi..."

Talip ile Tarık kaldırıma oturmuş ağlıyorlardı. Nahide, sadece onları değil, kendini de unutmuştu. Kapıda dikiliyordu, kapının önündeki solucanın içinde. Cinci Aysel, içerde, dışarda habire dua okuyordu. Ayakkabıcı Ohannes, eczanenin vitrini önüne koyuverdiği küçük taburede heykel gibi oturuyordu. Ne sağa, ne sola bakıyor, öylecene duruyordu. Nayat teyze, Artin Usta'nın ardından yaptığı gibi, yine helva getirmiş, Huriye ile birlikte, sıkışık kalabalığa dağıtıyordu. Hande, çelenklerin üzerindeki afişleri, sözleri, isimleri topluyordu. Gülistan ona

yardım ediyordu. Belgin, ağlamasını kesmiş, kapının pervazına dayanmış, duruyordu. Gülcan, dışarı çıktı. Dükkânın karşı duvarından tabelayı bir süre seyrettikten sonra, kalabalığı yara yara içeri girdi, Salih'ten aldığı toz beziyle Lale'nin fotoğraflarını tek tek indirdi. Tek tek tozlarını aldı, tek tek yerlerine astı. Tek tek... Sıra geldi en küçük fotoğrafa. Cemal amcanın muzip ama ciddi gözlerine... Ağlamaya başladı. Necla Hoca ona sarıldı. Güngör abla ikisinin de kolunu sıkıp Sema'yı gösterdi. Kaskatı bekleyen Sema'yı. Sustular

Salih, eczanenin köşesindeki ocakta çay demlemişti. Seri hareketlerle, boşalan bardakları yıkıyor, fenalaşanları dışarı çıkarıyor, Cemal amcanın arkadaşlarına yardım ediyordu. Onlar, Artin Usta'nın özenerek yaptığı masaya dayanmış, evrakları dökmüşler, bir şeyleri düzene sokmaya çalışıyorlardı. Eczacı Cemal'in sandalyesi boştu!

Boş sandalyeye fazla bakamadı, Sema'ya baktı. Üç gündür, gözünü ondan ayırmıyordu. Nasıl sarılmak istiyordu. İçinde dinmeyen acıyla onun acısını yutmak...

Sema elini Fatma'nın omzuna, sırtını tezgâha dayamış öylece duruyordu. Öylece. Haydar vardı yanında. Hasan'ın eczaneye getirdiği Haydar. Hoş bakışlı, sade çocuk. Haydar, kimi zaman ona kısık sesle bir şeyler mırıldanıyor, Sema'ysa hep aynı ifadeyle başını sallıyordu. Dinlemez gibiydi. Salih bilirdi canının bu hallerini. Ama bu sefer başkaydı... Yanlarına gitmek istedi. İçinden gelmedi. Bu nasıl bir hayattı. Boş sandalye miydi her şey?

"Yedikule artık..."

Hasan'ın eli, Salih'in omzunda bitiverdi:

"Yeter artık, kimse çay içmiyor."

Erkekler, dükkânın hemen yanındaki girişte toplaşmışlardı Ağır bir mırıltıyla bir işler halletmeye çalışıyor gibiydiler. Bakkalcı Mustafa, lokantacı Hüseyin, ayakkabıcı Ohannes, balıkçı Mihalis, berber Yüksel, yayıncı Refik, elektriçi Semih, kahveci Selim, taksici Remzi, Yüksel Efendi, Kemal... birbirlerine sokulmuş konuşmaya çalışıyorlardı. Kesik kesik, boğuk boğuk, dura dura, söylediklerini habire tekrarlıyorlardı. Eczacı

Cemal'in eski arkadaşları içerde, onlar dışardaydı. Kadınlar ve gençler ortalıkta koştururken, onlar büyük işleri mi hallediyorlardı? Ne yapıyorlardı? Hangi işi? Yoktu. Yok. Hareket edecek, çay ve helva dağıtacak, ortalığı temizleyecek güç yoktu. Yok.

Eczacı Cemal'in akrabaları Anadolu yakasında bir mezarlık ayarlamışlardı. Ailesi hep ordaydı. Arabalarla gelmiş bir sürü insan. Onu götürecekler miydi? Mahalleli yalvar yakar oldu; diğer eczacılar, eski arkadaşları da destek verdiler. Hele yayıncı Refik Bey çok güzel bir konuşma yaptı. Sonunda Yedikule'ye gömüldü Eczacı Cemal.

Eczacı Cemal, nüfus cüzdanında "Müslüman" yazdığı için Artin Usta gibi tabutuyla gömülmedi. Tok diye gitmişti Artin. Cemal yumuşacık düştü toprağa. Kimse bir şey duymadan. Herkes sarılınca küreklere, çok çabuk doldu mezar. Kürekler uzun zaman ellerde kaldı.

Artık Lale Eczanesi olmayacak! Kimse bu lezzette tansiyon baktırmayacak. Kadınlı, erkekli sohbetlere dalmayacak. Hastanenin yollarına birlikte düşmeyecek. Gözlüklerinin üstünden bakamayacak Cemal. Büyük kahkahasını atamayacak. Sema kaldı ondan geriye. O ne yapacak? Yavrucak eczacı olamadı.

Artinsiz ve Cemalsiz kalan Yedikule, sokaklardaydı. Eczanenin bulunduğu İmrahor'daki büyük sicim incelmiyordu bir türlü.

Herkes ağır ağır kımıldayan dev solucanın içindeydi. Birbirine bakan, ne umduğunu bilmeden bekleyen, sallanan insanlar. Elden ne gelirdi! Nayat teyze kaldırıma çömeldi. Çömelmedi, çöktü. Nurdagül Hanım da onu görüp yanına oturdu. Kemal arka arkaya yakıyordu sigarasını. Ağlamış, gözlerinden belli. Saklamıyor da. Neyi saklayacak? Artık ne kaldı ki hayatta?

Eczanenin içinde dolanıp duran Hasan, sonunda Sema'yı kucakladı:

"Ağla Sema... Ağla. Ölümle büyüyoruz biz."

Sonra kendisine şaşkın şaşkın bakan Fatma'nın gözlerinde, söylediği sözün saçmalığını fark etmiş gibi dudaklarını ısırdı. Kim büyümüş ölümle?

Sema kuru bir sesle:

"Yarın eczane boşaltılacakmış. Fırat abiler hızla halledermiş."

Cemal amcanın arkadaşları ağlamaklıydılar ama hiç durmadan bir şeyler yapıyorlardı.

"Onlar halleder. Biz eve taşınacak olanları götürelim. Kalabalık dağılsın hele..."

Kalabalık dağılmadı. Bir zamanlar, burada, açılış olmuştu. Güleç, sevecen bir açılış. Daha ne kadar zaman geçmişti ki... Eczacı Cemal yeniydi ama yıllanmıştı, sevilmişti.

Nefes almak için dışarı çıkan Belgin abla, Kemal'i görerek koluna yapıştı.

"Ne yapacağız biz Belgin abla? Ne?"

Belgin abla cevap vermeden eczaneye girdi.

Kemal gözlerini kapatmış, karanlığın ortasında dikiliyordu.

Beş yıl önceydi... Eski kamyonetin içinde liseli bir çocuk gibi heyecanlıydı. Gül yüzlü Cemal abi... Eczacı güzeli! Kızına nasıl sarılmıştı... Öyle ya, herkes Elif'i soruyor üç gündür. Ulaşılamıyormuş... "Neredesun be Elif? Ne demeye gittun o kadar uzağa? Böyle babayı bul, sonra da birak..."

Eczacı'nın gözleri düştü karanlığın ortasına! Kızgın bakan gözleri. Laf ettirmezdi Elif'ine. "Yurtdışında okuyacak. Büyük işler yapacak. Bana bir şey olursa, size emanet kızım," derdi. Bazı laflar dolanırdı ortada. Teröre karışmış filan diye. Ama bir iki fısıltıdan sonra kesilmişti. Kimse konuşmamıştı. Konuşamamıştı. Kemal içini çekti: "Merak etme Cemal abi! Bizimdur senin kızun. Ama... Sen olmadan neyin tadi kaldi ki..."

İki sırdaşı da gitmişti. Yüreğini, acısını, aşkını paylaştığı iki dayanağı.

Sendeledi Kemal. Midesini, kalbini, boynunu kaplayan ateşten kurtulmak ister gibi hızla geriye dönerken sendeledi. Ve çarpıştılar. Ağlıyordu. Çocuk gibi hıçkıra hıçkıra. Sema görmesin diye ağlamak isteyen dışarı çıkıyordu böyle. Ama Nahide durmuyordu, titreyerek, dişlerini gıcırdatarak... Çarpışıp yapıştılar. Kemal sendelediğinde, elini tuttu. Bakıştılar. Nahide boğuk bir hıçkırığa tutuldu yeniden ve Kemal'in göğsüne gömüldü. Koptular. Kaç zaman geçti? Herkesi unutarak. Böyle tutunarak.

Madam Zabel gelip Kemal'in omzuna yaslanana kadar.

Kemal, hemen kolunu çıkarıp madamın boynuna sardı. Üçü, kaldılar öyle bir süre.

Sonra Madam bayıldı. Nahide ile Kemal, onu tutup yan dükkâna, markete taşıdılar. Bakkalcı Mustafa koştu hemen bir iskemle getirdi. Ayıldı Madam. Uzatılan kollardan kurtulmak ister gibi ayağa kalktı. Eczaneye yürüdü. Ağır ve vakur adımlarla.

Tarık, yavaşça onun yamacına ilişti. Dudaklarını büzdü, boş gözlerle uzaklara dikti gözlerini. Çok uzaklara.

Eczacı Cemal eczanede ölmüştü. Lale Eczanesi'nde. Sema'nın doğum gününe bir gün kala... Doğmak, ölmek, yaşamak, gelmek, gitmek... Hepsi birden oluyordu demek.

Birdenbire. Masasında oturmuş, bulmaca çözerken... Birden Sema'ya bağırmıştı: "Çabuuk... Nidilat!"

Sema'nın eli ayağına dolanmıştı. İlacı getirmiş, ustasının dilinin altına yerleştirmişti. Nefes alamıyordu sanki. Düğmeleri... Kolonya... Ne fayda! Eczacı Cemal, koltuktan aşağı kayarken "doktooor..." diye mırıldanmıştı. Sema dışarı çıkıp bağırınca herkes toplaşmıştı. Doktor Zeki geldiğinde Eczacı Cemal yerdeydi. Onu arabaya taşımak, yolda kalp masajı yapmak... Hastanede kendisine gelmişti biraz. Elif'i ve Sema'yı sorduktan sonra "Lale geldi mi? Yardım edin ona. Hep yolunu kaybeder..." diyerek ayaklanmaya kalkmıştı.

Birkaç saat sonra da ölmüştü. Doktorların, hastabakıcıların odaya girip çıkışlarını izleyen büyük kalabalık kaskatı kalmıştı. Dışarı çıkarılan ceset gibi. Cemal amca gibi. Kaskatı.

Sonra bir sürü kargaşa! Acıdan herkes içe büzülmüş olmasa, Yedikule, Eczacı Cemal'in fotoğraflarıyla bezenecekti. Ama Yedikule'nin üzerine toprak atılmıştı. Herkes ölüydü. Kollar, ayaklar durmuştu.

Yedikule ve sigorta hastanesindeki çalışanlar, sağlık ocağındakiler, caddedeki eczaneler, çevre esnafı, kilise nöbetçileri eczacının yasını tuttu. Kuaförler kapılarını kapattı. Herkes siyah giyindi. Hiç konuşmadan.

Yedikule, arka arkaya iki emektarın cenazesini kaldırmıştı.

"Artin Usta'dan sonra yalnızlığa dayanamadı."

"Salih'le Sema'yı yetiştirdiler ama ne fayda! Sema eczacı değil, Salih de parasız."

"Gitti koca adam."

"Mezarına lale dikmeyi unuttuk. Her giden lale götürsün..."

"Lale yengenin mezarı nerede ki? Niye onları birleştirmek için konuşmadık?"

"Bilmem. Şaşkınlıktan. Ailesi düşünür artık."

"Yok, biz düşünelim."

Küçük fısıltılardı bunlar. Bilinen, tekrarlanan...

Bir tek laf söylendi yüksek sesle. Herkes geçmişin acı çağrışımlarıyla yüklü bu cümleyi hatırladı uzun zaman:

"Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak..."

5

Med cezir

Eczacı'nın ruhu...

Yedikule'nin kıvrık sokaklarına, siyah beyaz sessiz filmlerin sahneleri yapışmıştı. Tımarhane koridorlarının yalnızlığı, mezarlık yollarının kederi gibi İmrahor'a çöken bu ıssızlık, yastan mı kıştan mıydı? Ölümün mevsimi yoktu. Yasın da. Ama böyle titreten, ölümün soğukluğuydu. Cenazeden aylar sonra bitmeyen soğukluk.

Kış yine birdenbire bastırdı. Genç Osman Caddesi'nin girişinde Cemal amcanın gelip gelip dolaştığı belediyenin lale bahçeleri görünmez oldu. Cenazeyi uğurlar gibi ağaçlardan dökülüp esnafların buluştukları kaldırımları dolduran ve her zamankinin aksine, kimsenin süpürmediği yapraklar, kar altında kaldı. Bir gecede hem de.

İnayet Hanım, sabah karı görünce titredi ama pencereleri kapamadı. Kemal kahvede maç seyretmedi. Spor kulübünün ve mahallenin gençleri Kemal abiyi hiç böyle görmediklerini endişeyle konuştular. Sadece o değildi tuhaflaşan. Mihalis'in tezgâhı birkaç günlük aradan sonra açıldı ama artık ne müzik vardı ne sözlü çağrı. Hüseyin, lokantasında durmaz oldu. Marketçi Mustafa ise kapı önüne çıkmadı. Ohannes çırağına bıraktı bir süre idareyi. Yüksel Efendi dükkânın önünü temizlemedi. Sanki müşteriler de azalmıştı. Bu karda, bu kışta, bu yasta, saç, sakal kestirmek... ağır işti.

Yıllardır sürekli duymaya alıştıkları çan ve ezan sesi başladığında, duraklıyordu gelen geçen. Duraklıyordu da ne oluyordu? Atari salonları doluydu. Yedikule caddesinden, ara sokaklardan geçen arabalardan hep aynı tip müzik taşıyordu. "Hayat devam ediyor," diyen, tırmalayıcı, kalpsiz müzik. Soğuk kar. Devam eden hayat. Eczane müdavimlerinin gerilen dudakları.

Şimdi ne olacaktı? Nasıl? Niye?

Öğlene doğru güneş çıktı. Karlar eridi, yapraklar yeniden ortalığa serildi derken yine başladı lapa lapa.

Gülcan, pencereye yaklaşıp ışığını kısmaya başlayan güneşe yüzünü tuttu. Hayat böyleydi demek... Donuyorsun, eriyorsun... Birden gülümsedi ve divanda uyuklayan Hande'ye baktı. Çöldeki kutup ayısı hep bu divanda uyumayı seviyordu. Hele akşamları, televizyon karşısında, film izlerken... "Başka türlü uyuyamıyorum," diyordu.

Sema yine Bostancı'ya gitmişti. Mahalleden uzaklaşmak, Hasan'la dertleşmek ona iyi geliyordu. Cemal amca gidince hayat şirazesini kaybetmişti. Sanki hayal kurmanın bile anlamı yoktu.

Hande geçenlerde soruvermişti: "Birikmiş param faizle şişti şişiyor. Gel taşınalım burdan. Cemal amcadan sonra anlamı yok... Gidelim mi Gülcanım?" Gidemediler. Sanki burdan gitmek, Eczacı'ya kötülük olacaktı. Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, demişti ya Madam. Öyle çığlık atmıştı ya... Sanki bu sözün gerçek olması en çok Cemal abiyi üzecekti. Sanki en çok Yedikuleli olan oydu. Çok tuhaf, diye mırıldandı Gülcan, Cemal abinin buraya ilk gelişini, eczanenin açılışını hatırlayarak.

Hande her sabah ağlıyordu. Aylardır, her sabah... Aynı cümleyi mırıldanıyordu kesik kesik: "İyiler erken gider..." Televizyon hep açıktı son günlerde. İki kadın karşısına geçip dizileri seyrediyorlardı. Bazen kendilerini gülerken, hatta kahkaha atarken yakalıyor, sonra bakışıyorlardı. Gülcan, Hande'nin ellerini inceliyordu dakikalarca, sonra alıp göğsüne bastırıyordu. "Ne acı değil mi? Hiçbir şey olmamış gibi devam ediyor hayat..."

Kutup ayısıyla devam eden hayat başkaydı ama. Birden canı

uzanıvermek, ona arkadan sarılıvermek istedi. Uyumak. Hep uyumak. Uzun zaman uyanmamak. Ama sırası değildi:

"Handeee... Kalk... Saat beş oluyor! Böyle karşılamayalım misafirleri."

Hande uyandı. Gözlerini ovuşturarak minderleri düzeltti:

"Kaç kişi gelir acaba?"

Belli değildi vallahi... Hande, "Ne zamandır ilk defa bugün mutfakta vakit geçirdik," diye düşünerek ıspanaklı böreği ısıtmak için fırını açtı, çayın altını yaktı. Sonra da sigarasını. Gülcan dayanamadı:

"Hani azaltacaktın sigarayı? Yine kalkar kalmaz yaktın. Uyumadığın zamanlar hep elinde sigara..."

"Sen kendi işine bak."

Hande sigarasından derin bir nefes çekti ve musluğu açarak altına tuttu. İzmariti çöpe atarak arkadan sarıldı Gülcan'a:

"Bakma Gülcan'ım... Kendi işine bakma. Bana bak..."

Zil çalıp kapıyı açtıklarında evi dolduran kalabalığa ikisi de şaşırdı. Belgin ablayla Nahide önden girdiler. Ardından Güngör abla, İnayet teyze, Madam Zabel, Necla Hoca, Gülistan, Madam Nayat, Kevser, Çilli Fatma, Hatice, cinci Aysel, Margarita, Huriye, Oya teyze ve diğerleri.

Önce bir koşturmaca, çay, bardak, tabak, çatal, kaşık sesleri... birkaç çocuğun ağlaması... sonra sessizlik...

Güngör abla, hafifçe bozdu sessizliği:

"Hâlâ kendimuze gelemeduk. Ben kendum inanamayirum. Şimdi ha şurdan girup takilacak yine bana diyorum. Eczanenin önünden geçemeyrum... Bu aci da kolay kolay geçecek değil..."

Sustu, birbirlerine hiç bakmadan, başlarını aynı hareketle iki yana sallayan kadınların yüzlerini inceledi tek tek:

"Geçen gün oturdum, düşündum. Madam Zabel'in söylediği çikarsa..."

Güngör ablanın böyle dudakları titrer miydi? Sustu kadın. Hande atıldı:

"Ben Cemal amca sayesinde bugünlerimi yaşıyorum. Elimi tuttu, başımı havaya kaldırdı ve pisliklerden arınmamı sağladı. Herkes biliyor, hep arkamda durdu... Dimdik, kaya gibi..."

Şimdi de onun dudakları titriyordu. Allah allah... Güngör abla bırakmadı sazı, içi doluydu:

"Aah ah... Mekâni cennet olsun. Hepimuzi seferber etti senin içun... Deliye dönmişti. 'Biz bu işi ele alalum Güngör Hanum... Sevapsa sevap, biz halledelum bu işi,' dedi. Hallettuk da. Allah kısmetinizi arttirsun, müşteriniz de bol... Tabii siz iyi terzi olunca..."

Hande, sessizliğin içine daldı:

"Allah Cemal amcadan da, senden de razı olsun Güngör abla... İlk baştan beri hiç kem bakmadın. Allahın elini hep üzerimde hissetim sayende..."

"Az yaptum... Geç yaptum... Eczacı Cemal olmasaydi öyle de devam edecekti. Sen de ordaydun, konuştuklarımuzi duydun Hande. Farkinda değil misun, eczanede buluştuğumuzdan beri değişmedi mi her bir şey?"

"Farkındayım."

Gülcan kısık ama tok bir sesle:

"Allah razı olsun..."

"En büyük sevap senin Gülcan."

Sonra Belgin abla, falda bir terzi dükkânı gördüğünü, bu işe girişirlerse, kesin tutacağını söyledi. Terzi dükkânı! Sonra başkaları girdi araya... Çayı hep kaynar... Sema yine tansiyon bakar... Kekler, börekler...

Herkes ayakkabılarını, paltolarını üzerine geçirirken, Nahide, atkısını başına dolayarak Hande'nin yanına sokuldu:

"Hande abla, sana söylemeye fırsat olmadı. Cemal amca gitmeden birkaç gün önce bana bir telefon numarası vermişti. Avukat arkadaşının... Boşanma için. Ancak kendime geldim ve aradım onu bugün, randevu aldım. İkizler ortaokulda artık. Büyüdüler. Yarın sabah da gideceğim. Madam Zabel de benimle gelecek..."

"Yaşa kız!"

Nahide çıkarken, çatık kaşlarının altında belli belirsiz gülümseyen garip bir yüz haliyle tuttu elini Hande'nin:

"Hiçbir şey eskisi gibi olmasın Hande abla..." dedi ve çıktı.

Eskisi gibi? Eskisi gibi? Hangi eskisi?

Hande boşalan koridorda yayılmış terlikleri toparlarken eski günleri düşündü. Nemli oda, prezervatifler, sağlık kontrolleri, Süleyman, Goril'in çakısı... Sonra...

İçerden Gülcan'ın sesi geliyordu.

Uzun hava gibi bir ses.

Mucizeler ve bulutlar

Bazılarının yolları ayrılır, bazılarınınki birleşir. İnsan her zaman aynı yolda kalmaz zaten. Yaşamın aydınlık, karanlık, gölgeli ve gitgelli yolları iç içe dolanır. Kıvrılır, kesişir. Her adımda yüzlerce seçenek döker yolcuya. Kimisi görür, kimisi görmez.

"Su yolunu bulur!"

Öyle mi gerçekten? O suyun tek bir yolu vardır da, onu mu bulmalıdır? Su yolunu nasıl bulur? Tesadüfen rüzgâr eser de sararmış kayalıktan aşağı mı akar? Önüne taş çıkınca vadiyi mi dolanır? Durur, göl mü olur? Döner durur mu ovanın içinde?

Yollar nasıl kesişir? Nasıl sürdürülür? İnsan kendini nasıl götürür? Götürülmeden.

Sabah erken saatlerde Bostancı'daki evin kapısında üçü birbirlerine baktıklarında böyle düşünceler esti. Zil çaldı, kapı açıldı, üçü kalakaldı eşiğin dibinde.

Fikret'ti gelen. İki aydır bu evde kalmayan Haydar. Sema'yı orda görünce çok şaşırdı.

"Sevindi mi, üzüldü mü, anlayamadım," diye düşündü Sema ama çaresiz ve kimsesiz bir sevinçle titredi Fiko. Hasan'la vedalaşmaya gelmişti.

Ama içeri giremedi bir türlü. Birkaç şey söyleyip gidecekmiş. Acelesi varmış. Zaman geçirmesi iyi olmazmış. Ne söylediğini

kendisi de anlamadı. Kapıda dikildi bir süre. Hasan onu sürükleyerek salona çekti:

"Üç dakika yüzünü göreyim. Gidersin yine..."

"Ayakkabılarımı çıkarmadım."

"Boş ver. Nenem yaşarken kimse çıkarmazdı ayakkabılarını. Burası sosyetik... Avrupai ev, oğlum!"

Haydar, tereddütlüydü:

"Benim yüzümden başınıza bir şey gelsin istemiyorum. Gerçi temizim, peşime kimseyi takmadım ama, ne olur ne olmaz..."

Sonra oturdu, sakin sakin operasyonu anlattı Haydar. Örgütün ayrışma sürecinde olduğunu, Elif'in arka arkaya ayrılmak istediğine dair raporlar yazdığını... Sema, arkadaşının neyi beklediğini tam anlayamadı. Cevap mı yoksa izin mi? Her neyse, operasyon olduğu için, herkes kendi başının çaresine bakacakmış. Bir iki gün içinde dönebilirmiş. Babasının öldüğünü de öğrenmiş. Haydar onu bu haberle baş başa bırakmamak için, izini sürmüş, çıkmış karşısına. Ama kendinde değilmiş Elif. Çok sarsılmış... Nasıl sarsılmaz! Sarsılmak da laf mı... Dağılmış arkadaşı. Kız kardeşi. Haydar Elif'in deşifre olup olmadığından emin değildi. Sema'nın aklından acayip düşünceler geçiyordu: "De-şif-re... Şifresini çözseler ne olur? Ben arkadaşımın şifresini çözdüm! Hem onun o kadar karmaşık şifreleri yok ki! Herkes çözer." Sonra toparlandı! Haydar polisten bahsediyordu:

"Gerçek adını öğrenmiş olabilirler. Bu nedenle eve dönüp dönmeyeceğinden emin değilim. Ama mutlaka ilişki kuracaktır sizinle."

Hasan önce ayağa kalktı, biraz dolaştı, sonra oturdu. Çöktü:

"Elif dönecek mi?"

"Evet ama dikkatli olmanız lazım. Adının ifadelerde geçtiği söyleniyor. Bir de bazı raporlar yakalanmış. Hangileri bilmiyorum ama Elif'inkiler de olabilir."

Sema da bir köşeye çökmüştü. Elinde zarf... Fikret ona baktı. Baktı. Sonra hafifçe yerinden doğrularak elindeki küçük kâğıdı Sema'ya uzattı:

"Hasan'a vermeyi düşünüyordum. Ama sen yaparsan daha iyi olur... Biraz önce verdiğim... elindeki zarf senin için. Anne-

min adresini de şu kâğıda yazdım. Git, gör onu. İyi olduğumu söyle. Benden başka kimsesi kalmadı. Ona mektup yazmak istedim. Olmadı. Sana yazdığım iki satırı bile yazamadım ona. Beceremedim. Özetleyemedim her şeyi... Belki biraz zaman geçince yazarım. De ki ona, Fiko babasının söylediklerini yeni anlamış. Şimdi o yolu arıyor, de... Yok, sen arıyor filan deme, o yolu bulmuş, seni de bulacak, de. Ben gelene kadar sağlam tutsun kendini. Söyler misin?"

Üçü de bir süre öylece kalakaldılar. Hasan kendine gelmişti biraz:

"Sen ne yapacaksın? Nerede, ne yolu arıyorsun?"

Hemen cevap vermedi Fiko. Biraz önüne, biraz yukarıya, biraz da Hasan'ın gözlerine baktıktan sonra açıldı:

"Sana anlatmıştım Hasan. Zaten rapor sürecindeydim. Son zamanlarda olup bitenler her şeyi çok değiştirdi. Olmuyor. Olmayacak. Politika yapmıyoruz, kendi içimizde iktidarcılık oynuyoruz..."

Sema, bu arada zarfı açmıştı. Fiko Hasan'la konuşurken. Bir kart çıkmıştı içinden. Deniz ve martı resimli bir kart. Arkasında iki cümle yazıyordu:

"Ben sende imkânsızlığı sevdim. Ama asla umutsuzluğu değil..."

Sema'nın birden gözleri doldu. Bu şiiri biliyordu. Nâzım Hikmet'in bir sürü şiirini yüksek sesle okuyan Cemal amca sağolsun! Bir yarım umuttur elimizde kalan. Bir yarım... Haydar'a baktı. Yarı kapalı gözlerle konuşan Haydar'ın belli belirsiz bıyıklarına, ütülü gömleğine, gri kazağına.

"Bir arkadaşım Karadeniz'de fındık işiyle uğraşıyor. Toprağı var biraz. Bana kimlik buldu. Size söylememem lazımdı ama böyle yaşamak çok zor. İzsiz, sessiz, suretsiz. Düşünmeye ihtiyacım var biraz. Biraz değil çok düşünmek istiyorum. Belki yıllarca. Lütfen aramaya kalkmayın beni. Günü gelince dönerim. Düşünmek istiyorum. Ve okumak. Senin evine de düşünmek için kapanmıştım. Ama öyle, kapanmıştım sadece. Kilitlenmiştim. Bir özeleştiri raporunu yazmak için. Yazamadım. Yazamadım. İyi ki de yazmamışım. Şimdi kilit çözüldü. Ben

çocukken dilekler dilerdim, mucizelere inanırdım. Mahallemizi basan gri dumanı içime çekerek... Şimdi o çocuk, yolunu bulmak istiyor. Taşları, dumanı, annesini, babasını, mahalleyi, Haydar abiyi, Haydar'ı düşünmek istiyor... Hepsini çok seviyorum ben... Bir çok arkadaşım bu uğurda öldü. Bir kısmını ben örgütlemiştim, ben kurmuştum ilişkilerini. Genceciktiler. Gözlerimi kapadığımda hepsi tek tek karşıma çıkıyor. Babam, Haydar abi, Faruk, Kahraman, Ali, Sinan... Sonra hâlâ yaşayan fedakâr, yiğit, dürüst arkadaşları düşünüyorum. Onların benim hakkımda ne düşüneceklerini. Hain... Korkak... Kaçkın... Zaaflı... Çoğu en iyi üniversiteleri, en iyi olanakları özgürlük için, kurtuluş için bıraktılar ve pervaneler gibi ışığa koştular... Yandılar. Ama onları yakan ışık değildi... bunu anlamak çok zor."

Sustu, konuştu:

"O kadar çok insan öldü ama geriye ne kaldı? Cesaret, fedakârlık gibi değerler. Ya siyaset? Ben bu düzene karşı savaşmak lazım, diyordum. Savaş bile değildi yaptığımız. Şimdi dağlarda bu işi Kürtler beceriyor. Savaşsa savaş! Ama ben savaşın doğru yol olduğuna da emin değilim. O kadar çok kirletiyor ki insanı... Mücadelenin, özgürlüğün, adaletin savaştan başka bir yolu olmalı."

Yutkundu, devam etti:

"Şimdi olup bitenlerden midem bulanıyor ama yeni bir örgüt kuracak gücüm yok. Nasıl, hangi yol? Onu da bilemiyorum. Düşünmeye ihtiyacım var. Okumaya, hayata karışmaya... Bunca ağırlıkla ne yaparım, nasıl yaparım... Ama başarmak zorundayım."

Başını yere eğdi:

"Keşke örgüt tehlikede değilken, güçlüyken yolumu ayırsaydım. Bu evde kalıp raporla boğuşurken. Özeleştiri yazmadım ama gerçekten çatışamadım da. Garipti. Gönlümden başka şeyler geçiyordu ama söylediklerim bambaşka. Korku mu? Değil. Korku değil. Sıfırın altı. Donup da akamamak. Bir anlam yitimi. Bunu fark etsen de müdahale edemiyorsun. Dışlanınca insan haklının yanında bile yer alamıyor. Ayrı bir dünyaya gömü-

lüyorsun. Gerçeklikten kopuş ama gerçekliğe mahkûm bir kopuş. Ama güçsüz. İçinde biriktirdikleriyle güçsüz."

Sema'ya baktı:

"Sana başın sağolsun, demiyorum. Sağol. Hep var ol. Uzun yaşa. Ama ölenin arkasından 'başın sağolsun' demek bana çok garip, çok kötü geliyor..."

Sema'nın sesi titredi:

"Ölen öldü, sen sağol, der gibi..."

Sessizce başını salladı Haydar. Gözlerini yerden ayırmadan ayağa kalktı. Hasan'la kucaklaştı, Sema'yla tokalaştı:

"Karşılaşacağız... Artık buna daha çok inanıyorum."

Dışarı çıktığında gökkuşağının yerini kara bir bulut almıştı.

Birkaç saat sonra Sema, yerlerde sivri taşları arayarak yürüyordu. Küçük bahçeli, eğri büğrü evleri arkasında bıraktığında, yollar da, konutlar da düzleşmişti sanki. "Haydar'ın anlattığı mahalle bu muydu? Renksiz, şekilsiz!"

Masalların aslı da böyle miydi acaba? Şekilsiz.

"Haydar demedim... Fikret. Fiko dedim hatta. Nasıl sakin dinledi beni. Nasıl dalgın. Annem olsa, öyle mi yapardı? Bağırır çağırırdı galiba. Sıkıştırırdı."

Ama Fiko'nun annesi kilitlenmiş gibiydi. Acıyla kelepçelenmiş. Ama gözlerinde umut gördü Sema. "Ayrılmış" deyince inanmayan ama şaşkın bakışlar. Biraz daha konuşunca derin bir nefes. Dua eder gibi kıpırdayan dudaklar.

Bu mahalledeki masal oydu belki. Kumral, kıvırcık saçlarını ince bir lastikle toplamış, elleri bembeyaz kadın. Onun masalını öğrenemedi Sema. Az oturdu. Çıktı. Sanki öyle yapması gerekirmiş gibi.

"Derbent... Adını bile bilmiyordum. Kocaman da mahalleymiş. Avrupa yakasında üstelik. Bostancı'dan daha yakın bize..."

Minibüse işaret etti. Bindi.

"Beşiktaş!"

Şoföre parayı uzattıktan sonra herkesin yüzüne tek tek baktı. Fiko'nun izini bulur muyum diye. Bulamadı.

"Ben sende imkânsızlığı sevdim. Ama asla umutsuzluğu değil." Umudu mu vardı Haydar'ın? Nasıl bir umudu?

Gel dese gitmek geldi içinden. Gitmek? Onunla? Ellerini, ayaklarını, kollarını, omuzlarını düşündü. Ceketini, montunu, pantolonlarını... Sırtında hafif bir üşüme hissetti. Haydar'la bütünleşmek, karışmak istemediğini fark etti. Sarılsınlar, kucaklaşsınlar isterdi, belki o kadar.

Beşiktaş'tan Karaköy otobüsüne atladı. Oturacak yer yoktu. Arkalara doğru yürüyüp pencereye yapıştı. Eminönü otobüsünü bekleseydi ya... Birkaç durak sonra indi, Karaköy'ün curcunalı telaşına karıştı. Karaköy'ü başka severdi Eczacı Cemal. Defalarca gelmişlerdi birlikte. Ne iş için? Sema hatırlayamadı. Belki de balıkçıların, meyhanelerin çokluğundan. Neşesinden. Neşe mi? Haliç'e yandan bakınca garip insanlar geçti gözlerinin önünden yavaş yavaş. Zenginlerin, parayı yönetenlerin artık daha korunaklı yerlere göçtüğünü söylerdi eczacı. Tamamen göçmemişler ama pek çok yeri turistlere, artizlere ve derbederlere bırakmışlar. "Bir aileyi anlamak istiyorsan, evlerinin çöplerini karıştıracaksın," derdi ustası. Buralar da İstanbul'un hem kalbi hem çöplüğüydü galiba. Tutunamayan, atılan, satılan insanların, büyük iş yapamayanların, gariplerin, filmlerdeki yaşamların çöplüğü. Hande ablanın bataklık dediği yer. Genelev yakınlarda mı diye bakındı çevresine. Birkaç tane genelev varmış üstelik... Ama niye severdi Cemal amca burayı? Karışıklığını mı? Eskiliğini mi? Eski arkadaşlarıyla beklenmedik karşılaşmalarını mı?

Hızlı adımlarla Galata Köprüsü'nü geçti. Eminönü'ne varır varmaz, vapura yetişmek için koşan kalabalığın peşine takıldı. Koştu. Koştu. İskelenin önünde durdu. Niye koşuyordu? Bostancı'ya değil, Yedikule'ye gidecekti.

Yürümeye başladı. Denizi izleyerek Sarayburnu'ndan Cankurtaran'a doğru...

Nefesi tıkandı birden. Etrafına bakındı, sahilin karşısına uzanmış çay bahçelerinden birine girdi. Düşüncelerini taşıyamıyordu. Sanki vapurun homurtulu, dalgalı sesini arkasında bıraksa, her şey dağılacak, kırılacaktı. Denize bakan bir masaya oturdu, bir kahve söyledi, az şekerli.

"Düşünecekmiş..."

O kadar uzun ne düşünülürdü? Zaten hep düşünmüyor muydu Haydar? Hep düşünceli değil miydi?

Sema, esen rüzgârda dağılan saçlarını düzelterek kahvesinden bir yudum içti. Gözleri yanaşan vapurdaydı.

İstanbul'da oturmasına rağmen, bu vapurlara pek az binmişti. Tadını çok sevmişti ama... Salih'le geldikleri için mi? Zihnindeki en canlı hatıra buydu. Vapur hareket ettiğinde nasıl bir tatlılık sarmıştı bedenlerini. Nasıl bir yumuşaklık...

Ardarda yanaşan vapurlara uzaktan bakarak bir çay söyledi.

Hayalleri birbirine karışıyor, hepsi birbirinin yerine geçiyordu.

Ne kadar çok şey olup bitmişti arka arkaya. Okuduğu romanlar gibi.

"Her hayat bir romandır," diyordu Cemal amca, eczaneye gelenlerin hikâyelerini konuşurken. Peki kendi romanının yazarı Sema'ya nasıl bir rol vermişti?

"Bizim gibi insanlara rol vermez kimse. Zaten ben rol mol istemiyorum, sadece yaşamak..."

Kahvesini bitirmeden kalkıp kendini yürümeye bıraktı. Kumkapı'ya varınca bir çay bahçesine girdi yine. Oturdu, kalktı, sanki bir şey unutmuş gibi garsona gülümseyip alelacele çıktı. Yürüdü.

Samatya'ya kadar aralıksız... Sonra duraladı biraz. Samatya çarşısını ne çok severdi Eczacısı. Meyhanelerin ve balık pazarının önünden, gözleri tanıdığı birilerini arayarak geçti. Yedikule'nin girişinde, caddenin hemen başındaki ilkokulunu görünce sahiden durdu. Burada okumuştu Sema. Küçücükken. Tasasızken. Cemal amcayı, Elif'i tanımamışken... "O zamanlar daha mı güzeldi hayat?" Başını salladı hafiften. Okulu geçip tarihî evlerin önünden yürürken fısıldadı: "Anlayınca daha zor... Ama daha güzel! Gel Elif... gel de sana gezdireyim bir daha. Yedikule neymiş, gör."

Bir ateş yükseldi kanından. Damarları sıkıştı. Bedenini, bacaklarını ateşli kan yürüttü. Aşağı iniyordu yine. Sahile. Deniz kenarına geldiğinde garip bir bakış attı uzaklara. Tedirgin ve belirsiz. Anlamıyordu. Bir şey görmüyordu. Cemal amca da

yoktu. Nasıl kurtaracaktı Elif'ini bu anlamadığı tehlikeden? Sulara daldırdı gözlerini ve mırıldandı: "Yardım et deniz. Lütfen yardım et."

İmrahor'a geldiğinde akşamın gölgesi yavaş yavaş iniyordu. Artık marangozluk yapmayan Salih'in çalıştığı kahvehaneye yöneldi. Salih, onu uzaktan görünce hiç beklemeden, koşup yanına geldi:

"Hoş geldin."

"Konuşmamız lazım..."

"Benim de saatim dolmak üzere. Sabah altıdan beri çalışıyorum. Dur, izin alayım, çıkalım. Bir çay ister misin?"

"Yok, sağol. Birlikte içeriz."

Kilisenin çevresinden dolaşıp İmrahor Sağlık Ocağı'nın üstündeki küçük çay bahçesine girdiler.

Çevresine sıkıntıyla bakındı Sema. Cemal amca gideli beri, sık sık geçer olmuştu Anadolu yakasına. Hasan'ın evinde başka bir dünyaya giriyordu. Sohbetler, dinlediği müzikler, sıkıştığı çaresizliği dağıtıyordu biraz. Her şey değişikti orda. En son Osman Balcı'yla tanışmıştı. Bu kırık dökük adam, bazen Hasan'da kalırmış. Bazen de balıkçı barınaklarında. Herkes tanır, kimse ilişmezmiş. Yemeğini, kahvaltısını verirlermiş. Hayır, içki içmiyormuş... Eskidenmiş o... Çok eskiden. Evleri yıkılmadan evvel. Geçenlerde, üçü birlikte gittiler oraya. Sema, yıkıntı yerine yeni yapılmış bir apartmanla karşılaşınca şaşırdı biraz. Yıllar önce, burasının yıkık dökük bir konak olduğunu öğrendi. Ama güzel, kasvetli... Osman Balcı ve birkaç arkadaşının burada kaldıklarını. Hasan'ın, lise yıllarından beri yanlarına gidip geldiğini. Birlikte içip şarkı söylediklerini...

Şimdi bunların ne anlamı vardı ki?

Elif gelecekti işte! Gül yüzlü, gül bakışlı akıllı arkadaşı. Ustasının emaneti. Yüreği buruldu. Nasıl gelecekti kim bilir? Ya gelmezse... Sema ne yapacaktı? İş arayacak, Cemal amcanın evini temizleyecek, Salih'le çay içip tost yiyecek...

Sema sıkıntıyla etrafına bakındı:

"Başka yere mi gitseydik acaba?"

"Canım, ben gidemem. Akşam misafir var. En geç bir saat

sonra evde olmak zorundayım. Geleceğini bilseydim, ayarlardım. Ama şimdi ayıp olur."

Sema yumuşak ama ani bir hareketle ayağa kalktı:

"Tamam öyleyse. Başka zaman konuşuruz."

"Lütfen otur Sema. Bir şey söyleyeceğim."

Sema otururken istemediği sözler döküldü dudaklarından:

"Niye Bostancı'ya gelmedin? Merak etmedin mi? Niye beni yalnız bıraktın?"

Salih, "Hasan'la sürekli haberleşiyordum," diyecekti, vazgeçti:

"Bazen gidiyorsun haber vermeden. Arada bir uzaklaşmaya ihtiyacın var diye düşündüm. Ama daha uzasaydı, gelecektim..."

Sema, sessizce başını salladı. Yine çevresine bakınarak:

"Konuşmamız lazım. Acil... Ama burda olmaz."

"Bize gidelim mi? Misafirler fazla kalmaz. Rahat rahat konuşuruz."

Sema'nın çaresiz bir hali vardı. Ne yapacağını bilemiyor gibiydi.

"Olur, gidelim."

Ev, sıkıcıydı. Misafirler de öyle. Salih'in küçük yeğenleri sürekli ağlıyor, gündelik hayatın gündelik sorunları, annenin hastalıkları, yengenin şekeri, çocukların dersleri konuşula konuşula bitmiyordu. Çocukların babası Sema'nın elini sıkmadı. Abdesti bozulurmuş! Abdest yerine Sema bozuldu, bir köşeye sessizce oturup konuşulanları dinlemeye çalıştı. Salih gergindi, sürekli Sema'ya yiyecek, içecek bir şeyler getiriyor, "Şunu ister misin, bunu ister misin," diye etrafında dolanıyordu.

Birkaç ay önce garip bir şey söylemişti Sema:

"Tüm sıkıntılarımıza rağmen, annemle ben niye sizin gibi değiliz? Katı ve keskin?"

Onların dünyasında sanki başka bir iklim vardı. Daha yumuşak, narin ve yine de neşeli! Salih, bu neşeye kolay kolay dahil olamıyor, balına tat katamıyordu. Bir yandan da tehlikeliydi bu neşe, çünkü herkesin gözü bu üç kadının üstündeydi. Tamam, pek çok kadının kıyafetine, hatta gelinliklerine bile Hande'nin eli değiyordu, gidenleri, gelenleri sayılmıyordu ama bazı şey-

ler unutulmuyor, en küçük gerilimde dedikodu rüzgârı esmeye başlıyordu. Tabii mahallede yaşayan çok insan vardı. Kırk elli kişi ayrı, diğerleri ayrıydı. Cemal ve Artin amcaların cenazelerine gelenler arasında kimisi Sema'nın kıyafetlerine, kimisi çok dolaşmasına gizli gizli burun kıvırıyordu. Salih çevresine bakındı. Kimse olmasa, canına sarılsa, sarılsa, sarılsa...

Araya karışan Kürtçe konuşmalara rağmen, Sema söylenenlerin bir kısmını takip edebildi ve Gülistan'ın Adana'ya gideceğini öğrendi. Elini sıkmayan adam, derinden gelen bir sesle konuştu:

"Göç bölgesine gidiyorsun... Savaş sürgünleri en yakın oraya sığındılar... Adana'da halden anlayan insan çok. Sahipsiz kalmazsın Gülistan."

Sema şaşkınlıkla bu sözün sahibine baktı. Sesindeki acıyı, gücü hissetti sanki. Ellerini birbirine yapıştırdı sessizce.

Savaş. Bu ülkede savaş başladı, diyordu Eczacısı. Neredeydi ki? Yedikule'de değil? Peki, bu insanlar görmüşler miydi savaş nasıl bir şey? Salih'in akrabaları, uzaktaki akrabaları yangından mı kaçıyordu? Anladığı kadarıyla, Elif'le Haydar'ın bu savaşla ilgisi yoktu. O halde, onlar niye kaçıyordu? Savaştan mı? Sema'nın gözü önünden hızlı hızlı film kareleri geçti.

Gülistan anlatıyordu:

"Gerçi ben Adana merkeze gitmiyorum. Küçükdikili ilçesi..."

"Tamam... Oralar hep savaş göçü..."

"O yüzden belediyeyi de bizimkiler kazanmış. Belediye başkanı da bayan üstelik... İşte arkadaşlar konuşmuş. Halk eğitimde ders vereceğim. Ev de verecekler. Para da... Gerçi birkaç kişi birlikte kalacağız ama olsun, daha iyi. Melek için okul da ayarlamış Emin arkadaş. Bir deneyeceğim şansımı. Belki sadece çalıştırıcı olmam. Bir ekibe girer, oynarın da... Yaşım geçti gerçi ama olsun, hiç yoktan iyidir..."

Eylülde başlayacakmış işi. Ama önümüzdeki günlerde, gidip gelecekmiş, gidip gelecekmiş...

Sonunda gitti misafirler. Gülistan neşeyle Sema'nın yanına oturdu. Gitmesine daha aylar vardı ama telaşına bakılırsa, yarın yola çıkacak gibiydi...

"Elif'ten haber var mı?"

Sema, yarı eğdiği başını kaldırdı. Gülistan'ın gözlerine baktı. Ne diyecekti?

"İyi değil. Babasını öğrendi tabii..."

Eczane açıldığından beri Elif'le muhabbeti olan Gülistan, genç kadının yurtdışına, okumaya gitmediğini tahmin ediyordu. Kimi zaman sert geçen siyasi tartışmalarını, öfkelenince büzdüğü dudaklarını, yüz ifadesindeki tatlılığı hatırladı. Genelde uzlaşamazlardı ama gülümseyerek kucaklaşırlardı. Demek babasını öğrenmiş! Sema nereden biliyor peki? Görüşüyorlar mı gerçekten? Öyleyse bunu niye söylüyor?

"Haber alabiliyor musun ondan?"

"Tabii. Bir telefona bakıyor. Kaçak göçek değil ki. Yeri, yurdu belli."

Gülistan, ver o zaman telefonunu, diyecekti, vazgeçti:

"Umarım iyi olur her şey. Siz Salih'le konuşacaksınız herhalde... Ben bir bakayım," diyerek yatakları, odaları paylaştırmaya gitti.

Rindî teyze, geldiğinden beri Sema'yı izliyordu. Birkaç kez yanına oturmuş, genç kadının dalgınlıkla onun saçlarını okşaması, elini eline alması hoşuna gitmişti. Sıcacıktı bu kız! Bozuk Türkçesiyle:

"Süt yapayım mı sana? Rahat uyursun..."

Sema, "Ben sana yapayım," diyerek kalktı, onun yanına oturdu. Bakıştılar bir süre. Sonra el ele tutuşup kaldılar öylece.

Tam "Salih iyi çocuk... Onun gibisini görmedim. Anasıdır, konuşuyor diyeceksin ama değil..." diye başladığı sözlerine devam edecekti ki Salih girdi içeri. İki kadının el ele, yerde oturup söyleştiğini görünce gülümsedi. O da çömeldi, Sema ile annesinin ellerini avuçlayarak Kürtçe bir şeyler söyledi. Rindî teyze, başını "tamam" anlamında sallayıp ayağa kalktı:

"Hadi... Ben gidecekmişim. Yatmaya. Hadi... Şev baş."

"Süt yapacaktım ben sana..."

Elini hafifçe salladı yaşlı kadın. İstemem der gibi.

Bir süre sonra, oturma odası olarak kullanılan geniş sofada baş başaydılar. Salih yeni çay demlemişti. Yer minderlerine

oturmadan, Sema'ya sarıldı arkadan. Sarıldı... Sarıldı... Böyle mi titrer insan! Bundan mı şarkıların, türkülerin çoğu aşk üstüne!

Ne zaman sonra rahat rahat birlikte yatacaklardı? Bunca yakınlığa rağmen sarılarak uyumak için hep uzaklara gitmek mi lazımdı?

İçerden bir tıkırtı geldi. Silkindiler. Oturdular. Salih çayları koyarken Sema onun kulağına eğildi:

"Elif gelecek..."

Salih, çayları doldurmaya devam etti. Bitirince, başını çevirip dikkatle baktı Sema'ya:

"Ne yapmamız gerekiyor?"

Sema, cevap vermedi. Olup bitenleri kafasında sıraya koyar gibi bir hali vardı.

"Hasan'ın haberi var mı?"

"Aslında buraya değil, eve gitmem lazımdı. Onların... Cemal amcanın evine. Gidip onu beklemem mi lazım, bilmiyorum. Ne yapacağımı şaşırdım. Hasan'ın haberi var. Haydar söyledi. Ben öğrenir öğrenmez çıktım ama sonra dağıldım sanki..."

Haydar da mı onlarla birlikteydi? Hasan söylememişti hiç. Ama bu soru şimdi çok anlamsızdı. Elif, babasının öldüğünü mü duymuş? Ne durumdaymış? Örgüt nasıl izin vermiş? Onun içinde bulunduğu örgütün çok katı olduğu konuşuluyordu. Polisle başı dertte olabilir mi? Haydar Elif'le aynı örgüteymiş demek...

"Ne yapmamız lazım?"

"Bugün Haydar uğradı Hasan'a. Operasyon diye bir şeyden bahsetti. Elif'in de örgütten ayrılmak istediğini ama hemen ayrılamadığını... galiba izin beklediğini söyledi. Ama polis operasyon... yapmış, onlar da dağılmış. Artık örgüt filan kalmamış."

"Öyle hemen dağılmaz. Onların örgütü güçlüydü. İlişkileri kopmuştur."

Salih'in böyle şeyleri bilmesine çok şaşırıyordu Sema. Ama üstelemedi:

"İşte, her neyse. Herkes kendi başının çaresine bakacakmış. Yani Elif her an çıkabilir karşımıza. Ben buraya hiç gelmeye-

cektim. Sabah erkenden eve gidip anneme söyleyeyim ki hazır olalım."

"Aranıyor olabilir mi?"

"Haydar onu bilmiyormuş. Şifreleri çözülmüş olabilir, dedi."

"O ne demek?"

"Deşifre..."

"Deşifre olduysa, evde kalamaz."

"Nerede kalacak? Bizde kalsın."

"Siz de çok yakınsınız. Binalarınız yan yana. Polis o sokağın girişinde bekler."

"Ne yapacağız? Hasan'da kalsın."

"Haydar da örgütün içindeyse, orası da deşifre olmuş olabilir. Şöyle yapalım. Elif Yedikule'ye gelirse, hemen bize getiririz. Dışarı çıkarmayız. Biraz bekleyelim ne olup bitiyor diye..."

"Birisi görürse ne olacak? Garip olmaz mı sizde kalması? Hadi bizde kalması anlaşılır da..."

"Zaten bir iki gün. Hemen bir yere geçirmemiz lazım."

"Hasan bulur bir yer..."

"Hepimiz buluruz. Yer çok. Annemin kıyafetiyle mahalleden çıkarırız. Sorun bize dikkatli gelmesi!"

"Tamam. Umarım bir şey olmaz! Belki de hiçbir şey yoktur... Ama biz en kötü ihtimale göre hareket edelim, değil mi?"

"Elif'in konumu neydi, ne kadar peşine düşerler, bilmiyorum ama..."

"Konumu yüksektir arkadaşımın! Tabii Haydar kadar yüksek olamaz."

"Canım benim, konum, insan değerini göstermez ki..."

Sema, haklısın der gibi başını salladı. Sonra sustular biraz. Çaylarını içtiler. Sema, minderini Salih'e yaklaştırarak:

"Salih... İçimde bir sıkıntı var. Eliflere gidelim mi? Gece orda kalalım mı? Belki geliverir."

"Geç oldu... Ama haklısın. Beraber çıkalım. Binaya ayrı ayrı girelim. Gören olmasın."

Çıktılar.

Gece uzundu. Çok uzun...

Buruk kavuşma

Yaz boyu benim gelişimi beklemişler. Gidemedim.

Nasıl gideyim? Uzun süre donmuş, kalmış gibiydim. Seninle birlikte her şey öldü sanki. Gelecek hayalleri, şimdiye direnme gücü... Gücüm.

Kimsesiz kalmış küçücük kızın sesi çınlıyor kulaklarımda. Öksüz ve yetim kızın.

Annem gittiğinde çok küçüktüm ama seninle ağlardık. Birlikte ağlamıştık, birlikte dayanmıştık. Şimdi ne olacak?

Dağ gibi adamdın. Ağlayan dağ, gülen dağ, seven dağ... Uzakta da olsa, gölgesine, sevgisine yaslandığım ağaç. Artık yoksun. Düşündükçe derin ve çığlıklarla dolu bir kuyuya düşüyorum. Sen toprağın altında mısın? Etlerin... Duruyorum, atıyorum kafamdan. Sonra tekrar... "Kalp krizi insanı nefessiz bırakıyormuş diye duymuştum. Çok acı çektin mi benim yüzümden?" Arada bir çıkıyorum kuyudan. Sonra tekrar... "Hiç dinlemedim. Şöyle sıkı sıkı sarılmadım. Ne olacaksa! Nasıl bir havaya girmiştim ben..."

Bazen kilitleniyorum kuyunun içinde: "Babam yok... Yok."

Ölümsüz değil miydin sen? Değil miydin?

Gözyaşlarım kurumuyor bir türlü. Ama ilk haberi duyduğumda... Ağlayamadım baba. Ağlayamadım.

Haberi nasıl verdiler, bir bilsen... Ayrılmaya karar verdiğimi açıkladığım rapora cevap beklerken. Kabul etmiyorlar, üstelik özeleştiri bekliyorlardı. İki satır cevap yazdım. Kararımın kesin olduğunu, mücadele yöntemini kabul etmediğimi, bunları ilk raporumda ayrıntılı yazdığını, sadece dost kalmak istediğimi, bu raporu da yılların hatırına kaleme aldığımı, başkaları gibi kaçmadığımı, çünkü her şeyin hukuka göre olmasını istediğimi yazdım. Bu arada, bir süredir diğer ilişkiler elimden alındığı için iki ev arasında gidip geliyordum. Biri çok yoksuldu, diğeri çok kalabalık... Cevap beklerken geldi haber. Kısacık bir notla: "Artık nereye döneceksin?" der gibi... "Kimsesizsin," der gibi.

İnanmadım. O yüzden mi ilk günler taş gibiydim. Donuk ve sert. Garip bir umutla Dilek'i aradım. Hatırlıyor musun, bize gelip giderdi bazen. Sınıf arkadaşımdı. Dilek duymamıştı. "İki gün içinde öğrenirim," dedi. Umutlandım baba. Ama iki gün sonra ahizedeki sesi dinleyemedim: "Güçlü olmalısın Elif..."

Hiç düşünmeden atladım taksiye. Zor günler için sakladığım üç kuruş vardı. Onu verdim şoföre. Yedikule'ye gittim. İmrahor'a. Tam eczanenin sokağına. Sema'yı aradı gözüm. Gülcan ablayı. Eczanenin önünden taksiyle geçtim. Kapalı kepenekleri, hâlâ yerinde duran "Lale Eczanesi" tabelasını görünce başladım ağlamaya.

Sonra hep ağladım. Yine taksiyle Yedikule mezarlığına gidip senin yerini bulunca da öyle. Taksiye beklemesini söyledim. Adını mezar taşında görünce katıldım kaldım.

Annemin mezarına senden bir toprak taşıdım baba. Hep ağlayarak. Taksici yolda ne yapacağını şaşırdı. Ama mezarlıklar arası dolaştığımız için, anlayışlı bir hal takınıp hep uzakta bekledi. Ölüm acısını biliyordu, hissettim. Hissettim ve ona sığınmak istedim. "Annem de, babam da öldü benim. Kimsesizim. Evine al beni amca," diyesim geldi. İyi ki konuşamadım. İyi ki aralıksız ağladım.

Günler sonra, Fikret beni bulduğunda, gözlerim içine çökmüş, tüm bedenim kasılmış haldeydi. Önce dışarı çıktık. Deniz kenarına gittik. Üsküdar'daki çay bahçeleri var ya, oraya... Haydar ellerimi tuttu, hiç soru sormadan anlatmaya başladı. Haberi

duyalı çok olmuştu. Hatta aynı gün... Hemen gitmiş mahalleye, eczaneye. Cenazeyi anlattı uzun uzun... Kendi babasıyla devam etti. Çocukluğuyla, annesiyle, mahallesiyle... Ve ayrılma kararıyla. Çok şaşırdım baba. O anda böyle bir şey beklemiyordum. Belki o yüzden kestim ağlamayı. Ya baba, nereden nereye?

Sonra gitti Haydar. "Tekrar buluşacağız," diyerek...

O günlerde geldi operasyon haberi. Polis arka arkaya ev baskınları yapıp insanları öldürüyordu. Kim varsa içerde, bombayla, makinelilerle... Gazetelerde, televizyonda pek çok arkadaşın fotoğraflarını görüyordum. Öldüklerini haber veren...

Artık taksiyle dolaşacak kadar param yoktu. 12 Eylül'den sonra adı "Mustafa Kemal" olarak değiştirilen 1 Mayıs Mahallesi var ya, işte oranın son durağına kadar yürüdüm. Ümraniye üzerinden Bostancı otobüsüne bindim. Yirmi dakika sonra deniz kokusunu aldım.

Otobüsten iner inmez yine ağlamaya başladım. Ara sokaklardan birine sapıp alçak bir duvara oturdum. Ağladım.

Ayaklarımın üşüdüğünü hissettim. Çocukken de çok üşürdü, bilirsin. Ne kadar sertleşmiş. Tırnakları batıyordu etime. Kesmeli... Sen keserken hep kanardı dipleri. Hep ağlardım. Bir arka yol vardı Bostancı'daki eczanenin orda. Kaçıp saklandığım. Hep arardın sen beni. Sonra hiç bulamadın. Baba... Ben senin kıymetlindim. Çocukken, kıyafetlerimi ütülerken, hep bacağını çekiştirir, seni oyuna çağırırdım. Bu yüzden iki kere elini yakmıştın. Yine mi aynı şeyi yaptım ben babama?

Nereye gidebilirdim? Nerede ağlayabilirdim? Sadece ağlamak istiyordum.

Sokaktan çıktım, kayalıklara doğru yürüdüm, yine hıçkırmaya başlayınca yürüyemedim. Çıkamadım kayalıkların üstüne. Geri dönüp Mecidiyeköy otobüsüne bindim. Son zamanlarda alıştığımın tersine son durakta indim. Oradan da Yedikule otobüsüne. İmrahor'da bastım düğmeye.

Yedikule'nin Zeytinburnu kapısından girdim, başım öne eğik yürümeye başladım. Sokaklar beni eczaneye değil, marangoza götürdü nedense. Ama Artin Usta'nın atölyesinin yerinde emlak ofisi vardı. Garip bir şekilde titremeye başladım. Ne yapa-

caktım? Kısacık kesilmiş ve siyaha boyanmış saçlarım, hanım hanımcık kıyafetim ve "yetişkin" makyajımla tanımak zordu ama Elif, Elif'ti yine. Başımı öne eğerek ara sokağa saptım. Hızlı hızlı ama rahat rahat yürümeye çalıştım. Salihlerin evinin önüne geldiğimde hâlâ şaşkındım. Niye buraya gelmiştim? Küçük bahçeden içeri girdim, iki katlı, eski ama güzel eve şöyle bir baktım. Pencereler açıktı. Demek ki içerde birileri vardı. Derin bir nefes... ve zili çaldım.

Gülistan, kapıda beni görür görmez geri çekildi ve içeri girmeme izin verdi. Sonra sarıldık. Kendimi bıraktım. Sarıldıkça ağladım, ağladıkça sarıldık. Uzun uzun, sessizce sarıldık. Galiba en çok ihtiyacım olan şeydi bu. Sarılmak.

"Buraya geldim. Başka türlü yapamazdım. Ama ortaya çıkmamam lazım."

İçeri girdik. Gülistan sessizce soydu beni. Elimi tuttu, banyoya soktu. Hiç itiraz etmiyor ama düşünmeden mırıldanıyordum:

"Aslında buraya gelmemeliydim. Mahallede beni arıyor olabilirler..."

"Sen rahat ol... Bana bir şey açıklamak zorunda değilsin. Operasyonu duymayan kalmadı. Televizyonlarda sürekli veriyorlar. Tamam. Sen de bize geldin. Artık misafirimizsin..."

Beni soydu, küçük küvetin içine soktu ve yıkamaya başladı.

Görmeyeli çok değişmişti Gülistan. İyi görünüyordu. Saçlarını at kuyruğu yapınca al al yanakları açığa çıkmıştı.

Sonra havlularla sarındım ve küçük bir kız çocuğu gibi ev sahibinin peşinden gittim. Benim için çıkardığı temiz iç çamaşırları ve rahat kıyafetleri itiraz etmeden giydik. Konuşmuyorduk. Gülistan özellikle hiçbir soru sormuyordu.

"Hadi bir şeyler yiyelim..."

Mutfağa girerken Rindê yadêyle karşılaştık. Bana önce şaşkınlıkla baktı, sonra aniden kucaklayıverdi. Kendimi tutamadım, başımı kocaman memelerin arasına koydum. Hep orda kalmanın bir yolu var mıydı? O memelerin arasında... Ama bıraktı beni. Gülistan ona Kürtçe bir şeyler söyledi. Rindê yadê başını salladı, beni öptü ve arka odaya geçti.

Gülistan, mutfaktaki masayı göstererek:

"Ben sana şimdi bir şeyler hazırlarım. Sen otur Elif."

Yardım etmeye çalıştım. Ama gücüm yoktu. Oturdum.

Mutfak pek boştu... Açılan buzdolabı kapağından birkaç kap görünüyordu sadece. Yerdeki sepette patates ve soğanlar... Tıpkı en son kaldığım evdeki gibi.

Ben ortalığı incelerken, burnuna kızarmış tereyağı kokusu gelince midemin kazındığını hissettim. Ne zamandır ilk defa! Yavaşça yutkundum ve Gülistan'ın iki yeşil biberi yağın içine doğrayışına, üzerine iki yumurtayı kırışına iştahla baktım. Bu arada domates salatası ve çökelekten oluşan tabağı da hazırlamıştı. İştahla ekmeğimi bandım yumurtaya, çökelekleri, domatesleri arka arkaya ağzıma attım.

"Çayını soğutma..."

Çayımı da yudumladım. Yeniden bandım ekmeği, çökeleği kaşıkladım...

Hemen bitti yemek. Beş dakikada...

Karşımda, çayla birlikte sigara içen Gülistan'a hafifçe gülümsedim:

"Eline sağlık... Ne zamandır böyle lezzetli bir yemek yememiştim."

"Ay... kusura bakma. Evde pek bir şey yoktu. Geleceğini bilseydim ben sana neler hazırlardım..."

Yine sustum. Gülistan konuştu. Hiçbir şey sormadan.

Birkaç gün içinde Adana'ya gidecekti. Orada işe başlıyordu. Hem de halk oyunları... Evet, halkoyunları!

Gülümsediğimi fark edince iştahla devam etti... Evlendikten sonra dansı bırakmakla hiç iyi yapmadığını, hele Ahmet öldükten sonra, kendisini nasıl ortada, hiçbir şeysiz hissettiğini... anlattı. Sonra sustu, sustu ve tiz bir sesle mırıldandı:

"Ölüm acısını bilirim. Bütün lafların gereksiz olduğunu da."

Kızma ama dayanamadım, sigaraya uzandım:

"Alabilir miyim?"

Gülistan "Sorulur mu?" der gibi başını salladı.

Çaylarını bitirmeden, Zeynep okuldan geldi. Çekingen çekingen sarıldı bana. Gülistan hiç beklemedi:

"Hadi... Sana da yumurta yapacağım. Ama önce hemen koş, Sema ablanı çağır buraya. Kimseye bir şey söyleme ama. Elif'in burda olduğunu..."

Hemen çıktı Zeynep. Sema'yla birlikte hemen geldiler.

Sarılamadık hemen. Yavaşça ellerimiz buluştu önce, yavaşça yaklaştık. Ben yine titremeye başladım. Onu görünce seni görmüş gibi oldum. Sanki eczanenin, senin kokunuz vardı üstünde.

"Şu kaşlarının haline bak... Keşke evden cımbızı getirseydim!" derken ağlamaklıydı Sema.

Gülistan nadir kahkahalardan birini attı:

"Canım, burda da kadınlar yaşıyor... Var cımbızımız."

İtiraz etmedim.

Birkaç saat sonra, sobalı odada, altı kadın birbirimize gömülmüş, oturuyorduk. Bunca yalnızlıktan sonra her şey çok acayipti baba. Boşlukta gibiydim. Sema ile sarmaş dolaştık ya, Zeynep ve Melek de bizi taklit edercesine sarılmışlardı. Gülistan tam karşımızda, Rindê teyze ise biraz geride duruyordu. Çay bardakları boşalıp doluyordu.

"Demek ki aklın yolu bir. Dört ay önce, senin döneceğini ilk öğrendiğimizde, Salih'le burda oturup plan yapmıştık. Eğer mahalleye gelirsen seni hemen buraya getirmeye karar verdik. Neden, bilmiyoruz. Biraz daha arkada ya..."

Salih tam lafının üzerine geldi. Sessizce kucaklaştık. İşte o zaman sorabildim... O zaman.

"Hasan'a nasıl haber verelim?"

"Telefon açarız..."

"Olmaz! Dinlenir telefon..."

"Ona giderim..."

"Dikkat çekebilir oraya gitmen. Aslında Hasan'ın takipte olacağını sanmıyorum. Orada zamanında kalan arkadaş, temiz bıraktım demişti ama ne olur ne olmaz."

"Tamam. Ben bir yolunu bulurum. Birazdan çıkarım..."

Birazdan çıktı. Salih'in "Seninle geleyim mi" bakışlarına gözleriyle cevap verdi: "Elif'i yalnız bırakma.." Koşarak varmış Eminönü'ne. Bostancı'daki balıkçı barınağına su gibi akmış.

Osman Balcı yokmuş. Bir saate yakın beklemiş, gitmiş, gelmiş. Sonra beklediği adamı görünce, "Aciil..." demiş, "Misafirimiz geldi, duduğunu kapıp gelsin!"

Hasan, duduğunu kapıp geldi. Yaklaşık iki saat sonra. Karşılaşmamız garip oldu. Önce el sıkıştık. Sessizce yanıma oturdu, dokunmadı, kıpırdamadı. Kimse lafı sana getirmedi ama ben kendimi iyice bırakmıştım. Sonunda ağlamam çığlıklı bir inlemeye dönüştü. Hasan işte o zaman bana sarıldı. İki yanımdan tuttuklarını, büyük yer minderine yatırdıklarını hatırlıyorum.

"Babam... Babam... Babam..."

Sessizlik içinde yatışmamı bekledi herkes. Ben de, fazla zaman geçmeden toparlandım. Öğrenmiştim toparlanmayı. İşaret almış gibi önce Melek ve Zeynep, sonra Rindê teyze çekildi. Beş genç kaldık. Sonrası güzeldi. Hasan'ın bana sarılmasına izin verdim. Sarılmasaydı dayanamazdım herhalde... O halde, gecenin sabaha akmasını fark etmeden konuştuk. Aslında sohbet değil, planlama toplantısıydı yaptığımız. Mahalleyi kontrol etmek, güvenilir insanlara haber vermek, yeni ev bulmak, uzaklara gitmek... Gülistan ertesi gün Adana'ya gidiyordu ama, en yakın zamanda geri dönecek ve tanıdığı arkadaşlarla konuşacaktı. Yurtdışına çıkmam gerekebilirdi çünkü. Ayrıca başka evlere de bakmalıydılar. Başka bir mahalle ya da burda...

Sema, Salih, Hasan, Gülistan... sürekli birbirlerine bakıp gülümsüyorlardı.

İyi ki gelmişim baba. Lale'nin Yedikule'sine.

Kızgın aslanların ortasındaki tırtıl

İyi ki gelmişti de herkesi çalkalamıştı. Mesela Salih, Küçük Paris'te müşterilerle sohbet etmeye başladı. Ketumluğuna ketumdu ama yine de hal hatır soruyor, mahallenin dışından olup kahvede soluklananları tanımaya çalışıyor, konuşulanları hissettirmeden dinliyordu. Aslında bu kahveye polisler sık geliyordu. Yedikule karakolunun polisleri. Eskiden pek ilgilenmediği bu adamlara şimdi gülümsüyor, çaylarını verirken "Nasılsınız!" diyor, nelerle uğraştıklarını öğrenmeye çalışıyordu. Hasan da Yedikule'de küçük bir daire arıyordu. Tanıdığı herkese haber bırakmıştı. Bahçe içinde küçük bir ev de olabilirdi. "Hangisi uygunsa artık..." demişti. Boş zamanlarında Küçük Paris'e geliyor, bulduğu evleri anlatıyordu. Kahve sahibi Selim abi, Hasan'ı çoktan Yedikuleli ilan etmişti. Eğer işi yoksa, her sabah giyinip kuşanıp üç mezarlığı birden ziyaret eden, belki de bu yüzden gözleri yeniden ışıldamaya başlayan Kemal, "Yarın beraber gidelim mi mezarlığa? Artin Usta'ya, Cemal amcaya ve anneme çal, ben de dua edeyim..." diye usulca fısıldadıktan sonra: "Sen geç bile kaldın... Bu işi bana bırak. Hemen buluruz evini," demiş, herkes başını sallamıştı. Cemal abi hayattayken, akşam sohbetlerine bile, elinde duduğuyla gelirdi Hasan. Şimdi mezarlığa...

Sema da, iş başındaydı. Salihlerden sabahın köründe çıkıp eve koştu. Hande ve Gülcan, olup biteni duyunca tabii ki ayaklandılar. Ama hayır, kimse gitmeyecekti o eve. Sadece Sema, onunla birlikte Hasan. Şimdiye kadar her şey nasıl oluyorsa, aynen öyle devam edecekti. Ama böylece Gülcan, kızının bu "kara böcek"le ilişkisini kabullenmiş olacaktı.

"Niye Salihlere götürdünüz ki? Başka ev mi yoktu?"

"Kendisi gitmiş oraya. Bizim evden biraz uzak sayılır ya... Bir de güvenmiş herhalde. Onun Gülistan'la da muhabbeti vardı."

Gülcan dudaklarını büktü:

"Orda sık sık kalırsan dedikodu olur. Nikâhsız nikâhsız... Hem sonra ne olacak? İyice başını bağlamış olacaksın!"

"Bir şey olmaz. Salih tek başına kalmıyor. Kalabalık ev. Bir sürü kadın var. Sonrasını düşünme anne. Sonrasını düşünecek zaman değil! Bizim için değil, Elif için en iyi neyse onu yapalım. Zaten öyle her akşam kalmam ki..."

Gülcan "Fırsat bu fırsat..." diye söylendikten sonra Elif'i ne kadar özlediğini düşündü:

"Biz ne yapalım?"

Hande lafa girdi:

"Aynasızlara bir bakalım... Ben imdat diye bağırırım dostlara... eski dostum beni arıyor, bazı polislerle de ilişkisi var, derim. Onlara arattığını söylerim. Bir arkadaşımdan duymuş olurum izimi bulmuş diye. Eli kolu çok uzun herifin... Mahalleden yardım isterim."

İstedi de. Başta Güngör ve Belgin ablalar olmak üzere onlarca kadın sokaklarda polis avına çıktılar. Boşanma davası açtığından beri, ikizlerle birlikte Madam Zabel'e taşınan Nahide sürekli dışarılarda geziyor, Necla Hoca öğretmen edasıyla her yeri dolaşıyor, cinci Aysel kenarda köşede cin arıyor, Fatma oraya buraya uğruyor, diğer kadınlar hiçbir yeri boş bırakmıyorlardı. Sokaklarda yeni bir durum var mı? Birisini soruşturuyorlar mı?

Kemal ile bakkalcı Mustafa'nın bu meseleyi öğrenmeleri gecikmedi. Madam da balıkçı Mihalis ve Magda'ya haber etti. Kısa zamanda Sema'nın, Gülcan'ın ve Cemal amcanın tüm dostları tetikteydi.

İş bununla kalsa iyi. Gülcan, "Ölümü öp!" diyerek binlerce yemin ettirdiği Güngör ve Belgin ablalara her şeyi anlatıverdi!

Belgin abla yüzünü ekşitti:

"Benim içimde kötü bir his var... Dur bir fal bakayım. Biriniz kahve için de, Elif niyetine kapatalım"

İçilmiş, soğumuş fincanı kaldırır kaldırmaz kaşlarını çattı:

"Ayy... akrebe bak... kızı sarmış dört yandan! Uzaklaşması lazım. Yoksa kancaya takılacak valla! Amaaan, akrep tek değil, bir sürü geliyor arka arkaya. Ama sanki seninki kuş oluyor da kanatlanıyor. Bütün mesele zamanında uçması...

Bir yol görüyorum. Uzun, çok uzun. Aaa... Tavus kuşu bekliyor onu. Sırtına alıyor ve uçuruyor sanki. Ama o yola girmesi lazım. Allah allah... Pek zor görünüyor. Çünkü sürüler sarmışlar onu tamamen."

Peki ama Belgin ablanın kahve fincanında gördüklerini nasıl uçuracaklardı Elif'e? Sema'ya uçurdular. Gülcan yemin billah etti söylemediğine. Belgin abla her şeyi görür, her şeyi bilirdi. Başını salladı Sema. O da çok acayip rüyalar görüyordu. Kızgın aslanların ortasında kalan tırtıl! Ama aslanlar onu görmüyor!

Elif'e haberi yetiştirmeye kalmadan yeni haberler geldi arka arkaya. Sabahın erken saatinde polisler girmiş markete. "Yurtdışında okuyor diye biliyoruz," cevabına gülmüşler. Mustafa amca da ısrarla devam etmiş: "Çok hayırsız çıktı!" Sonra taksici Remzi... Elif neredeydi ki? Hacı sakallı Hüseyin amcaya anlatmış durumu polis. "Elif teröre bulaşmış. Aranıyormuş. Buraya gelirse, kıskıvrak yakalanacakmış."

Hemen Gülistan'a haber salındı, o da alelacele İstanbul'a geldi. "Tamam," dedi, "Elif'i yurtdışına çıkaracağız. Ben arkadaşlarla konuşacağım hemen. Ama beklemek lazım. İstediğimiz zaman olmaz."

Günler heyecanla akıp gitti. Kimse kimseye fazla bir şey sormuyor, daha çok haber için konuşuyorlardı. Elif günlerce Gülistan'la ve Rindê yadeyle yalnız kaldı. Evden çıkmamaya alışıktı ama umut olunca, sabır taşıyordu.

Gülistan, haberleri vermiş, işleri ayarlamıştı. Artık beklemek lazımdı. Adana'dan gelen çağrılara rağmen gitmedi, bekledi mi-

safirini. Ona da iyi geldi bu bekleyiş. Neden ki? Çok konuşkan birisi değildi Elif ama bakışlarındaki duru anlayış, ancak deneyimle insanın gözlerine kazınabilecek olgunluk Gülistan'ın ketumluk duvarlarını inceltiyordu.

Bir gün, kahvaltıdan sonra kahve içerlerken, ona bir çırpıda Hollanda'da karşılaştığı, yüreğini çelen adamı anlattı. Kazım'ı. Gülistan'ı alışık olmadığı sürprizlerle, melodili oyunlarla etkilemişti, kibar, tatlı konuşmasıyla, güzel sesiyle. Neyse işte, birkaç kaçamak, birkaç öpücük. Ama sürmemişti. Kesilmişti birden. Hep konserleri vardı Kazım'ın. Kaset çalışmaları. Sonra başkasının varlığını duymuştu Gülistan. Hatta iki ayrı kadından bahsediliyordu Kültür Merkezi'nde. Neyse, Türkiye'ye dönmeden buluşmuşlardı: "Seni görür görmez, bu güzel kızı öpmeliyim, demiştim. Beni çok mutlu ettin. Öpücüklerini ömür boyu saklayacağım. Hoşçakal güzelim..." Anlatırken, ağladı biraz. Kırk yılda bir kapıyı açmış, karşısına bir duygusuz çıkmış. "Ama türkülerini dinleyince böyle biri olduğunu anlamazsın..." Elif, "Bence kötü bir şey yok ortada. Sen gitmeye karar verince, kal da diyemez. Daha yeni başlamışsınız çünkü. Pek bir şey de paylaşmamışsınız. Kötü bir şey söylememiş ayrıca. Yaşadığımız şey güzeldi, ömür boyu saklayacağım, demiş. Bence sen de sakla. Bekleme onu. Ama içindeki kilidi kırdı diye sevin," deyince Gülistan ağlamasını kesmeden "Elif... ben âşık oldum," deyivermişti. İki kadının baş başa paylaştığı bu tedirgin bekleyiş bir süre devam etti. Herkes çok dikkatliydi çünkü. Sema bile Elif'le, Salih aracılığıyla haberleşiyor, evine gitmiyordu. Hasan da öyle. Bazen Salih'in çalıştığı kahveye uğruyor, sonra onunla çıkıp arkadaşına takılıyordu sessizce.

Sonunda bir sabah, çok erken saatte Kemal'in pikabı yanaştı Salihlere. Tahta kapıdan süzülen başörtülü bir kadını aldı ve sessizce Yedikule'nin dışına çıktı. Kemal'in arabasında yıllardır susmayan türkülerin eşliğinde, yukarılara vurdular. Zeyrek, Balat, Haliç sokaklarında dolandıktan sonra yeniden Yedikule'ye vardılar.

"Hatırlıyor musun Elif, buraya ilk gelişini..."

Elif başını salladı. Necla Hoca'nın kapısına gelene kadar,

durmadan salladı. Aynanın üzerinde asılı duran dizeye bakmamaya çalışarak: "Bir yarım umuttur elimizde kalan." Sonra hızla atladı kamyonetten, onun virajdan dönüp gitmesine bakmadan, zili çaldı. Kapı hemen açıldı.

Necla Hoca, Eczacı Cemal'in ölümüne neden olduğunu düşündüğü bu tatlı kıza ağız tadıyla kızmak, onu sarsmak istiyordu. Yapamadı. Tartışacak, hesap soracak vakit değildi.

Hoca hanımın evi genişti. Boşandıktan sonra yanına taşınan Ülkü de, artık tesadüfen mi bilinmez, İzmir'deki yeğenlerinin yanına taşınmıştı. Elif, birkaç ay boyunca gelip giden misafirlerin görmeyeceği odaya kapandı. Haber bekledi. Gülistan, güvenilir bir arkadaşı aracılığıyla işi ayarlamıştı. Kaçak yollarla komşu bir ülkeye geçecekmiş. Ama Türkiye'den çıkana kadar Yedikule dışında hiçbir yerde kalmayacaktı. Ortalıkta dolaşmayacaktı. Kimse ona ulaşmayacaktı.

Habersiz komşular dışında, kimse çalmadı kapılarını. Elif hep arka odaya saklandı. Alışıktı buna ama şimdi kendi mahallesinde acayipti, çok acayip. Bu belirsiz bekleyiş daha ne kadar sürecekti? Gülistan da başkalarından haber bekliyordu.

Beklediler hep birlikte. Ama herkes kendi işinde gücünde göründü. Polise bir hazırlık havası vermemek için. Kimse bir yere gitmiyordu... Duduk, ayrılığın sessiz nefesini bastıran bir yerleşme ezgisi çalıyordu. Yedikule'de alınan yeni evin müziği. Bu sesi herkes duymalıydı!

Bir gün Hasan, ağzı kulaklarında kahveye daldı:

"Salih... Senin çıkış saatin geçmedi mi?"

"Geçti. Şimdi çıkacağım."

Çıktılar. Merhaba Caddesi'nin köşesindeki üç katlı soluk binaya girdiler. Hasan, giriş katındaki dairenin anahtarını çevirdi, iki odalı, küçücük evin sofa gibi kullanılan büyükçe boşluğunun ortasında durdu ve anahtarı Salih'e uzattı:

"Burası şimdilik senin. Sen kullanacaksın."

Salih anahtarı almadı. Dimdik dikildi orta yerde. Dik dik baktı Hasan'a:

"Ne demek oluyor bu? Sen kendin için aramıyor muydun evi?"

"Aldım Salih, bu küçük daireyi. Şimdilik burda kalamam, sen de biliyorsun. Elif nereye, ben oraya. Ama Artin Usta'ya bir borcum var. Senin de var. Ben daireyi aldım. Sen içine atölye kuracaksın. Benim eve ihtiyacım yok ama Yedikule'nin Artin Usta'nın atölyesine ihtiyacı var. Eşyalar orda burda durdukça benim içim acıyor. Bu mahalle eskisi gibi olmalı."

Artin... tin... tin... tin... Emlakçı ofisi! Atölyenin eşyaları... Beklentiler, sözler ve pişmanlık!

Salih, pişmanlıkla baktı Hasan'a. Hasan, bunu kızgınlık olarak yorumladı.

"Eczaneyi açamayız. Sema bunu yapamaz. Ama Artin Usta'nın atölyesini sen açabilirsin. Ben ise ancak bu kadarını yapabilirim. Haa bir de duduk çalarım."

"Peki."

Hasan bu hızlı ve kısa cevap karşısındaki şaşkınlığını çabuk atlattı:

"Senden bir ricam daha var..."

Salih, yine aynı mırıltıyı çıkardı ağzından:

"Peki!"

"Burası hem atölye olsun istiyorum hem de çok eski bir arkadaşımın başını sokacağı... Osman Balcı'dan bahsettim mi ben sana?" Salih'in başını iki yana salladığını görünce devam etti: "Evsiz bir adam. Yaşlı da. Onunla yıllar önce, terk edilmiş bir binada tanışmıştım. Başkaları da vardı. Yalnızlıklarını paylaşan üç dost bana sofralarını açmıştı. Şimdi diğerleri kayıp. Bir tek Osman Balcı kaldı. Ben de gitmeden, onun için bir şey yapmak istiyorum. Seni seveceğinden eminim. Sen de onu seversin. Yumuşak, olgun, gül gibi adamdır."

"Peki," dedikten sonra gülümsedi Salih:

"Ev sahibi sensin."

Saksım kırıldı

İstanbul, Aralık 1994

Sevgili Rafi,

Geliyorum. Neredeysen oraya geliyorum.

Milene'yi aradım bugün. Senin birkaç gün içinde Paris'e geleceğini söyledi. Ben de mektubu, en hızlı biçimde ona gönderiyorum. Sana ulaştırması için.

Şimdi hazır ol... Büyük havadislerim var.

Elif döndü. Yıkık ve paramparça. Aynı zamanda tehlikede. Hem de çok büyük tehlikede...

Hemen uzaklaşmak zorundayız burdan. Olanağını bulur bulmaz çıkacağız. Ve ben, sınır dışına geçtiğimiz anda, Milena'yı arayacağım. Sen ona haber bırak ki hemen yanına gelelim.

Ama tam olarak ne zaman, bilmiyorum. Bir hafta da olabilir. Bir ay da. Üç ay da. Koşullara göre hareket edeceğiz. Benim güzelimin durumuna göre. Biliyor musun, bıraktı geldi. Ama zor durumda. Ne diyor? Ne diyor? Özgürlük için yüreği çarpmaya devam ediyormuş. İşte benim canım böyle bir can. Özgürlüğün yolunu birlikte arayacağız galiba.

Sana belki de İstanbul'dan yazdığım son mektup bu. Havadis istemişsin. Anlat, demişsin. Ne anlatayım ki... Cemal amcadan sonra hiçbir şeyin tadı tuzu kalmadı. Uzun süredir kim-

seyi şöyle doya doya gülerken, kahkaha atarken görmedim. Şimdi düşünüyorum da, keşke onu müziksiz yolculamasaydık. Ama ben hiçbir şey düşünecek halde değildim. Basiretin bağlanması böyle oluyormuş. İçimden kıpırdamak bile gelmedi. Bir tek Sema'nın yanında olmak, o kadar.

Senin varlığını hissetseydim, akıl ederdim belki. Belki bir gün beraber geliriz buralara. Mahalleden insanlarla beraber, Artin Usta'yla Cemal amcanın mezarlarını ziyaret ederiz, duduklarımızla...

Artin Usta'nın cenazesini yazmıştım sana. Hâlâ çaldığım duduğu konuşuyor herkes. Saklıyorsun değil mi bizim için yaptığı duduğu? Ben hiç yanımdan ayırmıyorum. Hep onu çalıyorum. Bir tek Cemal amca giderken unuttum onu. Her şeyi unuttum Rafi.

Ama Elif gelince tekrar canlandım. Ne yaptım, biliyor musun? Öğrenince el çırpacaksın. Yedikule'de bir daire aldım. Hemen kaşlarını çatma. Buraya yerleşecek değilim. Kendim için değil, Artin Usta'nın atölyesi için. Evet, o atölyeyi yeniden kuracağız! Yani ben değil, Salih kuracak. Hani Artin Usta'nın çırağı... Çıraktan öte aslında, oğlu gibi. Sana dengbej kaseti göndermişti ya! Onu ikna etmek tahminimden kolay oldu. Sonra her tarafa dağılmış eşyaları topladık beraber. Yerleştirdik atölyeyi. Salih, Artin Usta'dan sonra çok acı çekti. Onunla öğrendiklerini hiçbir yerde sürdüremedi. Girdiği işlerden ayrıldı, ayrıldı, ayrıldı. Şimdi bir kahvede çalışıyor. Bu atölyeyi oturtana kadar da çalışacakmış.

Evet, aramızdaki en önemli fark bu. Salih çalışmak zorunda, ben değilim. Haydar da, siyasete dalmadan önce aynı şekilde çalışırmış. Ben çok şanslı olduğumu, onları tanıdıktan sonra gördüm... Bilirsin, şöyle şeyler söylerdim hep: "Kapitalizmin değerlerini meşru görüyoruz. Ne çalışacağız! Gidip bir fabrikada emeğimizi harcayacağımıza yaşayalım. Yemek, barınmak, giyinmek için tüm ömrümüzü çalışmaya veriyoruz. Ben oyun oynamak, sevmek, keşfetmek, yaşamak istiyorum. İnsanlar bunu, çalışma saatlerinden artan küçücük zamanlarda yapıyorlar. Alelacele... Yüzeysel... Ya da yapamıyorlar! Okul-

daki tenefüsler gibi, küçücük zamanlarda eğlenmeye, rahatlamaya çalışıyorlar. Daha az çalışarak da ihtiyaçlarımızı karşılayabiliriz. İhtiyaç dediğin ne ki? Hep ihtiyaçlar yaratıyorlar bize... Bizden istenenleri ihtiyaç zannediyoruz. Öyle değil."

Ama öyle de değil. Sahici ihtiyaçlar var hayatta. Benim hiç yokluğunu hissetmediğim... Şanslı olduğum için böyle konuşabiliyorum. Bu şansımı paylaşmaya karar verdim.

Salih'le paylaşmak iyi bir tercihti. Her şeyden önce, Artin Usta'nın en büyük emaneti. Çok düşkündüler birbirlerine. Güzel çalışırlardı. Ben duduk çalardım bazen onlara. Rafi, biz Salih'le dost olabiliriz. Bana benziyor biraz. Biraz da sana. Evet, hem sana benziyor hem de zıttın. Duduğun arka nefesi gibi. Kesintisiz arkadaki güçlü ses.

Harika bir şey yaptık Rafi. Atölyenin açılışını yaptık. Kimler gelmedi ki... Artin Usta'nın ve Cemal amcanın cenazesindeki herkes ordaydı sanki... Ben duduk çaldım. Hande şarkı söyledi.

Bunca acı ve sıkıntı arasında nasıl yaptım ben bu işi, hâlâ anlamış değilim. Bir de ne oldu biliyor musun, ilk günden müşteri çıktı Salih'e. Yedikule'de çok tatlı bir kadın vardı. Madam Zabel. Hem babaanneme benziyor hem de alakası yok. Gelir giderdi eczaneye. Artin Usta'yla çok eski arkadaşlar. Bilmediğim bir hikâyeleri varmış galiba. Sema çıtlattı. Artin Usta'yla, Cemal amca, her hafta meyhaneye giderlerdi birlikte. Garip bir üçlüydü onlar... Yıkıldı kadın tabii. Yalnız kaldı. Hepimizden daha yalnız. İşte o, Salih'ten büyük iş istemiş. Ailesinden kalan üç katlı eski bir evi daha varmış İmrahor'da. Ben gördüm, tahtalarının bazıları düşmüş, pencereleri, kenarları pörsümüş ama sağlam bir bina... Orasının tamirini ve parlatılmasını istemiş Zabel teyze. Çoluğu çocuğu da yok. Başka evi de var. Ne yapacak artık? Belki kirasıyla rahat etmek istiyordur. Neyse Salih aldı işi.

Burası başka bir âlem Rafi. Hep sokağın, yüzer gezer olmanın imkânlarını konuşurduk. Seninle hâlâ akmak istiyorum dünyanın sokaklarına ama burası da başka bir âlem. Kayıp geçemeyeceğin, su isteyen, gübre isteyen bir bahçe sanki. Belki,

bu bahçeyi çapalamaktan da, sokaklarda yüzmekten de vazgeçmemeli. Zor iş. Ama seninle kolay sanki.

Belki Ermenistan da bizim bahçemiz olabilirdi. Son geldiğimde, her şey ne kadar farklıydı! Elma ağacının altında, kendimi nasıl güçlü hissetmiştim! Cennetten kovulmayı göze alan Adem gibi... Üstelik o, kovulacağını bilmiyordu elmayı yerken. Ben, bile bile uzandım elmalara. Sana.

Son mektubunda, Avrupa'dan sıkıldığını, başka coğrafyalarda yeşermek istediğini yazmışsın. Kuruyorum, demişsin.

Ben de öyle Rafi. Kendi doğduğum, büyüdüğüm ülkede kuruyorum. Ama Paris mi beni yeşertir? Berlin mi? Madrid mi? Hayır. İstanbul'dan daha çok sevdiğim, olmak istediğim bir kent yok. Sokakları, müziği, sakladıkları, dışa vurdukları. Ama mesele nerede olduğum değil. Sensizlik. Seninle, her yerde, yeşerirm ben. Şimdi, sensiz ve müziksiz kaldım. Aslında nefessiz. Sen, benim nefesimsin. Arkadaki küçük sesim. Kocaman hayatımsın.

Hep söylerdin. Ben, saksıda yetişmiş bir çiçeğim, haklısın. Ama saksım kırıldı çoktan. Şimdi bin yıllık geniş topraklara ihtiyacım var. Daha yeni buldum onu. Köklerim yeni ısınıyor. Yeniyim ama seninle birlikteyken, saksıda biriktirdiklerimin de ne olduğunu anladım. Ama aşkımdan vazgeçmedim. Müziğimiz kadar derinde o... Müziğimiz kadar inatçı.

Beni en çok heyecanlandıran şey ne, biliyor musun? İkinizin buluşacak olmanız... Görünce anlayacaksın beni.

Şimdi sevdiğimi ben götürüyorum. İlk defa benim yoluma geliyor o. Biraz zorunluluktan tabii. Biliyorsun, o kalsaydı, ben de kalırdım. Onun yolunda. Ama aklım bizim yolumuzda kalırdı. Bizim yolumuzda mı? Yoksa senin yolunda mı? Ben niye böyleyim Rafi? Yerin değil insanın peşinden gidiyorum, evet. Sevdiklerimin peşinden. Belki de benim yolum böyle. Rotası belli olmayan ama kimlerle nasıl yürüdüğünle farklılaşan bir yol. Şimdi tüm rotalar birleşiyor sanki. Hayallerim gerçek oluyor!

Önümüzde koskoca bir coğrafya, koskoca bir savaş, yangınla kül olan bir gelecek uzanıyor. Pis bir dünyada yaşıyoruz.

Hayallerimiz ne olursa olsun, tutunduğumuz ve "zorunluluk" denilen bir ilişkiyle bağlandığımız, üstelik bizi belirlemesine izin verdiğimiz gerçeklik çürük, pis, ölümden beter. Aşkım bu karmaşanın neresine sığacak? Yaşam bir mucize midir gerçekten? Pırıl pırıl ışıldayan bir kıpırtı? Öyle de, nerede? Daha ilk günden kırılmış, insanı sarhoş eden kör bir ışığa dönmüş... Bilmiyorum. Belki duduk bulur yolumuzu.

Sana yazmak için iki ay önce ne karalamışım biliyor musun defterime: "Galiba, Yunanlı şairin dediği gibi, sevinç ve acıyı bana yine sevgili yurdun toprağı veriyor... Doğru değil ama gerçek. Benim bugünkü gerçeğim!"

Şimdi bu gerçek değişti. Yurdum yok artık. Yurdum duduğumun nefesi. Sensin. Bekle beni. Sabırla bekle dostum. Kardeşim. Nefesim.

Hasan

Yedikule'nin nöbeti

Bir ay beklediler. Denizin ortasında yardım bekler gibi. Nefessiz kalınca, sırt üstü yattılar. Uyumadan ama. Uyuyamadan.

Sonunda bitti:

"İki gün sonra Pangaltı'daki Sütiş'e gelin. Çıkıyorsunuz."

Ayrılıkla bitecek sayılı günler nasıl geçer? Çabuk. Ağır. Telaşlı. Bazen bomboş.

Hasan, sessizce vedalaştı İstanbul'la Bostancı'yla, Kadıköy çarşısıyla, vapur iskelesiyle, kayalıklarla, Kule meydanıyla... Salih'in atölyesinde çok oyalandı. Osman Balcı'ya gideceğini söylemedi ama bir iki gece onun yanında sabahladı. Kendisi gittikten sonra o da evi terk eder miydi? Bostancı'da, barınaklarda zorlanıyordu, emekli maaşı çok azdı, kira filan karşılayamıyordu. Gururluydu, kimseden bir şey istemiyordu. İnsanlar kendiliğinden verdiği şeyleri de almakta zorlanıyordu üstelik. Ama yalnız adamdı. Yolların, karanlıkların yalnız bekçisi... Kanatları durmaz, uçar diye korkuyordu Hasan. Uçmak iyi de, sonrası hastalık, yalnızlık, ölüm... Ama Balcı rahat gibiydi Salih'in yanında. Ufaktan bir şeylerin ucundan da tutmaya başlamıştı. Gerçi sokaktaki havası uçmuştu, biraz sessizleşmiş, içe kapanmıştı ama... Hasan başka bir şey düşünemiyordu.

Elif ise babasına gitmek istedi. Evden çıkmak, sokakları

adımlamak, düşünmek, vedalaşmak... Babasını görmek. Göremezdi. Onun yanına gitmek. Gidemezdi. Mezarına dokunmak. Toprağından almak.

Gitmedi tabii. Evde bekledi iki gün. Necla Hoca'nın yaptığı güzel kurabiyeleri, patatesli börekleri zor bela yedi. Sabahları karşılıklı kahve içtiler. Vakit ilerleyince, ıhlamur çayları kaynattılar birlikte. "Amma yumuşak kadınmış Necla Hoca," diye düşündü Elif. Beklediğinin aksine, hiçbir tartışma açmadı, sitem bulaşmış tek bir söz söylemedi.

Akşam güneşi eve güzel vuruyordu. Şubat'ın nazlı güneşi. Kış gidiyordu yavaş yavaş. Mart'ı uzaklarda karşılayacaktı. Uzaklarda. Aklından aynı anda bin tane düşünce geçti:

"Babam ne kadar ısrar ederdi yabancı dilini geliştir diye... Nasıl insanlarla gideceğiz acaba... Bir grubun içine eklenecekmişiz. Onlar dağa mı çıkıyorlar? Bizim hakkımızda ne biliyorlar? Bıraktığımı... Ya bir şey olursa? Yakalanırsak? Cezaevi... Hasan... Baba... Ben burda senin nöbetini mi beklemeliyim? Biliyorum, annemle senin mezarını birleştirmem lazım. Buna ihtiyacınız yok, biliyorum ama rahat olduğum anda mezarlarınızı birleştireceğim, söz. Sen rahat ol, baba."

Necla Hoca arada bir alışverişe, komşulara gidiyor, etrafı kolaçan edip geliyordu. Her geldiğinde yeni bir şey alıyor, birlikte hazırladıkları valizin içine koyuyordu. Güzel kazaklar, hırkalar, iç çamaşırları...

Son akşam Elif kendini kıyıya sürüklenen bir balık gibi hissetti. Yosun kümesiyle karşılaşmasa, yumuşaklığa karnını sürmese sabaha dek yaralanacaktı. Güngör abla etli yaprak dolmasıyla geldi. Madam Zabel de bir tepsi elma tatlısıyla.

Beraber yediler. Ağıtsı bir rüyanın kıyısındaymış gibi. Ağıtsı ama yumuşak. Giderken, Güngör abla bir zarf uzattı Elif'e: "Bu parayı üç beş kişi topladık. İtiraz hakkın yok." Madam Zabel, hiç beklemeden, genç kadının boynuna kalın bir altın kolye taktı. Bileğine de altın bir bilezik. Hiç itiraz etmedi Elif. Gözyaşlarını akıttı sadece. Sessiz ve uysal.

Onlar gittikten sonra Necla Hoca, Elif'in ellerine kırmızı bir kese tutuşturdu. El kadar bir kese. Genç kadın sıkı sıkı tut-

tu elindekini. Açacak gücü yoktu sanki. Zarfı da açmadı, keseyi de...

"Babanın mezarlığından toprak aldım. Bu kese seni koruyacak Elif..."

Bu sefer ağlamadı. Keseyi sutyenin içine soktu ve Necla Hoca'yı kucakladı sıcacık.

Uyudu sonra. Yeşil yosunların yumuşaklığında.

Ertesi sabah, mahallenin alt sokağında, Belgin abla Semih'i gün ışımadan uyandırdı:

"Hadi adamım kalk... Geç kaldık vallahi."

Elektrikçi Semih, hemen kalktı, hızlıca giyindi, kapıdan fırladı, sokağı kolaçan edip alet edevatla dolu minibüsüne atladı. Belgin abla da peşinden... Semih, onun kolundan tuttu yavaşça:

"Allah allah... Senin ne işin var? Dön eve kadınım..."

"Hayatta olmaz."

"Ne olmaz?"

"Kambersiz düğün olmaz."

Semih gerginleşti birden:

"Ne olur ne olmaz Belgin..."

"Zaten onun için ya..."

Belgin abla, elinde olsa yavrucaklarla birlikte dünyanın öbür ucuna gider, içi rahat olunca da dönerdi. Tabii ilk işi, gördüklerini herkeslere anlatmak olurdu. Ama bu sefer konuşmayacaktı. Ağzını açmayacaktı.

"Nereye gidecekler, biliyor musun?"

"Ne bileyim. Bize söylemezler ki... Tanıdıkları varmış."

"Ne tanıdıklarıymış bunlar... Terörist olmasınlar?"

"Yok canım... Elif iyi kız."

"Bu terör iyi miyi dinlemiyor Belgin'im. Kandırıyorlar saf çocukları."

"Ay bunlar akıllı insanlar. Kanmazlar."

"Baksana Eczacı Cemal da yatmış maphusta..."

"Beş sene yatmış. Hem de siyasi..."

"Çok okuyunca da böyle oluyor..."

"Ama o komünistlikten yatmış."

"Kızı da terörist mi olmuş? İkisi de aynı şey değil mi?"

"Ay, Allah göstermesin. Yok adamım... Polisin iftirası bunlar..."

"Polis niye iftira atsın ki?"

"Atar atar... Solcuları sevmiyorlar ya..."

"İnşallah öyledir. Onu bunu bilmem. Cemal amca iyi adamdı."

Elektrikçinin minibüsü, Necla Hoca'nın evinin önünde birkaç dakika durup sallana sallana mahalleden çıktı.

Hasan onları Kabataş girişinde, durakta bekliyordu. Şişli'ye doğru çıkan ara sokaklardan birinde indiler.

El salladılar. Ve gittiler.

Gittiler.

Emanet

Yedikule, geride kalanlarla doluydu. Sema gece boyunca uyuyamamış, bulutlarla kaplı gökyüzünden zar zor seçtiği yıldızlara dua etmişti.

Elinde Elif'in mektubu. Cemal amcanın yakın akrabasına verilecek emanet.

"İçini aç, oku. Ama yarın oku," demişti arkadaşı.

Gözlerine inanamadı sabah sabah:

> Eczanenin olduğu dükkân ve oturduğumuz evi babam benim üstüme yapmış. Ben de ölmediğime göre, yasal bir işlem gerekmiyor. Bundan sonra dükkânı ve evi, nasıl arzu ediyorsa, o biçimde Sema kullanacak. İsterse kiraya bile verebilir. Ben dönene kadar, o ne yapacağını biliyor, siz karışmayın. Ayrıca bana bir şey olursa, yaşadığı sürece Yedikule'deki evi ve dükkânı Sema'nın kullanmasını istiyorum.

Sema, otomatiğe takılmış gibi, el yazısıyla özenle yazılmış ve imzalanmış notu tekrar tekrar okuyordu. Bu emanet, ağır değil miydi? Cemal amcanın yaşadığı yerlerin, yeşerttiği bahçelerin kahyası olmak!

"Allah Allah... Nerden aklıma geliyor böyle şeyler? Elif ne yapsın? Gitmek zorunda. Ve en yakın beni gördü. En yakın...

Cemal amcanın tüm yaptıklarını başka nasıl öderim... Ne yapsam, ödeyemem."

Onu Yedikule'ye bağlayan her şey ağırdı. Çok ağır.

Cemal amca dışında kim sokardı onu bu ağırlığa? Kimse.

Salih mi? Onu seviyordu. Ama uçmak için aşktan geçebileceğini, her şeyden vazgeçebileceğini hissediyordu Sema. Sadece Cemal amca için kanatlarını keserdi! "Kanatlarımı kesersem, çok kızar ustam. Ama ne der... Önce üniversite!"

Belli belirsiz gülümsedi. Ya annesi? Burada onu bağlayan hiçbir şey olsun ister mi? "O zaten benim gitmemi istiyor. Kendi de çok istemiş zamanında. Hep birlikte gitsek ya! Ama nereye? Nasıl? Ne yapacağım şimdi ben? Dükkân ve ev... Onlarla ne yapılır? Emanet deyip sandığa da kaldıramam."

Sabaha kadar kırkayaklı düşünceler beyin damarlarında dans ettiler. Sema hiç kapamadı gözünü. Sabah olunca erkenden çıktı dışarı. Annesine mektuptan bahsedecek kadar bile zaman geçirmeden, doğru Necla Hoca'ya gitti. Elif'in yattığı odayı görmek istiyordu.

"Yıkamadın değil mi daha?"

Güzelce katlanmış yatağı açtı, fırfırlı yastığı, açık mavi nevresimi ve hafif buruşmuş çarşafı kokladı, sonra hiç düşünmeden çoraplarını çıkarıp yatağın içine girdi. Elif burda yatıyordu! Kaç yıl sonra kavuştuğu kız kardeşi. Yalnız kalıp rahat rahat konuşamamışlardı. İşte bir iki kere alelacele bir şeyler... Anlatmış, dinleyememişti. O kadar çok soru sormak istiyordu ki ona. Ne yapmıştı bunca zaman? Nasıl yaşamıştı? Oralarda ne vardı? Haydar'la nereden tanışıyordu? Neler olmuştu da böyle uzaklara gitmişti esrarengiz devrimci? Devrim olacak mıydı? Nasıl olacaktı? Elif neden örgütten ayrılmıştı? Şimdi ne yapacaktı? Ne yapmalıydı?

Dertleşememişlerdi ama sarılmışlardı bol bol. Birlikte ağlamak da iyiydi. Kız kardeş değiller miydi? Elif hiç rahatsız olmamıştı Eczacı Cemal ile Sema'nın yakınlaşmasından. Kıskanmamıştı. Tek çocuk olmanın sıkıntısıyla mı, babasını büyük bir rahatlıkla paylaşmıştı. Onlar yakınlaştıkça sevinmiş, Sema'ya daha çok sarılmıştı.

"Kız kardeşim gitti... Hasan'la birlikte."

Hasan'ı, yuvarlak yüzlü, yumuşak bakışlı arkadaşını çok özleyecekti Sema. Seyrek saçlarının yetişemediği geniş alnı nasıl da kırışırdı bazen, nasıl gülerdi kahverengi berrak gözleri. Bambaşka, kalıpsız ama çarçabuk demlenmiş bir arkadaşlıktı aralarındaki. Beklentisiz, sınırsız. Onu yerini kim alacaktı şimdi? Kimse... Duduğuyla girmişti hayatına genç kadının. Başka bir ezginin, başka bir yaşam temposunun da olabileceğini göstermiş, Sema'nın müziğini, varoluş ritmini değiştirmişti.

Şimdi onlardan geriye bir ev, bir eczane kalmıştı. Bir de atölye...

Ne yapılırdı şimdi?

Yine eskisi gibi evi süpürecek, eczane için düşünecekti.

Atölyede Salih vardı.

Dudaklarını ısıran Salih. Gülistan gittikten sonra, kız kardeşi ve annesiyle kalan Salih.

Herkes gidiyordu tek tek... Kimse kalmayacak mıydı buralarda? Yedikule'nin nöbetini tutmak Sema ile Salih'e mi kalacaktı?

Tin... tin... tin...

"Bu ses neyin nesi?"

Günlerdir ibadet eder gibi konuştuğu tahtalar, dolaba dönüşmüştü sonunda. Vernik fırçasını yavaşça kutusuna koydu. Tin tin tin... "Sen mi konuşuyorsun, tahtalar mı usta?"

Birkaç adım geri çekildi, önünde tüm şahsiyetiyle dikilen dolaba baktı uzun uzun. Kenar oymaları, tepesinin yuvarlağı, kapağının ağırlığı ne güzeldi... "Eskidikçe daha da güzelleşecek. İyi şarap çünkü, değil mi ustam?" Telefona doğru bir adım atmak istedi, yerinde durdu. "Biraz daha dursun. Birkaç gün daha... İyice bir demlensin. Ben de demleneyim. Belki yine dokunurum."

Salih yumruklarını sıktı. Bekleyemezdi. Paraya ihtiyacı vardı. Telefon edip bitti dese, hemen ücretini ödeyeceklerdi. Üstelik sonra ne olacağını bilmiyordu. Kim yeni bir dolap, yeni bir masa ısmarlayacaktı? Nasıl geçindirecekti bunca kişiyi?

Üç haftadır işsizdi yine. Evde iki boğaz eksilmişti ama değişen bir şey yoktu. Hep sıkıntı. Hep... Gulê ne yapıyor, nasıl beceriyor, üç beş kuruşla evi idare ediyordu. Onlar gitmiş, masraflar artmıştı. Nasıl? Olmuştu işte. Üstelik para da bitmişti. Yeni işinden çektiği avans...

Yeni işi, artık eski işti. Bitmişti.

Ama ne güzel başlamıştı. Salih, okula yeni başlar gibi heye-

canlıydı. Gülistan'ı, Melek'i, Hasan'ı, Elif'i kaybettikten sonra birkaç ay sıkıntıyla kıvrandıktan sonra... Zeynep'in migren ağrıları, annesinin tansiyonu, derken... yıldızlar mucizeyi sermişlerdi önüne: Yumuşacık bir mayıs sabahı, ENKO Mobilya mağazalar zincirinden teklif gelmişti... iş teklifi! Uzun zamandır kahvede köreldiğini hisseden Salih, ihtişamlı atölyeden ilk içeri girdiğinde, kalbinin bir yumruk gibi sıkıştığını hiç unutmayacaktı. Tahtaların kokusuyla gülümseyerek makinelerin arasında akmaya başladıktan sonra hızla geçmişti saatler. İş bitince eve de uçarak gidiyor, Rindê yadênin baş köşede oturduğu küçük sofrada tatlı tatlı sohbet ediyorlardı. Zeynep okulu, Salih işi, Rindê yadê konu komşuyu anlatıyor, Osman Balcı da güzel espriler patlatıyordu. Yeni arkadaşı, artık onlarla kalmaya başlamıştı. Gündüzleri atölyeye gidiyor, akşam bir ekmek alıp eve geliyordu. Her şey iyi gidiyordu. Daha da iyi gidecekti sanki...

"Sen kim, umut etmek kim!" Öksüz çıraktı o. Hep öyle kalacaktı. Girer girmez, yeni gelenlerden, hele heyecanlı olanlardan hoşlanmayan, hırsı yeteneğinden büyük bir ustabaşıyla çarpışınca bitti rüya. Salih, Artin Usta'yla yaptıkları gibi, işleyeceği tahtaları uzun uzun okşayınca, "Sapık mısın be oğlum... Ne oyalanıyorsun?" diyen azarlarla uyandı. Öksüz çırak elini çekti ağaçtan, kapıyı da çekmek istedi, kıpırdayamadı, sustu. Dört ay sustu, usta denilen adamın yandan ayırdığı bir tutam saçından tüm atölyeye yayılan briyantin kokusunu hissetmemeye çalışarak, bilgiç azarları duymayarak, kırıntılar arasında kurumla dolaşmasını görmeyerek, sustu. Parıltılı ama kötü işleri görmemek mümkün değildi ama. Dört ayın sonunda, maaşını alır almaz "Eyvallah," dedi.

"Bundan sonra ne olacak?" Kafasında bu soruyu sessizce tekrarlayıp duruyordu.

Dolaba sırtını döndü, dudaklarının arasından mırıltıyla bir kelime kaydı:

"Bilmiyorum."

Kahvehaneden de ayrılmıştı öbür iş çıkınca. Geri dönemezdi artık. Üstelik Selim abi, yeni birini almıştı. Dönse, geniş yürekli Selim abisi belki bir şeyler yapardı ama zorlanacağı açıktı. So-

nunda, gururunu koltuk altına sıkıştırarak, birkaç kişiye iş aradığını söylemiş, "İnşaat bile olur," demişti. Bu sabah Kemal uğramış, boyacı bir tanıdığının, bina işi için onu çağırdığını söylemişti. Yarın gidecekti görüşmeye. Şimdi ne olacaktı? Atölyede nasıl çalışacaktı? İnşaat işçisi mi olacaktı, marangoz mu?

"İkisini de yaparım."

Telefona göz atıp başını çevirdi. Dolabın karşısına geçip tabureye oturdu.

Dün akşam Sema gelmişti de ne ikram edeceğini bilememişti. Akşamları, Rinde yadêyi ve Osman Balcı'yı görmeye sık sık geliyordu Sema. Birbirini tekrar eden sohbetler... Salih, ne yapacağını şaşırıyor, koşturuyordu. Ama son haftalarda verecek, ikram edecek bir şey de yoktu.

İkram edecek bir şey yok, anlatacak hikâye yok... Sema da sessizliğe alışmış gibiydi. Delişmenliğini yutmuş, şaşkın şakın dolanıyordu... Eczacı Cemal'in Yedikule'ye gelişi en çok onun hayatını değiştirmişti çünkü. Dünyası, alışkanlıkları, fikirleri... Onun desteğiyle liseyi bitirmiş, eczacılık için üniversite sınavlarına kadar girmişti. Su içer gibi kitap okumuş, eczanenin müdavimleriyle dünya işlerini tartışmıştı. Sonra Hasan, Haydar ve diğerleriyle, Yedikule'den çıkmıştı biraz. Başka dünyaları görmüştü. Ama uzaklaşmamıştı aslında. Mahallesinin sırlarını öğrenmişti, kolay mı? Kimsenin paylaşmadığı özel hikâyeleri... Sıcacıktı tabii Sema'sı. Herkesi ısıtıyordu. Yedikuleliler, en küçük işaretlerinde kanatlanıp gelen meleklerine alışmışlardı. Eczaneden sonra kanatları kırılmıştı meleğin... Babası yerine koyduğu Eczacı Cemal'in ardından, Elif ve Hasan da gidince... Şimdi ne yapacaktı? Üniversite sınavları mı? Yeni bir iş mi? Ne işi? Ona güç veremiyordu Salih.

Akşam, onu eve bırakmak için çıktıklarında Sema birden atılmıştı: "Sen hep burdasın. Hiçbir yere gitmiyorsun."

Salih, boşluğa bakar gibi bakmıştı Sema'ya. "Nereden çıktı şimdi bu?" der gibi.

"Merak etmiyor musun? Hep dar bir çevrenin içindeyiz. Aylar geçti, hiçbir şey değişmedi. Ne yapıyoruz? Elif, Hasan, Rafi ve Haydar kendilerini bir şeylere adamışlar. Ya biz?"

"Niye bir şeye adayalım ki hayatımızı? Çok gerekirse, evet... Ama ben yaşama adasam, olmaz mı? Sevmez misin beni?"

"Amaçsız bir yaşam olur mu? Ben de gitmek istiyorum."

"Nereye Sema? Haydar neden orada? Hasan neden? Elif neden? Bak, Elif döndü..."

"Ama yine gitti. Gittiler."

"Sen neden gideceksin? İstediğin şey ne? Macera yaşamak mı? Bir şeyleri değiştirmek mi? Neyi değiştirmek istiyorsun?"

"Haksızlıklara karşı mücadele etmek! Özgürlük..."

"Peki ama nasıl? Hakkımızı arayalım, tamam. Sokaklara da dökülelim. Ama haksızlıklar, kötülükler hiç bitmeyecek ve biz hep karşı çıkacağız. Bunun için gitmek mi lazım Sema? Hangi hakikati uzaklarda arayacağız?"

Sokağın başına kadar gelmişlerdi. Eski eczanenin önünde durmuşlar, devam etmişlerdi:

"Cemal amca burda çok güzel şeyler başlatmıştı. Artin Usta büyük bir çınardı, hamuru mayalıyordu ama Cemal amca farklıydı. Acayip bir enerjisi vardı. İkisi birleşince bambaşka bir güven, iyilik havası esti Yedikule'de. Bunu devam ettirmek lazım. Biz ikisinin öğrencileriyiz. Verdikleri kitapları bile birlikte okuduk."

"Kim, biz mi? Nasıl olacak?"

Sema sınavı kazanamamıştı. Eczacı olamayacaktı. Salih de parasızdı.

"Keşke bu şehirde yaşamasaydık. Keşke hayat daha kolay olsaydı. Keşke dağ, tepe, bayır gezseydik. Geyikleri izleseydik, leyleklerin ardından bakakalsaydık. Kimse kimseden bu kadar ayrı olmasaydı. Çocuklar birlikte büyüseydi. Aşk bu kadar zor olmasaydı..."

"Canım benim, oralarda da kolay değil hayat. Aşk hiç kolay değil. Çocukluk arkadaşım Zehra'nın nasıl vurulduğunu anlatmıştım sana. Sevgilisiyle birlikte nasıl yok olduğunu. Nerede olduğun önemli değil. Her yerin kendine göre zorlukları, acıları var."

Güzel başını sessizce sallayıp anahtarını çıkarmıştı cebinden. Kapıyı açıp gözden kaybolurken belli belirsiz gülümsemişti. Belli belirsiz...

Tabureden kalktı Salih. Karşısındaki dolabın yanına gidip tahtasına el sürdü. Telefona baktı yine. Yarın görüşmesi vardı...

Ne yapacaktı? Bu atölyeyi diriltecekti işte! Sanki bu atölyeyi düzeltse, her şey düzelecekti. Küçükken oynardı bu oyunu. Şu taşın üstünden atlayabilirsem, iyi not alacağım! Babasından sonra bozulmuştu oyun. Taşları çok atlamış ama gelmemişti babası. Ama şimdi... Yapabilirdi. Artin Usta'nın öğrencisi yapardı. Biraz zaman geçince yeniden kazanırdı eski müşterileri! Biraz sabır... Ama evde iki tane kendisine muhtaç insan vardı. Birisi küçük, birisi çok yaşlı. Bu nedenle inşaat, kahve, ne bulursa çalışacak, kendini zorlayıp atölyeyi de oturtacaktı. Bir süre sonra her şey yoluna girerdi. Yeter ki sabır olsun... Artin Usta'nın sabrı.

Saatine bakıp dışarı çıktı. Eylül güneşi yaz gibi ısıtmıştı sokakları. Yavaş yavaş yürüdü Salih. Spor kulübünün önünden geçerken Kemal'i aradı gözleri. Kimse yoktu. Arka sokağı döndü. Bir zamanlar İmrahor'un en güzel evlerinden biri olan ama şimdi yaslı ve yalnız kalan solgun evin önünde durdu. Üç katlı, genişçe bahçeli, iki balkonlu bu harika yer, çocukluğundan beri Salih'in içini kaynatıyordu. Bitince ne güzel olacaktı! Yapacağı küçük katkılar görüntüyü öyle çok değiştirecekti ki, herkes binayı Salih yeni yaptı sanacaktı. Merdivenlerden ağır ağır çıktı. Kapı ve pencere pervazlarının ölçülerini aldı, kesti. Planyadan çıkarıp getirdiği oyma kenarlı pervazların zımparasını yaptı, lambri için çıtaları ayarladı. Alçıları kontrol etti, daha kurumamışlardı. Matkabı kenara bırakıp gerindi: "Yarın devam ederim."

Yavaş yavaş değişiyordu bina. Kısık ateşte pişiyordu. Bugün çalışmıştı. Saatlerce çalışmıştı. Artin Usta'nın dediği gibi, bu sadece çalışmak değildi. Yaratmak için saatlerce, günlerce, haftalarca sancı çekmek! Bu sancıda yaşadığını hissetmek. Güzeli sevmek. Güzeli görüp gülümsemek. Salih merdivenlerden inerken, yokuşu çıkıp atölyeye girerken elinde olmadan gülümsüyordu.

Osman Balcı gelmiş, mutfakta çay koymakla uğraşıyordu. Önünden geçen arkadaşına başıyla selam verdi. Birbirlerine

"Neredeydin?" gibi sualler sormuyorlardı hiç. İçlerinden gelirse konuşuyorlar, yoksa susuyorlardı. Saatler tezgâhın başında geçti. Keserle, testereyle, rendeyle, planyayla... Salih, ayı, fil, kelebek, köpek ve küçük bir sandık yaptı. Ne zamandır ilk defa böyle gülümsüyordu. Bu atölyede hep çalışsa hep gülümseyecekti belki de. Her hareketi yüreğinden geliyor, düşüncelerini hafifletiyordu.

Akşam oldu. Ortalık kararınca fark etti Osman Balcı'nın saatlerce pencere karşısında öylece oturduğunu. Bıraktı işini. Bırakmalıydı zaten. Dinlendirmeliydi. Sessizce mutfağa gitti. Doluydu. Ne ararsan vardı. Yaşlı arkadaşı, emekli maaşını mutfağa yatırıyordu sanki. Salih, yapma diyemiyordu çünkü onun kendini burada misafir gibi hissetmesini istemiyordu. "Kendi evi değil mi, istediğini alır..." Döndüğünde Balcı hâlâ pencereye dönmüş, oturuyordu. Sanki bir şeyleri dinliyordu. Ayak seslerini mi? Nasıl olacaktı? Nasıl yapacaktı sokaklara alışmış yaşlı adam bu kapalı yerde? Annesi evde ne yapıyor? İki yaşlı arasındaydı Salih. Bazen onlarla birlikte duruyordu zaman. Fena duruyordu hem de.

Balcı, kendisi hakkındaki düşünceleri sezmiş gibi, başını çevirmeden konuşmaya başladı:

"İki evsiz karşılaşırsa böyle olur evlat. Senin ailen var ama anladım ben seni... Başkasın sen..."

Salih önünde dikiliyordu. Balcı ona göz atar atmaz başını şaşkınlıkla geriye attı:

"Bu ne?"

"Süt... İçeceksin bunu!"

"Yok ya... Hangi gözün ağrıyor senin çocuk? Süt filan içmem ben. En kızdığım şey süttür."

"Senin için ısıttım."

"Sordun mu?"

Salih garip garip baktı. Osman Balcı, bu bakışları bir yerlerden ama nereden hatırladı. Süt bardağını sehpadan alıp başına dikti. Salih gülümseyerek Balcı'nın yanına oturdu ve yaşlı adamın omzunu sıvazladı:

"Her akşam bir bardak..."

Balcı kendi kendine söylendi.

Hava soğumaya başlamıştı sanki. Hafif hafif soğumaya. Yakında sobayı yakmak gerekecekti. Kömür alacak para yok. Anca tahtalar, döküntüler...

"Hep orada mı oturacaksın Balcı? Üşüyeceksin..."

"Gelirim şimdi. Sen bana bakma... İşine bak."

Osman Balcı hâlâ alışamamıştı eve. Evde oturmaya. Hep ceketini alıp gidesi vardı ama çıkamıyordu kapıdan. "O bana geç kaldı." Gençlik günlerindeki hali olsaydı daha çok yardım ederdi. Şimdi evi bekleyen kadın gibi olmuştu. Salih gittiğinde, temizlik yapıyor, eşyaları düzenliyor, gidip öteberi alıyordu. Geçenlerde Salih'e para vermeye çalışınca, almamıştı ama bu çocuk sandığından daha çulsuzdu. Sabahtan akşama kadar koşturuyor, yine de tam takır kuru bakır...

Hasan ona evinin anahtarını da bırakmıştı. Ama sokağına bile girmemişti Balcı. Üstelik ev, Bostancı'da. Kokusuna alıştığı, bunalsa denizin beklediği, tanıdığı yüzlerin, halini hatırını soranların, küçük hediyeler verenlerin olduğu. Barakalarda balıkçılarla birlikte kahvaltı ettiği Bostancı'da...

Burdaki insanlar farklıydı biraz. İyiler de vardı, gelip hatır soran ama Balcı onlar için, hangi hikâyeden olduğu bilinmeyen esrarengiz bir adamdı hâlâ. Bostancı'dakiler de bilmezdi hikâyesini. Ama onlar merak etmezlerdi artık. Kimsesizliğiyle, Bostancı'nın hikâyesine karışmıştı çünkü. Sokaklarına, tozuna, rüzgârına... Burayı hiç bilmiyordu. Yeni yeni sokaklarını, bakkalı, çakkalı öğrenmişti. Bazen Kemal uğruyordu. Futbolcu kılıklı filan ama sağlam çocuktu. Bir de güzel türkü söylüyordu. Bildiği türküler... "Hiç mi düşünmedun sen... Sevduğun boyle ağlar..." diye diye dolaşıyorlardı kamyonetle. Kahvede tavla atmayı da sevmeye başlamıştı. Dertleşmişlerdi birkaç sefer. İçki mi? Hayır demişti Osman Balcı, demişti ama gidip oturmuştu Kemal'le birlikte. Dinlemişti onu. Eve dönerken de beraber söylemişlerdi Asiye'nin türküsünü. Eve dönerken... Eve dönerken. En son nereye ev, demişti? Nereye? Evde kalır mıydı Balcı?

Mesele kalmak ya da gitmek değildi. Belki başka bir yerde ol-

saydı dönerdi Bostancı'ya. Hasan'ın evine değil, yok. Orası Hasan'dan başka bir evdi. Hasan'a benzemeyen, yabancı bir ev. Odalarında, hatta banyosunda bile bir şeyler dökeceğim, kıracağım diye korktuğu ev. Hele Hasan yokken... Burda daha rahattı. Alıştığı gibi. Sıkıntıysa sıkıntı. Acıysa acı. Yalnızlıksa yalnızlık... Yalnızlıktan mı sıkılmıştı bunca yıl sonra?

"Buraya bak, Salih..."

"Evet..."

"Her akşam bir bardak süt içmemi istiyor musun?"

"İstemek değil... İçmek zorunda olduğunu söylüyorum."

"Neye dayanarak?"

Sustu, baktı Salih. Osman Balcı cevapladı kendi sorusunu:

"Yakınlığa, arkadaşlığa değil mi?"

Utangaç bir bakışla onayladı genç adam:

"Öyle Osman abi... Öyle."

"Bana abi diyorsun... Abin de olabilirim. Baban yaşındayım senin."

"Doğru söylüyorsun ama..."

"Ama filan yok. Tamam, ben süt içeceğim. Ama sen de benim sana verdiğim şeyleri kabul edeceksin. Tamam mı?"

Cevap veremedi Salih. Nedense Artin Usta geldi aklına ve düşünmeden başını sallayıverdi. Osman Balcı gülümsedi hemen ve yerinden doğruldu:

"Al o zaman şu parayı... Büyük para değil. Emekli maaşımın bir kısmı. Madem her şeyimiz ortak, bunu kabul et. Eve giderken öteberi al biraz."

Salih konuşamadı hemen. Sonra siyah gözlerini çaresizce yaşlı arkadaşına dikti:

"Ama Hasan sana bir hesap açmış para biriktirmen için. Emekli maaşından arta kalan parayı yatırman için."

"Yatırdığım kadarı yeter bana. Aylardır yatırdım. Yeter. Bana bak Salih, ben şimdiye kadar hiç kimseyle ev paylaşmadım, kimseyle düzen kurmadım. Şimdi böyle söylüyorsam, mırın kırın etme."

Parayı aldı Salih, cebine koydu.

"Çay içer misin oğlum..."

"Sen otur, ben koyarım."

"Yok yok, canım sıkılıyor zaten..."

Balcı mutfağa girince Salih başını kaldırıp yeni arkadaşının arkasından sıkıntılı gözlerle baktı. Hasan, kuşunu, kedisini bırakır gibi getirmişti Balcı'yı. Hancı Salih, emaneti almıştı ama şimdi onunla ne yapacağını bilemiyordu. Onun içine kapanmasını, saatlerce pencere önünde düşüncelere dalmasını izliyordu sadece. İlk geldiğinde yüzündeki çizgiler de başkaydı sanki. Eski kıyafetlerinin içinde daha güçlü mü görünüyordu? Kendi toprağında çürüyen bir ağacı ne diye sökersin ki kökünden?

Salih sessizce başını salladı. Hayır! Balcı eskiden de kendi toprağında değildi. Çürüdüğü doğruydu ama. Hasan, bunu engellemek için getirmişti koca adamı... Bu evde hem Salih'i hem Balcı'yı kurtarmaya çalışmıştı. Öksüz çırakla kimsesiz yabancıyı.

Kurtulurlar mıydı?

Geç olsa da...

Hey hey, ben deli oldum deli, narino
Hey hey, tutun bağlayun beni,
Hey hey gideyerum buradan, narino
Oy oy... kızlar bağlayun beni narino
Hey hey bu dere yılan olsa
Hey hey derdumi bilen olsa narino
Oy oy oturup da ağlardum
Oy oy yaşımı silen olsa narino

O kısık muzip ses geceden beri hep kulaklarındaydı.

Genç kadın, kızaran yüzünü elleriyle kapadı. Pikeyle üstünü örttü. Bacaklarını karnına çekip yatağın içinde küçücük oldu. Sonra parmaklarını dudaklarında gezdirdi. Nasıl utangaç bir öpüşmeydi. Pikenin altında iki eliyle ağzını kapatarak gülümsedi: "Bir daha ne zaman kim bilir..."

Bunca yıl sonra yeniden ona sarılmıştı işte. "Seni seviyorum... Hep sevdum," demişti. "Ne utangaç adammış... Çok heyecanlıydı, resmen titriyordu."

Oysa Nahide, mutsuz sona alışmış, kendini çocuklarına adamıştı. Nereden nereye? "Ben Mart 1995'te doğdum. Şimdi sadece beş aylık bir bebeğim." Şaka değil, Nahide, başkalarınınkinden çıkıp kendi hikâyesini yaşamaya başlamıştı.

Ama ne hikâye... Nahide evi terk edip Madam Zabel'in evine taşınınca İsmail deliye dönmüştü. Hele avukat devreye girince şirazesini kaybetmiş, küplere binmiş, "Asla boşanmam," deyip durmuştu. Okulun önünde çocukları beklerkenki karşılaşmalarını hatırladı. Kızgın bir boğa gibi üzerine yürümüştü İsmail. Tarık ile Talip ağlayarak annelerine sarılmışlardı.

"Keşke avukatı dinleseydim. Boşanma davasını hemen açsaydım." Madam Zabel'le birlikte avukata gittikleri zamanı hiç unutmuyordu. Cemal amcanın söylediği gibiydi avukat Müşhir Bey. Çınar gibi. Güçlü ve güven veren sesiyle, "Zor olmaz. Bu kadar çok tanık varsa, kolay hallolur," demişti. Lale eczanesinin bütün müdavimleri tanıktı tabii. "Pek eve gelmiyor, çocuklarla ilgilenmiyor, karısını hep dövüyor, kaç kere biz kurtardık..." Tüm ifadeler hazırdı. Belgin abla, Gülcan, Hande... Güngör abla, Sema, Hüseyin amca, bakkalcı Mustafa, Necla Hoca, kahveci Selim... daha kimler kimler. Avukat hemen başlamıştı işlemlere. Ama İsmail'e kâğıt gelir gelmez olan olmuş, Nahide de donakalmıştı.

Telefondaki ses... yıllarca alışamadığı ses tehdit savurunca durmuştu her şey.

"Adi kaltak... Boşanma davasını açarsan o madam mıdır, genelev maması mıdır, Ermeni Zabel gavurunu gebertiriz. Hiç kimse ispatlayamaz bizim yaptığımızı. Hemen geri çek o dilekçeyi."

Geri çekmişti Nahide. Nedenini Sema ve Hande dışında kimselere anlatamamıştı. Bir de Osman Balcı öğrenmiş. Mahalleye yeni gelen, Salih'in yeni atölyesinde kalan esrarengiz adam. Kemal'le orda burda gördüğü kapalı duvar. Hande de her nasılsa, güvenmiş adama. Kendisi gibi sonradan geldiği için mi, başka ortak noktaları olduğu için mi, bilmiyordu Nahide ama Balcı'nın okul ve ev çevresinde dolaşması hoşuna gidiyordu.

Madam, tüm bunlardan habersizdi. Ve çok kızmıştı. Anlatmamıştı. Ölüm tehdidi, diyememişti.

Yedikule'de hâlâ ölümün taş gibi ağırlığı vardı. Bu ağırlık, tüm tanıdıkların üstüne çökmüştü. Yas hiç bitmeyecek gibiydi. Çınarlar gidince ormanın kökleri sarsılmıştı. Mahallenin kalbi

durmuştu. Sema habire ortadan kayboluyor, gidip geliyordu. Hande hep ağlıyor, diğerleri susuyordu. Elif'in dönüşüne dek sürmüştü bu susuş. Sonra bir karambol, bir hareket...

Onlar gittikten sonra tuhaf bir boşluk dikilmişti sokakların başına. Geçidi olmayan, içine almayan, durduran bir boşluk. Nahide olayları çok sonra duydu. Elif mahallede bir yerlerde kalmış, sonra Hasan'la birlikte yurtdışına çıkmış. Onların gittiğini Sema'nın kaybolmuş, terk edilmiş hallerinden anladı. Sıkıştırdı arkadaşını. Pek bir şey öğrenemedi ama kendi çaresizliğini içine atarak, arkadaşını yalnız bırakmamaya çalıştı.

İşte o gün... O yüzden kabul etmişti Sema'nın teklifini. Elifler gittikten neredeyse bir ay sonraydı. Bebek taraflarında, falcı mı ne varmış. "Tek başına gitmek istemiyorum. Lütfen beni yalnız bırakma demişti Sema. Peki... Peki, demişti Nahide. Mart ayının güneşli bir sabahında, çıkmışlardı Yedikule'den... Ve böylece başlamıştı hikâye. Bebek'te sahil kenarındaki çay bahçesinde...

Sessizce gerindi genç kadın. Pikeyi hafifçe kaldırdı, saatine baktı. Daha çok erkendi. "Çocukların kalkmasına daha bir saat var." Gözlerini kapayıp rüya görür gibi daldı ona yeniden hayat veren anılara.

Sema, çay bahçesinde, tuvalet için ortadan kaybolunca gökyüzü ikiye yarıldı.

Kemal. Başı önde Nahide'nin oturduğu masaya yaklaşıyordu.

Başını kaldırdı.

Bakıştılar.

Nahide'nin karnına bir bıçak saplandı sanki. Yüreği duracak gibi acıdı. Ayağa kalkmak istedi, kalkamadı.

Kemal oturdu.

Futbolcu hareketler yok, gülmüyor da... Bir iki denemeden sonra konuşmaya başlayınca, Nahide nefesini tuttu.

"Çiçek alacaktum gelurken... Sonra çiçekle karşuna çikmaya utandum."

Genç kadın konuşamıyordu. Kemal hafifçe kekeler gibi sordu:

"Dört gün sonra hangi gün?"

"On yedi... On yedi Mart!"

"Hatırlayi misun?"

Neredeyse yirmi yıl önce, birbirlerine "seni seviyorum" dedikleri gün. Yedikule lisesinin arka bahçesinde. Teneffüste.

Kemal, ceketinin ceplerini aramaya başladı, sonunda sigarasını buldu, çıkardı, beceriksizce bir tane yaktı.

"Dayanamayirum. Sana yaptuklarina, çektirdiği eziyete dayanamayrum. Ve elumden hiçbir şey gelmiy. Neyinum ki ben senun..."

Sustu. Bakıştılar.

Nahide'nin gözleri yaşla dolmuştu. Yaşla. Aşkla. Acıyla. Kemal gökyüzüne göz atarak devam etti:

"Senden başka hiçbir kadını sevmedum."

Nefes aldı, devam etti:

"Sensuz bir günüm, bir gecem geçmedi."

Duraklayarak, Karadeniz şivesini kenara bırakarak konuşuyordu:

"Evlendiğinde bana bir haber yollasaydın. İstemediğini, kabul etmediğini haber etseydin, kaçardık Nahide. Sen birden ortalarda görünmeyince, kabullendin sandım. Yine de bekledim. Dedim ki Nahidem beni unutamaz. Küçük bir işaret bekledim. Ama hiç ses vermedin Nahide. Beni, bizi, yaşadıklarımızı unutmuş... hiç olmamış, dedim. Nahide... ikizlerin olunca, umudum da tükendi gitti artık. Ya da ben öyle sandım. Sema bana, her şeyi anlattığında nasıl oldum, biliyor musun? Beni hep sevdiğini, hep özlediğini, hep..."

"Sevdim de ne oldum? Gelemedim yanına. Kaçmadım. Korkağın tekiydim..."

Kemal, masanın üzerinde titreyen, kendi kendini sıkan elleri avuçladı birden. Nahide ağlamaya başladı. O ağladıkça, karşısındaki ne yapacağını şaşırdı. Ayağa kalkmaya çalıştı, avuçlarındaki elleri bırakamadı... Sonra duruldu. Baktı sadece.

Uzun uzun baktı. Söyleyecek çok şey vardı. Gönderdiği haberleri almış mıydı? Neden hiç cevap vermemişti? Nasıl yaşamıştı o adamla? Nasıl... Nasıl sarılacaktı şimdi ona? Nahide... Hiç değişmemişti Nahide... Saçları bir miktar kısalmış, gözlerinin çevresinde kırışıklıklar artmış, biraz da karnı çıkmış.

"Kendune böyle söyleme. Korkak değilsin sen..."

"Artık değilim."

Dakikalar, saatler aktı.

Şimdi yatağın içinde, bu dakikaların içindeydi... Ayrılırken nasıl tokalaştıklarını getirdi gözünün önüne. Nasıl çekingen! Bu buluşmayı yıllarca hayal etmişti. Kanatlanıp uçtuklarını... Öyle olmadı ama Nahide her saniyeyi rüya gibi yaşadı. "Kemal de heyecanlıydı. Çok heyecanlıydı..."

Sonra ikisinin de içi içine sığmaz oldu. Hep buluşmaya başladılar. Nahide, Sema'yla, Hande'yle, Gülcan'la... ya da başkasıyla mahalleden çıkıyor, sokak arasında Kemal'in kamyonetine atlıyordu. Teypte hep o Karadeniz türküleri:

Hey hey bu dere akar gider narino
Hey hey taşları yıkar gider narino
Hey hey ne ettum sevduğume
Oy oy yüzüme bakar gider narino
Yüzüme bakar gider narino
Yüzüme bakar gider narino

Uzun zaman dokunamadılar birbirlerine. Ama Florya'da deniz kenarına park etmiş kamyonetin içinde...

"Nasıl beceriksizdi... nasıl!"

Gülümseyerek kalktı. Duvardaki büyük boy aynasının karşısına geçerek dudaklarına, belki kırkıncı kez dokundu. Sonra çocukları hazırladı, hızla okula götürdü bıraktı. Kemal'in, onun gibi futbolcu kılıklı iki arkadaşı, yani Nahide'nin yeni korumaları da peşlerinden... Eve döndüğünde Madam Zabel kahve fincanlarını masaya koymuş onu bekliyordu.

"Günaydın Madamcığım..."

"Günaydın Nahide. Vaktin var mı? Biraz konuşmak istiyorum."

Madam çok kibar ama nasıl ciddiydi. Hemen oturdu Nahide. Madam Zabel önce kahveleri koydu, alıştıkları gibi üzerine de biraz süt...

"Kemal'le buluşmalarınız duyulursa zina derler, kocaya da hak verirler, istesen de boşamazlar, zor bela boşasalar da çocuk-

lar kocaya gider. Dikkat et, takip edip fotoğraf filan çekmesin."

Boşanma dilekçesi geri alınınca, tehditlerinin sonuç verdiğini gören İsmail'in güveni artmış, mahallede daha çok boy gösterir olmuştu. Kemal'in gençleri olmasa, daha da ileri gidecekti. Aslında gençler "onu ve tıfıl arkadaşlarını mahalleden sürmeye" çoktan hazırlardı ama Nahide izin vermiyordu. Madamın kılına zarar gelmesi ihtimali onu her şeyden çok korkutuyordu. İsmail, sık sık arıyordu evi. Telefonu Madam açınca küfredip kapatıyor, Nahide'nin sesini duyunca tehditlere başlıyordu.

"Neden cevap vermiyorsun Nahide?"

Nahide o sahneyi ömür boyu unutamayacaktı. Eski eşyaların, tabloların, yanan mumların ve yumuşak hatları acıyla gölgelenmiş kadının yanında, yabancı bir filmin içinde gibiydi.

"Arkada yaşanmamış bir aşk bırakan tek kadın sen değilsin Nahide..."

Böyle başladı ve kırık bir sesle anlattı Artin Usta ile yaşadığı, yaşayamadığı hikâyesini. Sürüklenişini, boyun eğişini ama unutmayışını. Sonunda onu şaşkınlıkla dinleyen genç kadının ellerini tuttu:

"Yeter artık bu korkular... Ateş olsa cürmü kadar yer yakar. Hemen boşan. Yarın neler olacak, bilmiyorsun. Belki deprem olur. Yedikule yıkılır. Belki bir kaza... Hayat kısa Nahide. Anlamadan geçiveriyor. Bir bakıyorsun, tenin buruşmuş, belin bükülmüş. Senin annen sayılırım ben... Bak, kimseye anlatmadığım bunca şeyi paylaştım. Kolay değil. Anlatması bile zor. Sakın itiraz etme, şimdi arıyorum avukatı..."

"Olmaz Madam! Gerçekten..."

"Neden? Sevmiyor musun Kemal'i?"

"Seviyorum ama seni de..."

Sustu Nahide. Madam gözünü, yerdeki kilime dikmişti.

"Sema bir şeyler çıtlattı. Tehdit mi ediyor?"

"Evet."

Ayağa kalktı Madam. Telefon defterini büfenin çekmecesinden çıkardı. Ahizeyi eline alıp tuşları çevirdi. Onun avukatı arayıp tehdit meselesini anlattığını duyan Nahide yerinden fırladı. Ama konuşuyordu Madam. Hızlı hızlı konuşuyordu.

Birkaç gün sonra suç duyurusunda bulundular. Ardından boşanma dilekçesi... Tüm mahalleye haber saldılar. Bir süre Nahide Kemal'le görüşmedi. O beceriksiz öpüşün çocuksu hatırasıyla yetindi.

Derken mahkeme kâbusu başladı. Sanki televizyondaki o acayip programların içine düşmüşlerdi. Hakimlerin, savcının, memurların, milletin karşısında öyle laflar edildi ki herkes birbirinden utandı. Nahide'nin uzun zamandır Kemal adlı bir serseriyle zina yaşadığını, Kemal'in arkadaşı Eczacı Cemal'in, komünist olarak herkesin aklını çeldiğini, aranan bir terörist olan kızı Elif'in Nahide'yi yoldan çıkardığını, bunlarla her zaman işbirliği yapan Ermenilerin bu işin içine girdiğini, vesikalı bir orospunun yardımıyla karısını evinden alıp kendi batakhanelerine kapattıklarını... Hakim eğer boşanma kararı verirse, bu şebekenin bayram edeceğini... Daha da neler neler! Ama en çok çocukların üzerinde durdular. Çocukları, namus ve aile yaşamının bozulduğu bu ortama terk etmemeliydi yüce hakim...

Yine Hande güldürdü Nahide'yi:

"Görünce hatırladım, gedikli müşterimdi. Pek beceriksizdi, sen orgazm olmamışındır hiç hayatında... Eğer başkasıyla yatmadıysan tabii..."

Avukat Müşhir Bey gerçekten çok iyiydi. Tüm hakaretlere ayrı ayrı manevi tazminat davası açtı. Tanıkların da yardımıyla iki ay içinde boşandılar, çocuklar da annede kaldı. Ama kabus hemen bitmedi. Ne zamandır yolculuğa çıkmayan, işi bıraktığı söylenen İsmail, yaralı bir kurt gibi Yedikule sokaklarında dolandı bir süre. Burada pek çevresi yoktu. Ama üç beş arkadaşına iyice tutunmaya, hep onlarla gezip tozmaya, kendini göstermeye başladı. Yedikule sokaklarında her zamankinden çok Ermeni, terör ve orospu lafları dolandı. Her zamankinden çok. Bu laflar, insanları korkutuyordu tabii. Kahvelerde bazı atışmalar oluyor, evlerde de uyarılar... Ama avukatları onu uyardığı için pek ileri gitmiyordu yaralı kurt. Korkmuştu İsmail. Bir başkası gebertse, kendi üstüne kalacağı da belliydi. "Ömür boyu hapis. Değer mi?" demişti avukat. Değmezdi!

Bir orospu için hiç değmezdi.

Rüzgâr nereye?

Yasa, kedere, ayrılığa rağmen, zaman hızla akıyordu Elif'le Hasan gideli, Sema Yedikule'den çıkmaz olmuştu. Genç kadın donmuş gibiydi ama buralarda bir telaş, bir değişim... Yollarda, binalarda habire inşaat. Yeni dükkânlar, yeni taşınanlar, öğrenciler, tek yaşayanlar, selam vermeden geçenler. Açılanlar, kapananlar. Gidenler, gelenler.

Bir de eski dükkân açıldı.

Burası hâlâ eskisi gibi demek için.

Lale Terzisi. Hem de Lale Eczanesi'nin yerinde. Yedikule'yi biraz bilenlerin hemen tahmin edeceği gibi, Gülcan'la Hande'nin dükkânı.

Açılış kalabalıktı. Çiçekler... Herkes ordaydı. Eczanenin yerindeki bu Lale dükkânının açılışında herkes Eczacı Cemal ile kızı Elif'i aradı boşuna. Bu yüzden neşeden çok daha güçlü bir duygu vardı o gün. Hele Hande bir uzun hava patlattığında ne zamandır bu kadar yakınlaşmadıklarını düşündü herkes. Acı da yakınlaştırır. Hep öyle oluyordu son zamanlarda... limonatalardan kimse içmedi, börekler, çörekler, baklavalar öylece kaldı. Ama gelen de gitmek bilmedi. Kalakaldı millet. Boşuna mucize bekler gibi.

Sonraki günler şenlendi ama dükkân. Sabahtan akşama kadar gelen giden, gelen giden...

İçerisi sanki pek değişmemişti. Gülcan ve Hande, eski tezgâhın yerine yan yana konmuş dikiş makinelerinin başındaydılar. Lale'nin büyük fotoğrafının yanında eczacının güleç yüzü görünüyordu. Cemal amcanın masasında yine kasa vardı. Sema oturuyordu bazen oraya. Koltuklara da gelen, giden... Eskiden kavruk demliğin durduğu küçük ocakta şimdi kocaman, testiye benzeyen çaydanlıkta, çay değil, Gülcan'ın topladığı otlar demleniyordu. Isırgan, melisa, nane... Gelen giden bir iki limon getiriyor, gelen giden bardak bardak dolduruyordu. Ve kahve... Eczanede pek olmazdı, burda her gün fal... Belgin abla, kırk yılda bir, içine doğduğu zaman baktığı için, dükkânın falcısı Hande'ydi. Tabii haşa, kimse onun Belgin ablanın yerini aldığını aklının köşesinden bile geçirmiyordu. Belgin ablanın ağırlığı, kahve fincanının ötesindeki sezgi gücü tartışılmazdı. İstediği zaman konuşan, istediği zaman susan Belgin abla hâlâ mahallenin cadısıydı ama, Hande de güzel fal bakıyordu. Konuşması eğlenceli, rahatlatıcıydı. Sohbeti de öyle...

"Kadınlar kahvesi açılsa, böyle mi olur dersiniz?" diye çıngırdadı Nahide.

"Başka nasıl olsun... Biz sıkılırız herifler gibi sürekli oyun oynayıp dedikodu yapmaktan!"

"Öyle deme Güngör abla, konkenci kadınlar da var. Bütün gün süslenip konken oynuyor sosyetik kadınlar."

"Olur mu, bir de güneşleniyorlar. Gazetelerde okuyorum, yaz boyunca güneş altında yatıyorlarmış. Hatta kışın da, onun adı neydi, solaryum hah... kışın da orada kızartıyorlar kıçlarını."

Hande makinenin başından seslendi:

"Onların başka çok işi var, olur mu? Evlerini düzenliyorlar, kıyafet alıyorlar... Hanımefendiler çok yoğun!"

"Süsleniyorlar, kumar oynuyorlar... ha bir de aşna fişne işleri var tabii..."

"Yazık onlara. Yerlerinde olmak istemezdim. Bizim gibi boş gezenin boş kalfası değiller."

Birkaç hafta önce burada Nahide'nin boşanma kutlaması yapılmış, kadın kadına iyi göbek atmışlardı. Vitrine, camlara per-

deler indirerek tabii. Yüzüne gül gibi bir gülücük yapışmış olan şen dul Nahide, sesinin çıngırağını daha güçlü sallayarak:

"Gerçekten... Kadınlar kahvesi aynen böyle olur değil mi hanımlar?"

"Daha büyük olsaydı, dışarıya öyle bir tabela koyardık. Üç dört tane de masa... Hem terzilik hem kahvecilik..."

Necla Hoca belini tutarak ayağa kalktı:

"Sema'yı unuttunuz. En çok ona geliyor insanlar. Tansiyon, iğne, pansuman..."

Gülcan başını iki yana salladı:

"Haklısın hocanım ama o para almıyor, o zaman tabelaya yazamayız..."

"Niye canım? Çaylar şirketten der gibi, tansiyon, iğne, pansuman şirketten dersiniz."

Herkes samimiyetle güldü.

Sema gülemiyordu bir tek. Rahat değildi burada. Cemal amcanın koltuğuna her oturduğunda hâlâ başı dönüyor, midesi kasılıyordu. Sanki bu sefer kızgın bakıyordu Sema'ya. "Seni o kadar çalıştırdım..." Üniversite sınavlarını kazanamamıştı yine. Gariptir, bu sefer annesi hiçbir şey söylememişti. Peki ne yapacaktı Sema? Burası artık eczane olamayacak mıydı? Lale Eczanesi'ni yeniden açmayı başaramayacak mıydı genç kadın?

Silkinip konuşmalara ayak uydurmaya çalıştı. Ama Cemal amcasız başkaydı sohbetler. Sema, her sabah gazeteleri alıp ortaya koyuyor ama kimse okumuyordu. Kemal'le Belgin ablanın atışmaları, Mustafa amcanın şikâyetleri, bitmeyen siyasi tartışmalar geride kalmıştı... Şiir de yoktu. Eczacının durup dururken okuduğu... Birkaç kez eczacı çırağı denedi ama güldü millet. Olmadı, olamadı.

Bir de çalan müziğe dayanamıyordu Sema. Değiştirmeye kalktığında Hande hemen sesleniyordu:

"Neşeli bir şeyler çal. Yabancı olmasın."

Şimdi neşeli bir şey çalıyordu:

"Bandıra bandıra ye beni..."

Sema'nın midesi ağrıyordu. Çıkıp gitmek, gitmek arzusu muydu bu ağrı?

Kapıdan Nayat teyze girince Sema ayağa kalktı. Pek az, o da tansiyon ölçtürmek için geliyordu buraya. Kimseyle fazla konuşmuyor, söylenenlere kibar kibar gülümsüyordu sadece.

Hande ince bir çığlık atıp elindeki tek parça elbiseyi havaya kaldırınca, Sema, Nayat teyzenin bakışlarındaki beğeniyi kaçırmadı.

"Hadi Aysel... Yine cinlerle doldurma dükkânı! Provasını yapalım bunun... Çıkar, çıkar üstündeki lahanaları... Kocan yorulmuyor mu, bunları çıkarana kadar!"

Kanserden iki göğsünü aldırdıktan sonra, çalıştığı postaneden ayrılan ve "artık kendime bakacağım" diye, dükkânı boş bırakmayan cinci Aysel, soyunmaya başladı. Nayat teyze, gözünü elbiseden ayırmadan, kelimelerin arasında dura dura sordu Hande'ye:

"Modelini siz mi çizdiniz, bir yerden mi aldınız? Buna çok benzeyen bir elbisem vardı gençliğimde. Şimdi böyle modeller kalmadı."

"Bir yerlerden kopya çektim herhalde Madam... Ama kim bilecek! Yapayım size... Bir renk seçin! Para da istemez... Hediyem olsun! Eski günlerin hatırasına."

"Olur mu efendim? Bedava olur mu? Çok değerli bir elbise bu. Kumaşı da iyi görünüyor. Bravo Hande Hanım. Bravo Gülcan Hanım..."

Gülcan da ayağa kalkmıştı. Madam Nayat'tan bravo almak herkesin harcı değildi. Zaten, atölyedeki koltukların üstünde sıkış tıkış oturan diğer kadınlar, tiyatro izler gibi, sus pus olmuşlardı.

Sema sessizliği bozdu:

"On bir, yedi... Harika madam! Tansiyonunuz son zamanlarda çok iyi. Bu sağlığımızı neye borçluyuz bakalım?"

"Ay bilmem ki kızım... Senin ellerin iyi geliyor herhalde... Peki Hande Hanım, ben de ısmarlıyorum bir tane. Kumaşım da var. Yarın ya getiririm ya da birisiyle yollarım. Ama parasıyla, peşin peşin anlaşalım. Başka hediye verirsin. Ben de bu esvabı Sema'nın nişanında giyerim."

Gülcan cevap vermedi. Diğer kadınlar da meseleye ilişkin

yorumlar yapmaya başlayınca Hande hemen Madam'ın ölçülerini almak için atıldı. Gayet eğlenceli geçen ölçü merasiminden sonra Hande, Nahide'ye gözleriyle işaret çakarak:

"Madam, kahvenizi nasıl içersiniz?"

"Şekersiz olsun Hande Hanım."

Nahide kahveyi çabuk yaptı. Ama Nayat teyzenin falı neredeyse yarım saat sürdü. Hande'nin falcılığı da tiyatro gibiydi. Ömründe ilk defa fal baktıran Madam'ın bardağında çok şey birikmişti tabii... Herkes başlarına toplandı.

Bir tek Sema süzüldü kapıdan. Annesiyle göz göze gelip çıktı dışarı. Sokağın başında Belgin ablayla karşılaşınca duraladı. Belgin abla onu gökte arıyormuş da yerde bulmuş gibi heyecanlanmıştı:

"Ah... Seni görürüm diye geldim buralara. Gel anlatacaklarım var sana."

Sema boş gözlerle Belgin ablanın peşinden caddenin karşısına geçti. Sokağın başındaki ağacın yanında durdular.

"Rüyamda ne gördüm, biliyor musun? Sizin apartmanın önünden geçerken sesini duyuyorum. Ağlıyorsun. Yukarı çıkıp zile basıyorum üst üste. Kapıyı açıyorsun, bana sarılarak hıçkırıyorsun; kolumdan çekip salona götürüyorsun... yerde bir sürü diş... Senin dişlerin! Dökülmüş, yere saçılmışlar. Ama bakıyorum, ağzında yeni dişler var. Hem de nasıl parıldıyor. Eğilip hepsini topluyorsun tek tek. Daha çok hıçkırıyorsun. Sonra avucundaki dişleri bana uzatıyorsun. "Ben gidiyorum. Gelene kadar hepsini sakla abla," diyorsun. Öylece uyandım. Çok acayip değil mi? Ama çok da güzel. Hayırlı... Gözyaşı iyidir, dişlerin dökülmesi yenilenme demektir. Eskileri atıyorsun. Ama 'sakla' diyorsun bana. Neden pek anlamadım. Eskileri saklıyorsun yani. Hem atıyorsun hem saklıyorsun. Hadi hayırlısı Sema. Neler olacak, göreceğiz hep beraber!"

Sema belli belirsiz gülümseyerek başını iki yana salladı ve acelesi varmış gibi Belgin ablanın kolunu sıvazlayarak sokağa daldı. Aklında dökük dişler, başı önünde yürüyerek evinin kapısına vardı. Çantasında anahtarını uzun süre aradıktan sonra içeri girdi. Yüzünde ağır bir sis vardı.

Madam haklıydı, Artin Usta'nın gözü açık kalmamıştı. Ama ya Cemal babanın? O memnun kalır mıydı Sema'nın halinden? Nasıl çalışırlardı. Nasıl büyük bir sabırla. Matematik mi dedin, fizik mi dedin, biyoloji mi dedin, edebiyat mı, tarih mi dedin, hepsi vardı can eczacısında. Babasından daha yakın hissetmişti onu. Babasından daha çok sevmişti. *"Cemal Baba... Şimdi ben ne yapacağım?"*

Yattı düşündü, yürüdü düşündü, oturdu düşündü. Üç dört ay önce, yakınlarda bir eczaneye kalfa olarak girmiş ama tansiyon ölçmesine, eskisi gibi hastalara yardımcı olmasına izin vermeyen eczacıdan parasını bile tam alamadan geri dönmüştü mahallesine. Başka bir eczane de bulabilirdi. Deneyimli kalfaydı sonuçta. Cemal babanın arkadaşları, iyi eczacılar tanıyorlardı ama Sema, Lale Eczanesi dışında çalışmak istemiyordu. Elindeki lise diplomasıyla bulacağı işler hep kıytırık olacaktı, bütün gün iliği kuruyacak, eve yorgun argın gelecekti. Gitmek istiyordu Sema. Haydar gibi, Elif gibi, Hasan gibi gitmek... Nereye? Salih'in kara gözleriyle karşılaştı sanki. Sonra kendi kendine mırıldandı: "Ben kaçmak istiyorum galiba... Sıkıldım her şeyden. Zorunlu olan hiçbir şeyi yapmak gelmiyor içimden. Ama amacım yok mu benim? Niye yok? Bazı insanlar hayatlarını bir amaca adıyorlar. Benim galiba yok öyle bir amacım. Hayatı yaşarken güzel şeyler yapmak istiyorum o kadar... Bir de merak ediyorum uzakları, başka dünyaları... Merak benimkisi... Dünyayı merak!"

Peki dökük dişler neyin nesiydi?

Birden, içine doğmuş gibi, ayağa fırladı. "Belki mektup gelmiştir..."

Sema, mektuplarla yaşıyordu bir yıldır. Cemal babadan sonra, masal anlatmıyor, masal dinlemiyor, sadece Elif'le Hasan'ın mektuplarını okuyordu. Gider gitmez, sınırdan çıkıp vardıkları ilk durağa varır varmaz yazdıkları o neşeli karttan sonra her gün bakıyordu posta kutusuna. Hele son zamanlarda ayrı ayrı yazıyordu ikisi.

Hayır, ayrılmamışlardı ama her dakika birlikte değillerdi. Elif, o yollarda yapacak bir şey bulamadığını, Rafi'nin yardı-

mıyla Paris'te okula başladığını, şimdilik dil öğrendiğini, sonra üniversiteye gideceğini yazmıştı. Hasan ise hep ayrı yerlerden mektup atıyordu. Gezgin bir sanat grupları varmış. Karavanlarda kalıyorlarmış, sürekli göçüp konuyorlarmış. Rafi'yle birlikte yeni yeni ezgiler, yeni yeni sözler, yeni yeni... Sema, bu haberlerle yaşıyordu.

Posta kutusunu açıp içinde renkli bir zarf bulunca çığlık attı. Hasan'dandı!

Merdivenleri çıkarken zarfın içini açmaya çalıştı, sonra kendini tuttu.

Yukarı çıktı, kendine, Hande'nin aldığı şişelerden bir bardak şarap doldurdu, rahat bir koltuğa oturdu, yeni başladığı sigarasından bir tane yakıp başını geriye yasladı ve... mektubunu okumaya başladı:

Eylül 1996

Bal kız, bal Sema,

Dün akşam sizin evi aradım. Annenle konuştum. Sınavı kazanamadığını söyledi. Ben de hemen yazıyorum, bugün atacağım mektubu. Gözlerine kederli bir örtü inmedi değil mi güzel peri?

Farkında mısın, tam bir sene oldu... Zamanın nasıl bu kadar hızlı ve yoğun geçtiğine inanamıyorum. Galiba biz zamandan hızlı akıyoruz. Her yeni durakta gözlerim kamaşıyor, soluğum tutuluyor, dudaklarım kuruyor. Sonra Elif'in yanına gidiyorum, dudaklarımız birleşiyor! Nasıl oluyor, biliyor musun... Nasıl bir rahatlama... Çok mutluyum Sema. Bu kumpanyada olmaktan, kendi sınırlarımı sürekli zorladığımı, başka deneyimlerle beslendiğimi hissetmekten...

Çok sınır dışı bir şey yapıyoruz. Alternatif bir gösteri geleneği yaratıyoruz, müziği, resmi, dansı, tiyatroyu, akrobasiyi... her şeyi birleştiriyoruz. Özgürlük ve adalet arayışının insanın hayat ve varlık sorunlarıyla nasıl bütünleştiğini hissediyor ve hissettiriyoruz böylece...

Ayrıca pek çok insana değiyoruz. Kaçaklar, kâğıtsızlar, yurtsuzlar bizimle kalıyor ara sıra. Şemsiyemize giriyorlar.

Herkes bir şey bırakıyor geride. Kimisi bir bilezik, kimisi bir bildiri, kimisi çakmak... Çok şey öğreniyorum Sema! Ve çok şey katıyorum çevreme.

Kumpanyamız gittikçe büyüyor. Şimdilik 28 kişiyiz. Yeni katılmak isteyenler de sırada. Daha önce yazdığım gibi, hiçbirimizin evi yok! Karavanalarda yaşıyoruz. Önceki aya kadar, Elif de bizimleydi. İkimizin döküntü bir karavanı vardı. Ama çok temiz, gıcır gıcır yapıyorduk her gün. Süslüyorduk. O gideli beri artık süslemiyorum karavanı ama yine de güzel...

Yazmış mıydım sana, bu yolda aradığını bulamadı benim canım. Durmak istedi. Okumak. Ve anladığım kadarıyla, anladığı politikayı yapmak istiyor. Çok zorlanıyor ama Rafi'nin yardımıyla yasal sorunlarını halletti, okula kaydoldu, burs buldu, şimdi dil öğreniyor ve hep okuyor...

Bense yollardayım. Müziğin yolundayım.

Seni çağırsam gelir misin bal kız? Salih'le birlikte mesela? O biraz zor kıpırdayabilir. Ama sen tamam de, tarihini söyle, ben de sana ya da size vize için davetiye ve bilet göndereyim. Gösterimizde oynayacak diye!

Biz oraya gelemiyoruz ama sen bizi özlemedin mi? Ben dostluğunu hiç unutmadım Sema. Tanıştığımızdan beri birbirimizi iyi anladığımızı hissettim. Zaman geçtikçe, en yakınım oldun. Ne yaşarsam yaşayayım anlatabileceğim dost. Gel, dostum. İnan bana, sana iyi gelecek. Merak etme, annen sorun çıkarmaz, ben konuştum telefonda. İzin aldım yani.

Galiba en çok şimdiki müziğimizi dinlemeni istiyorum. Sen en yürekten dinleyicimdin benim. Sırf bunun için aç yelkenini güzel kız... Rüzgâr buraya esiyor. Yönünü bilmeyen yelkenciye hiçbir rüzgâr yardım etmez, unutma. Artık karar ver!

Hasretle kucaklarım, Hasan

Nerede kök salarım ben?

Sudan çıkmış balık gibiyim. Geçenlerde Haydar'dan mektup geldi. O da öyle diyor. Sudan çıkmış balık... Nasıl ihtiyacım var onunla buluşmaya. Dönmek istiyorum. Anılarıma kavuşmak, anladığım hikâyelere girmek, kendimi yabancı hissetmediğim sokaklarda yürümek!

Hasan bu yabancılık duygusunu çok seviyor. Nasıl mutlu, nasıl mutlu... Müziğinde yeni bir aşamaya geldiğini hissediyorum. Rafi'yle birlikte çalıp söylemeye başladıklarında sanki uçuyorlar. Onları yakalamak, onlara dokunmak çok zor oluyor. Biz de dinliyoruz ama sanki onlar birbirlerini başka şekilde duyuyorlar. Hepimizin arasında yalnız kalıyorlar. Ben bile sokulamıyorum yanlarına. Değemiyorum hatta. Ama kıskanmıyorum. Hiç kıskanmıyorum, sevdiğimin böyle uçmasını seyretmekten mutlu oluyorum sadece. Beraber uçamıyoruz. Olsun! Hasan hep keşfetmek istiyor, yeniyi yakalamak, sürekli değişmek. Ben bu değişimi farklı algılıyorum ve kök salmaya ihtiyaç duyuyorum.

Köklerim havada. Toprağa değemiyorum. Dalından kopmuş bir yaprak gibiyim. Kurumaktan korkuyorum. Nerede kök salabilirim baba?

Hasanların kumpanyasıyla birlikte akıp giderken yolumuz

Berlin'e düştü üç beş ay önce. Onlar kendi işlerini yaparken, ben müzeleri gezdim. Yahudi müzesinin avlusundaki Sürgün anıtının içine girince kalakaldım. Devam edemedim. Sanırım orda karar verdim durmaya.

Sürgün hissinin ne olduğu başka nasıl anlatılır? Labirent gibi bir anıt. Çevrende duvarlar var. Yer eğik, duvarlar eğik. Yürürken başın dönüyor. Ne bastığın yere güvenebiliyorsun ne de çevrendeki duvarlara. Tutunabileceğin, kök salabileceğin, sağlam duracağın hiçbir şey yok!

Hasan, bu sürgün duygusunu yaşamıyor çünkü o kendini yollarda yaratıyor. Yedikule'de sürgün gibiydi belki. Ben ise burada. Suskun bir sürgünüm.

Suskunum, dilim yok. Bir sene içinde İngilizcemi ilerlettim ve birazcık Fransızca konuşur oldum. Ama kendimi anlatmak, derin bir meseleyi tartışmak çok zor. Tabii sadece dilsizlikten değil suskunluğum. Anlattıklarım, merak ettiklerim çok uzak geliyor herkese. Bir şeyler söylüyorum, devamını istiyorlar. "Eee..." diye bakıyorlar.

Hele ilk geldiğimde çok şaşkındım. Sürekli "çok gerginsin" dedikçe insanlar daha çok sinirleniyordum. Çok mu gergindim gerçekten yoksa içinde bulunduğum, tanık olduğum hayatın karşısında gevşek kalınamaz mı? Acayip bir hikâyenin içinden geldim ben. Ve tek başına kaldım anlamadığım, çok da içinde hissetmediğim hikâyelerin ortasında kaldım.

Haydar'dan mektup alınca bu yüzden ağlamaya başladım herhalde. Sinan aracılığıyla bulmuş beni. Eskiden evinde kaldığım öğretmen Sinan. Dünya güzeli ve sade bir adamdı. Ayrılırken, bütün bu işler bitsin, mutlaka arayacağım, diye söz vermiştim. Telefonu da ezberimdeydi. Haydar uzun zaman onun evinde kaldı. Birkaç kere Sinan aracılığıyla haberleşmiştik. İçime doğdu, telefon açtım bir gün... Arayacağımı biliyormuş gibi bir mektup adresi istedi. Söylemedi Haydar için olduğunu ama. Evet, böyle bir sürprize ihtiyacım varmış!

Mektubunda söylüyor, Türkiye'de sudan çıkmış balık olmuş... Galiba bu mesele ülkeyle ilgili değil. Biz gerçekten başka, bambaşka bir dünyadaydık. Üstelik yaşadıklarımız üzerine

hiç konuşamadık. Birbirimizle bile. Sadece yaşadık, sonra bambaşka hayatlara düştük. Dilsizliğimiz bu yüzden.

Haydar, Karadeniz'de çay toplamış aylar boyu. İlk zamanlar daha kolaymış, sonra zamanla maddi zorunluluklar, hayatın ihtiyaçları... Gururlu çocuk tabii. Üstelik yapmak istediği bir sürü şey var. Okumak istiyor, kitaplar pahalı. Yazmak istiyor, iş onu çok yoruyor.

Bir süre sadece para biriktirmiş, başka şehirlerden, annesine isimsiz mektuplar atmış. Vee sonunda güzel haber! Avukatlardan hakkında arama olmadığını öğrenmiş. Her şeyi bırakıp anacığına koşmuş! Ne güzel... Avukatların Sema'ya söylediğine göre, benim de hakkımda bir ifade yokmuş. Belki ben de dönerim?

Kiminle kucaklaşacağım? Haydar'ın annesine sarıldığı gibi ben kime... Niye beklemedin beni baba?

Seni çok özledim.

Yedikule'de bana bir kız kardeş bıraktın... Bak, bugünlerde onun doğum günü. Gidip sürpriz yapsam mı? Tamam peki, kalıyorum.

Haydar mektubunda Sema'dan bahsetmemiş. Sadece "İstanbul'a geldim ama Yedikule'ye gitmeyeceğim. Hem senden dolayı... hem de etkisinden kurtulduğum bir özlemin depreşmesini istemediğim için..." diye yazmış.

Oysa nasıl hak ediyor bu çocuk aşkı! Ama ne yapsın, çaresiz kabul edecek. Etkisinden iyice kurtulur umarım. Belki de... yeniden âşık olur. Umarım sana benzemiyordur baba. Bir aşkın külüyle ömrünü geçirmez.

Bir de bana ne yazmış, biliyor musun? "Haklıydık Elif. Hâlâ haklıyız. Ama yanlış yaptık. Yanlış bir yol izledik. Şimdi sadece yanlıştan dönmek değil, adalet ve özgürlük için daha doğru yollar arama zamanı." Annesine böylece söyleyince, hiçbir şey söylemeden onu göğsüne bastırmış kadıncağız. Sen ne yapardın bana baba? Ne söylerdin? Beni bekleseydin. Sana "Kimseye zarar vermedim... hiç silah kullanmadım," mı deseydim? Galiba en çok bu sayede, senin acın dışında, hiçbir şey ezmiyor beni.

Şimdi ne yapacak Haydar? İstanbul'dan Karadeniz'e giderken, çok düşünmek, çok okumak, yolumu çizmek istiyorum, demişti. Yoksulluk işte. Yapamamış. Düşünmek de lüks bu dünyada!

"Ben dönmeseymişim, annem ne olacaktı bilmiyorum. Dayımdan ve teyzemden gelen yardımlar karnını doyurmaya bile yetmiyor. Bir de çok hasta... Şekeri var, bağırsakları ve midesi bozuk. Sürekli başı ağrıyor, gözlerini eşarpla bağlayıp yorganın altına giriyor! Çalışmak zorundayım... Elif ne yapacağım ben? Yine o pis fabrikaya girip akşama kadar... Peki niye ayrıldım? Aynı noktadan yeniden başlamak için mi? Hayır, o kadar kolay değil. Bir çaresini bulacağız elbet."

Bu kederli mektubun beni sevindirmesi çok garip değil mi? Ama sevindim. Atlayıp Haydar'ın yanına gitmek istedim. İkimizin de buna çok ihtiyacı var, biliyorum.

Peki ben gelsem ne yaparım İstanbul'da? Söyleme, biliyorum. Devamsızlık yüzünden atılmışım okuldan. Ama burda, senin istediğin gibi, üniversiteye girdim. Yabancı dil de öğreniyorum. Hep istediğim gibi felsefe bölümü... Haydar'ın yapamadığını yapacağım. Sınırsız düşüneceğim.

Belki biraz uzakta olmakta fayda var bir süre.

Yalnızlık olmasa...

Böyle soğuk bir Şubat günü nasıl mutlu başlamıştı. Kalktığında sabahın altısıydı.

Azametli kış karanlığı çökmüştü Yedikule'ye. Binalar titremeyi kesmiş, donmanın uyuşukluğuna dalmışlardı. Salih, neşeyle çıktı evden, el fenerini paltosunun cebine koyduktan sonra küçük adımlarla koşmaya başladı. Spor kulübünün hemen arkasındaki sokağın başında durdu. Birkaç küçük adımdan sonra, İmrahor'un, hatta Yedikule'nin en güzel evinin önündeydi.

Vallahi de güzeldi. Karanlığa alışan gözleri yeni doğan bebek gibi çılgınca gülümseyen binayı çok rahat seçiyordu. Yine de yaktı feneri. Geri yürüdü, yana gitti, yaklaştı, baktı, baktı. Bir kadın çocuk doğurunca böyle mi hisseder? Böyle hafif, böyle sarhoş, böyle kudretli, böyle mutlu... "Anneme sormalıyım," diye fısıldayarak içinde tuttuğu nefesini birdenbire bıraktı. Bahçenin kapısını açtı, hafifçe sallanarak yürüdü, merdivenleri ağır ağır çıktı, anahtarı yavaşça çevirdi, içeri girdi. Evin içinde biraz dolaştıktan sonra ışıkları yaktı, bütün ışıkları yaktı, odaların, mutfağın, banyonun... Konak gibi evdi, maşallah. Han gibi...

Yeni doğan hanının en küçük odasında yere çöktü Salih. Sırtındaki titremeyi alsın diye duvara yaslandı:

"Bitti."

Sema da olsaydı şimdi! Ona sarılsaydı... Baksaydı öyle bal bal... Sonra başını eğip burnunu yaslasaydı Salih'in omzuna.

Kanı titredi bu sefer. Sırtı duvarda, bacaklarını uzatıverdi.

Böylesini hayal bile etmemişti. Daha geçen hafta...

İkisi de ter içindeler. Ipıslak. Su onları ateşliyor sanki.

Salih, yüzüne dökülen bal rengi saçları elleriyle avuçlayıp kokluyor ve nefes nefese kalmış olan Sema'yı döndürerek üste çıkıyor. Hâlâ içinde!

Dudakları yapışıyor birbirine... Sema inliyor. Salih'in yüzünden, boynundan, göğsünden akan terler şıp şıp Sema'nın üzerine damlamaya başlıyor. Sema titriyor. Hem de nasıl! Üzerine fırlayan ter damlaları onu baştan çıkarıyor.

Çığlıklarını koyveriyorlar. Sesleri karışıyor. Salih'in suyu akıyor Sema'nın içine... Akıyor. Tüm sıvılar akıyor. Sırılsıklam sarılmış, suyun içinde, birbirinin içinde erimişler sanki... "Sırılsıklam âşık olmak dedikleri bu herhalde..." diye düşünemiyorlar. Sadece yaşıyorlar. Yaşadığını hissetmenin alışılmadık dalgasındalar...

Sanki yüzyıllar geçiyor orada. Çıplak bedenleri açık pencereden esen sert rüzgârın ortasında kalmış. Üşümüyorlar.

Sema bebek gibi kıvrılmış, Salih ona arkadan sarılmış.

Suyun altına girecekler. Ama kalkmak çok zor. Dalgadan aşağı kayamıyorlar hemen. Şaşkınlıktan.

Kalkıyorlar. Suyun altına giriyorlar. Sema'nın elleri sırtında ve omuzlarında suyla birlikte gezinirken, Salih hâlâ şaşkınlık içinde. Nasıl olabilir bu tatlılık? Bu hakikat hissi gerçek mi?

Başını gülümseyerek salladı Salih. Titremesi durmuştu. Canından ter akıyordu şıp şıp.

Osman Balcı ne güzel söylüyordu:

"Mevlana der ki, sevgili her acıya lezzet verir."

Lezzet? Belki de başka bir şeydi. Ama Sema'nın varlığı, genç adamın ruhuna batan dikenleri daha çekilir kılıyordu. Hatta... evet, bir gülümsemesiyle her şeyin tadı değişiyordu sanki.

Birkaç ay önce, Sema onu Bostancı'ya zorla götürmüştü. Sonra sık sık gitmeye başladılar Hasan'ın evine. Sık sık sırılsıklam oldular.

Bu gizli buluşmalar daha ne kadar sürecekti? Ne zaman Yedikule'de koyun koyuna sabahlayacaklardı?

Evlenirlerse. Devlet nikâhı ya da imam nikâhı. Hasan'ın dediği gibi, devlet ya da din onaylamazsa, buralarda aşk yasaktı. Nasıl olacaktı peki? Belgin ablaya sorsa... Gülcan'ın kalbini yumuşatacak bir büyü var mı diye. Ama eskisi kadar sert değildi sanki. Akıllı kadındı, Bostancı'ya birlikte gittiklerini tahmin ediyordu elbet.

Kafasına sinek gibi üşüşen düşünceleri bir el hareketiyle kovmaya çalıştı. Başardı da.

Az mı? Koca bir binayı bitirmişti. Yedikule'nin yıllanmış hanıydı bu. "İçinde kimler yaşamış, kimler yaşayacak acaba?"

Saatine baktı, dokuza geliyordu. Hızla ayağa fırladı. Biraz ısınmak için kollarını açtı, kapadı, boynunu çevirdi. Sonra küçük süpürgeyle girişteki tozları süpürdü.

Durdu, gerindi, sağa sola bakındı. Ve neredeyse koşarak merdivenlerden indi. Kapıyı açmadan önce işlemeli tokmağı hafifçe okşadı.

Dışarı çıktığında acayip bir keder çöktü omuzlarına, geri dönüp içeri girmek istedi. Sema onu oturup kaldığı yerde bekliyordu sanki.

Başını çevirip pencerelere tek tek baktıktan sonra, omuz omuza vermiş gibi duran eski binaların sarı, beyaz duvarlarına baka baka yürümeye başladı. Buralara sinmiş aşk hatırlarını görmeye çalışıyordu. Yasak, imkânsız, kırık, yaşanmamış aşk hatıralarını. Kilise binasının önüne gelince yüzünü buruşturdu. "Aah ahh," diye anlatılmaya başlanan cıvıltılı, pırıltılı komşuluklara rağmen aynı dinden olmayanlara aşkın yasak olduğunu biliyordu. Şimdi bu yasak eskisi gibi değildi belki. Bilmiyordu Salih. Tek bildiği, bu yasağı sürdürecek pek kimse kalmadığıydı.

Sahile kadar indi. Yazdan beri çalışmıyordu inşaatta. Başka iş de aramamıştı. Osman Balcı da kollarını sıvayınca, atölyenin kapısı daha çok çalınır olmuştu. Balcı, açılmaya, konuşmaya, hatta yavaş yavaş şarkı söylemeye başlamıştı. Konuştukça neler çıkmıştı neler. Aynı hayali paylaştıkları mesela. İkisi de Ye-

dikule'de, bu şehirde olmak istemiyorlardı. Balcı, Ardeşen'deki yalçın iklimi anlatmıştı. Bu iklimde yaşamayı isterdi. Bir çiftlik olacak, iki at, iki koyun yeter... birkaç da tavuk. Hadi bir de horoz olsun... Salih de sevmiyordu kentleri. Caddeleri, arabaları, alışveriş ve buluşma yerlerini... Öyle bir imkânı olsa, kimse ona muhtaç olmasa, kimseden sorumlu olmasa... Kimseyi özlemeyecek olsa... Dağ başında, toprakla birlikte yaşardı.

Horoz sesiyle uyanmak. Sonra kalkıp güneş doğana kadar dolanmak dışarda. Cırcır böceklerini dinlemek. Rüzgârla hışırdayan yaprakları. Sonra eve gelip çay koymak. Biraz peynir, ekmek ve zeytin. Domates de koparırız tarladan, biber, maydanoz. Toprakla uğraşmak bütün gün, dağlarda yürümek, kendi masasını, dolabını yapmak, kendi yoğurdunu, ayranını, ekmeği...

Ama Osman Balcı kesivermişti bu uyuşturan hayali:

"Olur mu ki öyle şey. Bizim gibi çulsuzlara nasip ederler mi böyle mutluluğu?"

Tuhaftır, bu konuşmadan sonra daha sıkı çalışır olmuşlardı. Uyumla. Şarkıyla ve sessizlikle. Sonra Sema geliyordu, evet, sık sık geliyordu. Her gün İngilizce kursuna gidiyordu artık. Sanki üniversitedeymiş gibi heyecanlıydı çok. Neşeliydi. Yaa, Mevlana haklıydı. Sevgili, tüm zorluklara lezzet veriyordu.

"Ben de ona veriyor muyum?"

Saatine baktı. Nedense üstünü başını çok dağınık hissetti birden. Simsiyah olmuş tırnakları biraz uzamıştı. Yapacak bir şey yoktu artık. Beceriksiz hareketlerle kazağını, montunu, sonra da bıyığını çekiştirdikten sonra Madam Zabel'in evine doğru koşturmaya başladı.

"Nerede kaldın Saro?"

Madam, ahşap masayı poğaça ve böreklerle doldurmuştu.

Sessizce içeri giren Salih, masanın boğumlu ayaklarına doğru eğildi. Kenar süslerine elini sürdü.

"Evet, Artin'den kaldı bu masa. Kaç yıl önce bir bilsen! Hadi otur da kahveni koyayım."

Salih'in canı sabahtan beri çay istiyordu. Ama sesini çıkarmadı. Madam ortalığa hoş bir koku salan kahve fincanını masaya koyup oturdu:

"Hiç anlamam, yiyeceksin Salih. Konuşacağız seninle... Çok konuşacağız."

Talip ile Tarık'ın haşarılıklarıyla başladı sohbet. Nahide terzide çalışmaya başladığından beridir çocukların bakıcılığını üstlenen Madam, torunlarından bahseder gibi konuşuyordu:

"Ama çocuk değiller ki artık. Kazık kadar herif oldular. Artık Kil İsmail onları hayatta kandırmaz."

Demek Madam da "Kil İsmail" demeyi öğrenmişti. Tabii, bu kadar insanla haşır neşir olunca... "Kıl" deyişi hoştu ama. Salih gülümsedi.

Zabel, bu gülümsemeyi bekliyormuş gibi doğruldu birden. "Şimdi başlıyorum konuşmama," diyen bakışları eşliğinde seslendi:

"Saro..."

Artin Usta gideli beri, Zabel, Salih'i böyle çağırıyordu. O varken demezdi böyle ama şimdi "Saro" isminin vasiyetini üstlenmişti. Başka kimse böyle demiyordu zaten. Salih, artık bir tek Madam Zabel'in dağlı çocuğuydu.

"Saro... Seni severdi Artin. Ben de onu. Babanı da tanırdım. İyi adamdı. Artin'le çok bahsederdik senden de, babandan da. Miras işini reddetmene çok kırılmıştı. Bak, haklı da çıktı. Şimdi o güzelim atölyenin yerinde yeller esiyor. Saro, atölyenin dağılması tüm acılarımın üstüne çöktü. Geçmiş anılar canlandı sanki, çocukluğumda dinlediğim yok oluş hikâyeleri... Ölüm ve yağma yılları. Biliyor musun Saro, o emlakçı dükkânı açıldığında gecelerce uyuyamadım, hep Artin çıktı karşıma, ağladı. Ağladı koca adam..."

Salih'in yüzüne yapışmış olan gülümseme dondu.

"O zamandan beri ne yapacağım diye düşündüm durdum. Biliyorum, sen de çok üzüldün. Artin baban gibiydi senin. Belki daha da yakın... Benim dostumdu o. Canımdı. Şiirimdi. Şarkımdı... Gençliğimizden beri birbirimizi sevdik. Bazı şeyleri anlatmak zor. Ama... Onun oğlu sayılırsın, Artin öldüğünden be-

ri yaşamamın tek amacı kaldı... Benden isteyeceklerini tahmin edip yapmaya çalışıyorum. Onun izi kalsın, Artin yok olmasın, burada kalsın diye yaşıyorum. Ben Tanrıya inanırım. Kimsenin tamamen ölmeyeceğine de. Artin izliyor, beni ve istediği şeyleri yapınca gülümsüyor. Ayın üzerinde bir hale olur bazen. Hep onu söylerdi. Ben yanında yokken, halelere bak, derdi. Halelerle konuşurduk eskiden, ayrıyken... Hâlâ orda, görüyorum."

Yutkundu, nefes aldı, devam etti:

"Saro, sen onun çocuğu gibiydin. Şimdi benim çocuğumsun. Sana görev veriyorum. Onu... babanı... Artin'i yaşatacaksın."

Saro, şaşkınlıkla, Madam'a bakıyordu. Yaşarmış gözlerinden genç kızlık ateşi akıtan Zabel'e.

"Şimdi gidelim o eve Saro. Ama gitmeden önce başka bir yere uğrayacağız."

"Mezarlığa mı? Gidelim."

"İyi bildin oğlum... Mezarlığa. Ama sonra da avukatın yanına. Önce, gözün açık kalmasın Artin, diyeceğiz, sonra avukata gidip evi senin üzerine yapacağız."

Salih sesini çıkarmıyordu.

"Anladın mı Saro? Karşı çıkmaya hakkın yok. Benim de rahat rahat ölmemi, Artin'e mutlulukla kavuşmamı istiyorsan, bunu yapmak zorundasın."

Salih, hiç böyle yapmazdı ama dayanamadı:

"Siz niye ayrı kaldınız bunca sene? Niye hiçbirimiz bilmedik?"

"Nasıl anlatılır, bilmem ki. Bunca yasak arasında aşk kolay değil..."

Bekledi Salih.

"İnsan her zaman eline geçen mucizenin farkında olmuyor. Ya da gücü olmuyor onu korumaya. Rüzgâr seni bambaşka yerlere götürüyor. Geri dönüşün tüm yolları kapanıyor. Hazine derinlerde kalıyor, o toprağın üstüne beton dökülüyor, yeni binalar yapılıyor. Neyse ki hazineler yıllara karşı direnir. Sen gücünü toplamışsan, bulursun yolunu, kazarsın toprağı... Sözümü dinlersen, anlatırım bir gün sana."

Aşkın kokusunu sezdiğinden midir, Artin Usta'nın bakışları-

nı üzerinde hissettiğinden midir, Salih, Madam ne derse yaptı. Önce birlikte mezarlığa gittiler. İkisi de ağlamadı. Zabel Ermenice konuştu uzun uzun, bir parça toprak alarak Salih'in yüzüne sürdü. Yüzündeki toprak kokusuyla, avukatın bürosunda, noterde imzalar attı Saro. Sonra Madam'ın elinden tutarak İmrahor sokaklarında el ele yürüdüler.

Yolda nedense, önünden hızla geçen binalara başka bir bakış attı. Yedikule'nin sarı, beyaz duvarlarına sinmiş aşk hatıralarını içine çekti. Evin önüne vardıktan silkelendi Salih. Şaşkınlıkla ona bakan Madam'ı yönlendiriyordu artık. Dağına kavuşmuş Saro gibiydi.

"Nasıl ama... Bak, kapıları böyle yaptım, tavanları böyle... Mutfak tezgâhlarını da değiştirdim. Yerleri beğendin mi?"

Zabel, Salih'e sarıldı uzun uzun... Ağlayarak sarıldı.

"Madam, senden bir ricam var. Şu avukat işinden kimseye bahsetmeyelim şimdilik... Yani kimse derken... Sema öğrenmesin istiyorum. Ona sürpriz yapacağım. Sema sürprizleri çok sever."

"Yap Saro yap... Aşkın sırlarını saklamayı çoktan öğrendim ben."

Hangi sürpriz?

Salih, sürprizini hemen yapamadı. Sema, haftalar boyu İngilizce kursundaki sınavları bahane etti, gelmez oldu. Salih, her kapı çalışında fırlıyor, sürekli saatine bakıyor ama hep bir boşlukla karşılaşıyordu. İçindeki garip sıkıntı ve boşlukla işine dalmaya çalışıyor, çalışıyor, çalışıyordu. Sonra birden güzeli, bazen kapıdan uğruyor ama kalmıyor, acele acele çıkıyordu. Bir keresinde "Bostancı'ya gidecek miyiz?" diye sordu Salih. Sema dalgın bakışlarını yukarı kaldırarak: "Olmaz," dedi. "Annem şüpheleniyor."

Sonra bir gün, vakitlice geldi atölyeye. Biraz gergin ve telaşlı. Saçlarını kestirmiş, bal rengine bulamış, parça parça kızıla boyatmış. Salih ona şaşkınlıkla, biraz da kırık baktı. Ama Sema hiçbir soruya fırsat vermeden Osman Balcı'nın ellerine küçük, kablosuz bir telefon tutuşturdu:

"Bak Osman abi... Benim neyim var! İlk çıktığından beri çok istiyordum... Ne güzel değil mi? Her istediğin yerde aç telefonu, konuş."

"Cep telefonu diyorlar değil mi buna? İyi. Daha biz alamadık."

"Artık herkeste var! Hande abla hediye etti. Çok güzel değil mi?"

"Evet."

"Nen var Osman abi? Bakışların bir tuhaf."

"Benim bir şeyim yok. Her zamanki gibiyim. Sana bakıyorum da, her gelişinde değişik bir havadasın. İstanbul havası gibi... Bir günün diğerine uymuyor."

Genç kadın zoraki bir gülüşle Balcı'ya karşılık verirken, Salih geriden geldi, hafifçe koluna dokundu:

"Vaktin var mı Sema?"

"Evet. Ben de sana aynı soruyu soracaktım."

Elinde olmadan yüzü ışıldayan genç adam, düşünmeden soruverdi:

"Bostancı'ya gidelim mi? Ama önce başka bir yere götürmek istiyorum seni."

Sema'nın bakışları birden yumuşamış, sevecen bir hal almıştı:

"Yok... Bostancı'ya gidemeyiz. Ama üç beş saat istediğin yere gelirim. Nereye götüreceksin beni?"

"Sema, sana bir sürprizim..."

"Yaa... Bugün mü yapacaksın sürprizini? Tamam! Sonra da... Benim sana söyleyeceklerim var."

Salih, midesinin üstünde bir yerlerde, daha çok sırtına doğru... bir ürperme hissetti. Ne söyleyecekti Sema? Genç kadının hareli gözlerinde bir cevap aradı. Sema gergin bir gülümseyişle başını çevirdi. Bu gülümseyişin dilini çözmeye çalışırken masada yarım kalan işi gözüne takıldı. "Yarın bitiririm..."

Balcı'ya eyvallah derken onun gözlerine takıldı sonra. Acayipti bakışları.

Salih, atölyenin kapısını kapatıp apartman girişine varmadan ona sarılmaya kalktığında yine aynı gülümsemeyle karşılaştı. Ve Sema, çevik bir sıçrayışla öne atılıp dışarı çıktı:

"Haydi çabuk!" Sürprizini merak ediyorum."

Tozlu, dar kaldırımda yürürken garip bir biçimde araları açıldı. Sema çok hızlı yürüyordu ama nereye gideceğini bilmediğinden hemen duruyor, arkasına bakıyordu. Yine o gergin gülümseyişle...

Nedense Salih'in adımları geri geri gidiyordu. Sema hızlandıkça o yavaşlıyordu.

Meydana çıktılar. Tanıdıklar, gülümsemeler... Çırağıyla birlikte paketlere sarılmış lokantacı Hüseyin amcayla karşılaşınca yan yana geldiler. Selam, sabah... Spor kulübünün önünde, üç beş gençle ateşli bir tartışmaya dalmış Kemal'in 'Bir şey lazım mı?' diyen ama üstelemeyen bakışlarının arasından geçtiler. Küçük bir baş selamı, vedası. Salih'in Sema'nın kolundan hafifçe ama yeniden canlanan bir heyecanla tutarak, onu şahane konağına doğru sürükleyişi. Garip bir sürüklenmeydi. Dalgalı.

Evin önüne geldiklerinde, Sema çığlık attı:

"Aaa... Madam Zabel'in evi... Bitti mi? Geçenlerde önünden geçerken baktım, çok güzel olmuş gerçekten."

Salih ilk defa kocaman gülümsedi. "Daha bitmedi..." der gibi açtı kapıyı. Sessiz sessiz merdivenleri çıktılar. Yukarı çıkınca Sema daha büyük bir çığlık attı:

"Burası saray gibi olmuş... Düşünsene, insanlar eskiden böyle evlerde yaşıyorlarmış..."

"Şimdi de yaşanır."

"Bizim gibiler değil ama!"

Salih sesini çıkarmadı. Mutfakta hazır bekleyen mumu yaktı, büyük odaya önceden getirdiği masanın üzerindeki şarabı eline aldı:

"Sen şarap seversin diye düşündüm."

Sema şaşkınlıkla, biraz da hüzünle ona bakıyor, genç adamın beceriksizce birkaç kuruyemiş paketini küçük tabaklara boşaltışını, çay bardaklarına şarabı dolduruşunu seyrediyordu.

"Sürprizini bekliyorum."

Saro'nun elleri niye titriyordu? Garip bir sendeleyişle Sema'nın yanına vardı. Hiçbir şey düşünmeden, hesaplamadan kollarını onun bedenine sardı. Ağzından "Seni çok özledim," sözleri dökülünce Sema da ona sıkıntılı bir titreyişle sarıldı. Ama kısacık. Sonra yine sıçradı. Bu sefer masaya doğru:

"Ben bir karar verdim Salih. Önce sana da sormayı, senin fikrini almayı düşündüm ama sonra vazgeçtim. Çünkü ne cevap vereceğini biliyordum."

Göğsündeki ürperme niye kalbini sıkıştıran bir aleve dönüşmüştü? Birdenbire kafasına dikip içtiği şaraptan mı? Salih, ya-

vaşça şişeye uzandı, boşalmış bardağını doldurdu. Sema, ilk yudumdan sonra devam etmemişti:

"Salih... Yola koyulmanın zamanı gelmedi mi?"

Saro'nun bakışları birdenbire, yeni boyadığı duvarlara dikildi, sonra pencere pervazlarına, kenardaki işlemeli tahtalara... İçindeki ateşi nefesiyle boşaltmaya çalışarak fırlattı cümlesini:

"Zaten yolda değil miyiz Xezal?"

Sema, aceleyle şarabından küçük bir yudum aldı. Konuşurken sesini yumuşatmaya çalışıyordu sanki:

"Bana Xezal diyorsun. Kürtçe ceylan demekti, değil mi? Ceylan kapalı kalır mı hiç? Dağlarda, yollarda gezer, değil mi? Artin Usta da sana Saro diyordu. Ne güzel isim. Ermenice anlamı daha da güzel... Dağlı çocuk! Yani sınırlara sığmaz çocuk. Bize burası dar Saro. Yedikule'nin yolları çok dar... Ben daha fazla dayanamayacağım."

Önce önündeki kuruyemişlere, sonra Salih'e baktı. "Biz bu tartışmayı çok yaptık," der gibiydi. Genç adam şaraba bulanmış bıyıklarını eliyle silerken nedense Sema'nın Bostancı'da onları dişleriyle çekişi geldi aklına. "Hem kesmeni istiyorum hem de hoşuma gidiyor," deyişi.

"Salih! Beni dinliyor musun? Ben karar verdim. Ne aradığımı bilmiyorum ama burada yeni bir şey yok."

"Emin misin?"

Emin misin? Emin misin? Bal saçlarını kızıla bulamış... Ama ne oluyor? Sandalyesini buraya çekiyor... Sarıldılar. Saro boğazında düğümlenen haberini çözüp ağzından akıtamıyordu bir türlü. Akıtsa bir şey değişmeyeceğini hissettiğinden mi acaba?

"Yeni şeyler görmek istiyorum. Alışmadığım. Bilmediğim. Belki de sadece gitmek. Her şeyden sıyrılarak yeniden hayata girmek. Ne aradığımı bilmiyorum ama burdaki hayattan mutlu değilim... Ya da mutlu muyum, onu da bilmiyorum. Aramak istiyorum."

"Mutluluğu mu? Uzaklarda mı? Sevdiklerinden uzakta?"

"Her şeye uzaktan bakmak istiyorum."

"Nasıl yani? Gidecek misin? Sen gidecek misin Sema? Beni bırakıp..."

"Evet."

Sema, Salih'in kederle eğilen başına benzer bir kederle baktı:

"Sen de gel."

"Nereye? Biliyorsun ki, ben bunu yapamam. En azından şimdilik."

"Koşullar yüzünden saplanıp kalmıyor musun?"

"Kaçayım mı?"

Sema, camdan içeri vuran güneşte elalaşan gözlerini kocaman kocaman açarak:

"Salih... Yollarımız ayrılıyor galiba bizim."

Çantasını kurcalayıp çıkardığı mektubu Salih'in ellerine tutuşturdu.

Hasan'ın mektubu.

Başını hızlıca okudu Saro... 2 Nisan 1997 tarihine biraz takıldıktan sonra, başını, giriş laflarını hızlı hızlı geçti... sonra yavaşladı, yavaşladı, yavaşladı:

> 20 gün kadar sonra İtalya'ya geçeceğiz. Kuzeyden güneye, koca çizmeyi köy köy gezeceğiz. Ardından yine Fransa. Beş ay sonra da Hindistan'a düşecek yolumuz...
>
> Semacığım! Biz burada harika bir dünya kurduk! Sürekli çoğalan, sabit olmayan, sınırları ihlal eden bir dünya... Dünyamız! Hayaller nasıl gerçek kılınırmış, herkese gösteriyoruz... Bazen bu dalga bizi kıyıya götürmeyebilir, diyorum. Rafi veriyor cevabını: "Kıyıya gitmek zorunda mıyız?"
>
> Sen de gelmelisin açık denize. Yedikule o kadar geride kaldı ki! O kadar küçük! Şimdi sana teklif etmiyorum, yalvarıyorum: Gel! Gel...
>
> Seninle paylaştıklarımızı unutmadım. Senin hayallerini de. Biliyorum, uçmazsan hep mezarda hissedersin kendini.
>
> Lütfen bal kız, biraz çık ordan! Benim yaşadığım heyecanla tanış. Rafi'nin sesine bayılmıştın. Gel onu yakından dinle... Offf ki ne of! Bu nasıl ateştir ki dağları delmez? Her hücrenden nasıl tek tek tutacak, seni nasıl uçuracak, gör bir canım... Gelmeden ne demek istediğimi anlamazsın.
>
> Ama en çok Elif için istiyorum bunu. O artık bizimle düş-

müyor yollara. Okula devam etmek istiyor, kendine göre başka meşgaleler de buldu. Ama sana daha hakiki bir şey söyleyeyim mi? Biraz yalnız hissediyor kendini. Yanında kalayım mı diyorum, itiraz ediyor. Elif'ime yetmiyorum. Belki de sen iyi gelirsin ona. Sana ihtiyacı var. Benim de var.

Evet dersen, hemen bileti ve davet mektubunu yollarım. Kumpanyada görevlisin! Hadi, hiç vakit geçirmeden pasaportlarla ilgilen. Onun dışında her şeyi biz hallediyoruz!

Her zaman böyle bir şansımız olmaz! Şimdi kullanalım... Sonra yaşamadığımız günlere yanmayalım. Haber bekliyorum. Acil...

Sema Salih'in mektubu bitirdiğini fark edip çantasından pasaportunu çıkardı:

"Ben pasaportumu çıkardım. Davet mektubu da geldi. Başka bir sürü ıvır zıvır iş hallettim. Konsolosluktan vize almak işkence gibi bir işmiş meğerse! Yarın randevum var... Sanırım bir hafta içinde gidiyorum. Oraya gidince karar vereceğim, belki de dönmem."

Salih, hiç konuşmadı.

Sema, "Kolay değil benim için. Çekip gitmek. Eğer... Sevmesem çok kolay olacaktı..." dedikten sonra da ağzını açmadı.

Salih ne zaman konuşacaktı?

6

Mutluluk

Çıktım işte...

Bazen gözyaşı, kelimelerle birlikte donar kalır. Öyle dondu her şey. Hayata rağmen. Yıllara. Acayip yıllardı. Zaten pek çok insan için, yıl ya da gün dediğin tene yapışmış bir sıkıntıydı. Kabuk bağlamayan, çekip koparamadığın... Yaşayıp gitmek denilen şey buydu galiba. Sınırsız acıların, dalgasız sıkıntının, ıssızlığın, çaresizliğin acayip koyvermişliği. Mavi hayalleri ezen dönme dolap. Gerçek denilen soğuk demire toslayan arzular. Kuytularda sıkışan kalabalığın uğultusu. Yalnızlık. Yalnız kalamama. Düşünememe. Hayalsizlik. Halsizlik. Mutluluk düşlerinin küçük uyanışlarla rahatsız ettiği çöküntü.

Hayallerinin peşinde koşanlar da kurtulamadılar bu sıkıntılı acayiplikten. Karavanlar yollardaydı ama küresel sıkıntının girdabından kaçacak delik yoktu. Kaçacak, gizlenecek bir orman ya da ıssız bir oda... kalmamıştı.

Yedikule çok uzaklardaydı. Okyanusta küçük bir ada. Masalların berisinde kalmış hoş bir anı. Ama alabildiğine hakiki. Kalbinin ortasında duran ağır taş.

"Zaman ne hızlı akıyor..." diye düşündü Sema. Akarken de sürükleyip götürüyordu düşüncenin yollarında biriken çakılları. Kaç kere dönmeye karar vermişti. Elif'in küçücük evinde duran valizi alıp da dönmeye. O valizde ne çok şey birikiyordu ama. Resimler, müzikler, defterler, şapkalar...

İki sene önce elinde üç büyük valizle geldiğinde, tam bir göç hissindeydi. Oysa o valizlerde en çok Yedikule'den Hasan ve Elif'e yağan hediyeler vardı. Sırtında hediyelerle göç ettiğini sanan Sema, onları, havaalanının uğultulu kalabalığında heyecanla dikilirken görünce hıçkırmaya başlamıştı. Ardından Elif... Üçü sarılmış, hep birlikte sessizce, iç çekmeden ağlamışlardı. Birbirlerine bakınca ne çok şeyi birden görmüşlerdi. Üç boyutlu, dört boyutlu anılar, hayaller, izler... büyüklü, küçüklü aynalar.

Valizlere sığdıramadığı, bir çuvalın içinde taşıdığı o büyük tablo elinden düştü. Sonra Elif eğildi. Sonra Elif gördü torbanın aralığından. Sonra Elif titremeye başladı. Hafif ama çok güçlü. Ohannes amcanın eczanenin açılışında hediye ettiği tabloydu. Hani kalabalık içinde ezilen küçük bir kızın kanatlanıp uçtuğu resim...

Havaalanından çıktıklarında, başı dönmüştü Sema'nın. Büyük caddelere, eski, ihtişamlı binalara bakıyor, soruyor, soruyordu:

"Burası neresi? Saray mı?"

"Yoo... Alelade bir bina."

Doğup büyüdüğü İstanbul'u bile keşfedemediğini hisseden Sema, Paris'i görür görmez büyülenmişti. Gördüklerinden mi, hayal ettiklerinden mi, belli değil ama içindeki kıpırtıdan gayet hoşnut, hep gülümsüyordu ilk zamanlar.

Annesi "gitme" dememiş, berrak bir neşeyle uğurlamıştı Sema'yı. Arada sırada ettiği telefonlar da yetti sonraları Gülcan'ı mutlu etmeye. Belki de annesi artık mutluluğa inanıyordu. Sesi daha umutlu, daha cıvıltılıydı. Kutup ayısının mucizesi! "İyi ki geldin Hande abla!"

Salih... Arada bir telefonda konuşmuşlardı ama hep kesik, hep durgun. "Gelecek misin?" sorusu bile olmadan.

Gelir gelmez, Elif'in evinde bir hafta kalmıştı Sema. Önce tutuk, sonra tadını hiç unutmayacağı sohbetlerle dolu bir hafta. Kafasında ne varsa sormak istemişti, aklına takılan ne varsa... Ama yapamamıştı. Heyecanı, düşünmesini engellese de, Sema, iki arkadaşının birbirine hem nasıl bu kadar uzak hem de bu

kadar yakın olabildiğini şaşarak izliyordu... Hasan, bu evde yaşamıyor, hayatı hep karavanlarda, yollarda geçiyordu. Elif, ona "gitme" demiyor, tersine kendisinin çıkmadığı bu yolculuklara Hasan'ı neşeyle uğurluyordu. Anlattıklarına göre ilk başta, Elif de altı yedi ay kadar karavanlarda, yollara çıkmış. İlk haftalar zigzaglı bir gitgel içinde, heyecanla gerilim arasında kalmış, düşünmeye çok fırsatı olmamış. Sonra geçen birkaç ay boyunca müzisyen olamadığı halde Elif'in kumpanyanın her işine koşturmaya başladığını, gruptaki pek çok insan tarafından aranan bir insan haline geldiğini neşeyle anlatmıştı Hasan. "En çok da Rafi'yle..." Konser vermedikleri zaman, ateşin başında saatlerce konuşuyorlar, konuşuyorlarmış... Rafi sonradan Hasan'a demiş ki: "Elif'i görünce onu yüzyıllardır tanıdığımı hissettim. Bakışları, gülüşü, düşünme şekli, konuşması..." En çok da felsefe konuşuyorlarmış. Hem de "konuşamıyorum" dediği İngilizceyle. Dilin ve zihinlerinin sınırlarını zorlayarak ilerliyorlarmış adım adım. Varlıklar arası ilişki ya da ayrım, özgürlük ya da irade... Sabah oluyor, bitmiyormuş dertleri. Dertliydi Elif. Derdi vardı. Çözemiyormuş ama.

Sonunda çözmüş gibi uyanmış bir sabah. Sarı karavandaki küçük yatakta Hasan'ın boynuna dolanan kolunu ısırmış hafifçe... Sema onları dinlerken, heyecanla karavanda böyle sarmaş dolaş yatmanın ne hoş olacağını düşünürken hikâyeye güçbela kulak vermişti. Hasan'ı nasıl kaldırmış, karavanların serildiği küçük çayırlığa, onu çekiştirerek nasıl çıkarmış... Kısa konuşmuş Elif: "Yollarda olmak istemiyorum. Üniversiteye gitmek, felsefe okumak için ne gerekirse yapacağım."

Yapmış da. Rafi'den çok destek almış tabii. Rafi'nin aracılığıyla iyi bir okula kaydolmuş. Sahte pasaportlar, sahte vizeler, istenen belgeler... Her şey birbirine girmiş. Sorgulayıcı bakışlar, kırtasiye işleri... sıkıntılı bekleyişler... ama Rafi'nin avukatları engelleri bir şekilde halletmişler. Elif, üniversiteye başladıktan sonra da iltica başvurusunda bulunmuştu. Sonra, Hasan'la Paris sokaklarında el ele, günlerce dolaşmışlar ve Sema'ya hem çok tanıdık, hem yabancı, hem şaşırtıcı, hem tanıdık gelen renkli ama gerilimli Saint Denis semtindeki bu daire-

yi bulmuşlar. Tabii masraflar... masraflar... Elif'in Yedikule'deki ev ve dükkân dışında hiçbir şeyi yokmuş. Onları satmayı bile düşünmüş ama hemen vazgeçmiş. Annesinin doğduğu mahalleye bir gün elbet dönecekmiş çünkü. Hasan'la tartışmışlar biraz. Sonra ikna olmuş Elif. Hasan'ın en iyi muhitlerdeki üç büyük evinin kirası ikisine de yetiyormuş. Gerçi Türk parası çok değersizmiş burda ama ek işler de yaparak idare ediyorlarmış.

Sema Paris'e geldiğinde Elif, üniversite öncesi dil kurslarına gidiyordu. Ve sürekli çalışıyordu. Evet, biraz gergindi. Daha çok da dalgın. Sema ilk zamanlar girememişti bu dalgınlığın içine. Hasan onları birkaç gün yalnız bıraktığında da... Yavaş yavaş dalmışlardı sohbete. Elif ona kendi Paris'ini gezdirmişti. Birlikte eskilere gitmişlerdi: Yedikule'nin, Bostancı'nın, İstanbul'un, St. Denis'in, Paris'in tarihine.

Hep yanında taşıdığı toprak kesesini göstermiş ve ona bir hikâye anlatmıştı Elif. Küçükken Cemal amcadan dinlediği... Voltaire'in Kandid'ini... O güzel kanalın kenarında arkadaşının hafif ama vurgulu sesiyle anlattığı hikâye Sema'yı hem uzaklara hem mahallesine götürmüştü.

Lalası tarafından iyimserlik felsefesiyle yetiştirilen, dışına hiç çıkamadığı büyük sarayındaki soyluların, hizmetkârların gülümsemesini mutluluktan zanneden, herkesin halinden mutlu olduğuna yürekten inanan zavallı prens Kandid!

> Sonra âşık olduğu kadını aramak için, duvarları aşıyor ve hayatın dibine düşüyor. Hayatın dibi. Soyuluyor, köle oluyor, eziyet çekiyor, kaçıyor. Ama sevdiğinin ölüm haberini alınca, bu yolculuğun anlamı bitiyor ve koşar adım sarayına dönüyor. Varınca ne görsün! Virane olmuş sarayı. Herkes asılmış. Ona iyimserlik felsefesini belleten lala da öyle.

Sema, darağacındaki lalayı gözünün önüne getirdi. Gülümseyen ağzı kaymış lalayı...

> Hayatın anlamı çöküyor tabii Kandid için, yine yollara vuruyor. Fakat bu sefer ölmek için! Gördüğü ilk gemiye atlıyor

da... kendini açık denizlere atamıyor bir türlü. Gemi İstanbul'a yanaşıyor sonunda. Kandid bilinçsizce iniyor ve kendini sokaklara vuruyor. Yollarda dolanırken görüyor bahçeyi. Cennet bahçesini. Gözleri kamaşıyor. Âşık oluyor bu renk ve güzellik cümbüşüne. Neden sonra bahçede iştahla çalışan yaşlı adamı fark ediyor; onun her an gülümsemesine, çiçeklere dokunuşuna, hareketlerindeki mutlu akışa hayran oluyor. Bu adam, bahçeden daha güzel geliyor Kandid'e. Sonra onun, derdine çare bulacak tek insan olduğunu keşfediyor ve yanına gidip ellerine sarılıyor. Başından geçenleri anlatıyor, iyimserken nasıl kötümserleştiğini ve içinde boğulduğu anlamsızlık duygusunu...

Sema, yaşlı bahçıvanın karşısında, Kandid'in çeresiz bakışlarını gözünün önüne getirmişti. Ve bahçıvanın ağır, sakin konuşmasını. Sanki hikâye yeniden yazılıyordu. "İyimserliği de, kötümserliği de bırak bir tarafa," diyen kimdi? Cemal amca mı? Artin Usta mı? Belki de Salih... Yaşlı bahçıvan, sakin sakin, hangi çiçeğin ne istediğini anlatıyor. Kimisi su, kimisi çapa, kimisi okşama, kimisi merhaba, kimisi mesafe... Sonra diyor ki: "Bahçemizi güzelleştirelim."

Elif devam etmişti:

"Ben artık, kötülüğün mü, iyiliğin mi daha fazla olduğunu düşünmüyorum. Elimden geldiğince, iyiliğe su vermeye, çapalamaya, yetiştirmeye çalışıyorum. Güzellikler yetiştirilebilir şeylerdir. Hele söz konusu olan, ilişkilerse..."

"Kandid Fransa'dan İstanbul sokaklarına... Ben İstanbul'dan Paris sokaklarına..."

Bu hikâyeyi hiç unutmadı Sema. Kısa bir süre sonra karavanlarla yola koyulduktan sonra da... Hele kumpanyanın adının "Güzellik Kumpanyası" olduğunu öğrenince. Ne garipti, dünyanın her bir köşesinden insanlar birbirini buluyor ve oluşturdukları gruba yüzyıllar önce yazılmış romanın adını veriyorlardı. Ama Sema, "Güzellik Kumpanyası"yla iki yıl dolandıktan sonra anlamaya başladı asıl hikâyeyi. Aşkın peşine düşen, başını duvarlara çarpan, sonra emekle güzelleşen bahçede gülümseyen Kandid'i.

İlk zamanlar çok şaşkındı tabii. Şaşkın ve heyecanlı. Bir de beceriksiz. Hayatında hiç olmadığı kadar beceriksiz. Tutuk. Yabancı. Konuşmalara bir türlü giremiyor, İstanbul'dayken gece gündüz çalıştığı İngilizceyi ağzında yuvarlıyor, söylenenleri bile anlamakta güçlük çekiyordu. Elif nasıl yapmıştı peki? Kırık dökük İngilizcesiyle nasıl felsefe konuşmuştu sabaha kadar? Hem de Rafi'yle. Rafi'yle.

Bazen Elif'i seyrederken "hiçbir zaman onun gibi olamayacağım," diye düşünmekten kendini alamıyordu. Onda başka bir güç vardı, başka bir birikim ve güzellik. Acıyla zayıflamış bedeni garip bir ışık saçıyordu. Kemikli yüzünden fışkıran gözlerinin yeşilliği umut veriyordu insana. Acıyla umut karışınca böyle güzel bir suret soyunuyordu ve Elif'in göz kenarlarındaki çizgiler, umuda ve acıya güç katıyordu. Güzelliği vurgulayan bir güç.

Sema, ne felsefe ne İngilizce konuşacak haldeydi. Hem de Rafi'yle.

İçinde kaldığı bu topluluğun hayatına ayak uyduramamış, herkesten farklı göründüğünü, başkaları gibi yaşamadığını, onlardan geride olduğunu hissetmişti. Mesela bisiklete binemiyordu. Hep ortak yapılan işlerin dışında kalmaktan rahatsızlık duyuyordu. İlk birkaç hafta geçtikten sonra, her şeye ama her şeye tepki duymaya başlamıştı: "Çok pisler... bunlarla yaşanmaz! Hasan nasıl dayanıyor? Bak, Elif uzaklaşmış. Onun evi ne temiz! Avrupa'nın ortasında, bu keş tiplere bile ayakkabılarını çıkarttırıyor. Ben nasıl yapacağım? Benim kendi kurallarını koyacağım bir dünyam olacak mı? Nerede?" Çarşaflar kokuyordu, yağlı tabaklar, lekeli bardaklar... Sürekli değişen insanlar! Karşılaşmalar, ayrılmalar, gelenler, gidenler, hep kalanlar... Önce İtalya, sonra Almanya, Polonya derken... Hindistan'a gitmişlerdi... Sonra başka yerler. Cımbızını kaybediyordu hep. Kaşlarının bozulmasına bozuluyor, uzayan, çok uzayan tırnaklarını taşıyamıyordu bazen. Böyle böyle geçmişti iki sene! Hiç rüya görmeden. Rüyaları yaşamaya çıktığında rüya görmez mi insan? Sema, rüya görmeden yaşayamayacağını sanırdı. Şimdi rüyanın gerçeğe tosladığı bir yerdeydi. Bu toslamayı bilsey-

di, gelir miydi? Ama bazı şeyleri çok sevdi. Yemeklerin hazırlanışındaki neşeyi mesela. Kimsesizliğin sınırsızlığındaki muhabbeti. Ateşlerin yakılmasını, biraların, şarapların açılmasını. Lık lık lık bardaklara doldurulmasını... Konser öncesi "Güzellik Kumpanyası"nın yerleşmesini, hazırlanmasını... Bazen kimsenin bilmediği otları topluyor, büyük tencerelerde pişiriyor, tüm kumpanyanın övgüsünü alıyordu. Ama Elif'in evi gittikçe daha mutlu etmeye başladı onu. Bazen Hasan'la, bazen tek başına gidiyordu. Bu arada kursu bitirip üniversitede felsefe işlerine artık gerçekten bulaşmış olan kız kardeşine. Bekliyor, düşünüyor, konuşuyor, sallanıyor, sonra yine yerleşiyordu karavanlardan birine. Yola yerleşiyordu.

Yola mı yerleşmişti Sema? Kâğıtsız bir insan yoldan başka nereye yerleşir? Kâğıtsızlar için en tehlikeli şey yola çıkmak olduğu halde. Hele böyle döküntü karavanlarda, sınırları, binaları, yapılarıyla tıkır tıkır işleyen düzeni dışlamak, dışladıkça dışlanmak... ve dikkat çeken bir kervanla birlikte yola çıkmak kâğıtsızlara göre miydi?

Ama yollarını buluyorlardı bir şekilde. Yollarını bulan, buldukça kayan, hep kayan, hiç duramayan kâğıtsızlardan biri miydi Sema?

Üç ay sonra bitmişti vizesi. Tam dönmeye hazırlanırken Garcia, sırtında gitar, elinde kürekle gelmişti yanına:

"Hadi kazalım yolumuzu. Ben yıllardır kâğıtla değil, pusulayla ilerliyorum. Sen de denemek ister misin? Var mısın birlikte kazmaya?"

"İşte özlediğim masal şimdi başlıyor," diye umut ederek kalmıştı Sema. Şaşkın ve heyecanlı.

Ama başlayan masalsa, Rafi neredeydi?

"Ben Rafi için gelmedim mi buraya? Onun müziğinin peşinden? Onun gözlerinin, fotoğrafta hafifçe eğdiği başının, yeşile çalan kurşuni yağmurluğunun?"

Oradaydı Rafi. Hep yakında. Hep uzak. Başlayan masalın hep kıyısında dolanan kaçak. Karavanda değil, arkası kapalı, büyücek kamyonuyla yaşayan, her an gidecekmiş gibi dolanan gölgeli ışık. Nasıl yakışıklıydı! Biraz melankolik ama çok da neşe-

li... Kumpanyanın afacanı. Olur olmaz yerlerde acayip taklitler yapan, gocunmadan şekilden şekile giren ama birden buz gibi gözlerle çevresinde duvarlar ören cin. Sema, ilk günden itibaren aralarında bir şeyler olduğunu hissetmişti. Ama böyle zamanlarda hep hüzünlü bakıyordu Rafi. Elindeki duduğu göstermişti hemen: "Salih'le Artin Usta'nın yaptığı duduk... Artin Usta'yla karşılaşamadım... Salih'e bu dudukla nasıl çaldığımı göstermek isterim. Mutlaka yanına gideceğim," demişti. Bu yüzden mi aşılmıyordu aralarındaki mesafe? Duduk yüzünden mi?

Aynı dili rahatça konuşamamaları, hep İngilizce anlaşmaya çalışmaları, sohbetlerini bir yerde kesiyordu ister istemez.

Bazen gözlerini hissediyordu üzerinde. Uzak, buzlu bakan gözlerini.

Sema'nın aklından hiç çıkmayan o söz... dolanıp duruyordu yine: *"Onlar küçücük dünyalarında birbirleriyle karşılaşmışlar. Zavallı Şirin, belki Ferhat yerine Kerem'le tanışsaydı ya da Tahir'le, onu daha çok severdi..."*

"Şimdi burdayım Rafi... Çıktım küçücük dünyadan. Kandid gibi çıktım sarayımdan. Sen kimsin? Ferhat değilse Kerem mi? Yoksa Tahir?"

Sema, sessiz bakışlarla yaptı bu çağrıyı. Fakat duydu Rafi. Ya da kendini tutamadı. Her şeye rağmen, elindeki duduk'a, Salih'e, Hasan'a rağmen çözülüverdi bir gece.

Geceydi. Ve herkes çoktan yatmıştı. Rafi, şarkılarını yazıp bestelemek için geceyi beklerdi. Dinleyicilerin olduğu yerde şarkılarıyla baş başa kalamıyor, göz göze geldiği bakışlardaki beklentiler, akışın seyrini etkiliyordu. O sadece yıldızlardan onay almak istiyordu. Bu yüzden hep gece çalışırdı Rafi. İçer içer, çalışırdı.

O gece yıldız yoktu. Karavanların konakladığı büyük park karanlıktı. Karanlığa çıktı Sema. Rafi çıktı yoluna. Birdenbire.

"Ben artık hiç rüya görmüyorum. Bu nedenle geceler çok uzun..."

"Geceler hep uzundur."

"Sen rüya görüyor musun Rafi?"

"Evet... Genellikle çok gülünç, bazen çok acıklı rüyalar."

Ağaçların arasında çöktüler. Rafi önce bal rengini gizleyen saçlarını kokladı. Karanlık bir vakitte, rüyalarının ilk defa canlandığını hisseden genç kadın dönüp sarıldı ona. Titremesini durduramayarak hem de. Sonra dudakları, asırlardır tanışıyormuş gibi buluştu. Küçük, büyük, tatlı öpücükler. Ateşli, durdurulamaz kavuşma hiç bitmeyecek gibiydi.

Durdular ama. Rafi durdu aslında. Sonra Sema'nın elini öperek kalktı, referans yapar gibi hafifçe eğildi, iyi geceler deyip yürüdü gitti. Kamyonuna. Yatmaya.

Bir daha da yanaşmadı. Kendini avuçlanmış ve yere bırakılmış bir istridye gibi hisseden Sema, neden diye sordu günler sonra. Bu sorunun cevabı böyle gülümseyerek verilir mi? Verdi Rafi:

"Bu güzel kıza sarılmadan, onu öpmeden ölmek istemedim. Şimdi mutluyum. Bu yetti bana. Sen sürdürmek mi istiyorsun? Çok tatlısın Sema, ama doğru olmaz. Bu kadarı yetsin. Bana yetti."

Gözleri doldu Sema'nın. Uzaklaştı hemen. Karavanına koştu. Ağladı, ağladı, defterini açtı, bir şiir karaladı:

Sürgünde
Yabancı gözlere
Yaramı açtım
Ellerini tutup
Göğsüme sürdüm
Sonra uçtu o eller
O gözler buzlandı
Kaldım, açık yaramla.

Ağlaması durdu, yırttı defteri, şiirli sayfayı un ufak etti.

Hasan'ın anlattığı Rafi buydu işte. Aynı anda pek çok aşkı yaşayan yabancı. Kocaman yüreğine büyük aşkları sığdırmak böyle bir şey miydi? Hani deprem değiştirmişti onu? Hayır, değişmemişti Rafi. Emeksiz güzelliklerin peşindeydi sadece. "Peki nasıl yakalıyor bu müziği? Nasıl söylüyor böyle? Sevgiye

emek vermeyenin, aşka su vermeyenin müziği böyle mi olur?" Sakladığı, kaçtığı, korktuğu bir şey vardı bu adamın. Sadece müziğinde dile gelen. Kendine yer bulamıyordu belki bu dünyada. Hasan gibi yolu ev eylememiş, hep yersiz olmayı seçmiş, homurtulu kamyonuyla, kesintiler içinde dağılmaya bırakmıştı kendisini, kim bilir.

Sema, önce bu kesintiyi anlamaya çalıştı, içine girdikçe dağıldı, gittikçe sıkıldı bundan. Sıkıldıkça unuttu. Ama o güzel Portekizli geldiğinde, içinde büyüyen çocuksu kıskançlığa şaşırdı kaldı.

Bir kadını kıskanmak! Daha önce hiç yaşamış mıydı böyle bir duygu? Sanki hep onu kıskanmışlardı da Sema herkesi sevmişti... Bu kızı sevemez miydi? Üç ay kaldı Portekizli. Üç ay sevgiye yetmedi. Onlar şarkı söylerken, öpüşürken, dans ederken... gece yarısı, kamyonun arkasına çekilirken, Sema'nın kalbine bıçaklar girdi.

Rafi de, onları kıskanmış mıydı hiç? Garcia'yla Sema'yı?

Rafi hiç renk vermemişti ama Hasan, bu yakınlaşmaya ilk başta garip bir tepki göstermiş ama sonra ne olduysa, sakinleşmişti. Duduğun hikâyesini anlatıyordu sürekli... sekseninci defa. Dokunmayı, hissetmeyi bilirsen sana muhteşem bir müzik armağan eden gösterişsiz çalgının hikâyesini. Emekten, gösterişsizlikten, dinlemekten, susmayı, beklemeyi bilmekten bahsediyordu en çok.

Garcia hayatına gireli hep Salih'ten söz açıyordu Hasan..

"Gösterişsiz mi demek istiyorsun?"

"Olabilir. Öyle gösterişli bir herif değil tabii. Ama değerini istediği zaman, istediği kişiye gösteriyor demek istiyorum."

Sonra duduğuna sarılıyordu sessizce:

Aşk konuşuyordu nefesinde. Biraz da suçluluk duygusu. Sanki Sema'yı çağırdığı için, bu ayrılıktan kendini sorumlu tutuyordu.

Sema da hissetmeli miydi bunu? Suçluluğu?

"Bu duygular nasıl duygular? Aşağılık mı? Demek ki yeterince âşık değilim Salih'e, öyle mi?" Aşk. Aşk. Aşk. "Onu çok seviyorum. Yanında, yamacında, kollarında... mutlu oluyo-

rum. Onunla sanki bir orman kurduk birlikte. Kaçamayacağım, unutamayacağım, nereye gitsem benimle gelecek bir orman. Kalıcı. Sahici."

Ama rahat değildi Sema. İçinde fırtınalı, gitgelli, bulantılı, ateşli huzursuzluk. Kırıklık. Bitmeyen baş dönmesi. Hiçbir aşkın kozasına sığmayan telaş.

Rafi koza değildi. Telaş denizindeki kayıktı sadece. Birlikte akacak, elini tutacak, yanındakini uçuracak martıydı.

Yasak kayık. Yasak martı. Hadi Garcia neyse ama Salih'in duduğunu emanet gibi taşıyan, çevresindeki herkesin aileden kabul ettiği Rafi yasaktı.

"Ben şimdi Rafi'yle yatarsam, Salih'e ihanet mi etmiş olurum? Öpüştüğümüz için suçlu muyum? Eğer hayatımız film olsa, seyirciler beni ayıplar, öyle değil mi?"

Ayıp mıydı bu duygular? Bu heyecan, bu kıpırtı ayıp mıydı? Bastırması, yaşamaması mı lazımdı? "Sadakatin yüce mertebesine ulaşmak için? Salih olsa böyle yapar. Hatta bastıracak bir duygu da beslemez. Beslemez mi? Besler mi?"

Hande ablanın boğuk sesi çınladı kulaklarında:

"Erkekler belli olmaz kızım. En âşık oldukları zamanda bir bakarsın unutuverirler her şeyi."

İçindeki kıskançlık dalgasına şaştı Sema. Kendisi için istediklerini ya Salih de yaparsa? O da Rafi gibi olsa?

O zaman... mücevher kırılırdı sanki.

Hangi mücevher? Sema, Salih'in hiç ara vermeden gözünü ayırmadığı pırıltılı bir güzellik hissediyordu teninde, bedeninde, gülüşünde, bakışında. Kendisini mücevher gibi taşıyan bir kadının yumuşak, rahat ama ışıltılı edasında. Onu dinleyen gözlerin içine baka baka yüreğini açışında. Sokuluşunda. Dokunuşunda.

Ama tüm bunlar için Salih'in varlığı gerekli miydi? Dağlı çocuğu bu kadar vazgeçilmez kılan onun böyle içten, böyle tuhaf, böyle kendince sevişi miydi? Deprem de olsa "arkandayım" diyen çınar gibi.

Sanki ormandaki en büyük çınarın ezelden beri koğuğunda sakladığı büyülü bir elmastı Sema. Şimdi ne olacaktı peki? Çı-

nardan aşağı atlayıvermişti toprağa. Sonra bir rüzgârın eteğine tutunup başka bir dünyaya varmıştı birdenbire. Tutunmanın, dayanmanın mümkün olmadığı bir dünyaya.

İşte bu güvensiz, bu bildik olmayan dünyada avuçlamıştı onu Rafi. Derken yere bırakmıştı. Kupkuru, tepetaklak, nemli bir yere. Ama çekmemişti elini. İşaret parmağıyla döndürüyor, sonra hafif bir fiskeyle ileri fırlatıyordu. Neden böyleydi?

Belki de Sema yüzünden. Bir türlü kırılmayan mücevherin inadı yüzünden. Geçen gece Rafi nasıl içmiş içmiş, Christian'ın yarılan ayağına karanlıkta pansuman yapmaya çalışan genç kadının karşısına dikilmişti en garip bakışlarını üzerine salarak:

"Sen ne zaman kararını vereceksin?"

Böyle soru olur mu? Karanlığa rağmen Sema'nın gözleri kamaşmış, sonra da yaşarmıştı. Ama niye tutulmuştu dili? Niye "Ne kararı? Ne kararı vermemi istiyorsun? Sen verdin mi?" diye soramamıştı. Çınar filan yoktu ki artık. Garcia onun yerine geçmiş bir fidan bile değildi. O zaman niye?

Zaman zaman yanaşıyordu Rafi. Bazen dans için, bazen "yürüyelim mi?" demek için. Aslında onu kaçırıp öpmek için. Sema gitmedi bir daha. Gitmedi de istemedi mi? Her zaman değil ama birkaç ateşli şarkıdan sonra, şarkıcı yanında bitince içi gitti. Tuttu kendini.

Ama tutmalı mıydı?

Ayıp mıydı bu duygular? "Şu an, içimizden geçeni yaşayamaz mıyız? Bir güzel heyecanın içine dalamaz mıyız? Bunun kime ne zararı olur? Sevdiklerimize, bizi sevenlere mi? Niye? Heyecanlandık, kalbimiz uçuverdi diye mi?"

Bu sorumluluğun sınırları neydi? Sadakat, sevmeyi hiç bırakmamak, birlikte ekilen tohumları hep sulamak değil miydi? Sema başını salladı. Hayır, öyle görmüyordu insanlar. Başka yere tohum ekmemekti sadakat. Sadece bir bahçede çalışmak, başka yere su dökmemek. Peki niye? Mücevher ışıltısını mı kaybederdi? Gözlerini ondan ayırmayan birisi olmayınca.

Mesela Salih'in Kumkapı'da ayrı, Kocamustafapaşa'da ayrı

dalgaları olsaydı; Yedikule'ye gelince de Sema'nın karşısına yine öyle "Xezal'ım," diye çıksaydı.

"Niye alnını kırıştırdın? Niye bozuldun şimdi? İnsan herkeste başka bir güzellikten heyecanlanamaz mı? Ve her heyecanın zirvesine tırmanmak istemez mi? Bu bir diğerinin değerini düşürür mü?"

Rafi'nin "Yirmi yaşında da tutucuydu, kırk yaşına geldi kurtaramadım, hâlâ tutucu," dediği Hasan'a göre bu çokluğun adı tüketimdi. "İnsanlar, sevmek yerine birbirlerini yemek istiyorlar," diyordu. Öyle miydi her zaman? Sema, varlığından, varoluşundan heyecanlandığı bu adamın gözleriyle, teniyle... buluşmak, onunla sözlerden daha fazlasını paylaşmak istiyordu. Zaman zaman, birbirlerinden gözlerini kaçırdıkları vakitlerde, içine düşen heyecanı salıvermek, sonra o nereye giderse, beraber salınmak...

Kervana katıldıktan altı ay kadar sonra, Macaristan sokaklarında duduğunu bırakıp kemanıyla Balkan havaları çalan Rafi'ye bakarken "Herhalde aşk bu..." demişti Sema. "Garcia... hayır... Ya Salih'e bakarken bu kadar heyecanlandım mı ben?" Heyecanlanmıştı, evet. Hem de çok. Onu hâlâ düşününce içinde sessiz bir çocuk ağlıyordu. Düşünmemeye çalışıyordu ama ilk günden özlemişti Saro'yu. Ne güzel kucaklardı canını. Ne tatlı öperdi... Artık kimseyle öyle bir yakınlık yaşayamayacağını farkındaydı ne zamandır.

O duygular başkaydı, bu ise bir savaş gibiydi.

Rüyasına, masalına, kaybolduğu bu yollara koyulalı bir yıl geçtikten sonra da, bu masalın içinden çıkamamıştı. En zor zamanlardı. Tüm renklerin birbirine uyumsuzca karıştığı, bulandığı, isteklerin sisli bir dans içine gömüldüğü, çıplaklık halinde bile bedenini ve ruhunu tanıyamadığı, hep üşüdüğü uyuşuk vakitler.

Hatırlıyordu. Yıldızsız bir gece çökmüştü yine. Sahneler kurulmuş, kalabalıklar gelmiş, Rafi sahneye çıkmıştı. Garcia'dan kurtulan Sema, uzak bir köşedeydi. Sadece sahneyi görebildiği yerde.

Rafi'nin, yorgun kalabalığa sessizce birkaç dakika bakarak

duduğunu ağzına götürüşü... küçük yaşam telleri tek tek yırtılması. Sema, Rafi'nin notasız müziğin hiçbir lisana ait olmayan kelimelerini ömür boyu unutmayacaktı:

Kalbinizin boşluğuna uzanmış ağır ağır sürüyordunuz deveyi.

Oysa sizi gören hep koşturuyor sanırdı. İş, güç, çoluk çocuk.

Ama sizin çölde her şey yavaştı.

Kumların yanıltması... Rüzgârın dalgası.

Ben ise aranızdaydım. Figürlerini tasarlamayı bir türlü beceremediğim dansımla dolanıyordum aranızda.

Mutluluk dansımla.

Tanıyordunuz beni. Seviyor, acıyor, hınç duyuyor, galiba da korkuyordunuz.

Ama şöyle... dansım bir koşu... koşunun sonunda vardım toprağıma.

Şimdi hatırladıkça hep seraba itiyor beni bu çöl.

Yüreklerindeki boşlukta ırmaklar, şelaleler, kaynaklar görüyorum.

Damlalarına değemeyeceğimi bildiğim halde koşuyorum.

Yorulmak mı? Ben koşarak nefes alabiliyorum.

Dursam seraplarım kalmaz. Ölürüm o zaman.

Hiç duydunuz mu, bir adam seraplara bakıp ona koşturduğunda...

ben de duymadım ama serabın da tarihi var.

Hatta serabın tarihi su kadar eski.

Çöldeyim, seraplar görüyorum ama doğru patikadayım...

Benim mutluluk patikam.

Ferhat'tan daha akıllı değilim ama derler ki kadınlara isyan çarpar.

Serap gördüğüm kızgın kumlara ulaşan su yolları açacağım.

Sonunda ölmezsem, bu bir destan olmaz ama o zaman da işi gücü bırakır yüzerim...

Sustu. Suskunluğu bile müzik gibiydi. Yeri ve süresi iyi seçilmişti.

Tekrar başladı. Tekrar sustu.

Ve ayağa kalktı. Alkışlar... Alkışlar...

Rafi, gülen gözler arasında onu aradı yine... Çarpıştılar. Tıpkı filmlerdeki gibi.

Ama film başlamıyordu bir türlü. Ya da hep başında kesiliyordu.

Aşkın yolu biter mi?

İki sene boyunca, bir film hep başında kesilir mi? Ama Sema, zamanla bu kesintinin duduktan öte nedenleri de olduğunu anladı. Rafi'nin sarhoş, kırmızı bakışları rahatsız ediciydi. Kaçamak ve biraz da sinsi. Salih'inki gibi utangaç değil. Arzusunu tebessümüyle gizleyen soğuk bakışlar. Gündelik hayat, masalların büyüsünü işte böyle çözüveriyordu. Acımasızca. Oysa o buraya, rüyalarına, ulaşılmaz olana kavuşmak için gelmemiş miydi? Masalın içine girip aradığı tılsımı yakalamak için?

Tılsım yoktu.

Ya da bu başka bir tılsımdı. Aramadığı. Merak etmediği. Heyecanlanmadığı.

Son aylarda Rafi'ye bakıyor, fotoğraflardaki büyünün yavaş yavaş silindiğini hissediyordu. Garcia mı silmişti bu büyüyü? Yoksa elindeki kürekle, toprağa mı gömmüştü? "Hayır... Galiba Rafi'nin dünyasına yabancıyım ben. Hep yabancı kalacağım. Hasan farklı, onu anlıyorum. Ama Rafi başka bir âlemde. Nedense, artık beni çok da heyecanlandırmayan bir âlem."

Yedikule'deyken, o müzikten bir hayal yaratmıştı Sema. Kendi kahramanı Rafi'yi. Buradaki kızarmış gözlü adam, Sema'nın Rafi'si değildi. Başka birisiydi. Ve genç kadın, buna inanmak is-

temiyordu. "Ben yarattığım kahramanda neyi sevdim? Ne istiyorum ki hep huzursuzum?" Rafi'ye her baktığında kırık hayalleri, yüreğini bir daha, bir daha buruyordu.

Ama kırmızı gözlü gerçek Rafi'yi dinlemek, seyretmek güzeldi. Rafi sadece ses vermiyor, doğaçlama sözler de uyduruyordu. Sema, ondan her duyduğunu zihnine yazdığını fark etti:

Hayat dipfrizdee... Dipfrizdeee... Doğa garnitür... Doğa donmuş...
Hayat dipfrizde... Ölüm ise hep baki! Ölüm ayakta...
Ben derelere döneceğim. Ben derelere döneceğim.
Kolay ya da zor... Kolay ya da zor.
Senfonisi var...
Ben derelere döneceğim.

Derelere dönmek! Sema da bunu arzuluyordu. Ama sanki onsuz... Evet, Rafi'nin kendisiyle değil, müziğiyle yaşamak istiyordu galiba. Sarılmak, öpüşmek. Hayır, artık hiç istemiyordu bunu. Hele içkili olduğu zaman... Bir insan her gün niye bu kadar çok içer? Sarhoş olunca, ağzı gözlerinden daha kırmızı oluyor, üst dudağını içine gömen alt dudağı şişiyor, şişiyor...

Ya Garcia? Sema, dalgaları her tarafa sıçrayan, kayıp dünyaya girdiğinde yumuşak bakışlarıyla, gitarının hoş ezgileriyle onu karşılayan Şilili müzisyen. Geldikten üç ay sonra Sema'nın vizesi bittiği için dönmeye hazırlanırken, ona bir masal yolu gösteren esmer adam.

Garcia bir liman gibiydi. Ateşli bir liman hem de. Onun müziği duduğun ezgilerinden çok farklıydı. İsyan, hareket ve romantik dalgalar... Hoyrat olmayan bakışlar. Her sabah bir gül. Kan kırmızısı, açmamış goncalar.

Akşamları da şarap.

Sema, Salih'i düşünmemeye, kendini şarabın rengine, yani bu maceraya bırakmaya çalışıyor ama başaramıyordu. Salih'le başkaydı. Onun teni, sarılışı, bakışı, gülüşü başka...

"Onunla buralarda ne yapardık biz?"

Bir sene dolmadan çözülüvermişti elleri. Garcia'nın ateşli li-

manından çıkmıştı yavaşça. Boşluğa doğru. Sonrası hep boşluktu. Rüyaların bittiği vakitti.

Ama yollar vardı hep. Gitmek vardı.

Vardı da, nereye giderse gitsin aynı dönemeçle karşılaşıyordu. Kaldıraçsız, basit ve ağır duygularla.

Güzel bir haziran sabahıydı. Biraz güneş. Biraz bulut. Biraz rüzgâr. Ve çokça yeşil. Yol kenarlarında, böcekler, tohumlar, ince gövdeli çiçekler. Rüzgâr bir yandan hayatı söndürüyor, bir yandan yaprakların ıslığına ses vererek, şarkı söylüyor, bağırmadan.

Zürih'ten yeni yola çıkmışlardı. İsviçre büyüleyici bir ülkeydi. Masal âlemi gibi.

Artık masallar geçmişte kalmıştı. Burnunu karavanın camına yapıştırdı Sema. Akıp giden yolları düşündü. Yoldaydı işte. İç çekiş gibi bir fısıltıyla mırıldandı:

Az gitmiş, uz gitmiş
dere tepe düz gitmiş,
bir de arkasına bakmış ki
bir arpa boyu
yol gitmiş...

Dağlar ne güzeldi! Türkiye'nin dağlarını hiç görmediğini düşündü. Kıyılarını da pek bilmiyordu, bozkırlarını da! İşte şimdi burdaydı ceylan. Bir sürüye takılmış, gidiyordu.

Sınırlardan geçerken, dağların, şehirlerin yamacında dolanırken, camların ötesinde, yollarla birlikte, yine Kandid'in gözleri akıyordu. Fısıldadı: "Aşkın peşine düşen, başını duvarlara çarpan, sonra emekle güzelleşen bahçede gülümseyen Kandid."

Dün gece Hasan ve Rafi, konserden sonra bir yerlere gitmişlerdi. Ne zamandır hep baş başa konuşmaya dalıyorlar, iki ozan hararetle tartışırken kimse yanaşmıyordu yanlarına. Birlikte yarattıkları müzik öyle farklı, öyle ulaşılmazdı ki, ikisi böyle konuşmaya dalınca, insanlar ilişmiyordu onlara. Sema da ilişme-

di. Hatta sabaha karşı, küçük bir ateş yakıp yere çöktüklerinde, karavanın camından gördü iki arkadaşı. Ama inmedi yanlarına. Ne oluyordu? Hasan, çok sıkıntılı görünüyordu.

Sabah olunca, Hasan'la konuşmak istedi ama yola çıkıyorlardı. Marsilya'da öğrenci şenliğine katılmak için. Hasan karavanlardan birini sürüyordu.

Kırlık bir alanda mola verdiklerinde, eski dert ortağının yanına ilişti sessizce:

"İçimde bir sıkıntı var..." diye fısıldadı. Hasan, şaşkınlıkla ona bakınca Sema, ne dediğini hiç düşünmeden devam etti:

"Sonunu bilmediğim bir yolculuğa böyle apar topar atılınca, sıkıntının rengi kararıyor, tadı şekersiz bir kahveye dönüşüyor..."

Sema'dan böyle şeyler duymaya alışık olmayan Hasan çığlık atar gibi sordu:

"Şekersiz kahve mi? O da nerden çıktı?"

Sema gülümsedi birden, ne dediğini kendi de anlamamıştı çünkü:

"Bilmem... Canım fal baktırmak istedi birden. Belgin abla ya da Hande abla burda olsaydı, hemen içerdim bol şekerli bir kahve."

Hasan, başını hafifçe eğdi. Gergin dudaklarını biraz kımıldattıktan sonra, Sema'nın elini tuttu:

"Konuşmamız lazım. Bu kervan Marsilya'ya gidiyor. Ama şenliğe daha zaman var. İki gün... Ben Elif'in yanına gitmek istiyorum. Paris sapağında inip ordan otostop çekeceğim. Benimle gelir misin? Gelmen lazım."

Paris'e kadar otostop çekerek gittiler. Bir buçuk saat boyunca hiç konuşmadan hem de. Eve vardıklarında ikisinin uzun uzun sarılışını sessizce izledi Sema. İçini çekti birden ve mutfağa gidip su içti. Sonra toplaştılar ve anlatmaya başladı Hasan.

Rafi, aslında uzun bir süredir kendini iyi hissetmiyormuş. İçimizdeki sesin sahibi kim, diye sormuş arkadaşına. Ona uzaktan geliyormuş bu ses. Bazen susturulduğunu, uyutulduğunu hissediyormuş. Son zamanlarda kulaklarında bitmez bir vızıltı çınlamaya başlamış. "Sesim içimde hapis kaldı," diyor-

muş. Yani içinde sürekli bir huzursuzluk... Sürdürdüğü yaşamın, bedeninin, sesine, müziğine işkence olduğunu anlamış. Biraz daha buralarda kalırsa sesi kısılırmış. Arada bir dışına çıksalar da, içinde dolandıkları Avrupa yollarında müzik yapmanın hiç kimseye gerçekten değmediğini düşünüyormuş: "Evet, sınır dışı yaşıyoruz, hayatımızı, müziğimizi, ilişkilerimizi sınır dışında kurduğumuzu söylüyoruz ama Avrupa'da ben kendimi kimsenin kimseyi duymadığı bir cümbüşün içinde hissediyorum," diyor... Kendini iyi hissetmiyormuş bu yollarda. Önce Ermenistan'a gidecekmiş, biraz orda kaldıktan sonra, başka yollar bulacakmış. Belki Ortadoğu, belki Kafkaslar, belki Asya...

Elif'le Sema, birbirlerine baktılar. Hasan devam etti:

"Kendini tekrarladığını, yaşamı, müziği tükettiğini hissediyormuş. İkimiz birlikte iyiyiz ama bu yetmiyor. Avrupa'daki havadan beslenmek zor olabilir. Tabii ben farklı düşünüyorum. Burada çok fazla karşılaşma, kesişme var. Rafi, bu kesişmelerin yüzeysel ve tüketici olduğunu söylüyor. Ve gitmek istiyor. Bir kamyonla her yere, hele savaş bölgelerine rahat rahat gidilemeyeceğini biliyormuş. Avrupa'daki serserilik hatta isyancılık lüksünü orada bulamayacağını, iki günde başının derde gireceğini... Ama her şeyi göze almış. Belki de önümde uzanan yollara ayak uydurup başka bir yürüyüş tuttururum, öyle çalarım, diyor. Vakti gelmiş. Sesi kesilmeden, alkol onu tüketmeden gitmeliymiş. Bence acele ediyor. Yeni bir kültür yaratıyoruz biz. Sabırlı olmalıyız ve yarattığımız şeyin kendi yolunda akmasına izin vermeliyiz. Bu yüzden Güzellik Kumpanyası yola devam edecek. Avrupa yollarında. Zaman zaman başka yerlere taşacak. Ama Rafi gidecek..."

Elif tutamadı kendini. Sesinin titremesini engelleyemeden:

"Sen..."

Sen ne yapacaksın, diye sormak istedi, bitiremedi. Ama Hasan hemen cevap verdi yarım kalan soruya:

"Ben kalacağım tabii. O kendi arayışını tek başına sürdürecek."

"Ses soluktan ayrılır mı Hasan?"

Bu sefer çok duru çıkmıştı sesi Elif'in.

"Ayrılır canım... Bence uzun sürmez bu ayrılık, biz kopmayız birbirimizden, Rafi benim kardeşim, arada ben giderim, arada o gelir. Ama ben burada kalacağım."

Durdu, sustu, konuştu:

"Belki sen olmasaydın, giderdim Rafi'nin peşinden. İhtiyaç hissettiğim için değil, acaba o yollarda ne var, ne yaşarım diye. Bir de yalnız kalmamak için. Biliyorsun beni..."

"O zaman dene Hasan. Beni düşünme. Yaşamımı kurdum, zor durumda değilim artık."

"Ne demek beni düşünme... Sen varsın."

"O da var. Rafi, senin soluğun."

Sema, "Onları yalnız mı bırakmalıyım acaba?" diye düşünüyor ama yerinden kıpırdayamıyordu. Gariptir, Rafi'nin gidişinden fazla etkilenmemişti. Onu şimdi sadece Elif ve Hasan ilgilendiriyordu...

"Soluğumu yitirmeyeceğim Elif. Belki de gidersem yitiririm soluğumu. Herkesin ayrı bir göç yolu var. Ben yıllar önce, buralara geldiğimde, sokaklardaki, yollardaki hayatı çok sevmiştim. Hâlâ da severim. Sonra bunu büyüttük. Sadece bir şehirde, bir ülkede değiliz artık. Dünyanın her yerinden insanlar geliyor, biz gidiyoruz. Ve yavaş yavaş bir gelenek, bir kültür yaratıyoruz. Güzellik Kumpanyası'ndan ayrılmak istemiyorum ben. Tabii senin burda olman çok önemli. Yola çıkıyorum ama eninde sonunda yanına dönüyorum. Seni uzun süre görmemeye dayanamam Elif. Sen dayansan da ben dayanamam. Yaşamını kurdun, zor durumda değilsin ama biz sadece zor durumları mı yaşayacağız? Tam nefes almışken sen, yıllardır beklediğim olmuşken niye uzaklaşalım? Ben bu aşkı doya doya yaşamak istiyorum."

Sema bu sefer ayağa kalkmaya çalıştı, Hasan onun kolundan tuttu:

"Otur Sema... Senden gizli bir şey yok."

"Baş başa bırakmak istedim sadece..."

"Şimdi konuşuyoruz... Nasılsa sonra kalacağız baş başa."

Ama dayanamadı, Elif'e sarıldı. Genç kadının gözleri yaşarmıştı, Hasan'ın kollarından hafifçe sıyrılarak ayağa kalktı:

"Güzel bir İspanyol şarabı var evde. Koyayım mı hepimize birer bardak?"

Evet cevabını alacağından emin, odanın içindeki Amerikan mutfağa doğru sıçradı. Giderken, daha gür bir sesle:

"Rafi'yi özleyeceğim. Seyrek görüyordum ama görüyordum sonuçta. Peki ne zaman gitmeyi düşünüyor?"

Hasan kollarını kavuşturdu:

"Şimdi haziran sonu değil mi? Ağustosta giderim diyor.."

Elif şarap kadehlerini ortadaki küçük sehpaya koyarak hüzünlü ama mutluluk saçan bir sesle:

"En azından gitmeden bir kaset çıkarın. Sizin doldurduğunuz kasetlerde ses iyi çıkmıyor. Daha kaliteli bir kayıt yapın..."

"Aaa! Rafi'nin telaşıyla sana söylemeyi unuttum. İsviçre'de kiminle karşılaştım, bil bakalım!"

"Ne bileyim Hasan... Aklıma ilk gelen isim Haydar. Ama ondan haber aldım. Yurtdışında değil. Kim olabilir? Bizim ortak arkadaşlarımızdan mı?"

"Hayır ama anlattım sana. Çok anlattım."

"Senin eski okulundan mı?"

"Evet."

"Lisendeki o çocukların adı neydi bakayım..."

"Yok yok. Lise değil. Paris'teki akademiden. Sophie!"

"Aaa! Seni bu dünyaya sokan anarşist kız."

Sema da görmüştü Sophie'yi. Pek konuşamamışlardı ama Hasan'ın heyacanını, onu tüm arkadaşlarıyla tanıştırmasını hatırlıyordu. Zaten bazılarıyla, mesela Rafi'yle eski ahbap olduğu anlaşılan Sophie'nin yüzündeki arzulu keder ona çok yakın gelmişti. Hasan anlatırken daha iyi anladı:

"Hani en son Tibet'e giderken görmüştüm onu. Hem değişmiş hem aynı kalmış... Hâlâ çok rahat, sınırsız görünüyor ama bakışları biraz bulanmış sanki. Şimdi neredeymiş, biliyor musun? Arjantin. Oraya yerleşmiş. Bir müzik grubu kurmuşlar, İsviçre'ye de davetli olarak gelmişler. Yıllar önce Paul'den ayrılmış ama onu unutamamış. Yine yolumuz karşılaşırsa atılırım kollarına, diyordu. Senin Paris'e geldiğini öğrenince, çok heyecanlandı. Bir şekilde ayarlayıp gelecek yanımıza. Çok sevindim

Elif. Sen hep diyorsun ya, geçmişimden kimse yok diye. Sophie'yi görünce anladım. Yurtdışındaki ilk arkadaşım... Bırakmam artık onu."

Şaraplarını yudumlarken tatlı tatlı konuştular. İyi kayıtlar nerede yapılıyor, üniversitede neler tartışılıyor, İsviçre'de neler konuşuluyor, öğrenci şenliğinde neler olacak... Bir de Handan Hanım'dan açıldı laf. Şimdiye kadar annesini değil, hep babasını anlamaya çalıştığını söyleyen Hasan birdenbire "Aşk yoksa boyun eğmemeli, terk etmeli," deyiverdi. Kendi terk edilmişliğiyle başa çıkması olgunlaşmanın işareti miydi? Elif "Bunalımlı ve zayıf adamlara tahammül etmeyip istediği hayata kaçan kadınları erkeklerin anlaması zor sanırdım," demişti Sema'ya. Şimdi ikisi de birbirlerine şaşkınlıkla bakıyordu. Peygamberlerin çoğunun kırk yaşında kemale ermesi gibi, Hasan da son bir senedir garip bir değişim geçiriyordu. Yolunu, evini, hayatını bulmuş gibiydi.

Sema sessizce içini çekti. Ne olacaktı şimdi? Neye nasıl devam edecekti?

Ah benim güzel babacığım... Galiba ne zamandır ilk defa mutlu olduğumu hissediyorum. Sen cezaevindeyken, yazdığım mektupların başına tarih koyardım. Fark ettim ki, ne zamandır koymuyorum. Hep yazıyorum ama. Eskileri, yenileri sayfa sayfa yazıyorum. Evet... Bugün günlerden çarşamba. Yıl 1999. Aylardan eylül. Sen gideli altı yıl oluyor, demeye dilim varmıyor ama öyle.

Duydun mu İzmit'teki büyük depremi? Binlerce insan ölmüş... Bizim mahalleye bir şey olmamış. Bostancı'ya da, Yedikule'ye de. Binalar zarar görmüş sadece. Ama ülkemizde on binden fazla insan ölmüş. Her zamanki gibi hepsi yoksul.

Ben de sana böyle bir zamanda mutluluk mektubu yazıyorum. Acıyla mutsuzluğun arasındaki farkı bildiğini düşünerek tabii. Bu göçün, bu yolun çok uzun yıllar süreceğini anladığımdan beri, acılarımla daha rahat başa çıkıyorum. Rüzgârın ortasında yönümü bulup yelkenimi açtığımdan ve hatta hareket ettiğimi, rüzgârla birlikte süzüldüğümü hissettiğimden belki. Rahatlatmıyor beni, acımı hafifletmiyor ama kasılmıyorum artık.

Sen bunu ne zaman anlamıştın? Bana anlatamadın. "Küçük burjuva acelecisi" filan diyordun ama içimi kavuran ateş laftan anlar mı? O ateş umuttu benim için baba. Çocukluğumda keş-

fettiğim o korkunç karanlığı yırtacak, tüm dengeleri alt üst edecek ve yeniyi yana yana yaratacak şeyin bu ateş olduğuna inanıyordum. Daha güçlü bir ateş, daha güçlü bir ışık yoktu ya da ben görmüyordum. Çünkü ilk bakışta görünebilen bir şeye ihtiyacım vardı. Susuzdum ve evet... sabırsızdım.

Aslında biliyor musun, hâlâ sabırlı sayılmam. Belki biraz öğrendim. Bu koca dünyada mutluluğu, özgürlüğü yeşertmenin pek o kadar kolay olmadığını anladım. Fakat sürdüreceğim baba. Arayacağım. Ciddi ciddi arayacağım.

Yoruldun mu diye sorma. Evet, desem hemen gürlersin: "Bu yaşta ne yorgunluğuymuş!" Ama hayır da diyemiyorum sana. Yine de yaşadığım yorgunluktan ayrı bir şey. Geçenlerde, bir arkadaşımın evinde bir tablo gördüm. Felix Hausbaum diye bir ressamın. Tanıyor musun? Alman Yahudi bir deha! Savaş yıllarındaki sürgün hayatından kalan tablolardan biri... Bomboş bir anayolda yaşlı bir balık satıcısı düşün. Üç dört tane kocaman balık çengelle asılmış, bu da yanlarına çökmüş. Ama balıkların kafası yok. Tabii anlayamıyorsun taze olup olmadıklarını. Bakıyorsun pullarına, renklerine, bayat olduklarını hissediyorsun. Yol bomboş... Satıcının yüzü hastalıklı, çökmüş. Düşünsene baba, bomboş bir yolda, başı kopmuş balıkların başında bekleyen bir satıcı.

Hayır, endişelenme. Ben o balık satıcısı değilim. Yine de sürgün böyle bir şey ve her birimiz bazen bu ruh haline kapılıyoruz. Ama direniyorum. Ne olursa olsun kendimi iyi hissetmediğim bir yolda kalmamaya karar vereli çok oldu. Bu yüzden olmayınca çıkıyorum ve devam ediyorum, kendi patikamı kazıyorum.

Hasan'ın yolundan ayrılmakla gerçekten iyi ettim. Sanki sen konuştun benimle rüyamda. Öyle mi oldu? Geldin mi baba? Yine de güzel bir deneyimdi. Sınırsızlık. Adıyla, sanıyla böyle. Yaşamda ve ölümde hesapsızlık. Bu bir umut olabilir diye düşündüm ilk başlarda. Sonra kendimi bulamadım orda. Dağıldığımı, sürüklendiğimi hissettim. Hiçbir yerle tam ilişki kuramadım. Beynime hücum eden görüntüler ve sesler arasında pasif bir izleyici gibiyim. Bir sürü fotoğraf birikiyordu ama bunlar arasında kendimi bulamadım bir türlü. Hasan çok mutluydu. O

zamanlar Rafi'yle kurdukları müzik âlemi ona yetiyordu. Ama ben kendimi hissedemiyordum, toprak hep ayaklarımın altından kayıyor, kayıyordu. Rafi, bunun devrimci bir durum olduğunu söylüyordu. Kim bilir...

Fakat iyi ki çıkmışım o yoldan. İyi ki kendime burada ayrı bir dünya kurmuşum. Yine de rahat değilim tabii. Artık hep bu soruyu soruyorum: "Ben bu dünyada ne yapacağım?" Çocukken bu kadar düşünmüyor insan, ben ne olacağım, ne yapacağım diye. Gelecek, önüne seriliyor bir şekilde. Şimdi bu kadar deneyimden sonra... Çok zor babam çok zor.

Yedikule... Annemin orda doğduğunu bilirdim ama o kadar. Oraya ilk giderken, Kemal abinin kamyonetinde konuştuk. Ama hiç izi kalmamış, değil mi? Tanıdığı, onu hatırlayan kimse var mıydı, hiç konuşmadık. Sen sormuşsundur ama.

Babam, seni daha fazla yaşamak istiyorum. Birlikte kaçıp söyleştiğimiz çay bahçelerine uğramak, yüksek sesle okuduğun şiirlerin diyarında gezmek istiyorum.

Zamanında, ben o kadar heyecanlıydım ki doğru düzgün tartışamadık bile. Cezaevinden çıktığında, dünyada çok şey değişmişti. Bizim ülkemizde, sosyalistler demokrasi mücadelesi verirken, asker postalı altında ezildiler. Sen, yıllarca hapis yattın. Bu tam bir yenilgi sayılmazdı çünkü zalimlere boyun eğip "haklıydınız" demiyorduk. Nazım'ın "güzel günler göreceğiz çocuklar" şiirini hiç düşürmedik ağzımızdan. Ne güzel okurdun... Ben, postal yenilgisinden kurtulmak için, özgürlük tutkusunu sürdürmek için, kapıldım o rüzgâra.

Sonra düştüm.

Ama baba, bu arada dünyada başka şeyler oldu. Adalet hayaliyle kurulan bunca proje tek tek çöktü ve ne acıdır ki yıkılan duvarların altında özgürlük değil, bürokrasi kaldı. Sen, kabul etmek istemesen de, tüm bunları görüyordun. Belki arkadaşlarınla konuşuyordun ama "plak gibisin" dediğin kızına ne söyleyecektin? "Hayatı, mutluluğu sonraya erteleme," ya da "Adalet ve özgürlük ayrılmaz şeyler. Nerede gizlilik, otorite varsa, ordan bir şey çıkmaz," dediğinde burun kıvırıyordum ve plak konuşmaya başlıyordu:

"Haklıyız, kazanacağız!"

Hatırlıyorum, son tartışmalarımızdan biriydi. Sen, her zamanki sükûnetinle, tane tane konuştun:

"Haklıyız evet. Duvarlar yıkıldı diye yoksulluk bitmedi, savaş, adaletsizlik, sömürü bitmedi. Doğa yok oluyor, insan canavarlaşıyor, acımasızlık, yabancılaşma, bencillik çok daha korkutucu... En kötüsü, umut eriyor, insanın kendine olan inancı. Ama güzel kızım, tüm bu karanlığa isyan etmek yetmez. Hedef dediğin şey yolda yürürken, yaşarken yaratılır. Üzerimize abanan bu dinozor gitmeli, haklısın. Ama onu biz yarattık. Duvarın iki tarafında da çeşit çeşit dinozorlar büyüttük. Daha çok düşünmek, daha sağlam adımlarla ilerlemek lazım."

Bunları söyledikten sonra bana Kandid'i anlattın. Ben, yine burun büktüm. Güzellik bahçesini, yenilgi içindeki insanların kendilerini zavallıca tatmin etmesi olarak anladım. Ama güzellik bahçesi illa bildiğimiz bahçe değildi ki! Herkesin yapabileceğini yapması, kendi çevresinde güzelliği büyütmesiydi. Sen bunu yaptın baba. Adaletin, sevginin, dayanışmanın, herkese saygının güzelliğini aşıladın çevrene. Bir yandan da, okuyordun, tartışıyordun, bir şeylerin ucundan tutmaya çalışıyordun arkadaşlarınla.

Şimdi ben burdayım. Okulda izlediğim tartışmalardan heyecanlanıyorum. Yeni soruların, yeni dertlerin peşindeyim. Daha cevap bulamadım. Bundan ne sonuç çıkacak bilmiyorum ama okumak, yazmak, düşünmek... Sanırım, bunca yaşadığım deneyimlerden sonra en çok buna ihtiyacım var.

Sadece düşünmekle yetinmem, bilirsin. Buralarda anti faşist gruplarla ilişki kurdum. Bir de dayanışma hareketleriyle... Avrupa'da olunca en çok dayanışma gündeme geliyor tabii. Tenleri daha koyu renkli insanlarla... Ateşli, uzak ülkelerle... Ben uzaktan bir şeyler yapmaya çalışırken kötü oluyorum bazen ama bir sürü yerle bağlantım var. Daha önce hiç bilmediğim, düşünmediğim şeyler yapıyorum. Çok öğreniyorum, sonra yeniden geçmişe ve bugüne bakıyorum. Bakalım ne çıkacak?

Niye hesap vermem gereken bir sen varmışsın gibi baba? Seni, itirazlarını, sevgini, yaşamını ta içimde hissettiğim için mi?

Haklıydın. Haklıydım. Haklıyız. Ama çok güçsüzüz. Bir mucize olacağı da yok. O halde, bahçemizi güzelleştirelim. Bu güzellikte kaybolmadan...

Baba... Kendimi bazen çok yalnız hissediyorum. Hasan'ın yanında bile. Çünkü biz onunla çok ayrı tarihlerden geliyoruz. Hasan, Rafi ve çevremdeki pek çok kişi, bendeki ateşi, adanma duygusunu bilmiyorlar. Sri Lanka'dan, Meksika'dan, Filistin'den, uzak diyarlardan gelen bazı insanlarda buluyorum bu duyguyu bazen. Paylaşıyoruz ama sonrası gelmiyor. Yeni bir şeyler yaratabilir miyiz sence baba? Topraksız, yersiz, yurtsuz? Bazen niye olmasın, diyorum. Belki de bu güvenliksiz varoluş, düşüncemi serbest bırakıyor.

Dünyanın acılarıyla hiç bu kadar doğrudan buluşmamıştım. Çaresiz bir kız gibi hissediyorum kendimi. Sanki sen olsan, sana sarılsam, geçecek... Bu çaresizliği paylaşmaya ihtiyacım var. Haydar da yok. Bak, o olsaydı, biraz daha anlardı beni. "Yılanın gözlerini gördüysen, vay haline!" derler ya, sanırım biz görmüşüz, o yüzden iflah olmuyoruz. Nereye dönsek o gözler var.

Seni yine şaşırtacağım, hazırlan... Biliyor musun, benim de bir bahçem var. Gülme... Gülme, ne olur. Var gerçekten. Gerçek bahçeler de şart, baba! Gülme, diyorum... Hayata dokunan, sonucunu gördüğüm işleri seviyorum. En iyisi, yapabileceğim ne varsa yapmak. Boş kalan zamanlarımda bir bahçe kurdum. Dilini bilmediğim, çaresiz, yerleşememiş insanlarla paylaştığım, sadece bitkileri değil, arkadaşlığı, dayanışmayı yetiştirdiğimiz, suladığımız küçücük bir bahçe... Şimdi sana bahçede yazıyorum. Utangaç eylül güneşi yüzüme vuruyor. Arada sırada buraya geliyorum. Çalışıyorum. Burası sayesinde, hayatla, şehirle, tüm olup bitenlerle, acılarla başka türlü ilişki kuruyorum. Toprağın, ağaçların, yağmurun gücünü taşıyorum bedenimde. Ne istediğimi, neden tüketime, vahşi hırslara karşı olduğumu daha iyi anlıyorum.

Şimdi dünyanın dört bir yanında bir sürü barış bahçesi var. Hepsi aynı değil tabii. Kimisi sanal bir hoşluk yaratıyor. Bazı belediyeler de bu yüzden destekliyor ama bence genel olarak alternatif yaşam, üretim ve dayanışma alanları kuruluyor bura-

larda. Tüm yaşamın paketlerde sunulduğunu, artık doğal olan her şeyin elimizden çekilip alındığını düşünürsen, böylesi alanlara sahip olmamız çok önemli. Bence açık, gizli, bir sürü bahçemiz olmalı. Buraların, uzun vadede çok önemli direnişlere zemin olacağını hissediyorum.

Kolay içime sinmiyor her şey. Bazen kendimi kandırıyor muyum, küçük şeylerle oyalanıp kaçıyor muyum soruları dolanıyor beynimde.

Varsın dolansın! Bu soruları kaybedersem, yine plak olurum değil mi baba?

Sana çok ihtiyacım var. Mutluyum, evet. Ama acılarımla baş etmek kolay olmuyor. Artık plak olmadığımı bilsen, geri döner misin?

Her şeye rağmen yalnızlıktan kurtulamadığımı bilsen?

Yedikule'den çıkarken küçük bir torba vermişlerdi bana. Küçük, kırmızı bir torba. İçinde senin mezarından alınmış toprak var. Hep yanımda. Gör, neler ile avunuyorum. Bu ne çaresizlik. Ne saçmalık. Önce mucizevi, heyecanlı bir yaşam.

Ardından yokoluş.

Evet... Tamam. Şimdi merak ettiğin konulara gelelim.

Handan Hanım geçen hafta burdaydı! Hani şu Hasan'ın Amerika'daki annesi. Ya, o işte. Telefonda "Geliyorum," deyince Hasan "Bekliyorum," dedi ve bekledi. Baba, görmeliydin onu, boynu bükük bir çocuk gibi bekledi. Neyse geldi. Benim evde kalmadı ama. Lüks bir otele yerleşti. Ee, sosyetik hanım. Bize de orda oda ayırtmış ama ben kalmadım. Hasan, iki gece annesiyle sabahladı. Kadın bana da, Hasan'a da bir sürü hediye getirmiş falan. Neyse ilk başta çok tutuktu ikisi de. Hep gündelik şeylerden, Fransa'dan, Amerika'dan filan konuştuk. Sonra sana geldi söz. Lale Eczanesi'ni iyi hatırlıyor. Bostancı'dakini tabii. Çok gelir gidermiş. Dertleşirmiş seninle. Bebekliğimi, annemi de biliyor. "Çok duru bir kadındı," dedi. Öyleydi değil mi baba? Bana benziyormuş. Başkaları da söylerdi ama Lale bir tanrıça değil miydi baba? Ben tanrıçaya mı benziyorum şimdi? Neyse, konu senden, eczaneden, bizden açılınca, Handan Hanım'la Bostancı'dan bahsetmeye başladık. Çocukluğu-

muzdan. Bir baktık, ağlıyor. Gözlerimin içine, yardım ister gibi nasıl baktı, nasıl baktı...

Gençliğini anlattı sonra. Hayallerini. Şimdiki kocasını da pek seviyor mu, emin olamadım ama eskisinden daha mutlu olduğu kesin. Mutluluk mu bilmiyorum aslında. Hasan'la sarılırken mutluluktan ağlıyordu ama. Bizim ağladığımız gibi.

Sonraki günler yalnız bıraktım onları. Hasan, annesine Paris'i gezdirdi. Ama en çok anılarda gezmiş olmalılar el ele. Yanıma döndüğünde hem dağınık hem hafifti Hasan. Aradan birkaç gün geçince, babasından bahsetti bana. "Onunla hiç hesaplaşmadım," dedi. Babasının ağırlığını, ömür boyunca taşıdığını filan...

Baba, onu o kadar çok seviyorum ki! Sanki her geçen gün, her geçen yıl başka bir şey oluyor. Daha romantik, daha heyecanlı, daha derin...

Havadisler...

Sema birkaç aydır bende kalıyor ama yine yola çıkacak gibi.

Ya Rafi'yle ya da Hasan'la.

Sana Rafi'yle Hasan'ın yollarını ayırdığını yazmıştım değil mi? O acele, kısacık mektuplardan birinde? Evet, yazmıştım. Rafi, doğu yolculuğuna hazırlanıyor. Suriye, Ermenistan, Gürcistan ve İran'da bir program yapmış. Birkaç kişilik bir ekip kurdu. Onlarla gidecek. Hasan burda kalıyor. Avrupa'da.

Neredeyse Türkiye'ye gidiyorlardı birlikte, biliyor musun? Rafi, Türkiye'deki depremi duyunca kalakaldı. Çok etkilendi. Bir baktım, yola çıkmaya hazırlanıyor. Hasan yoktu o zaman. Portekiz'deydi. Cep telefonuna ulaşılamıyordu. Ama Rafi haberi duyunca soluğu yanımda aldı, "hemen gidelim" demek için. "Bu yıkımda insanları yalnız bırakmamak lazım." Haklı ama ne yapacak ki orda? İlişkisiz, yersiz, yurtsuz. Ne işe yarayacak? Sema, Gülcan abla ve diğerleriyle yeni konuşmuştu. Yedikule'de ciddi bir hasar yokmuş, bazı binalar zarar görmüş, küçük hasarlar olmuş ama asıl felaket başka yerlerde yaşanmış. Tahminlerin çok ötesinde bir felaket. On binlerce insan birdenbire yok oldu. Hayat yıkıldı. Şehirler göçük altında kaldı. Neyse, Sema, Salih'e ulaştı sonunda. O da başka mahal-

lelerde gönüllü çalışmaya gitmiş. Kısa ve kesik konuştular. Rafi buzdolabından bira çıkardı. O zaman iyice hissettim kıvılcımı. Neyse, devam edeyim... Rafi Sema'ya "Gel, birlikte gidelim Yedikule'ye. İhtiyaç olduğu kadar kalır, ordan da Suriye'ye geçeriz," deyiverdi.

Sema'nın cevabı kuruydu basbayağı:

"Olur. Hem Salih'le de tanışmış olursun. Duduk için teşekkür edersin. Birlikte Artin Usta'nın mezarına gidersiniz."

Sonra sessizleşti Rafi. İçine kapandı. Bira içmeyi de bıraktı. Gitti, yattı.

Ertesi gün, Hasan duymuş olanları, hemen geldi. O da aradı Salih'i. Dinledi.

"Ben Elif'in yanında kalayım. Şimdilik mahallede görünmesem daha iyi olur. Ama sen git. Salih karşılar, ilgilenir, kalacak yerin de var."

Rafi birden patladı:

"Salih değil mesele. Deprem. Ben Ermenistan'a sahte kimlikle girmiştim ama sen aynı duyguda değilsin galiba. Geldiğimden beri herkes Salih diyor. Başka kimseniz yok mu sizin?"

Sesi garip bir tonda çınlamıştı. Hasan'la ben birbirimize baktık. Sema, başını eğmiş, oturuyordu.

Hasan arkadaşının, nefesinin, kardeşinin yanına ilişti ve bildiğin yumuşacık sesiyle öyle şeyler söyledi ki ben bile şaşırdım:

"Salih bizim değil, senin meselen olmuş galiba Raficiğim. Ama haklısın, ben aynı duyguda değilim. Çünkü senin evini terk edişinle benimki farklı. İkimiz de kaçtık, evet ama kaçışlarımızın ezgisi başka. Senin çıkışın biraz Sema'nınkini andırıyor. Ondan daha dolu, kanatların çok daha büyük ama sen, geride bıraktıklarınla bağını kopartmadan uçmak istedin. Aradığının ne olduğunu bilmeden. Şimdi uçmayı öğrendin. Kendini bu uçuşla yarattın. Yani artık kaçmaya ihtiyacın yok. Benim kaçışım, kendi kaçışım değildi, Elif'in yolundan geldim, burada sen vardın. Ama sonunda, hiç beklemediğim bir şey oldu: Nasıl yaşamak istediğimi öğrendim. Bu öğrenişle, kendi yolumu çizdim. Sonunu bilmiyorum, hep böyle mi devam ederim, hiçbir fikrim yok ama geçmişim, beni yanına çağırmıyor. Ar-

kamıdan ağladığını hissettiğim bir ağaç bırakmadım. Gidip görmek istediklerim var ama o kadar. Şimdi, deprem, diyorsun. Orada olsaydım, her şeyimi bırakıp deprem bölgesinde çalışırdım ama ben buradayken... depremin Sri Lanka'da, Meksika'da ya da Türkiye'de olması fark etmiyor. Bak eğer, Yedikule ya da Bostancı yıkılsaydı... İzimi, anılarımı, arkadaşlarımı saklayan yerlere koşardım hemen. Ama şimdi bu insanları tanımıyorum. Benimle aynı dili konuşmaları, onları Meksikalılardan daha öncelikli kılmıyor. Olanağım ve param olsa, biz kumpanya olarak karar versek, hep böyle yıkım bölgelerine çeviririz yüzümüzü. Her gün başka bir felaket haberi geliyor... Sadece deprem değil, savaş, katliam... Belki de böyle yapmalıyız zaman zaman. Ama şimdi ben Türkiye'ye gitmiyorum. Çok üzülsem de gidemiyorum Rafi."

Başladığı gibi bitirdi, yumuşacık.

Sonra bu konu kapandı.

Ama Hasan'ın aklı hep Yedikule'de. Telefon açıp sürekli Salih'le, Kemal'le, Osman Balcı'yla filan konuşuyor. Biraz zaman geçsin, Rafi'yle gelip duduk çalacağız mezarlarda, sokaklarda diyor.

Rafi, yakında yola çıkacak. Hasan ise İspanya'daki büyük şenliğe hazırlanıyor. Okul tatil olduğu için ben de gidecektim ama şimdi bu bahçe var, bırakamam insanları... Neyse bizim Sema'cık arada kaldı. Hasan, İspanya'ya gel, diyor. Rafi de, onu Suriye'ye götürmek istiyor, Ondan beklenmeyecek kadar ısrarlı üstelik. Bizim kızdan etkilenmiş gibi görünüyor. Bana bile "ikna et" diye yalvardı. Buralar Sema'ya göre değilmiş, fark etmeden tükenir, gidermiş. Hasan'la benim koşullarımız farklıymış ama bu kız dalından kopmuş yaprak gibiymiş, kısa zamanda kururmuş. Doğu'nun diriltici havasında, yeşerirmiş yeniden. İşte böyle konuşuyor.

Sonunda dayanamadım, sordum:

"Âşık mısın sen?.."

Kapkara baktı bana, fısıldadı:

"Adını bilmiyorum. Ama daha öncekilerin içinde bir yere yerleşmiyor..."

Korktum baba. Sanki Sema senin bana emanetin. Ondan ay farkıyla küçüğüm ama ablası gibi hissediyorum. Garip bir endişe, himaye duygusu, sorumluluk. Döktüm bunları Rafi'ye:

"Lütfen bir macera yaşamaya kalkma onunla. Değerleriniz, alışkanlıklarınız farklı. Senin gibi bakmıyor hayata. Duygusal, hayalci... Sıkıntıların, acıların içinden sıyrıldı geldi. Çok zorluyor kendini, şartlarını. Dağıtma onu Rafi."

Rafi şaşkınlıkla ve öfkeyle titredi sanki:

"Ne dağıtması, ne macerası... Ben çok acı çekiyorum Elif. Duduğu elime her alışımda, dudaklarım büzülüyor. Buralardan gitmek istemem neden sanıyorsun?"

"Onunla mı onsuz mu?"

"İkisi de. Onunla gitmek istiyorum. Ama gelmezse de burada kalamam."

"Neden onunla burada kalamazsın?"

"Burada kendimi iyi hissetmiyorum. Her şeyi önceden biliyorum, şaşırmıyorum, merak etmiyorum. Tartışmalar, eğlenceler, göz süzmeler, her şey... Tekrar tekrar tekrar..."

"Bu seninle ilgili Rafi. Senin ortamın, arkadaş çevren ve yaptıklarınla ilgili. Ben şaşırıyorum mesela. Merak ediyorum. Paris'te de başka dünyaların içine girmen mümkün."

"Biliyorum ama istemiyorum. Ben buralı değilim unutma."

"Ben de değilim."

"Ama sen zorunlusun Elif. Başka yere gidemezsin. Benim için yeter. Öğreneceğimi öğrendim, göreceğimi gördüm. Şimdi gözlerimi dünyaya açmanın zamanı geldi."

"Ve yanında Sema'yı istiyorsun. O nereye gitmek istiyor, sormadan."

Başını eğdi, sustu. Onu hiç böyle görmemiştim. Hep hakikiydi, yine de hiç değişmeyen alaycı yüz ifadesi, keskin bakışları ve büyülü diliyle çok gerçek dışı bir hali vardı. Hakiki ama gerçek dışı. Şimdi onu daha farklı hissettim. Kanıyla, canıyla, korkularıyla.

Aralarında bir hikâye başlayabilir. Sema'ya sormadım daha. Soracağım. Gerçi o kararsız görünüyor. Hasan'ın peşinden, İspanya'ya da gidebilir. Çok değişti bizim cimcime. Sanki biraz

içe kapandı, bazen açılıyor, parlıyor gözleri ama hemen dalıyor yine o ulaşamadığım yerlere.

Yollar onu da dağıttı tabii. Benim yanımda biraz kendine geldi ama. Nasıl gelmesin ki? Bir hayalin nasıl gerçek olduğunu gördü. O da, ben de. Ne yaptık biliyor musun? Sana şimdi mektup yazdığım bu bahçeyi işgal ettik, "gitmiyoruz" dedik. Bir süredir hazırlığını yapıyordum... Sonunda işgal ettik, burada yattık, şenlikler yaptık. Çok insan geldi! Karavanlar araziye taşındı. Çadırlar kurduk. Sergiler yaptık, konserler verdik. Sema çok dans etti, bana çok yardım etti, çok eğlendi. Sonunda belediye pes etti ve aldık toprağı! En azından bir süreliğine. Evet babam, şimdi göçmen, yabancı, kâğıtsız, işsiz yirmi iki kişi ekiyoruz toprağı. Neler yok ki? Kereviz, ıspanak, keten tohumu, domates, patates, kabak, adını bile bilmediğim çeşit çeşit bitki. Çitlerin üzerine kocaman bir pankart astık: "Barışı yeşertebiliriz..."

Girişteki dökük binayı tamir ettik hemen ve kocaman bir mutfak haline getirdik. Ortasına uzun, tahta masa yerleştirince oldu mu bizim şölen yerimiz. Oldu baba. İki aydır, her sabah erkenden, Polonyalı, İranlı, Bosnalı, Pakistanlı, Somalili, Cezayirli, Türkiyeli ve Bulgaristanlı kadın ve erkeklerden oluşan ortaklar tek tek akın ediyor. Hepsi işsiz. Bir yandan iş arıyorlar, boş vakitlerinde buraya gelip kendilerini ve hayatı buluyorlar. Herkes, kendi bildiği, tanıdığı sebzeleri yetiştiriyor, arada birbirleriyle tohum ve bilgi alışverişi yapıyorlar.

Mutfak tam bir şenlik. Sema, tezgâhtan tezgâha sıçrıyor, kırık dökük İngilizcesiyle, çeşit çeşit yemek yapmayı, değişik soslar hazırlamayı ve yeni tatlar yaratmayı hızla öğreniyor. O da bazı otlar toplayıp gösteriyor herkese. Pişirip, kavurup yediriyor. Bir yandan da çaylar, kahveler, şaraplar, biralar, sohbetler... Bu çiftliğin, işsiz göçmenler açısından bambaşka anlamları olduğunu hemen fark etti.

Yabancı, göçmen, işsiz, kadın olmak zor. İşsizlik kurumunun verdiği görevler dayanılmaz. Sıralarda beklemek, sorulara cevap vermek, aşağılayıcı bakışlarla göz göze gelmemeye çalışmak, sürekli ordan oraya koşturmak, üç kuruş için soluk soluğa kalmak...

Sonra bu çiftliğe gelmek!

Neyse işte... Belki de Sema yollara düşmez, benimle kalır. Ama baba... kelime hazinesi nasıl genişlemiş, bir bilsen. Senden sonra, okumayı hiç bırakmamış. Su içer gibi yutmuş bulduğu kitapları. Her neyse çok sorguluyor. Hesaplaşıyor. Gelişiyle, gidişiyle, kaçışıyla. Ama artık masal anlatmıyor. Anlatacak kimse yok diye belki. Bilmiyorum.

Haydar'dan da haber alıyorum bazen. Annesiyle oturduğunu yazmış mıydım? Avukatlar araştırmış. İsmi ve fotoğrafı olmadığı için Haydar'ın Fikret olduğu bilinmiyormuş. Yani aranmıyormuş Fiko! Yani dönmüş İstanbul'a. Sema'ya söyledim, çok sevindi.

Baba, zaman ne tuhaf şey değil mi? Her şey yenik düşüyor ona.

Ya biz? Zaman bizden bir şeyler aldı mı? Yoksa güzelleştik mi baba? Ne kalacak bizden sonraya, çok merak ediyorum? Notlar, fotoğraflar, anılar...

Benim istediğim başka bir şey baba.

Zamanın alıp götürmediği bir şey.

Bulacağım, merak etme.

Haberci

"Ekim ayı hep böyle ayaz olmaz İstanbul'da."

Gözü, soluk renkli beton binalara takıldı. "Fazla umudun anlamı yok. Yavaş yavaş kış geliyor."

İnce, gri ceketine sıkı sıkı sarılarak denize doğru yürümeye başladı.

İşe erken gidenler, aceleyle koşturanlar dışında, boştu sokaklar. Hem ayaz hem de boştu.

Saatine baktı. Yedi kırk beş. İstanbul uyanıyordu. Gökyüzüyle birlikte. Ya Sema? "O uyanmış mıdır?"

Avrupa saati altı kırk beşti tabi. "Rüya görüyordur. Masal gibi rüyalar."

Yine sarıldı ceketine. O masalda yeri olup olmadığını düşündü ve sırtının titremesini durdurmak için hızlandı.

İki yıldan fazla zaman geçmişti Sema gideli. Zaman Salih'in içindeki garip telaşı bir türlü yok etmemişti. Sanki bir haber gelecek ve her şey yeniden başlayacak. Unutmaya, kendini işe vermeye çok çalışmış ama olmamıştı. Artin Usta'dan kalan "tin... tin..." uğultusu onu çalışmaya sevk ediyordu ama telefon çalınca, pencereye bakınca, kapı vurulunca içinde öten "gelecek... gelmeyecek" nakaratıyla dağılmıştı yeniden. Güzelliklerden, sohbetlerden, eğlencelerden zevk alamıyor, emanet gibi

sürdürdüğü atölyedeki işler dışında hiçbir şeye tam olarak yoğunlaşamıyordu. İçindeki boşluktan, acayiplikten kurtulmak için kaç sene geçmeliydi? Kaç sene? Ama sabrı öğretmişti ona ustası. Toprağı ekip beklemeyi. Salih de öyle yapmıştı. Beklediği yolcu geçerse diye, onu durduracak bir han yapmıştı. Mahallenin en eski ve en güzel evinden.

"Geçer mi yolcu burdan? Boşuna mı bu han?"

Boşuna değildi. Aşkın iziydi, aşkın sureti.

Kafasındaki düşünceleri rüzgâra bırakarak yürümeye çalıştı.

Yollar. Geniş kaldırımlı, gri yollar.

Herkes bir yol tutturuyordu. Kalmaktansa, bahçe ekmektense, elindekine su, gübre, hayat vermektense "ille de yollar" demişti ceylan. Yollar, ikisinin arasına girmişti.

Yol bitti.

Önüne çıkan büyük caddenin karşısına geçerek önce denize, sonra kayalıklara baktı.

Bugün her şeyin rengi griydi.

"Ee Usta, ben burada ne yapıyorum? Kızmıyorsun değil mi, bana? Aptal Saro demiyorsun, değil mi?"

Ellerini cebinden çıkararak ama gözünü kayalıklardan ayırmadan öylece durdu.

Öylece. Kaç yıl? Kaç ay? Kaç hafta? Kaç gün? Kaç saat? Kaç dakika?

Saatine baktı yine. Yedi kırk yedi. Birkaç kayayı atlayıp denize yaklaştı ve oturdu.

Aklına nedense, şimdi hiç de yeri olmayan şeyler üşüştü.

Önceki akşam Gülcan abla uğramıştı Han'a. Biraz mesafeli, biraz mahcup, biraz neşeli.

"Hep aynı şeyleri giyiyorsun. Senin için diktim. Tam bu mevsimlik. Hadi çıkar da paketten, dene."

Lokantacı Hüseyin'in dediği gibi "yakalanmış hamsi" gibi titremeye başlamıştı Salih. Denemişti ama, hemen paketten çıkararak.

İnce, gri bir ceketti.

Ruhu ve bedeni gibi sesi açılan Osman Balcı'nın "Sende emanet gibi duruyor," deyip üstüne türkü yaktığı ceket.

Isınmış mıydı hava birdenbire? İnce, gri ceketinin fermuarını açtı, hafifçe gökyüzüne baktı. Sanki bulutlar kıpırdanıyordu, gidecek gibi, hafif hafif...

İçinde uğultulu bir rüzgâr vardı Salih'in. Üşüten.

Nahide'nin rüzgârda uçuşan saçları. Küçük deniz motorunun yamacında, uçuşmasın diye avuçlanan saçları. Deniz motorunda, beş dakika sürüveren avuçlama.

Dün, bir sipariş için Üsküdar'a geçerken görmüştü onları. Beşiktaş'tan Üsküdar'a giden küçük motorlardan birine binmiş, yine hafif esintiyi hissedip ince ceketine sarılarak içeri geçmiş, pencere kenarına oturmuştu. Motor hareket etmeden görmüştü güvertede oturan iki aşığı. Nahide'nin saçlarını avuçlayan Kemal'in ellerini. Sonra sarılmışlardı. Nasıl güzel bir sarılmaydı. Üsküdar'a yanaşana kadar baktı onlara Salih. Hem sevinçle hem hüzünle.

Gizli gizli buluştuklarını biliyordu. Önce Madam Zabel, sonra Kemal anlatmıştı. Artık kaçak göçek olmuyordu. Evlenmekten başka çare yoktu. İki çocuklu dul Nahide ve Yedikule'de herkesin güvendiği, gençlerin en büyük, en kahraman abisi Kemal.

"Belki onlar da gider Yedikule'den."

Eş dost. İçinde Artin Usta ve Cemal amca olmayan eş dost. Cemal amca kalsaydı, gider miydi Sema? Ya Artin Usta... Tin tin... Midesine oturan taşı taşıyamadığı için, taşlardan birine oturdu.

Eline, yüzüne damlayan yağmurun ıslaklığını geç fark etti Salih. Ama kayaya yapışmıştı. Kalkamadı. Suratını gözyaşlarıyla dolduran yağmurun akıp gitmesini, denize karışmasını bekledi.

Akıp gitti. Akıp gitti. Birkaç haftadır annesi çok ağlıyordu. Zeynep uzmanlık stajı için Ankara'ya gittiğinden beri, ağlıyordu. Doktor çıkmıştı sonunda! Şimdi de kalp doktoru olacaktı. Çok hırslıydı Zeynep. Canını dişine takıyor, çalışıyor ha çalışıyordu. Burslar buluyor, geçici işlere giriyor, dil kurslarına gidiyordu. "Profesör olacağım," diyordu. Kız kardeşini otogarda

yolcularken Salih ona "Kendini çok yorma," diye fısıldayınca, Zeynep kapkara gözlerle abisine bakmıştı:

"Benim yorulmamak gibi bir lüksüm yok. Cemal amcanın kızı değilim. Elif okumasa da herkes onu ciddiye alıyor. Evi, ortamı üniversite gibi bazılarının, benim değil ama. Bunu biliyorum abi. Bizim gibilerin güçlü olması lazım. Yoksa kimse durmaz yanında. Bırakıp gider."

Tokat gibiydi.

Bırakıp gider. Bırakıp gider.

Otobüs giderken, Salih'in başı yana eğilmişti.

Şimdi de öyleydi. Yağmur ensesine akıyordu.

Denize kaydı gözleri. Sular yağmurun vuruşlarıyla hafif hafif titriyordu. Sanki altında bir ateş vardı da deniz kaynıyor, kaynıyordu.

"Balıklar ne olacak, pişecekler mi?" diye düşünmekten kendini alamadı, sonra "Ben ne saçmalıyorum," der gibi dudaklarını büktü

Şimdi ne olacaktı peki? Konuşmaya, anlatmaya, sormaya bu kadar ihtiyacı olmuş muydu hiç? Gülistan ona "Çok ketumsun, ağzından kerpetenle laf alınıyor!" derdi. Ama şimdi Gulê çıkıp da geliverse hiç susmayacaktı Salih.

O da gitmişti işte. Niye? Güçsüz, sessiz... yoksul olduğu için mi?

Hem evet hem hayır. Hem evet hem hayır. Hem evet... Yağmurun kesilmesiyle, altındaki ateşi sönen ve durulan denizden geliyordu cevap. Hem hayır hem evet. Hem hayır hem evet.

Mesele sadece Salih, Salih'in evi, Yedikule ve İstanbul değildi. Mesele hayattı. Sıkıştıran, kararan, kısırlaşan zor hayat! İnsan, dünyanın koca varlığını bildi mi sıkıştığı yerden uzaklaşıp nefes almak, hayatı yakalayabileceği yerde aramak istiyordu belki.

Belki. Belki. Belki.

"Belki de Sema nefes alıyordur oralarda. Merak ettiği, heyecan ve sürpriz dolu hayatı bulmuştur."

O halde sevinmeli miydi Salih?

Hem evet hem hayır. Hem hayır. Hem hayır.

Denize baktı. Sulardan yine bir cevap gelecek mi diye.

Gelmedi.

"Doğum günü hediyen hazır ama..."

O hediye, sahibini ilelebet beklemek için yapılmıştı, kim bilir.

Salih ona hiç olmayacak bir hediye yaptığı için mi gelmeyecekti Sema? Ama o zaten böylesini istemez miydi? Bir gün olsun gelip de soluklanmaz mıydı?

Kayalarda kendisi gibi tüneyen, dalgalarla birlikte kayan, sonra birden havalanan martılara baktı.

Masallarda olduğu gibi, bir martı yanına konsa, "Sevdiğin uzaklarda hediyesiz kalmasın, hadi bir şey ver de götüreyim," dese, ne yapardı Salih? Verecek nesi vardı? Onun hediyesini Yedikule'de yapmıştı. Alması için gelmesi lazımdı. Ama gelmediğine göre hediyesiz mi kalsındı ceylan?

Ceplerini karıştırdı telaşla. Sanki martı konacak gibi. Sonra bileğindeki ince ip örgüsüne baktı, dokundu. Annesi oğlunu korusun diye okuyup, üfleyip örmüştü.

İncecik ama göz alıcı renkleriyle dikkat çeken bilekliğini çıkardı.

"Sema'nın hoşuna gider."

Kaç zaman sonra ilk defa rüyasına gelmişti. Salih'in rüyalarından hep silik izler kalırdı. Ama bu sefer çok canlı ve parlaktı resim. Ceylan parlak değildi nedense. Üzgün ve solgundu. Masal diye hoyratlara mı toslamıştı? Kırıyorlar mıydı onu? Kulaklarına aynı ezgi doldu yine. Günlerdir peşini bırakmayan o acayip şarkı:

Yarim geçti üzgün gördüm yüzünü
Yoksa bir hoyratın eli mi değdi?
Kanlara bulanmış iki gözleri
Yaranmaz aşığın dili mi değdi...

Neredeydi kim bilir? Oralarda doğum gününü kutlayacak kimseler var mıydı? Salih'in, çocukluğundan beri, doğum günü hiç kutlanmamıştı. Akrabalarının da, kardeşlerinin de öyle. Şimdi işte yeni yeni kutluyordu çocuklar... Ama Gülcan ab-

la alıştırmıştı Sema'yı. Fena alıştırmıştı. "Oralarda da kutlanıyor mu doğum günü?" Hasan'ı arayıp hatırlatsa mıydı? Belki de Sema beklemiş beklemiş, kimseden hediye almayınca küskün küskün evine gitmişti. Rüyasına bu yüzden mi böyle süzgün girmişti? Evi var mıydı ki? Hasan, Elif'in evinde kaldığını söylemişti telefonda. O da pek bir şey anlatmıyordu. Karavanlarla dolaştıklarını, müziklerine her yerde dinleyici bulduklarını söylüyor, sonra da "Gel," diyordu. Bu "gel" deyişinde acı bir tat vardı sanki. Buruktan da öte... Bazen gecenin geç saatinde arıyordu Hasan. Sadece "gel" demek için.

Şimdi nasıl bu kayadan kıpırdayamıyorsa, öyle kalakalıyordu her seferinde.

Gitmeli miydi Salih? Gidince ne görecekti? Sema istiyor muydu onu? Giderken ona sımsıkı sarılıp "Lütfen gel... beni yalnız bırakma," dememişti ki.

İki buçuk senededir doğru düzgün aramamıştı bile. Kırk yılda bir. Elli yılda bir. En son iki ay önce depremi sormak için aramıştı. "İyi misin?" demişti bir de. Sesi titriyordu.

Salih, elindeki bilekliği yavaşça denize bıraktı. Suya değince iplerin rengi soldu, karardı, biraz yüzeyde yüzdükten sonra dalgaların arasında kayboldu.

Derken...

Dalgalarla boğuşan bir martı havalandı.

Salih ona baktı.

Sanki ağzında gökkuşağı vardı.

Yolgeçen Hanı

"Toprağa bile yan yana gömemiyoruz."

Siyahlar giyinmiş yaşlı kadın Müslüman mezarlığının kapısında hafif tüllü siyah şapkasını taktı. Dün sabah terziye uğramış, kahve falı filan derken yine cinlerden açılmıştı söz. Cinci Aysel vardı tabii. O yine anlatmıştı da anlatmıştı... "Çarşambadır Çarşamba... Sonra da gelir Perşembe..." diyen ve konuşmasını "tövbe estağfurullah!" diye bitiren Aysel'in söyledikleri ne tuhaftı. Mezarlıklarda toplanan cinler...

Ermeni ve Müslüman mezarlıklarının da cinleri ayrı mı acaba diye düşünerek Samatya sahiline doğru yürümeye başladı. "Adını Yolgeçen Hanı koymuş. Onların geçer mi yolu Yedikule'den? Eskiden Yedikule'de oturanlar? Sonra hapishaneden kaçar gibi evlerini terk edenler? Onlar yollarda değil artık. O yol bitti."

Hanın büyük salonu her zamanki gibi kalabalıktı. Birkaç eski koltuğun çevrelediği, küçük, sade masanın, boyundan büyük bir azametle dikildiği girişten geçip büyük salona girdiler. Osman Balcı, genç bir çocukla birlikte ortalıkta koşturuyor, ıhlamur ve hoş kokulu ıspanaklı börekler dağıtıyordu.

Kahvehaneye dönüşmüş salondaki sekiz dokuz masa, şaşkın yolcularla, içe kapanıklarla, kaybolmuşlarla, acelesi olanlarla,

beklemek isteyenlerle doluydu. Herkes, buraya farklı bir yolculuktan, ayrı bir ritmin yorgunluğundan geliyordu. Sokakların ruhu esiyordu eski handa. Yolcular bu ruhla rahatlıyorlar, yollarından olmuş gibi hissetmiyorlardı. Adı üstünde, geçenin, gidecek olanın hanıydı burası. Yolgeçen Hanı'nda bütün yollar değil ama çoğunlukla çıkışsız yollar birleşiyordu. Birleşen yollar çıkış yaratır mı ki? Hancılar da yolcular da, bu soruyu hiç sormadan selamlaşıyordu.

Zabel, birkaç kişiye başıyla selam vererek ortalığı şöyle bir kolaçan etti.

Bir aydır handa kalan iki yaşlı adam, bir hafta önce gelmiş olan soluk yüzlü genç kadın, yazar kılıklı bir başka kadın, şoföre benzeyen esmer adam, bembeyaz saçlı, bembeyaz takım elbiseli, dikkatle gazetesini okuyan hoş yabancı... Pişti oynayan Nurdagül ile Nayat. Yeni yolcu getirmiş olan taksici Remzi. Ve Kemal... Eski futbolcu, saat gibi bir şeyler tamir ediyor, sık sık çalan telefonunu açıyordu.

Kütüphanenin hemen köşesindeki masada, fıkracı ihtiyarla artık lise son sınıf öğrencisi olan Tarık oturuyordu. "Talip, okuldan çıkıp hemen spor kulübüne koşar, Tarık buraya. İkiz deyip geçmeyeceksin. İkisi de ayrı insan."

"Annen nerede?" diye soracaktı, Tarık'ın omzuna bile yetişmeyen küçük ihtiyara bakıp vazgeçti. Birkaç aydır, her gün uğrayıp üç beş saat oturuyordu Fıkracı. İlk geldiğinin ertesinde, Balcı anlatmıştı. İçeri girmiş, bir çay söylemiş, kitaplara bakmış ve Balcı'nın yanına varıp sormuş: "Fıkra kitabı bulunur mu sizde? Gülmek için. Mutlu olmak için. Fıkra." Sonra bırakmamış onu Balcı, bildiği bütün fıkraları anlatmış. Kemal'e anlattırmış. Çocuklara haber vermiş, kitap bulun, fıkra kitabı bulun diye. Tarık'a mesela. Sonrası, böyle...

Arkadaki iki masada öğrenci kılıklı üç beş genç vardı. Fısıldaşıyor, ellerinde emaneten tuttukları gazetelere göz atıyor ama en çok yan masaları, gizlemeye çalıştıkları çocuksu bir merakla seyrediyorlardı. Beyazıt'taki üniversiteden öğrenciler de gelmeye başlamıştı ne zamandır. İstanbul'da kaybettiklerini bulmak için, diyordu Ohannes. Ucuz çay ve ıhlamur içmek

için, diyordu Kemal. Başka yerlerde hiç yan yana göremeyecekleri insanların arasına girmek için, diyordu Hande. Her nedense, öğrencilerin arasında güçlü bir fısıltıyla adı yayılan Yolgeçen Hanı, gelenin geçenin birbirine saygılı bir sessizlikle yanaştığı, gerçekliğiyle benzersiz acayip bir yoldu. Oturulan, konuşulan ve bakışılan yol.

Zabel, selam sabahtan sonra Kemal'in masasına yerleşene kadar Salih kapıdan girdi.

"Ipıslak olmuşsun Saro... Bari şu ceketini çıkar."

Utangaç bakışlar. Ortalığa sinen hafif bir telaş. Masaları kolaçan eden gözler. Saro, zor bela çıkarttı ceketini. Kemal'in omzuna dokundu, başıyla selam verip Osman Balcı'nın yanına gitti. Tezgâhın arkasına geçip kâğıt sepet işleriyle uğraşmaya başladı. Kemal de, artık onu hiç terk etmeyen muzip gülüşüyle Madam'a eğildi:

"Bizim fıkracı, kitaplardan yeni bulmuş, bir fıkra anlatti. İnce konu olmasa bağira çağira herkese anlatirum ama dinle... Bektaşi vaaz dinlemeye gitmiş. Hoca konuşuyor. İşte şarap içenler öbür tarafta her türlü cezayi görecek, şarap içmeyenler, hurilerle sefa sürecek falan... Huriler şöyle güzel olacak... Şarapçilarun içtikleri her şişe sirat köprüsünden geçerken boyunlarina asilacak..."

Durdu. Zabel'in buğulanan gözlerine bir gülüş fırlatıp devam etti:

"Bektaşi dayanamamiş... Hoca efendi, demiş, şişeler dolu mu olacak, boş mu? Hoca gürlemiş tabii: Bre zındık, sen dolu şişelerle öbür tarafi meyhane mi sanırsun... Bektaşi yapıştırmış cevabı: İyi ama Hocam, sen de kırk huri deyip cenneti kerhane yaptun"

"Biliyorum bu fıkrayı. Artin anlatmıştı. Cemal de hemen devam etmişti şiirle: 'Irmaklardan şaraplar akacak, diyorsun. Cennet-i alâ meyhane midir? Her mümine kırk huri diyorsun, Cennet-i alâ kerhane midir?'

Kemal elini yavaşça masaya vurdu:

"Bana niye anlatmadılar peki?"

Madam, yarı şaka yarı ciddi:

"Genç görmüşlerdir de ondan."

Yolgeçen Hanı'nın büyük salonu kalabalık, hafif uğultulu ama sakindi. Herkes kendi âlemindeydi ama kapılar da herkese sonuna kadar açıktı. Masalardan masalara dolaşanlar, yalnız oturanlar, börek dağıtanlar...

Mesela aylardır duvarın köşesinde kendi kendine konuşan kadın... Kimse onu dinlemiyordu ama çayı, kahvesi, böreği eksik olmuyordu. O sabah öfkeliydi biraz:

"Ceylanlardan, börtü böcekten hâlâ hiçbirinizin haberi yok. Caddelerdeki kedilere bile bakmazsınız. Doğayı küstürün bakalım... Başınıza neler gelecek. Kurban vereceksiniz, çok kurban... Bilmezsiniz. Garipsiniz. Kornalı caddelerde öğrenmişsiniz hayal kurmayı. Hayalleriniz de karanlık. Ama kediler... Ama kuşlar... Ceylanlardan, börtü böcekten hâlâ hiçbirinizin haberi yok."

Pencere tarafındaki masada oturan iki yaşlı adamdan biri seslendi yavaşça:

"Sahil yolu olmadan önce, buralarda martılar dolaşırdı. Şimdi tek tük kalmışlar. Geldiğimden beri, her gün bakıyorum, yok..."

Çok derinden gelen hoş bir müzik, sohbetlerin melodisine karışıyordu. Hande bağırarak girdi içeri:

"Saliiih!"

Zabel, heyecanla elindeki bardağı bırakıp ayağa kalkmaya yeltendi. Kemal, çoktan ayaktaydı. Kamyonetin anahtarları duruyor mu diye, cebini kontrol etti ister istemez.

Salih Hande'yle biraz konuştuktan sonra, Osman Balcı'nın yanına gitti, ona acele acele bir şeyler söyledi ve hemen Hande'yle birlikte kapıya yöneldi.

"Araba lazim mi?"

Hande, "çok yaşa..." der gibi baktı Kemal'e:

"İyi olur Kemal... Salih'i mezarlığa bırakacağız hemen."

"Biz niye gitmiyoruz? Kimin cenazesi var yine?"

İç çekişi yabanıl bir fısıltı gibiydi. Islak rüzgârla kuru yapraklar gibi dağılan bir orman havası.

Elini nemli toprağa sürdü:

"Beni dört sene daha bekler misin?"

Sonra sessizce anlatmaya başladı geçtiği yolları. Mezarlığın taşına tutunarak.

Yalnız kalmak istemişti ustasıyla. Önce onunla başlamak. Belki de... Onun iznini almak.

"Kapıların hiçbiri açılmadı Usta. Yanlış kapılar mıydı? Bana göre değiller miydi? Yola devam edemedim. Yolum orası değil miydi? Hayal miydi? Hiç anlamadım. Ama hiç açılmadı kapılar. Ben açamadım. Yabancı kapılar beni itti. Sonra yarı açık olanları hatırladım. Geçmişte kalan. Görmediğim kapıların aralık boşluğunu hatırladım. Oradan devam edebilir miyim yoluma? Yolsuzluğuma? Ben yolsuz muyum? Niye? Fakirliğimden mi? Sıkışmışlığımdan mı? Adımın kelime anlamını dokuz yaşında öğrendim. Sema, gökyüzü demekmiş. O yüzden mi yolsuzum sence? Gökyüzünün yolu var mı? Uçakların var. Kuşların da... Ama gökyüzünün yok sanki. Benim de yok. Sema'ysam, varsın olmasın. Ben yol olayım. Bildiğim, ilerleyebildiğim yerlere açılayım."

Sarı yapraklar uçuşuyordu rüzgârda. Ölümün rengi niye sarıydı? Ölüm niye güneşle aynı renkti?

Bir el. Omzunda bir el.

Sıçrarken duydu onun sesini:

"Buradan sonra Artin Usta'ya gidelim mi?"

Hemen sarıldılar. Mezarın başında. Hiç konuşmadan, dakikalarca kaldılar. Ne konuşulurdu ki şimdi? Böyle birdenbire?

Sonra Sema başını kaldırarak... bal... gözleriyle... Salih'in yüzüne baktı.

Baktı. Tanımaya çalışır gibi mi? Çok özlemiş gibi mi? Nasıl oldu da bu kadar ayrı kaldık der gibi mi? Baktı da baktı.

Salih'in bakışları kırıktı.

Mezarlığın toprağına ellerini yan yana bastırdılar.

Hiç konuşmadan yine.

Ordan çıkarken sordu Sema:

"Sana, Hande abla haber verdi değil mi?"

Filmde gibiydi Sema. Rüya görüyor gibi. O kadar zaman içinde taşıdığı memleketine, yumurta kokulu evine böyle uzak mı bakacaktı? Bir uçtan bir uca garip bir hissizlik. Ama nasıl olurdu? Hafifçe iki yana salladı başını. Tek bildiği, döndüğüydü. Geri döndüğü. Artık valizsiz, bavulsuz, yalnız. İnsan evine yalnız dönebilme gücünü ne zaman içinde hisseder? Sema, dönüşünü tüm bedeninde hissediyordu. Ama uzak. Ama seyirci. Ama kopuk. Yine de sokakları hatırlıyordu. Yürüdükçe yollar açılıyordu önünde. Biraz önce Hande'yle, şimdi Salih'le köşeleri dönerken... hatırlıyordu.

İşte sonunda yan yana yürüyorlardı. Başkalarının meraklı bakışlarından kurtulmaya çalışarak, göz ucuyla birbirlerine bakıyorlardı sessizce.

Sema saçlarını kestirmişti, yine kendi bal rengine dönmüştü. İki buçuk sene önce, Yedikule'den giderken yaptırdığı meç çoktan kaybolmuştu. Sanki şişmanlamıştı biraz. Esmerleşmişti. Dudaklarının üstündeki kıllar belirginleşmişti. Gözlerinin altındaki çizgilerin sayısı artmıştı.

Salih yine bıyıklıydı. Zaman zaman yüzünü karartan kirli sakalını kesmiş, sinek kaydı bir tıraş olmuştu. Üstü başı da gayet düzgün görünüyordu. Bir yere mi gidecekti acaba? Soramadı.

Salih de soramadı. "Sadece ziyarete mi geldin? Dönecek misin? Yolgeçen Hanı'nda kalır mısın?" diyemedi. Çıplak kalan bileğini tuttu:

"Sahildeki çay bahçesini özledin mi?"

Hep oraya gitmeyelim, derdi eskiden. Gözü uzaklardayken. Şimdi neredeydi gözleri?

Aynı anda baktılar birbirlerine. Beklenmedik kıvılcım ikisini de ürpertti.

Çay bahçesine oturur oturmaz konuşmaya başladı Salih:

"Bugün Bostancı'ya gittim. Saatler boyu, yağmur altına kayalıklarda oturdum. Doğum gününü kutlamak için. Martılarla sana güzel bir bileklik yolladım. Belki de denizle... Bilemedim hangisi daha kolay ulaşır sana..."

Sema, avuç içlerinin terlediğini hissetti...

"Doğum günün kutlu olsun Sema... Sana başka bir hediyem var. Birazdan göstereceğim."

"Sen biliyor muydun bugün geleceğimi? Yoksa Hasan mı söyledi?"

"Hayır, onu aradım bugün. Senin doğum gününü unutmasın diye. Ama ulaşılmıyordu telefonuna. Kim bilir, neredeyse... Yok... bilmiyordum geleceğini. Bilseydim, böyle hazırlıksız yakalanır mıydım?"

Sema onun ince gri ceketine, yeşil gömleğine beğeniyle baktı:

"Gayet de hazırlıklı görünüyorsun. Bir yere mi gidecektin?"

Nedense içinde bir kıskançlık dalgası esmişti. Ama yok... Bostancı'ya gitmiş... o kadar zaman oturmuş orda... Başkasına gideceği günün sabahında Sema'nın doğum gününü Bostancı'da kutlamak Salih'in işi değildi.

"Hayır... Senin doğum günün diye... Bostancı'ya giderken hazırlandım. Sonra da eve uğramadım. Sema..."

Sema ona baktı.

"Sema... Niye beni böyle bıraktın?"

Şimdi mi başlayacaktı her şey? Şimdi mi uyanacaktı tarih?

"Ben senden değil, Yedikule'den gittim..."

Salih de Yedikule'nin bir parçası değil miydi bir zamanlar? Ya şimdi? Şimdi nasıldı? Başka kimin bakışlarını, ellerini bu kadar özlerdi ki? Başka kimin yanında saadetin ve kederin bu kadar geniş olabileceğini hissedebilirdi? Geldiğinden beri elini tutmamıştı. Eskiden hemen uzanırdı...

"Benim gitmeye ihtiyacım vardı. Boğuluyordum Salih. Kendime, hayatıma, bildiğim, tanıdığım her şeye uzaktan bakmam lazımdı. Yoksa hep huzursuz olacaktım. Bu yüzden pek aramadım, uzaklardayken de burada yaşamak istemedim. Gerçekten gitmek istedim..."

Salih, kendiyle boğuşuyor gibiydi. Bildikleriyle, doğrularıyla, alıştıklarıyla ve aşkıyla...

"Ben seni bekledim. Yağmurlar, karlar, güneşler altında. Gece ve gündüz. Kimseye bir şey söyleyemeden üstelik. Kolay değil ki bir insanı bu kadar sevmek."

Sema ne diyeceğini bilemedi:

"Çok şanslıyım ben... Ama bunun olması gerekiyordu. Hem fena mı, sana anlatacak bir sürü hikâyem var. Ben kendimden emin değildim. Hiçbir şeyimden. Çocukluğumdan. Gençlimden. Yaptıklarımdan. Duygularımdan. İsteklerimden. Aşkımdan da..."

"Peki şimdi Sema?"

"Döndüm Salih. Ne istediğimi biliyorum artık. Kendime güveniyorum. Artık her yerde yaşarım. Fakat sevdiklerimden kopmak, senden kopmak istemiyorum. Buraya ömür boyu zincirlenmedik tabii... Yedikule'de yarım kalmış çok şey var. Anılarım, emeklerim, sevdiklerim var. Üstelik önemli bir karar verdim."

Salih hep kötü bir haber bekliyormuş gibi kaygıyla bakıyordu Sema'ya.

"Üniversite sınavlarına gireceğim. Eczacılık okuyacağım ve Lale Eczanesi'ni açacağım. En çok yapmak istediğim şeyin bu olduğuna karar verdim."

Sarıldılar. Sonsuz bir sarılıştı. Sema, başını Salih'in göğsüne koydu:

"Seni çok özledim."

El ele çıktılar çay bahçesinden. El ele çıktılar yokuşu.

Salih'in evine vardılar. Rindi teyzenin kollarına atıldı Sema. Yaşlı kadının giyinmesine yardım etti. Süsledi hatta. Sonra ondan bir ip istedi ve aynanın karşısına geçip dudaklarının üzerindeki kılları temizledi, kaşlarını düzeltti.

"Eve mi uğrasam acaba?" Valizlerimi bıraktım, duş aldım, üstümü aceleyle değişip geldim..."

"Çok güzel görünüyorsun. Bırak geldiğin gibi kal..."

Geldiği gibi kaldı Sema.

Kayar gibi aktılar sokaklar arasından. İmrahor'un, Yedikule'nin, belki de İstanbul'un en güzel evine yürüdüler.

O ev... en son konuştukları ev. Madam Zabel'in evi. Sema çığlık attı:

"Yolgeçen Hanı!"

Heyecanla okumuştu büyük evin girişindeki tabelayı ve altındaki şiirli levhayı.

"Bu ne?"

"Belki benim güzel yolcum konaklar diye..."

Bu gözyaşının zamanı mıydı şimdi? Bahçe kapısını açıp tabelanın altından geçerken "Bu bahçe ne güzel..." diye fısıldadı. Şehrin ortasında, böyle eski kentli bir sokaktaki evlerin bahçesinde olsa olsa ortanca, kasımpatı, krizantem, menekşe olurdu değil mi? Hele böyle muhteşem bir konağın bahçesinde sıra sıra dizilmiş naneler, maydanozlar, soğanlar, domatesler, biberler... Uzun saçlı korkuluğa bakıp gülümsedi. "Allah allah... En son ne zaman bu kadar gülümsemiştim?" diyerek yüzü sokağa dönük büyük salıncağa oturuverdi. Rindî yade de yanına. Bir sigara yaktı. Üç beş nefes sonra söndürdü. Acele etmek istemiyordu ya da heyecanından hızlı hareket edemiyordu. Bu sefer kilitlenmek sırası onda gibiydi.

Sonra kalktılar, merdivenin başında bekleyen Salih'le birlik-

te ağır ağır çıktılar merdivenlerden. Kapıdan içeri girdiklerinde, Sema nefesini tuttu yine. Duvarlara asılmış, raflara dizilmiş, yerlere konmuş ahşap heykeller, kenarlarda sandıklar.

Osman Balcı karşıladı onları. Sarıldılar yine öyle sessiz.

Sema birden çantasından iki paket çıkardı:

"Bu senin için Osman abi. İçinde fiyakalı bir cep telefonu var. Bir de Hasan yolladı şu paketi. İsmail Kaptan için bir gemi maketi yapmış. Bunu Bostancı'dan bırakmanı istedi."

"Gerek yok denize bırakmama. Denizde değil Kaptan. Son göçtüğü yeri de bırakmış, belki gelir buralara. Ama denize gitmez. Tamam, sağolsun Hasan. Bostancı'ya gitmeme gerek yok. Narlıkapı'dan bırakırım... Batık bütün insanlar için. Böyle küçük bir tekne taşımaz hiçbirini ya..."

Salih, kolunu yoldaşına doladı:

"Her hancı bir yolcuyu bekler. Özellikle birini. Balcı da Kaptan'ı bekliyor. Yeni haber almış. Ama ben söylüyorum. Kendini sürprize hazırlarsan, gelmez..."

"Sürpriz oldu zaten. Bizim Ev yok artık ama Yolgeçen Hanı yapıldı. Hasan'a böyle dedim geçen ay telefonda."

Ne evi, ne hanı, ne yolcusu? Ne demek istiyorlardı bunlar? Osman Balcı, başka soruların önünü kesercesine Rindî yadenin koluna girdi...

"Hande bacı aradı biraz önce. Salih... Sen Sema'ya dolaştır... göster hanımızı."

Sema kıpırdamadan duvarlardaki resimlere bakıyordu. Eczacı Cemal... Lale Hanım... Madam Zabel ve Artin Usta...

"Onlar buranın gerçek sahipleri, biliyorsun" diyerek Sema'nın elini tuttu Salih:

"Hadi gel... Önce alt katı gezelim."

Girişin hemen solundaki büyük salona çekinerek süzüldü Sema. Küçük raflara konulmuş teraziler eczanedendi. Dokuz masa saydı. Kimi tek başına oturmuş, kimi kalabalık. Kahvehaneydi burası. Duvarlarında eski resimlerle dolu hoş kokulu bir yer. Kalabalığa rağmen çok gürültülü değildi.

"Kim bunlar"

"Bazılarını tanımıyorum. Handa kalanlar, Yedikuleliler, yo-

lu burdan geçenler, bu mekânı sevip uzaktan gelenler... Gel binayı gezelim."

Sema, masalardan birine sokulup ıhlamur içmek istedi. Eli sıcaktı. Salih'in sıcaklığı. Yavaşça kapıdan geri çıktılar.

Genç adam hem titriyor hem hareket ediyordu. Merdivenin ve salonun karşısındaki küçük kapıyı açtı, birlikte geniş bir hole girdiler.

"Burada üç oda var. Birinde Osman Balcı kalıyor. Öbür iki oda boş. Tanrı misafirleri için. İşte şu da tuvalet."

Kapıları açmadan ana girişe döndüler. Yan yana merdivenleri çıktılar. Ağır ağır.

Kocaman hole çıkınca Sema, kendine gelmek için, koridora açılan kapıları saydı. Salih anlatıyordu:

"Burada beş odamız var. İkisi büyük, üçü orta halli. Ama hepsinde ikişer yatak var. Büyük odalardaki birleşik. İsteyen çift gelir, isteyen tek. Çift gelirlerse on kişiyi alabilir pansiyonumuz. Tanrı misafirlerinin odasını saymıyorum tabii. Reklam yapmıyoruz ama buradaki tüm odalar ve aşağıdakiler hep dolu genelde."

"Yukarda ne var? Merdiven nereye çıkıyor?"

Sema, Salih'in koluna girdi. Birlikte basamakları çıktılar yine ağır ağır.

"Bir oda daha var burada. Kral dairesi mi diyorlar?"

"Orası kullanılmıyor. Girelim bak..."

Girdiler.

Sema, damarlarında başlayan titremeyi durdurmak için dişlerini sıktı.

Çok sade bir odaydı. Köşedeki büyük yer yatağının karşısında ağırlığını hafifçe sunan bir çalışma masası, güzelim bir gardırop, yine ahşap kütüphane ve iki kocaman sandık. Hepsinin Salih'in elinden, gözünden çıktığı belliydi. Ortadaysa, eski bir kilim ve bakır bir sini duruyordu. Sema, bu siniyi Salih'in evinde gördüğünü hatırladı.

Duvardaki fotoğraflar odanın ince sadeliğini bozmuyordu. Bir köşede Hasan ve Elif'in birlikte çekip gönderdiği bir fotoğraf asılıydı. Ve Sema'nın suretleri. Konuşurken, anlatırken, hülyalı bakarken.

Gözleri dünya haritasına takıldı. İnsana "nerede kalmıştık?" sorusunu hatırlatan haritaya. Haritanın yanına yapıştırılmış küçük kâğıtta ne yazdığını okumak için yaklaştı duvara. Mevlana'ydı yine:

Bülbül bazen bir bahçeden uçar
Ormanda şarkı söylemek için.

Salih utanmış gibiydi. Önce ellerini kavuşturdu, sonra çalışma masasının önündeki ahşap sandalyeye yavaşça oturdu:

"Bu oda senin Sema. Senin için hazırlamıştım. Yolun düşerse diye."

Sema, heceledi:

"Yol-ge-çen... ha-nı"

"Annen söyledi mi? Hande İzmir'de bir ev satın aldı. Birikmiş parası varmış. İki üç ay sonra, oraya taşınacaklar. Buradaki evinizi de kiraya verecekler. Eşyaları şimdiden Cemal amcanın... Eliflerin evine taşıyorlar."

"Hayır... Nasıl olur? Niye?"

Niye? Niye? Bu soruyu sorduğu için utanmış gibi baktı Salih'e. Gitmek, annesinin eski düşüydü.

Sarıldılar. Salih fısıldadı:

"Tutuverseydim elini... Kayar mıydın elimden? Zorlasaydım seni?"

Sema cevap vermeden duvara dayandı. Salih, onu öpmek için başını uzattı ama yapamadı nedense:

"Nedense hiç kızamadım sana. Acı başka bir şey. Neşem kalmadı. Önce ustam, sonra sen... Kimsesizlik. Güvensizlik. Dünyanın içine giremediğim, seni şaşırtamadığım için isyan ediyordum hayata. Beni beceriksiz bıraktığı için. Herkes seni sorduğunda, imalı bakışları gördüğümde çok çaresiz hissettim kendimi. Çok utandım. Sonra bana herkes birilerini ayarlamaya çalıştı. Seni unutayım diye. Belki de kendimi unutmam için. Hasretimle, acımla yalnız kalamadım yani. Paylaşamadım da. Biraz Balcı'yla paylaştım işte. Ama ben, bilirsin, yapamam. Ustam olsaydı, lafı ağzımdan alır, bir yol bulurdu."

Kısa bir sessizlikten sonra devam etti:

"Ben de böyle bir yol buldum. Beklemek. Hesapsız, yedeksiz, plansız beklemek. Ama öyle bir köşede değil, beklediğimi göstermek istedim. Beklediğim her anı değerli kılmak. Aşk için beklenmiyor çünkü artık."

Başını dikleştirdi:

"Bir süre sonra alıştım beklemeye. Artin Usta'nın hayatını öğrendikçe daha kolay oldu belki. O da çok beklemiş... Karar vermiştim. Eğer gelirse... eğer dönerse, demiştim, hiç sormayacağım ona. Nerede kaldın, neler yaptın, niçin gittin. Sadece bu hanın kapısını açacağım..."

Ne diyeceğini bilemez gibi kesti cümleyi ve fısıldadı:

"Sen döndün mü Sema?"

Kollarının arasındaki, göğsüne daha çok yasladığı başını sallayınca derin bir nefes aldı sanki:

"Doğum günün kutlu olsun canım. Bu hanı senin için yaptım. Doğum gününden önce bitmişti, bekleyemeyip seni buraya getirmiştim. Hatırlıyor musun? Çeke çeke..."

Sarıldı, çok güzel sarıldı:

"Demek ki doğum gününü beklemem lazımmış. Bu yüzden oldu bütün bunlar. O kadar acı... Biliyor musun, bu sabah doğan güneşe dua ettim senin için. Onu mutlu et, dedim. Ama önce yanıma getir... Yarın güneşi selamlayalım birlikte. Martılarla, denizi de. Belki onların bir mucizesidir bu..."

"Aşkın mucizesi Salih. Bir şey öğrendim. Leyla ile Mecnun'un arasındaki aşk, sadece karşılaştıkları anda doğmamış. Yaratmışlar aşkı... hünerle dokumuşlar... Ama kadınlar için daha zor aşk. Hikâyelerde çölleri aşan, dağları delen, Yedikule'de han yapan Ferhat, Mecnun, Salih... Bu yüzden, ben kendi yolumu çizdim. Sen han yaptın, ben yollara düştüm Salih. Mecnun gibi değil ama. Ruhumda aşkın sığacağı bir açıklık yaratmak için. Bu ferahlığı hissedince, döndüm."

Uzandı, Salih'in gergin alt dudağını öptü. "Bu mutluluk..." Birden gözyaşlarına gömüldü. Kim ağlıyordu?

Sema, şaşkınlıkla indi merdivenlerden. Tek tek sarıldı, tek tek öptü. Ön salonu, yoldan geçenler, Yolgeçen Hanı'nın misafirleri doldurmuştu. Arka salonda, tanıdık insanlarla çevrili masaya, Mihalis, Kemal ve Nahide telaşla mezeleri, çatalları, peçeteleri yerleştiriyorlardı. Sema, derin bir nefes alarak, önüne çıkan ilk sandalyeye çöktü. Neden sonra, matrak yüz ifadesini yine takındı ve yanında dikilen Osman Balcı'ya sordu:

"Fiyatlarınız nedir?"

"Ucuz. Resmi olarak pansiyon diye geçiyor burası. Ama bizim Yolgeçen Hanı, diğer pansiyonların yarı fiyatı. Yemek vermiyoruz tabii. Çay, kahve de sizin cebinizden."

Sonra herkes konuştu. Nahide, Belgin abla, Madam Zabel, Güngör abla, Necla Hoca, Ohannes, Kemal, lokantacı Hüseyin, taksici Remzi, Mihalis, cinci Aysel, Fatma, Nayat teyze, Marketçi Mustafa, Nurdagül Hanım, Semih... Ve sorular, sorular... Hasan? Elif? Sema ne yapmıştı oralarda? Tahsil görmüş müydü?

Konuştu Sema. Beklentilere göre konuştu. Elif dönmeyecek mi diye kimse sormadı ama Sema'nın ağzından dökülen güzel haberlere herkes mutlu oldu. Rindi yade durup durup Sema'nın ellerini, avuç içlerini öpüyordu.

Sonra o müzik çaldı.

Duduk.

Hasan'ın zamanında atölyeye getirdiği kaset. Garip bir esinti doldurdu salonu. Eski günlerin esintisi. Sema birden büzüldü, ağlamaya başladı. Hafif bir telaş, ağır bir keder, iç çekmeler... Uğultulu loş ışıkta anılar üşüştü kalabalığın çevresine. Gidenler. Yine de kalanlar. Eski hayaller. Kavgalar. Her şey. Yorgun ama devam etmek isteyen, "birazcık daha kalın, ne olursunuz," diyen anılar.

Sanki bir sır emanet almıştı da bu emanet onu dokunulmaz kılıyordu. Sorgulanamaz bir büyü. "Masallardaki gibi," diye düşündü Sema. Anlaşılmazlığıyla güzel. Anlama istediğini durduran büyülü güzellik.

Peki ama her şey masaldan mı ibaretti? Eczanenin ve terzihanenin gediklileri dışındaki onca insan, onca gözetleyen neler konuşmuştu şimdiye kadar? Tek başına Avrupa yollarına dü-

şen Yedikule gülü... Öyle derlerdi. Lalesi değil, gülü. Annesinin "Yok, Yedikule'nin değil, İstanbul'un gülü o" dediği çiçek nerelerde açtı, nerelerde kapandı diye sormamışlar mıydı? Gözü dışarda diye evlenmediğini, Cemal amcadan sonra kötü yollara düşeceğini söyleyenler, bu gidişten, bu kaçıştan sonra nasıl kaparlardı ki çenelerini?

Salih mi korumuştu onu? Destansı hanıyla mı dikilmişti acımasız fısıltıların karşısına? Kırgınlığını, öfkesini gizleyen gözleriyle mi? Bu masalsı bekleyiş mi susturmuştu kötü kalpleri? Mutlu son bekleyişi mi yumuşatmıştı hayattan umudunu kesenleri? Yoksa anılar mı? Artin Usta'yla Cemal amcanın uzaktan, yakından değdiği insanlar, bu hatıranın emanetine saygıdan mı susmuş ve susturmuşlardı? Sema hangi emaneti taşıyordu? Büyülü bir sırrın emanetini mi? Mutlu son isteyen bir aşk masalının mı? Hatıralarının mı? Kemal'in, Madam Zabel'in, Nahide'nin, Güngör ve Belgin ablaların, Hüseyin ve Mustafa amcaların, Ohannes'in, Fatma'nın, Mihalis'in, cinci Aysel'in dostluğuyla çevrelenen bir emanet yumağı mıydı Sema?

Şimdi buluşmuşlardı işte. Bekleyenlerle. Bekleyip de özleyenlerle. Beklemeden sevinenlerle. Ne konuşulurdu bunca zaman sonra? Ne anlatılırdı yollara dair? Korkuları, keşifleri, şaşkınlıkları paylaşmak için böyle bir karşılaşma yeter miydi? Arayışların kesiştiği, boğuştuğu, sıkıştığı, çıkmazlaştığı, açıldığı, kapandığı yol. Bu yolların hikâyesi masal gibi değil ki, bir varmış, bir yokmuş diye başlasın.

Peki içerdekiler ne anlatıyordu? Yan taraftaki tuhaf salonda, belki ilk ve son defa karşılaşanlar, hangi yollarını nasıl paylaşıyorlardı? Paylaşıyorlar mıydı gerçekten? Belki de evet. Belki de hanlar, bir daha hiç karşılaşılmayacak olanlara sırların emanet edildiği yerlerdi. Belki de böyle hafifliyordu yolcular. Ya hancılar? Hancılar. Hancılar. Onlar, hiç hareket etmeden yolların hikâyesini sırtlananlar mıydı sahiden? Cevabı yoktu bu sorunun. Baktı masayı çevreleyen arkadaşlarına. Anılarına.

Müzik sustu birdenbire. Osman Balcı kapatmıştı.

Acayipti her şey. Geçmiş vedaları içinde saklayan bir buluş-

maydı. Saatler geçiyor, bardaklar boşalıyor, herkes fısıltıyla konuşuyordu.

Hayallerden açıldı söz. "Hayallerini yaşamak, hayallerle yaşamaktan daha güzel" demişti Elif. Ama durmuyordu ki hayaller.

Saat geç olmuştu ama odayı terk etmeyen anılardan olacak, gece uzasın istiyordu herkes. Bahane de vardı. Sema'nın içtiği kahve soğuyana kadar beklenecekti. Beklediler. Ne zaman başlamıştı bu şenlik? Ne zaman? Ayrılıklar ne zaman başlamıştı? Kimler gitmiş, kimler kalmıştı? Giden kimdi? Gidiliyor muydu hakikaten? Nereye kadardı yol? Nerede bitiyordu? Sahi, ne zaman başlamıştı?

Belgin abla gecenin sonunu işte böyle getirdi:

"Nasıl bir tavus kuşu var. Kanatları nasıl büyük... Dev anası gibi mübarek! Vallahi de billahi de... Yolgeçen Hanı yüzyıldan fazla yaşayacak. Sonra çoğalacak... İstanbul'un her yerinde yol geçen hanları olacak. Burdan kimler gelecek, kimler geçecek, hancılar bile değişecek, hancılar yolcu olacak..."

Salih dayanamadı:

"Ayrı ayrı mı?"

Herkes güldü ama Belgin abla ciddiydi:

"Yok, beraber. Ama yolunuz hep buraya düşecek... Yolgeçen Hanı'nda hem hancı hem yolcu olacaksınız. Sen de eczaneyi açacaksın Sema."

Tuhaf bir ürperti herkesin tenini kabarttı. Sustu millet. Bardak çanak tıkırtıları da kesildi. Ruh çağırma töreni gibiydi. Ya da ruhlar mı çağırmıştı Sema'yı, konu komşuyu? Elif neredeydi o zaman? Hasan?

Osman Balcı, son aylarda iyice koyverdiği gür sesiyle, sessizliğin ortasına bir zümrüt gibi düştü:

"Masal gibi konuştun Belgin bacı. Sema'nın masalları gibi."

Sonra baktı yeni gelene. Masanın köşesinde çaresizce yumduğu elleriyle oturana. Zaman zaman Salih'e "Unut artık," dediğine. Baktı, baktı. En yüksek perdeden fısıldadı:

"Ben senin masallarını seviyorum Sema. Sonu güzel bitiyor."

Bir kaçışın hikâyesi ve 12 Eylül'ün ardından gelen şarkılar... Kimliklerinin peşine düşmüş dört genç: Devrime olan inancını asla yitirmeyen ve bu uğurda sevdiklerini terk etmeyi göze alan Elif, hayatının anlamı müziği Fransa'da keşfeden Hasan, küçük bir mahallede masallarla kurduğu dünyasından ve annesiyle yaşadığı evden uzaklaşıp hayata tutunmaya çalışan Sema ve ailesine bakmak için ustası Artin'den zanaat öğrenen Salih...

Bambaşka düşleri, hayatları ve dertleri olan bu dört genci buluşturan ve kaderlerinin kesişeceği bir mahalle: Dostluğu, yoldaşlığı ve sırlarını paylaşacakları Güngör abla ve Kemal; dansı ve özgürlüğü düşleyen Gülistan; kızı Elif'in gidişinin acısını unutmaya çalışan Eczacı Cemal; bir genelevden gelip mahalleye sığınan Hande; geçmişin acılarını ve kayıplarını yaşayıp yine de İstanbul'unu terk edemeyen Madam Zabel... Mihalis, Gülcan, Ohannes, Nahide, Rafi ve diğerleri... Hepimizin hayatından izler taşıyan, tanıdık olduğu kadar çarpıcı karakterler...

Yolgeçen Hanı, Pınar Selek'in darbe sonrası yılların acılarını, tüm renk ve sesleriyle hayatın ve insanların canlılığına sarmalayarak anlatmayı başardığı; gücünü, samimiyetinden ve doğallığından alan ilk romanı.

İLETİŞİM 1593
ÇAĞDAŞ TÜRKÇE EDEBİYAT 223